

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇEVİRİBİLİM ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

**TÜRKİYE’DE TOPLUM ÇEVİRMENLİĞİ
BAĞLAMINDA MÜLTECİLERE VERİLEN
TERCÜMAN BİLİRKİŞİLİK HİZMETLERİ:
AĞ KURAMI IŞIĞINDA BİR DEĞERLENDİRME**

Mehtap ARAL DUVAN

2502160038

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. Alev BULUT

İSTANBUL - 2021

ÖZ

“TÜRKİYE’DE TOPLUM ÇEVİRMENLİĞİ BAĞLAMINDA MÜLTECİLERE VERİLEN TERCÜMAN BİLİRKİŞİLİK HİZMETLERİ: AĞ KURAMI IŞIĞINDA BİR DEĞERLENDİRME”

MEHTAP ARAL DUVAN

Bu çalışmada toplum çevirmenliğinin bir alt alanı olan mahkemede sözlü çeviri hizmetlerinin, sosyal ortamdaki aktörlerden ve bu aktörler arası etkileşimden etkilendiği varsayımıyla yola çıkılmıştır. Çalışma, Türkiye’de mahkeme ortamında sunulan tercüman bilirkişilik hizmetleri ağını ve ağa dahil olan aktörleri betimlemeyi, ağdaki aktörlerin tercüman bilirkişinin konum ve görevlerine ilişkin algılarını etkileyip etkilemediğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, Antalya ve Kayseri illerinde mültecilere Arapça-Türkçe dil çiftinde çeviri hizmeti sunulan iki duruşma durum çalışması olarak seçilmiştir. Tercüman bilirkişilere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşmeler, hakim ve adliye memurlarına uygulanan açık uçlu anketler ve mültecilerle yapılan kısa görüşmeler bu çalışmanın ana verilerini oluşturmaktadır. Ayrıca, duruşmalarda tutulan gözlem notları, araştırmacı günlüğü ve alandaki mevcut yasalar, yönetmelikler ve belgeler ikincil veri olarak kullanılmıştır. Bulgular konum, iletişim ve müdahale kategorilerine ayrılarak, Callon ve Latour tarafından ortaya atılan sosyal ağı aktörlerin izini sürerek betimlemeyi amaçlayan Aktör-Ağ Kuramı aracılığıyla tartışılmıştır. Konum kategorisi; tercümanın fiziki ve sosyal konumu, mesleğe yönelimi, statü ve rol temalarını kapsamaktadır. İletişim kategorisi; çeviri öncesi ve sonrası diğer aktörlerle kurulan iletişim ve tercümanlar arası yardımlaşma temalarını kapsamaktadır. Müdahale kategorisi ise çeviri yöntemi, çeviri sürecinde yaşanan zorluklar, çeviriye, çevirmene ve konuşmacıya müdahale temalarından oluşmaktadır. İncelenen ağların geçici olduğu ve her duruşmada değişkenlik gösterdiği, işleyişteki eksikliklerden dolayı tercüman bilirkişilerin ağa güvenli bir şekilde dahil olmak için çeviri öncesi yerel ve küçük ağlar oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca ağdaki tercümanların çift dilli

olması, kanundaki tercümana ilişkin görev tanımı, çeviri öncesi diğer aktörlerle iletişim gibi aktörler, çeviri sürecini ve insan olan aktörlerin tercüman bilirkişilerin konum ve görevlerine ilişkin algılarını etkileyebildiği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: tercüman bilirkişi, mahkeme çevirmenliği, toplum çevirmenliği, göç, Aktör-Ağ Kuramı.

ABSTRACT

“COURT INTERPRETING SERVICES PROVIDED FOR REFUGEES IN TURKEY IN THE CONTEXT OF COMMUNITY INTERPRETING: AN EVALUATION IN THE LIGHT OF ACTOR NETWORK THEORY”

MEHTAP ARAL DUVAN

This study began with the assumption that interpreting service in the courts, one of the sub-fields of community interpreting, is affected by the actors in the social environment and the interactions between these actors. The study aims at defining the network and the actors involved in the network of court interpreting service in Turkey, and at exploring whether the actors in the network affect the perception on the position and the duty of the court interpreters or not. In this context, case studies were conducted in two trials, where the refugees benefit from the interpreting service in Arabic-Turkish language pair in Kayseri and Antalya cities. The data sources are composed of the semi-structured interviews with the court interpreters, open-ended questionnaires administered to the judges and the officers in the court registry and the short interviews conducted with the refugees. Additionally, the second data sources include the observation notes of the trials, research diaries and available codes, regulations and documents in the field. The findings have been discussed as divided into the categories of position, communication and intervention and through Actor-Network Theory put forward by Callon and Latour with the aim of defining the social network by tracing the actors. The position covers the themes of the interpreter’s physical and social position, the attitude towards the profession, status and role. The communication comprises the themes of communication before and after interpreting and the cooperation between the interpreters. The intervention involves in the themes of the interpreting techniques, the difficulties encountered during the interpreting and the intervention to the interpreting, the interpreter and the speaker in the course of trial. The findings demonstrate that the networks have been temporary and have varied in each trial, and moreover, the court

interpreters have created local and small networks before interpreting in order to be involved in the network safely because of the deficiency in the procedures. In addition to that, it is concluded that the actors such as the bilingualism of the interpreters, the definition of the interpreter's duty in the code, the communication between the actors before interpreting in the network could affect the perception of the human actors' on the position and the duty of the court interpreters.

Key words: court interpreters, court interpreting, community interpreting, migration, Actor-Network Theory.

ÖNSÖZ

Bir çeviri içinde bulunduğu sosyal ağdan nasıl bağımsız düşünülemezse bu tezin de yazıldığı sosyal ağdan ve bu ağa dahil olan aktörlerden bağımsız olduğu düşünülemez. Bu yönüyle düşünüldüğünde, sürece dahil olarak çalışmamın mevcut halini almasında emeği geçen ve teşekkür etmek istediğim çok fazla insan var.

Öncelikle bu konuyu çalışmak istediğimi söylediğimde beni destekleyen ve akademik bilgisiyle bana yol gösteren, çok zor koşullarda bile her görüşme isteğimi kabul ederek, büyük bir fedakarlık ve samimiyetle ilerlememe katkı sağlayan tez danışmanım Prof. Dr. Alev BULUT'a teşekkür ederim.

Tez izleme komitesinde ve doktora sürecinde değerli katkıları ve desteği için Prof. Dr. Mine YAZICI'ya ve tüm süreçteki desteği ve katkısı için tez izleme komitesinde yer alan yüksek lisans tez danışmanım Prof. Dr. Aymil DOĞAN'a teşekkür ederim. Savunma jürisinde olmayı kabul eden ve doktora ders döneminde bana çok katkısı olan Prof. Dr. Arsun URAS YILMAZ'a teşekkür ederim. Savunma jürisinde yer almayı kabul eden, lisans döneminden itibaren her zaman kaynak ve konferans önerileri ve manevi desteğiyle ilerlememe katkı sunan ve kendime inanmamı sağlayan Dr. Öğretim Üyesi Duygu (ÇURUM) DUMAN'a teşekkür ederim. Doktora döneminde verdiği dersle ufku açan ve bu çalışma konusunu seçmemde katkısı olan Prof. Dr. Betül PARLAK CENGİZ'e teşekkür ederim.

2211-A Genel Yurt İçi Doktora Burs Programı kapsamında çalışmamı destekleyen TÜBİTAK'a teşekkür ederim. Çalışmaya katılmayı kabul eden ve kısıtlı zamanlarda görüşmeye zaman ayıran değerli tercüman bilirkişilere, hakimlere, adliye memurlarına ve mültecilere teşekkür ederim. Nitel araştırma yöntemleri konusunda bana yol gösteren Elif KUŞ SAILLARD'a teşekkür ederim.

2019 CETRA Yaz Okulu'nda ders olarak fikirlerine başvurduğum ve bana önerileriyle yol gösteren Prof. Franz POCHHACKER, Prof. Daniel GILE, Prof. Jemina NAPIER, Prof. Aline REMAEL, Prof. Heidi SALAETS, Prof. Peter FLYNN ve Prof. Demi

KRYSTALLIDOU'ya teşekkürü bir borç bilirim. Yaz okulunda verileri toplama ve değerlendirme konusunda değerli öneriler sunarak bana yol gösteren, doktora araştırma bursu konusunda yönlendiren ve manevi desteğiyle güç veren Prof. Dr. Dilek DİZDAR'a teşekkürü borç bilirim.

Doktora araştırma bursu başvurumda danışmanım olmayı kabul eden ve beni destekleyen Prof. Luc von DOORSLAER'e ve bursu sağlayan Estonya hükümetine teşekkür ederim. Pandemi nedeniyle Estonya'dan kısa sürede dönerek bursu alamam da, Luc danışmanı olduğu öğrencilerle oluşturduğu çevrimiçi gruba beni de dahil etti, çalışmam konusunda geri bildirim almamı ve başka çalışmalarla alana bakış açımı genişletmemi sağladı. Ayrıca, kuram ile ilgili yardımcı olması için beni Dr. Carmen BREWIS ile tanıştırdı. Carmen'e de samimiyeti ve yardımı için teşekkür ederim.

TİDLab'da çalışmamla ilgili sunum yapmamı sağlayan, yapacağı çalışmaya beni de dahil eden Dr. Öğr. Üy. Özgür ŞEN BARTAN'a teşekkür ederim. Bazı katılımcılara ulaşmamı sağlayan ve destek olan Dr. Öğr. Üy. Onur ÖZCAN'a ve hep desteğini hissettiğim Dr. Öğr. Üy. Zeynep BAŞER'e teşekkür ederim. Her zaman her konuda destek olan Doç. Dr. Kâmil KURTUL ve Dr. Öğr. Üy. Nejla GEZMİŞ'e teşekkür ederim. Hem iş hem de günlük hayatımda hep yanımda olan, motive eden Dr. Öğr. Üy. Caner ÇETİNER'e ve Arş. Gör. Selim Ozan ÇEKÇİ'ye teşekkür ederim. Bölümdeki hocalarıma tüm süreçteki destekleri ve anlayışları için teşekkür ederim. Hem çalışmamı okuyup geri bildirimlerde bulunan hem de hayatımın her alanında destek olan, enerjimi yükselten Dr. Mehmet ERGUVAN'a teşekkür ederim. Doktora süresince bana destek olan Dr. Büşra YAMAN TOPAÇ'a ve Arş. Gör. Türkan ÖZTÜRK'e teşekkür ederim.

Her zaman, özellikle bu çalışma süresince, bana destek olan ve inanan, anlayış ve özveri gösteren annem Venhar ARAL'a, babam Ali ARAL'a, kardeşlerim Ahmet ARAL'a ve Özge ARAL'a ve eşim Akın DUVAN'a çok teşekkür ederim.

Kırıkkale, 2021

Mehtap ARAL DUVAN

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
RESİMLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM TOPLUM ÇEVİRMENLİĞİ BAĞLAMINDA MÜLTECİLİK

1.1. Toplum Çevirmenliği.....	8
1.1.1. Dünyada Toplum Çevirmenliği.....	9
1.1.2. Türkiye’de Toplum Çevirmenliği.....	12
1.2. Göç Olgusuna İlişkin Kavramlar.....	15
1.2.1. Göçmen.....	15
1.2.2. Sığınmacı.....	16
1.2.3. Mülteci/Mültecilik.....	17
1.2.3.1. Mültecilik Süreçleri.....	17
1.2.3.2. Mültecilik Hizmetleri.....	18
1.3. Toplum Çevirmenliği ve Göç: Çeviribilimsel Çerçeve.....	20
1.3.1. Çeviribilimde Toplum Çevirmenliği Çalışmaları.....	20
1.4. Değerlendirme.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

MAHKEME ÇEVİRMENLİĞİ/TERCÜMAN BİLİRKİŞİLİK HİZMETLERİ

2.1. Mahkeme Çevirmenliği.....	28
2.1.1. Dünyada Mahkeme Çevirmenliği Uygulamaları.....	29
2.1.2. Türkiye’de Mahkeme Çevirmenliği Uygulamaları.....	38
2.1.2.1. Tercüman Bilirkişi Hizmetlerine İlişkin İşleyiş.....	43
2.2. Mahkeme Çevirmenliği: Çeviribilimsel Çerçeve.....	46
2.3. Kuramsal Çerçeve: Aktör-Ağ Kuramı.....	54
2.3.1. Çeviribilimde Aktör-Ağ Kuramı Çalışmaları.....	61
2.4. Değerlendirme.....	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE TOPLUM ÇEVİRMENLİĞİ BAĞLAMINDA MÜLTECİLERE VERİLEN TERCÜMAN BİLİRKİŞİLİK HİZMETLERİ: DURUM ÇALIŞMASI

3.1. Yöntem.....	74
3.2. Katılımcılar.....	76
3.3. Veri Toplama Araçları.....	80
3.4. Veri Toplama Süreci.....	83
3.5. Veri Analiz Yöntemi.....	84
3.6. Değerlendirme.....	85

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE TOPLUM ÇEVİRMENLİĞİ BAĞLAMINDA MÜLTECİLERE VERİLEN TERCÜMAN BİLİRKİŞİLİK HİZMETLERİ: BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Aktörlerin Durumu.....	88
4.2. Ağın Durumu.....	90

4.3. Kategoriler ve Temaların Analizi.....	94
4.3.1. Konum.....	95
4.3.1.1. Fiziki Konum.....	95
4.3.1.2. Sosyal Konum.....	99
4.3.1.2.1. Mesleğe Yönelim.....	99
4.3.1.2.2. Statü ve Rol.....	101
4.3.2. İletişim/Etkileşim.....	107
4.3.2.1. Çeviri Öncesi İletişim.....	108
4.2.1.1.1. Tercüman Bilirkişiler Arası Yardımlaşma.....	111
4.3.2.2. Çeviri Sonrası İletişim.....	113
4.3.3. Müdahale.....	114
4.3.3.1. Çeviri Sürecinde Yaşanılan Zorluklar.....	115
4.3.3.2. Çeviri Yöntemi.....	118
4.3.3.3. Çeviriye ve Tercüman Bilirkişiye Müdahale.....	120
4.3.3.4. Konuşmacıya Müdahale.....	122
4.4. Destekleyici Veriler.....	123
4.4.1. Konum.....	124
4.4.1.1. Fiziki Konum.....	124
4.4.1.2. Sosyal Konum.....	125
4.4.1.2.1. Mesleğe Yönelim.....	125
4.4.1.2.2. Statü ve Rol.....	126
4.4.2. İletişim/Etkileşim.....	128
4.4.2.1. Çeviri Öncesi İletişim.....	128
4.4.2.2. Tercüman Bilirkişiler Arası Yardımlaşma.....	131
4.4.3. Müdahale.....	132

4.4.3.1. Çeviri Sürecinde Yaşanılan Zorluklar.....	132
4.4.3.2. Çeviri Yöntemi.....	135
4.4.3.3. Çeviriye ve Tercüman Bilirkişiye Müdahale.....	136
4.4.3.4. Konuşmacıya Müdahale.....	138
4.5. Mahkeme Ağında Dönüştürüm Sosyolojisi.....	139
4.6. Bulguların Değerlendirmesi.....	150
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	158
KAYNAKÇA.....	170
EKLER.....	191
ÖZGEÇMİŞ.....	265

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Durum Çalışmasına Dahil Edilen Katılımcılara ilişkin Bilgiler.....	76
Tablo 3.2. Destekleyici Verilere Dahil Edilen Katılımcılara ilişkin Bilgiler.....	78
Tablo 3.3. Bulguların Analizi Sonucu Oluşan Kategoriler ve Temalar	84

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1. Mahkemede Sözlü Çeviri Ağı.....	90
Şekil 4.2. Kayseri Adliyesi'ndeki Duruşmada Sözlü Çeviri Ağı.....	91
Şekil 4.3. Antalya Adliyesi'ndeki Duruşmada Sözlü Çeviri Ağı.....	92

RESİMLER LİSTESİ

Resim 4.1. Veri Analizi Sonucunda Oluşan Tematik Kodlama	93
Resim 4.2. Duruşma Salonu Krokisi.....	95

KISALTMALAR LİSTESİ

ANKAÇED	: Ankara Çevirmenler ve Çeviri İşletmeleri Derneği
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ARC	: Afette Rehber Çevirmenlik
BM	: Birleşmiş Milletler
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
DPSİ	: Kamu Hizmetleri Çevirmenliği Diploması
EGEÇEDER	: Ege Bölgesi Çevirmenler ve Çeviri Büroları Derneği
ENPSIT	: Kamu Hizmetleri Çevirmenliği için Avrupa Ağı
EULITA	: Avrupa Mahkeme Çevirmenleri ve Tercümanları Derneği
FITISPos	: Toplum Çevirmenliği Eğitim ve Araştırma Grubu
İGAM	: İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi
İKGV	: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
NAJIT	: Ulusal Mahkeme Tercümanları ve Çevirmenleri Derneği
NAATI	: Sözlü ve Yazılı Çevirmenler için Ulusal Akreditasyon Yetki Birimi
NRPSI	: Toplum Çevirmenliği Ulusal Kaydı
SEGBİS	: Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
SGDD	: Sığınmacılarla ve Göçmenlerle Dayanışma Vakfı
TİKA	: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
TMMOB	: Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TURÇEF	: Türkiye Yeminli Çevirmenlik Federasyonu
UNCHR	: Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği

GİRİŞ

Türkiye geçmişten bugüne pek çok etnik kökenden insanı bünyesinde barındırmasına rağmen, 2011 yılının Mart ayında Suriye’de çıkan iç savaş sonucu 3 milyondan fazla Suriyelinin Türkiye’ye gelmesiyle birlikte yaşadığı sosyolojik değişikliklerle uygulamada toplum çevirmenliğine olan ihtiyaç artmış ve ülkedeki bu konudaki akademik çalışmalar da uygulamalarla aynı doğrultuda artış göstermiştir. İnsanın toplumsal alanda iletişim kurduğu hastane, emniyet, mahkeme vb. ortamlarda Türkçe bilmeyenler için çeviri hizmeti büyük önem arz etmektedir. Ancak ülkemizde bu alanda meslekleşme ve eğitim konusundaki eksiklikler nedeniyle bu hizmet belirli ortamlarda uzman tercümanlar tarafından sağlanırken, pek çok alanda çoğu zaman çeviri hizmeti verilememekte ya da iletişim için gerekli olan dil çiftini bilen akraba, arkadaş, tanıdık ya da alaylı veya gönüllü çevirmenler aracılığıyla sağlanmaktadır.

Wadensjö¹ toplum çevirmenliğini “aynı toplum, topluluk ya da ülkede yaşayan fakat ortak bir dil konuşmayan insanlar arasında gerçekleşen bir çeviri türü”² olarak tanımlar ve dünyadaki en yaygın sözlü çeviri türü olduğunu belirtir. Sözlü çevirinin doğası gereği mülakat ya da görüşmelerde ardıl çeviri ve alt türleri olan eşlik çevirmenliği veya diyalog çevirisi, daha kalabalık ortamlarda ise andaş çeviri ya da daha az kişinin olduğu ortamlarda fısıltı çevirisi ve koşullara göre yazılı metinden sözlü çeviri gibi çeviri yöntemlerine başvurulmaktadır. Ancak sözlü çeviri türleri yapıldığı ortama göre sınıflandırıldığında toplum çevirmenliği, kamu kurum hizmetleri çevirmenliği, mahkeme çevirmenliği, sağlık çevirmenliği vb. gibi yeni adlandırmalar yapılmıştır.

Bu alt alanlardan biri olan mahkeme çevirmenliği ülkemizdeki adıyla tercüman bilirkişi hizmetleri dünyada sözlü çevirinin yargı sürecine dahil olduğu ilk günden beri bilinmektedir. Ancak asıl dünya gündemine gelişi 1945-1946 Nürnberg Mahkemeleridir. Bu mahkemeler günümüzdeki andaş çevirinin de temellerini oluşturmaktadır. Günümüzde mahkemenin dilini bilmeyen sanık, müşteki,

¹ Cecilia Wadensjö, “Community interpreting”, In Ed. by Mona Baker & Gabriela Saldanha, **Routledge Encyclopedia of Translation Studies**, 2nd ed., London and New York: Routledge. 2009, pp. 43-48.

² Aksi belirtilmedikçe yabancı kaynaklardan aldığım alıntıların çevirisi tarafıma aittir.

davalı/davacı ya da tanığa ardıl veya andaş sözlü çeviri hizmeti sunulması yasalarla korunmuştur ve tercümandan faydalanma hakkı olarak bilinmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ³ Madde 6 (a) “her sanık kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede, anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek” ve Madde 6 (3e) “Mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanmak” ifadeleriyle bu hak açıkça belirtilmiştir.

Ülkemizde bu hak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun⁴ 202. (1) maddesinde “Sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir.” ifadesiyle korunur. Günümüzde mahkemede tercüme işi 2013 yılında yürürlüğe giren “Ceza Muhakemesi Kanununa Göre İl Adli Yargı Adalet Komisyonlarınca Tercüman Bilirkişi Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik” ⁵ uyarınca Adalet Bakanlığı tarafından görevlendirilen tercüman bilirkişiler tarafından yürütülmektedir.

Türkiye’de resmi olarak ve akademik araştırmalarda hukuk bağlamında tercüman bilirkişi hizmetleri sadece mahkemelerdeki tercümeleri ve Türkçe bilmeyen herkesi kapsayacak bir şekilde değerlendirilmektedir. Ancak toplum çevirmenliğinin araştırma alanı olarak çok çalışıldığı Avustralya gibi ülkelerde bu alan daha alt alanlara ayrılmaktadır. Örneğin, Sandra Hale ⁶ hukuk bağlamındaki toplum çevirmenliğini polis görüşmeleri ve sorgulamaları (*police interviews and interrogations*), avukat-müşteri görüşmeleri (*lawyer-client conferences*), mahkeme duruşmaları (*tribunal ve courtroom*) olarak ele almıştır ve *mülteci duruşmalarını* (*refugee hearings*) mahkeme duruşmaları başlığı altında ayrı olarak ele almıştır. Mülteci duruşmaları Robert F. Barsky tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır:

³ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (çevrimiçi) https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf 13 Nisan 2017

⁴ Ceza Muhakemeleri Kanunu (çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6100&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> 13 Nisan 2017

⁵ Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Tercüman Bilirkişi Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik, 2013. (çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130305-6.htm> 13 Nisan 2017

⁶ Sandra Hale, **Community interpreting**, Springer, 2007.

“Mülteci duruşmaları; çoğu mültecinin geldiği Üçüncü Dünya Ülkelerine nadiren anlayış gösteren bürokratlarla bürokratların ev sahibi olduğu ülkeye dair genellikle çok az bilgisi olan davacılar arasında geçen kültürlerarası tartışmaların, mahkeme tarzı soruşturmaların, yapılandırılmamış ve hikaye tarzı konuşmaların tuhaf bir birleşimidir”⁷

Bu tanımda bahsi geçen mülteci duruşmaları mültecilerin sığınma ve iltica taleplerinin değerlendirildiği görüşmelerdir. Ancak bu çalışmada mültecilere mahkemede verilen tercüman bilirkişilik hizmetlerine odaklanılmaktadır. Yazılı hukuk çevirisi alanındaki çalışmalar bu çalışmanın kapsamı dışında kalmaktadır.

Bu çalışmanın konusu mültecilere mahkemede verilen tercüman bilirkişilik hizmetleridir. Bu konunun seçilmesinin ardındaki nedenlerden biri, doktora ders döneminde araştırmacının aldığı Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri dersi kapsamında diğer doktora öğrencileri ve dersin öğretim üyesi ile⁸ birlikte yürüttüğü İstanbul’da yaşayan Suriyeli kadınların dilsel iletişim ihtiyacına ilişkin bir saha çalışmasıdır.⁹ Bu çalışmaya veri toplamak için Suriyeli kadınlarla yapılan görüşmeler esnasında onların toplumsal alanlarda nasıl iletişim kurmakta olduğuna ve dilsel ihtiyaçlarının ne ölçüde karşılandığına ilişkin sorular bu tezin konusuna yöneltilmiştir.

Bu konunun seçilmesinin ikinci nedeni, yukarıda belirtildiği gibi Suriye iç savaşı sonrası Suriyelilerin Türkiye’ye kitleler halinde göçü sonucunda, Arapça-Türkçe mütercim ve tercümanlık eğitiminin çok sınırlı sayıda üniversitede verildiği Türkiye’de, ağırlık olarak alaylı ve gönüllü tercümanların çeviri ihtiyacını karşıladığı toplumsal alanlardan mahkeme ortamında çeviri hizmetinin incelenmek istenmesidir. Mahkeme ortamında görevlendirilen tercüman bilirkişilerde aranan niteliklerde, çeviri edinci ya da eğitimine ilişkin bir ifade olmaması, dil bilgisinin yazılı beyanla belirtilmesinin yeterli görülmesi gibi nedenler mahkeme ortamında çeviri hizmetine ilişkin eksiklerin olduğu ve sahanın betimlenmesi ve sorunların tespit edilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu alanda görevlendirilecek tercümanların sertifika

⁷ Robert F. Barsky, **Constructing a Productive Other: Discourse Theory and The Convention Refugee Hearing**, Vol. 29, John Benjamins Publishing, 1994, p. 65.

⁸ Bahsi geçen çalışma Prof. Dr. Betül Parlak Cengiz tarafından 2016-2017 eğitim öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü Doktora Programında verilen Araştırma Yöntem ve Teknikleri Dersi kapsamında yapılmıştır.

⁹ Mehtap Aral, Tutku Öncü Yılmaz, Büşra Yaman, “Suriyeli Kadınların Dilsel İletişim İhtiyacına Çeviri Eylemi Penceresinden Bir Bakış”, **International Journal of Languages' Education and Teaching**, 5/4, 2017, s. 634-649. Doi: 10.18298/ijlet.2377

almalarını ve bu sertifikaları alabilmeleri için gerekli olan beceri ve niteliklerini, sertifika sınavlarını ve bu sınavları değerlendirecek jüri üyelerini ve değerlendirme ölçütlerini tanımlamak üzere, Toplum Çevirmeni Ulusal Yeterliliği taslağı Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından görevlendirilen İstanbul Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi işbirliği ile hazırlanmıştır. Ancak bu ulusal yeterliliğin hala onaylanmamış ve yürürlüğe girmemiş olması, bu konudaki eksikliklerin devam etmesine neden olmaktadır.

Üçüncü neden ise toplum çevirmenliğinin bir alt alanı olan mahkeme çevirmenliği, Türkiye’deki adıyla tercüman bilirkişilik hizmetleri ile ilgili akademik çalışmaların görece azlığıdır.

Literatüre bakıldığında, Türkiye’de toplum çevirmenliği üzerine yapılan çalışmalar, göç alan ve çeşitli etnik gruplardan oluşan diğer ülkelerle kıyaslandığında oldukça azdır. Toplum çevirmenliği (Tahir Gürçağlar & Diriker 2004), Afette Rehber Çevirmenlik (Bulut & Kurultay 2001, Kahraman 2003, Doğan & Kahraman 2011, Bulut & Kurultay 2012), iltica başvuru ortamları (Kahraman 2010) ve sağlık ortamlarında yapılan toplum çevirmenliğine (Öztürk 2015, Şener 2017, Duman 2018) ilişkin saha araştırması ve güncel durumunu betimlenmesine ilişkin çalışmalar olmasına karşın tercüman bilirkişi konusunda (mahkeme çevirmenliğinde) çalışma sayısı görece çok azdır. Doğan’ın (2004, 2010) makaleleri dışında Büşra Özer Erdoğan’ın (2018) “Translation Services in Judicial System: Determining Eligibility of Legal Translators in Turkey” (Türkiye’de Adli Tercüme Hizmetleri: Hukuk Tercümanlarının Seçim Kriterlerinin Belirlenmesi) adlı doktora tezi, Bihter Esin Yücel’in (2018) “Mahkeme Çevirmenliğinin Rolü ve Görünürlüğü” adlı doktora tezi ve Enise Eryılmaz’ın (2020) “Türkiye’de Mahkeme Çevirmenliğinin Durumu ve Çevirmen Meslek Standardı Açısından Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezi olmak üzere sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmanın bu alandaki eksikliğin giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı Türkiye’de mahkemelerdeki mülteci duruşmalarında yapılan Arapça-Türkçe dil çiftindeki sözlü çeviri sürecindeki aktörler arasındaki ilişkileri betimlemek ve ilişki ağının yapısını eleştirel bir bakış açısıyla

yorumlamaktır. İkinci amaç ise bu ilişkilerin Arapça tercüman bilirkişilerin ve ağın içindeki diğer aktörlerin, tercüman bilirkişinin mültecilerin duruşmalarında konumu ve sorumluluklarına ilişkin algılarına etkisini ortaya çıkarmaktır.

Bu çalışmanın araştırma soruları Türkiye'deki mahkemelerdeki duruşmalarda sözlü çeviri sürecindeki ilişkiler ağının hangi aktörlerden oluştuğu, aktörlerin nasıl bir araya geldiği ve bu sürecin ve ilişkiler ağının nasıl işlediği, bu ilişkiler ağının tercümanın konumunun ve sorumluluklarının algılanmasını nasıl etkilediğidir.

Bu çalışmanın yöntemi durum çalışmasıdır. Antalya ve Kayseri illerindeki adliyelerde iki duruşmada tercüman bilirkişinin göreve çağırılmasından duruşmanın bitimine kadar olan sözlü çeviri süreci durum çalışması olarak ele alınmıştır. Bu durum çalışması için nitel verileri toplamak amacıyla sözlü çeviri sürecine dahil olan aktörlerden tercüman bilirkişilerle yarı yapılandırılmış görüşme ve mültecilerle kısa görüşme yapılmıştır. Adliye kalem memuru ve hakimlere açık uçlu anketler uygulanmıştır. Ayrıca, iki duruşma gözlemlenmiş ve gözlem alan notları hazırlanmış, araştırma sürecinde de araştırma günlüğü tutulmuştur. Başka durum çalışmaları için tamamlanamayan verilerden 2 tercüman bilirkişi ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme, 4 hakime uygulanan açık uçlu anketler ve bir duruşma gözlemi alan notu, ana veri setini desteklemek için kullanılmıştır.

Bu çalışmanın kuramsal çerçevesi, çalışmanın sosyolojik açıdan değerlendirilmesine olanak sağlayan ve toplumu anlamak için aktörler arası ilişkilerin izini sürmek gerektiğini benimseyen Aktör-Ağ Kuramı'dır. Bu kuramın çalışmanın çerçevesi olarak seçilmesinin nedenleri, çeviri sürecini bir ağ olarak betimleme olanağı sunması, ağdaki insan olan ve olmayan bütün aktörlerin sürece etkisini incelemeyi mümkün kılması ve mahkemede ve duruşmada sözlü çeviri sürecinin aktörler arası ilişkilerin izlerini sürerek anlamaya olanak sağlamasıdır.

Araştırmacı bu çalışmaya adli tercüman bilirkişi kimliğiyle başlamak istemiştir ve ikametinin bulunduğu Kırıkkale ilindeki adliyeye 2018 yılında İngilizce dilinde tercüman bilirkişilik için başvurup kabul edilmiştir. Ancak aynı yıl içerisinde adliyede bu dilde hiç çeviri ihtiyacı olmadığı için çağırılmamıştır ve kural gereği

sadece ikametinin olduğu yere başvurabileceği için, mahkemelerde İngilizce-Türkçe çeviri faaliyetlerinin yoğun olduğu adliyelere başvuramamıştır.

Bu çalışma boyunca mahkeme çevirmenliği ve tercüman bilirkişii terimleri bağlamına uygun şekilde bir arada kullanılmıştır. Yurt dışındaki ve Türkiye’deki çalışmalar ve uygulamalara ilişkin kısımlarda mahkeme çevirmenliği tercih edilirken, çalışmanın konusu ve katılımcıları söz konusu olduğunda yönetmelikte belirtildiği şekilde tercüman bilirkişii terimi kullanılmıştır.

Bu bağlamda **Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilik** başlıklı birinci bölümde dünyada ve Türkiye’de toplum çevirmenliği uygulamaları ve akademik çalışmaların başladığı dönemler genel olarak ele alınacaktır. Ardından göç ile ilgili temel kavramlar, Türkiye’de göç olgusu ve mültecilere sunulan hizmetlere değinilecektir. Son olarak toplum çevirmenliği ve göç olgusu Türkiye’de Çeviribilim bağlamında ele alınacaktır.

Çalışmanın ikinci bölüm olan **Mahkeme Çevirmenliği/ Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri** başlığı altında genel olarak mahkeme çevirmenliği ile Türkiye’deki adıyla tercüman bilirkişilik hizmetleri kavramları tartışılacaktır. Ayrıca dünyada ve Türkiye’de mahkeme çevirmenliğinin tarihsel süreci ve bu süreçte oluşturulan mevzuatlar, yönetmelikler ve kanunlar ile bunların sürece yansması ve işleyişi ele alınacaktır. Bu çalışmayı daha bütüncül ele alabilmek için kullanılacak olan Aktör-Ağ Kuramı ve bu kuramın Çeviribilime yansmaları da çalışmanın devamında yer alacaktır.

Türkiye’de Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilere Verilen Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri: Bir Saha Çalışması başlıklı üçüncü bölümde ise sahada yapılan araştırma için kullanılan yöntemler, katılımcılar, veri toplama ve değerlendirme araçlarına yer verilecektir. Ayrıca bulguların değerlendirileceği kategoriler ve temalar açıklanacaktır.

Dördüncü bölüm **Türkiye’de Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilere Verilen Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri: Bulgular ve Tartışma** başlığı altında bu araştırma için mahkemelerdeki duruşmalar esnasında, öncesinde ve sonrasında

Çeviri sürecine dahil olan aktörlerden toplanan verilere ilişkin bulgular Aktör-Ağ Kuramı ışığında belirlenen kategoriler ve temalar aracılığıyla tartışılacaktır.

Sonuç ve öneriler bölümünde ise önce bütün bölümlerin genel olarak bir değerlendirmesi yapılacak, ardından araştırma sonunda elde edilen bulgulara ilişkin tartışmalar ele alınacak ve daha sonra mahkeme çevirmenliğine ilişkin ileride yapılacak çalışmalar ve uygulamalar için öneriler sunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TOPLUM ÇEVİRMENLİĞİ BAĞLAMINDA MÜLTECİLİK

Bu bölümün ilk kısmında toplum çevirmenliğine ilişkin kullanılan genel kavramlar ile dünyada ve Türkiye’de toplum çevirmenliğinin uygulama ve akademik düzeyde gelişim süreci ele alınmıştır. İkinci kısımda göç, göçmen, sığınmacı ve mülteci kavramları yasal dayanaklarıyla tartışılmış ve Türkiye’deki göç uygulamaları ve çalışmalarına yer verilmiştir. Son kısımda ise Çeviribilim bağlamında göç üzerine durulmuştur.

1.1.1. Toplum Çevirmenliği

Toplum çevirmenliği terimi ilk olarak 1970’lerde çok göç alan ve bu nedenle çok kültürlü bir ülke olan Avustralya’da kullanılmıştır.¹⁰ Amerika, Birleşik Krallık, Kanada, İsveç gibi diğer ülkelerde bu çeviri eylemi yerine kullanılan *diyalog çevirisi* (*dialogue interpreting*) ve *kamu hizmetleri çevirmenliği* (*public service interpreting*) terimleri ile birlikte kullanılmıştır.¹¹

Ayrıca *refakat çevirisi* (*escort interpreting*)¹², *kültürel çeviri* (*cultural interpreting*) ve *geçici çevirmenlik* (*ad hoc interpreting*)¹³, *eşlik çevirmenliği* (*liaison interpreting*)¹⁴ gibi terimler de aynı eylemi ifade etmek için kullanılmıştır. Görüldüğü üzere her ülke bu eylemin vurgulamak istediği özelliğine göre farklı adlandırmaları tercih etmiştir.

¹⁰ Hale, a.g.e., s.37.

¹¹ Mark Shuttleworth, **Dictionary of Translation Studies**, Routledge, 2014. & Cecilia Wadensjö, **Interpreting as Interaction**, London, NY: Longman, 1998.

¹² Holy Mikkelson, **Introduction to Court Interpreting**, Taylor & Francis, 2000, 2017.

¹³ Roda Roberts, “Overview of Community Interpreting”, Edited by S. Carr, R. Roberts, A. Dufour and D. Steyn, **The Critical Link: Interpreters in the Community**, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins, 1997, pp. 127–38.

¹⁴ Adolfo Gentile, Uldis Ozolins, and Mary Vasilakakos, M. **Liaison Interpreting: A Handbook**, Melbourne: Melbourne University Press, 1996.

Ann Corsellis¹⁵ toplum çevirmenliğini kendi kullandığı terim karşılığıyla kamu hizmetleri çevirmenliğini (*public service interpreting*) kamu alanında sağlık, hukuk, eğitim gibi hizmetlerden ülkedeki çoğunluğun dilini bilmediği için faydalanamayan kişiler için yapılan çeviri olarak tanımlamaktadır.

Holy Mikkelson¹⁶ toplum çevirmenliğini politikacıların, konferans veya iş için çeviri ihtiyacı olan uzmanların dışında kalan toplumun üyelerine hizmet sunmak için yapıldığını belirterek diğer sözlü çeviri türlerinden neden ayrı olduğunu vurgulamıştır. Franz Pöchacker¹⁷ da etnik köken olarak azınlık konumunda olan hizmet alıcıları ile kamusal alanda hizmet sağlayıcılar arasında iletişimin sağlanması olarak tanımladığı toplum çevirmenliğinde hizmet alanlar ve sağlayanlar olarak iki ayrı grubun dilsel ihtiyacı üzerinde durmuştur.

Birleşik Krallık'ta toplum çevirmenliği (*community interpreting*) ve kamu hizmetleri çevirmenliği (*public service interpreting*) kavramları birlikte kullanılmakla birlikte mahkeme çevirmenliği (*legal interpreting*) gibi daha alt alanları ayırtıran terimler de kullanılmaya başlanmıştır. D'Hayer bu durumun ileride meslekleşmeyi güçlendirip güçlendirmeyeceğinin merak konusu olduğunu dile getirmiştir.¹⁸ Benzer şekilde Mikkelson da bu alt gruplara ayrılmanın mesleğin prestijini azaltacağını belirtmiştir.¹⁹ Ancak günümüzde işaret dili çevirmenliği, sağlık çevirmenliği, mahkeme çevirmenliği gibi alanlar toplum çevirmenliği teriminin altında yer almakla birlikte farklı mesleki örgütler, standartlar ve ilkelerle ayrılmaya devam etmektedir.

1.1.2. Dünyada Toplum Çevirmenliği

Toplum çevirmenliği faaliyetleri çok eskiye dayanmasına rağmen meslekleşme süreci ve bu süreçte yapılan eylemler çok daha yakın bir tarihe dayanmaktadır. İsveç,

¹⁵ Ann Corsellis, **Public Service Interpreting: The First Steps**, Springer, 2008, pp. 4-5.

¹⁶ Holy Mikkelson, "Community Interpreting: An Emerging Profession", **Interpreting**, Vol. 1 /1, 1996, pp. 126-127.

¹⁷ Franz Pöchacker, "Getting Organized: The Evolution of Community Interpreting", **Interpreting**, Vol. 4/1, 1999, pp. 127.

¹⁸ Danielle D'Hayer, "Public Service Interpreting and Translation: Moving towards a (Virtual) Community of Practice", **Meta: Journal des traducteurs/Meta: Translators' Journal**, Vol. 57/1, 2012, pp. 238. (çevrimiçi) <https://www.erudit.org/en/journals/meta/1900-v1-n1-meta0312/1012751ar.pdf> 7 Eylül 2017

¹⁹ Mikkelson, a.g.e., 126.

Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık çok göç alması nedeniyle ve çok kültürlü, çok dilli yapısıyla bu alanda profesyonel yapıya sahip ülkelerdir.

Ann Corsellis toplum çevirmenliğinin gelişim evresini üç etken üzerinden açıklamaktadır. Birincisi, kamu hizmetlerinde çeviri ihtiyacının ortaya çıkması ve ilk olarak geçici çözümlerle bu ihtiyacın karşılanmaya çalışılmasıdır. Tanıdık, akraba, arkadaş ya da çeviri için iki dili bilen kişilerden gönüllü ya da az bir para karşılığı yardım alınması buna örnek gösterilebilir. Ancak bu ihtiyaç karşılanamaz düzeye geldiğinde, sistematik bir çözüm üretilmesi gerekir. İkinci etken, hükümetlerin ulusal düzeyde stratejiler geliştirmesi ve mali destek sunmasıdır. Bu alanda çıkan yasalar, yönergeler ya da ulusal yeterliliklerin belirlenmesi gibi faaliyetler örnek verilebilir. Üçüncüsü ise tercümanların profesyonel ve azimli olmasıdır. Mesleki çerçevenin oluşturulması, eğitim verilmesi ve çevirinin değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi gibi bu alanda önemli konular üzerinde durulması gerekir.²⁰

Dünya çapında bu üç etken bakımından ele alındığında epey yol kat edildiği görülmektedir. Dünyada toplum çevirmenliği eğitime örnek olarak Kahire Toplum Çevirmeni Projesi (Cairo Community Interpreter Project, 2002) verilebilir. Bu proje mültecilere ve sığınmacılara yardım eden sivil toplum kuruluşlarında çalışan çevirmenlerle Kahire Amerikan Üniversitesi'nin Göç ve Mülteci Çalışmaları Merkezi'nin (Centre for Migration and Refugee Studies, The American University in Cairo) ortak çabasıyla bu alanda çalışan çevirmenlerin eğitimi için başlatılmış bir projedir. Bu proje kapsamında, Türkiye, Tanzanya, Hong Kong, Tayland, Malezya, Endonezya ve Birleşik Krallık'ta 24 çevirmen eğitimi programı düzenlenmiştir.²¹

Avrupa'daki faaliyetlere bakıldığında, Kamu Hizmetleri Çevirmenliği için Avrupa Ağı (ENPSIT) (European Network for Public Service Interpreting & Translation) 2013 yılında Avrupa ve hatta Avrupa'nın ötesindeki ülkelerde toplum çevirmenliğine dahil olan tüm paydaşlarla (tercümanlar, hizmet sağlayıcılar, araştırmacılar, eğitimciler, çeviri büroları, kanun koyucular vb.) bir ağ oluşturmak, mesleki standart hazırlamak, toplumsal bağlamda kaliteli çeviri hakkını korumak, ve Avrupa

²⁰ Corsellis, a.g.e., s.12-13.

²¹ The American University in Cairo, 2018. (çevrimiçi) <http://sites.google.com/a/aucegypt.edu/ccrip> 16 Haziran 2019

Komisyonu'na bunlara ilişkin ilkeler sunmak amacıyla kar amacı gütmeyen bir kuruluş olarak kurulduğu görülmektedir.²²

Toplum çevirmenliğine yönelik ISO 13611: 2014 Sözlü Çeviri-Toplum Çevirmenliği için Rehber İlkeler (Interpreting- Guidelines for Community Interpreting) adlı standart da bu bağlamda hizmet sağlayıcıların ve hizmetten faydalananların hakları, sorumlulukları, genel olarak toplum çevirmenliği uygulamaları ile alana ilişkin tanımları ve rolleri sunmaktadır. Ancak özellikle toplum çevirmenliğinin alt alanlarının (sağlık, mahkeme vb.) uygulamalarına ve alanın sınırlarına ilişkin yeterli bilgi bulunmamaktadır.²³

Toplum çevirmenliği alanında eğitimlerin verilmeye başlanması ve bu işi yapan kişilerin sertifika sahibi olması için ilk adımlar Birleşik Krallık'ta İmtiyazlı Dilbilimciler Enstitüsü (Chartered Institute of Linguistics) tarafından oluşturulan Kamu Hizmetleri Çevirmenliği Diploması (DPSI) (Diploma in Public Service Interpreting) adlı program ile atılmaya başlanmıştır. Bu eğitim hukuk, sağlık ve kamu hizmetleri olmak üzere üçe ayrılmıştır. Bu diploma tek başına yeterli değildir. Toplum çevirmenleri listesine ulusal düzeyde kayıt için Kamu Hizmetleri Çevirmenliği Ulusal Kaydı (NRPSI) (National Register of Public Service Interpreters)²⁴ imkan sağlasa da hem resmi kaydın hem de bu diplomanın yasalarla korunmadığı görülmektedir.²⁵ Ayrıca Birleşik Krallık'ta üniversitelerde toplum çevirmenliği lisans ve yüksek lisans düzeyinde ders olarak okutulmaya başlanmıştır. Amerika'da ise toplum çevirmenliği ve sağlık çevirmenliği için Cross-Cultural Communications (Kültürler arası İletişimler) kurumu tarafından geliştirilen ulusal bir eğitim programı vardır.²⁶

²² ENPSIT, 2019. (çevrimiçi) <http://www.enpsit.org/> 30 Aralık 2019

²³ Alina Remael, & Mary Carroll, "Community Interpreting: Mapping the present for the future", **Translation & Interpreting**, 7/3, 2015, p.3.

²⁴ Bu kuruluşlara ve uygulamalara Mahkeme Çevirmenliği/Tercüman Birlikliği başlığı altında ayrıntılı olarak değinilmiştir.

²⁵ Marina Rabadán-Gómez, "Professionalisation and Standardisation of Public Service Interpreting." Edited by Munyangeyo, Théophile, Graham Webb, and Marina Rabadán-Gómez, **Challenges and Opportunities in Public Service Interpreting**, Palgrave Macmillan, London, 2016, p.50.

²⁶ Community Interpreter, 2019. (çevrimiçi) <https://www.thecommunityinterpreter.com/loj.html#sthash.83nnrUax.dpuf> 30 Aralık 2019

Dünya çapında toplum çevirmenliğine ilişkin bu örnekler bakıldığında, bu alanda sunulan eğitimler, meslekleşme konusunda atılan adımlar, ülkelerin ve sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle oluşturulan standartlar ve ulusal düzeyde tercümanların kaydıyla ve eğitimiyle ilgili çalışmalar toplum çevirmenliğinin gelişiminin bazı ülkelerde üçüncü düzeyde olduğunu göstermektedir. Türkiye’de toplum çevirmenliğinin gelişim durumu bir sonraki bölümde verilmiştir.

1.1.2. Türkiye’de Toplum Çevirmenliği

Türkiye’de toplum çevirmenliğinin en belirgin evrelerinden biri 1999’da iki büyük depremin sonucunda Türkiye temelli bir uygulama olan Afette Rehber Çevirmenlik (ARÇ) projesinin başlatılmasıyla yaşanmıştır. ARÇ, İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü ve Çeviri Derneği’nin ortak çabasıyla, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ile imzalanan anlaşma ile afet durumlarında ülkeye gelen yabancı ekiple halk arasında iletişimi sağlayan gönüllü çevirmenler yetiştirmek ve sağlamak için kurulmuştur (Bulut&Kurultay, 2001, Bulut&Kurultay, 2012, Kahraman, 2003, Doğan& Kahraman, 2011).²⁷ Daha sonra Hacettepe Üniversitesi’nde, Dokuz Eylül Üniversitesi’nde ve Okan Üniversitesi’nde de ARÇ eğitimleri verilmiştir.

Türkiye’de toplum çevirmenliği eğitimi lisans düzeyinde ilk Boğaziçi Üniversitesi’nde, ardından İstanbul Üniversitesi’nde sözlü çeviri dersinin içinde verilmiştir.²⁸ 2019 yılında, Türkiye’de tüm dillerde eğitim veren toplamda 54 Mütercim-Tercümanlık /Çeviribilim bölümüne bakıldığında, toplum çevirmenliği ve alt alanlarına ilişkin dersler 22 bölümde bulunmaktadır.²⁹ ARÇ ve Mahkeme

²⁷ Alev Bulut ve Turgay Kurultay, “Interpreters-in-Aid at Disasters: Community Interpreting in the Process of Disaster Management”, **The Translator**, Vol 7/2, 2001, pp. 249-263.

Rana Kahraman, “Afette Rehber Çevirmenlik”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2003.

Aymil Doğan ve Rana Kahraman, “Emergency and Disaster Interpreting in Turkey: Ten Years of a Unique Endeavour”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 28/2, 2011, s. 61-76.

²⁸ Şehnaz Tahir Gürçağlar, ve Ebru Diriker: “Community Interpreting in Turkey”, **Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi**, Sayı 14, 2004, s. 75.

²⁹ Ruveyde Kübra Arslan ve A. Nursen Durdağı, “Türkiye’deki Çeviri Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Toplum Çevirmenliği Alanındaki Derslere Yönelik Bir Araştırma”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 5/23, 2018, s. 376.

Çevirmenliği seçmeli dersleri ise yalnızca Hacettepe Üniversitesi'nde bulunmaktadır.³⁰

Türkiye'de American University in Cairo (Kahire Amerikan Üniversitesi), Helsinki Yurttaşlar Derneği, Bilgi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nin işbirliğiyle 2005 yılında Ocak-Şubat aylarında “Between Languages and Cultures” (Diller ve Kültürler Arasında) adlı üç haftalık bir program düzenlenmiştir. Bu programda Türkiye'deki mültecilere ve sığınmacılara hizmet veren deneyimli çevirmenlere toplum çevirmenliği eğitimi verilmesi amaçlanmıştır.³¹

2008-2010 yılları arasında, çok kültürlü ve çift dilli sağlık tercümanlarının eğitime ilişkin yapılan (TRICC) (Sağlık ve Sosyal Hizmetlerde Kültürler arası ve Çiftdilli Beceriler Eğitimi) adlı Avrupa Birliği destekli projeye İbrahim Dereboy ve Jonathan M. Ross da Türkiye'den katılmıştır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki Kürtçe-Türkçe çeviri hizmetlerini çevirmen rolleri, beklentiler, iletişim sorunları bağlamında incelemiştir.³²

2017 yılında Türk Kızılayı ve Çeviri Derneği arasında imzalanan bir protokolle ilk Gaziantep'te ardından Ankara, İstanbul ve Maraş'ta Türk Kızılayı Toplum Merkezlerinin çevirmenleri için destek eğitimleri Çeviri Derneği Başkanı Osman Kaya, Prof. Dr. Alev Bulut, Prof. Dr. Aymil Doğan, Prof. Dr. Mehmet Hakkı Suçin ve Dr. Öğr. Üyesi Rana Kahraman Duru tarafından verilmiştir. Bu eğitimlere devam edilmesi öngörülmektedir.³³

Mesleki Yeterlilik Kurumu 2013 yılında yayınladığı Çevirmen Seviye 6 ulusal standardının geliştirilmesi ve 6 başlık altında ayrı ayrı hazırlanması için belirli kurumları görevlendirmiştir. Bu başlıklar Toplum Çevirmeni, İrtibat Çevirmeni,

³⁰ Hacettepe Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı Bilgi Paketi için bkz. (çevrimiçi) http://akts.hacettepe.edu.tr/program_yeterlilik_detay.php?prg_ref=PRGRAM_00000000000000000000000089&birim_kod=511&submenuheader=2&prg_kod=511 29 Eylül 2019

³¹ Tahir Gürçağlar, Diriker, a.g.e., 85.

³² Barbara Schouten, Jonathan Ross, Rena Zendedel, and Ludwien Meeuwesen, “Informal Interpreters in Medical Settings: a Comparative Socio-cultural Study of The Netherlands and Turkey”, **The Translator**, 18/2, 2012, p. 311-338.

³³ Arapça toplum çevirmeni eğitimi için bkz. (çevrimiçi) <http://ceviridernegi.org/3-4-kasim-2018-turk-kizilayi-ceviri-dernegi-arapca-toplum-cevirmeni-egitimi/> 25 Ekim 2019

Konferans Çevirmeni, Özel Alan Çevirmeni, Yerelleştirme Çevirmeni ve İşaret Dili Çevirmenidir. Toplum Çevirmeni Ulusal Yeterliliği için İstanbul Üniversitesi görevlendirilmiş, Boğaziçi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi ile işbirliği içinde taslağı hazırlanmıştır. İrtibat Çevirmeni Ulusal Yeterliliği için İstanbul Üniversitesi görevlendirilmiş, TİKA, Avrupa Birliği Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi ile işbirliği içinde taslağı hazırlanmış,³⁴ İşaret Dili Çevirmeni Ulusal Yeterliliğinin de taslağı bu yeterlilik için görevlendirilen İstanbul Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi işbirliği ile hazırlanmıştır. Sektördeki ilgili kurum ve kuruluşlardan görüş alınmıştır. 15 Şubat 2019 tarihine kadar da katkıda bulunmak isteyen herkes için görüşe sunulmuştur. Gelen görüşler yetkili kurum tarafından gözden geçirilecektir. Diğer alanlar bu çalışmanın dışında kaldığı için belirtilmemiştir. İşaret Dili Çevirmeni Mesleki Yeterlilikleri 29 Nisan 2020 yılında MYK tarafından onaylanmış ve Resmi Gazetede yayınlanmıştır.³⁵ Diğer yeterlilikler onay sürecindedir.

Bu yeterlilikler bu alanda çalışacak çevirmenlerin sertifika almalarını ve bu sertifikaları alabilmeleri için gerekli olan becerileri, deneyimi, sınavları, bu sınavları değerlendirecek jüri üyelerini ve değerlendirme ölçütlerini tanımlamak için oluşturulmuştur.

Dernekler aracılığıyla ve üniversite düzeyinde verilen toplum çevirmenliği eğitimleri ve mesleki yeterliliklerin hazırlanması bu alanda dünya çapında ülkelerle benzer yol kat edildiği, ancak mesleki yeterlilikler onaylanmadığı ve uygulamada etkin hale gelmediği için daha geride olduğu söylenebilir. Oktay Eser, Türkiye'nin toplum çevirmenliğinin meslekleşme düzeyinde gelişme kaydedebilmesi için, Avustralya gibi devlet düzeyinde birimler, dernekler ve yükseköğretim kurumları gibi

³⁴ Taslak Çevirmen Mesleki Yeterlilikleri (çevirmici) <https://almanaceviri-edebiyat.istanbul.edu.tr/tr/duyuru/myk-cevirmen-yeterlilikleri-ile-ilgili-degerlendirme-44004F004E0052006E003200580033004E00440063003100> 20 Ocak 2019

³⁵ İşaret Dili Çevirmeni Mesleki Yeterlilikleri (çevirmici) https://portal.myk.gov.tr/index.php?dl=Yeterlilik%2F2481%2FSON_TASLAK_PDF_20200504_191546.pdf&fileName=20UY0407-6++Rev+00+%C4%B0%C5%9Faret+Dili+%C3%87evirmeni&option=com_yeterlilik 20 Ekim 2020

paydaşlarla işbirliği içinde çeviri hizmetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması gerektiğini vurgulamıştır.³⁶

1.2. Göç Olgusuna İlişkin Kavramlar

Çalışmanın ana konusu olan ve ülkelerindeki iç savaş sonrası Türkiye'ye gelen Suriyeliler için hangi kavramın kullanılacağı uzun bir süre tartışma konusu olmuştur. Bu nedenle bu bölümde göçmen, sığınmacı ve mülteci kavramları açıklanmıştır ve bu çalışmada mahkemede çeviri hizmeti alan Suriyeliler için mülteci kavramının seçilme nedeni belirtilmiştir.

1.2.1. Göçmen

Göç insanların bir ülkeden başka ülkeye farklı amaçlarla, farklı koşullarda geçişi olarak tanımlanmaktadır. Göç yapılış nedenine göre ekonomik göç, mevsimlik göç gibi farklı terimlerle ifade edilirken, yapılış şekline göre de toplu göç, düzenli-düzensiz göç gibi ayrı sınıflandırmalar da yapıldığı görülmektedir.

Tarihin her döneminde böyle nüfus hareketlerinin yaşandığı bilinmektedir. İnsanlar daha iyi koşullarda yaşamak için Avustralya, Kanada, Almanya gibi ülkelere göçmen işçi statüsüyle gitmekte ve o ülkenin ekonomisi için gerekli ihtiyacı karşılamaktadır.

Göçmen (migrant) için uluslararası düzeyde kabul görmüş bir tanım bulunmamaktadır ancak Birleşmiş Milletler'e göre göçün düzenli ya da düzensiz, gönüllü ya da zorunlu yapılmasına bakılmaksızın kişi başka bir ülkede bir yıldan uzun bir süre yaşaması durumunda göçmen olarak kabul edilmektedir. Genel olarak da göçmen, kendi iradesiyle hayat koşullarını iyileştirmek için başka ülkeye göç eden kişi olarak tanımlanır.³⁷

İltica Ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı'nda yer alan bilgilere göre mevcut yasal düzenlemelerde

³⁶ Oktay Eser, Beyond Australia: Turkey, In *Understanding Community Interpreting Services*, Palgrave Macmillan, 2020, p. 129.

³⁷ Richard Perruchoud (Ed.), *Göç Terimleri Sözlüğü*, Ed. by., Bülent Çiçekli, Uluslararası Göç Örgütü, Türkçe Baskı, 2013, s. 37.

belirtildiği üzere, göç ve göçmen konusu “Türk soyundan olup, Türk kültürüne bağlı kişi veya kişilerin yerleşmek amacıyla Türkiye’ye gelmesi”³⁸ olayıdır.

1.2.2. Sığınmacı

Göçmen, sığınmacı ve mülteci yasal hakları, statüleri ve konumları bakımından farklılık göstermektedir. Hayat koşullarını iyileştirmek için ülke değiştiren göçmen kavramından farklı bir nedenle yer değiştiren *sığınmacı (asylum seeker)* “zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi”³⁹ şeklinde tanımlanmıştır.

Bu bağlamda sığınmacı, iltica başvurusu henüz kabul edilmemiş ancak belirli haklara sahip olan yabancılar için kullanılan bir ifadedir. Bulunduğu ülkede başvurusu olumsuz sonuçlanırsa ülkeyi terk etmesi beklenir ancak kabul edilenler mülteci statüsü kazanır.

Mülteci tanımına uymayan ve sığınma için resmi başvuruları bulunmayan Suriyeli vatandaşlar ülkelerindeki iç savaş sonucu kitleler halinde Türkiye sınırlarına geldiğinde, 2013 yılında Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanununa göre⁴⁰ geçmişte 1967 Protokolündeki mültecilik tanımına uyan sığınmacılara 1994 İltica Yönetmeliği ile Türkiye’de geçici sığınma hakkı verileceği belirtilmiştir. 2014 yılında da Geçici Koruma Yönetmeliği⁴¹ çıkarılmış ve bu husustaki haklar ve uygulamalar belirlenmiştir.

³⁸ İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı (çevrimiçi) <https://yimer.gov.tr/TR/Legis/5e03e8c6-473d-4af4-a57c-3d67f7ffbc98> 30 Ekim 2018

³⁹ Perruchoud, a.g.e., s. 74.

⁴⁰ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf> 20 Mayıs 2019

⁴¹ Geçici Koruma Yönetmeliği (çevrimiçi) <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/mevzuat/Gecici-Koruma.pdf> 20 Mayıs 2019

1.2.3. Mülteci/Mültecilik

1951 yılında Cenevre’de Birleşmiş Milletler’e üye ülkeler tarafından imzalanan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme’de⁴² *mültecinin (refugee)* tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs” (Madde 1(2))

2013 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa göre Avrupa dışında bir ülkede meydana gelen olaylar sonucunda bu durumu yaşayan şahsa şartlı mültecilik sıfatı verilir ve üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.

Bu çalışmada mahkemede çeviri hizmeti alan davalı, davacı, müşteki veya tanık konumundaki Türkiye’deki Suriyelilerin göçmen, sığınmacı veya şartlı mülteci statülerinden hangisini sağladığı bilinemediği için, kavramların hepsini kapsayan bir üst kavram olarak mülteci terimi kullanılmıştır.

1.2.3.1. Mültecilik Süreçleri

Birleşmiş Milletler Mülteci Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees/ UNHCR) 1950 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından mültecilere yardım etmek ve ülkelerle bu konuda koordinasyonu sağlamak amacıyla kurulmuştur. Günümüzde 138 ülkede çalışmalarını sürdürmektedir. Türkiye ile 1 Eylül 2016 yılında Ev Sahibi Ülke Anlaşmasını imzalamıştır ve Suriyelilere ve diğer sığınmacılara uluslararası koruma, mülteci statüsünü belirleme işlemleri, üçüncü ülkeye geçiş, uyum ve gönüllü dönüş ve insani yardım konularında, ilgili kurum ve

⁴²Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme (çevrimiçi)
<https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2020/01/Multecilerin-Hukuki-Durumuna-Iliskin-Sozlesme.pdf> 13 Ekim 2020

kuruluşlara da koordinasyon konusunda yardımcı olmaktadır. Şuanda Ankara, İstanbul, İzmir, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Van’da faaliyet göstermektedir.⁴³

Türkiye’de ilk sığınma kanunu Sığınmacı başlığında belirtildiği üzere, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 11 Nisan 2014’te meclis tarafından kabul edilmiştir. Bu kanunla birlikte tüm yabancılarla ilgili işlemleri yapan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 22 Ekim 2014 yılında da Geçici Koruma Yönetmeliği çıkarılarak geçici korumaya ilişkin haklar, yükümlülükler ve prosedür belirlenmiştir.

UNCHR’in raporuna göre “ardı ardına iki yıldır dünya çapında en çok mülteciye (2.5 milyon) ev sahipliği yapan ülke Türkiye’dir.”⁴⁴ Türkiye’yi Pakistan, Lübnan ve İran takip etmektedir. 2019 yılı Şubat ayı UNCHR verilerine bakıldığında bu sayının Türkiye’de 3,6 milyona ulaştığı görülmektedir.

1.2.3.2. Mültecilik Hizmetleri

Mülteci kavramı bu çalışma boyunca Suriye’den gelen vatandaşlar için ve sığınmacı, göçmen ve şartlı mültecilerin tamamını kapsayan bir üst kavram olarak kullanılacaktır. Suriye krizinden sonra açık kapı politikası izleyen Türkiye’de mültecilerin gıda, giyecek gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması, öğrencilerin savaş nedeniyle yarım kalan eğitimlerini tamamlaması, hastane, adliye, emniyet, okul gibi devlet kurumlarına erişim sağlamaları ve sosyal uyum projeleri gibi alanlarda destek sağlayan pek çok kurum, kuruluş ve dernek hizmet sunmaya devam etmektedir.

Bunlardan ilki Suriyelilerin sayımlarının yapılması, mültecilik prosedürlerinin takip edilmesi gibi süreçlerle ilgilenen Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğidir (UNHCR). İnsani yardım konusunda destek sağlayan bir diğeri ise AFAD’dır. Türk Kızılay Göç ve Mülteci Hizmetleri Direktörlüğü ise AFAD, BM kurumları, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü gibi kurumlarla eşgüdümlü olarak tüm kayıtlı mültecilere insani yardım sunmaktadır.

⁴³ UNCHR, 2019. (çevrimiçi) <https://www.unhcr.org/tr/> 20 haziran 2019

⁴⁴ UNHCR, Global Trends: Forced Displacement in 2015, Ginebra, United Nations High Commissioner for Refugees, 2016. (çevrimiçi) <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html> 19 Mart 2019

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV) (1988) mültecilerin sınır kapısından ilk girmeye başladıkları süreçten itibaren insani yardım sunan derneklerin başında yer almaktadır. Önceliği nüfus artışı ve kalkınma arasındaki düzensizlik ve dengesizlikle mücadele olan bu vakıf, Türkiye'nin göç almasıyla yönünü mültecilere de çevirmiş, cinsiyet eşitsizliği, insan ticareti gibi konularda mültecilik bağlamında projeler geliştirmeye başlamıştır.

2008 yılında kurulan Mülteci-Der mültecilerin haklarını koruma ve savunma konusunda çalışmalar yürütmeye devam ederken, 2005 yılında kurulan Hayata Destek Derneği de afetlerden etkilenen topluluklara insani yardım sağlamaya devam etmektedir. Bunların yanı sıra Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Türkiye ofisi de mültecilerin yasal göç süreçlerini takip edip insan ticaretiyle mücadele etmeye, Uluslararası Mavi Hilal Vakfı ve Uluslararası Tıbbi Birlik de mültecilerin geçim kaynağı sağlama, sağlık ve eğitime erişim, sosyal uyum gibi süreçlerinde destek olmaya devam etmektedir.

Sığınmacılarla ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD/ASAM) 40'ı aşkın şehirde pek çok ofisiyle bölgelerdeki mülteciler için pek çok kurum, kuruluş ve dernekle işbirliği içerisinde projeler yürüten, nakdi ve insani yardım sunan bir kuruluştur.

Ayrıca saha çalışmalarıyla mültecilerle ilgili güncel veriler sunan İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (İGAM), Koç Üniversitesi'nin Göç Araştırmaları Merkezi olan Mirekoç, Bilgi Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nin Göç Araştırma Merkezleri de yayınladıkları raporlarla ve hazırladıkları projelerle mültecilere yardım konusunda bilimsel destek sunmaktadır.

Avrupa Birliği'nin mali destek sunduğu ve Sağlık Bakanlığı'nın yürüttüğü SIHHAT Projesi ile geçici koruma altında olan Suriyelilerin sağlık hizmetlerinden faydalanması sağlanmıştır. 29 ilde göçmen sağlığı merkezi kurulmuş ayrıca Arapça ve Türkçe dil çiftinde Hasta Yönlendirme ve Destek Personeli bir diğer deyişle

tercüman istihdamı sağlanmıştır. Ayrıca eğitimler düzenlenmiş ve bilgilendirme amaçlı broşürler hazırlanmıştır.⁴⁵

Adalet Bakanlığı'na bağlı Ceza İşleri Müdürlüğü Mağdur Hakları Daire Başkanlığı da Mültecilerin Adalet Erişiminin Kolaylaştırılması Projesi kapsamında, seçilen pilot illerde (İstanbul Anadolu Adliyesi, Eskişehir, İzmir, Samsun, Konya, Adana, Gaziantep Adliyeleri) yargı aktörleri ile görüşmeler yapılmasını sağlamıştır. Ayrıca, mültecilerin adalete başvurusu ve hakları ve yükümlülükleri konusunda bilinçlendirilmesi için kampanyalar ve farkındalık eğitimleri düzenlemiştir.⁴⁶

1.3. Toplum Çevirmenliği ve Göç: Çeviribilimsel Çerçeve

Toplum çevirmenliği uygulamaları Çeviribilimde özellikle sözlü çeviribilim araştırmalarına oldukça geç dahil olmuştur. Bu alanda saha çalışması yapmanın gücüğü bundan en büyük etkidir. Bu bölümde Çeviribilim çatısı altında doğrudan ve dolaylı olarak toplum çevirmenliği bağlamlarını konu edinen (sağlık, hukuk, afet, acil durum, göç vb.) akademik çalışmalara ve etkinliklere yer verilmektedir.

1.3.1. Çeviribilimde Toplum Çevirmenliği Çalışmaları

Toplum Çevirmenliğine ilişkin ilk akademik çalışmalar sağlık alanında 1970'lerde görülmeye başlanmıştır. Ancak toplum çevirmenliği çalışmalarının asıl başlangıcı 1990 yılında başlayan Critical Link Konferanslarıdır.⁴⁷ 3 yılda bir düzenlenen ve 2019 yılında 9.su Japonya'da düzenlenen Critical Link Konferansları⁴⁸ ve bu konferansların sonrasında hazırlanan bildiri kitapları toplum çevirmenliği alanında kayda değer bir yere sahiptir.

2019 yılında 3.sü düzenlenen InDialog Konferansı da hastane, mahkeme, gibi toplum çevirmenliğinin çeşitli bağlamlarında ve mülteci kamplarında ve savaş ortamlarında

⁴⁵ Sıhhat Projesi ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. (çevrimiçi) <http://www.sihhatproject.org/faaliyetler.html> 17 Nisan 2020

⁴⁶ Mültecilerin Adalet Erişiminin Kolaylaştırılması Projesine Mahkeme Çevirmenliği Bölümünde değinilecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (çevrimiçi) <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SSSorularDetay/1> 21 Nisan 2020

⁴⁷ Jemina Napier, "If a tree falls in a forest and no one is there to hear it, does it make a noise?: The merits of publishing interpreting research." **Advances in Interpreting Research**. John Benjamins, 2011, p. 123.

⁴⁸ Critical Link internet sitesi bkz. (çevrimiçi) <https://criticallink.org/> 25 Mayıs 2020

diyalog çevirisini, geçici/alaylı (ad hoc) çeviriyi kapsayan tartışmaları araştırmacılar, alan uzmanları ve eğitimcilerle tartışmayı amaçlayan bir platformdur ve ENSPIT tarafından düzenlenmektedir.⁴⁹

Critical Link kitaplarının yanı sıra Crossing Borders in Community Interpreting: Definitions and Dilemmas (2008)⁵⁰ (Toplum Çevirmenliğinde Sınırları Aşma: Tanımlar ve İkilemler) başlıklı kitap da tercümanın rolünün, etik ilkelerin ve standartların tartışıldığı kült bir kitaptır.

The Training and Research on Public Service Translation and Interpreting Group (FITISPos) (Toplum Çevirmenliği Eğitim ve Araştırma Grubu)⁵¹ Alcalá Üniversitesi'nde toplum çevirmenliği üzerine konferanslar düzenleyen, proje ve yayın yapan akademik bir çalışma grubudur.

Bunların dışında toplum çevirmenliği konusunu rol (Angelelli, 2004), etik (Rudvin, 2007), mesleklaşma (Mikkelsen, 1996), çeviride kalite (Pöchhacker, 2001), eğitim (Bahadır, 2011), terminoloji (Pöllabauer, 2017), dil politikası (Ozolins, 2010), araştırma (Vargas Urpi, 2012), duygusal ve psikolojik etki (Carmen Valero Garcés, 2005) gibi pek çok yönüyle ele alan makaleler, kitap bölümleri ve kitaplar alan literatüründe yerini almıştır. Söz konusu çalışmalar toplum çevirmenliğinin alt alanlarda daha detaylı olarak tartışmalarını zenginleştirmiştir.

Türkiye'de toplum çevirmenliği ile ilgili akademik çalışmalar ve etkinlikler 2000 yılı sonrası ortaya çıkmaya başlamıştır. Türkiye'de ilk kez "Toplum Çevirmenliği" konulu konferans 22-23 Kasım 2010 tarihleri arasında Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlenmiştir.⁵² Bu konferans ile Türkiye'deki mevcut durumun değerlendirilmesi, alana ilişkin yasalar, düzenlemeler, ihtiyaçlar, eğitim ve deneyimlerin paylaşılması amaçlanmıştır.

⁴⁹Indialog Konferans internet sitesi (çevrimiçi) <https://www.indialog-conference.com/> 25 Mayıs 2020

⁵⁰ Carmen Valero Garcés, and Anne Martin (Eds.), **Crossing Borders in Community Interpreting: Definitions and Dilemmas**. Vol. 76, John Benjamins Publishing, 2008.

⁵¹ FITISPos Araştırma Grubu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (çevrimiçi) <http://www3.uah.es/traduccion/en/fitispos-ingles/> 28 Haziran 2020

⁵² Boğaziçi Üniversitesi Toplum Çevirmenliği Konferans Programı bkz. (çevrimiçi) http://www.toplumcevirmenligi.boun.edu.tr/pdf/program_turkce.pdf 5 Haziran 2020

Türkiye’de toplum çevirmenliğine ilişkin tezler son 5 yılda artış göstermeye başlamıştır ve genellikle göç, sağlık, ARÇ ve hukuk alanında çalışmalar yapılmıştır. İlk tez Rana Kahraman’ın 2003 yılında “Afette Rehber Çevirmenlik” adlı yüksek lisans tezidir.⁵³ Kahraman toplum çevirmenliğinin bir alt dalı olarak Afette Rehber Çevirmenliği, afet öncesi ve afet sırasında çevirmenlerin tutumlarını, görevlerini ve rollerini açıklamıştır.

Türkiye’de sağlık çevirmenliğini rol, sağlık turizmi, tarafsızlık ve eğitim olmak üzere farklı boyutlarıyla ele alan altı tez bulunmaktadır. Türkan Öztürk “Küresel Hareketlilik Etkisinde Türkiye’de Sağlık Çevirmenliği Uygulamaları: Çevirmen Görüşlerine Dayalı Bir Çalışma” adlı yüksek lisans tezinde uluslararası göçün sağlık turizmine etkisi ve sağlık turizminde çalışan çevirmenlerin mevcut durumunu betimlemek amacıyla bir saha çalışması yapmıştır.⁵⁴ 20 çevirmenle yaptığı yüz yüze görüşmelerden ve e-posta yoluyla yazışmalardan elde ettiği veriler ile çevirmenlerin rollerini, görevlerini, becerilerini, çalışma koşullarını açıklamaya çalışmıştır.

Olca Şener “Healthcare Interpreting in Turkey: Role and Ethics from a Sociological Perspective” (Türkiye’de Hastane Çevirmenliği: Sosyolojik Açıdan Rol ve Etik) adlı yüksek lisans tezinde hastane çevirmenlerinin çeviri esnasındaki karar alma mekanizmasını ve genel olarak rol ve etik algısında mevcut ilke ve standartların olmayışının etkisini incelemiştir. Bourdieu’nun habitus ve sermaye kavramlarından faydalanarak bu olguları inceleyip genel bir saha betimlemesi yapmayı amaçlamıştır. Verileri 14 sağlık çevirmeni ve 5 hasta ile görüşmeler ile hastanede çeviri esnasında yapılan gözlemlerden oluşmaktadır. Mesleki ilkelerin ve standartların yokluğunun çeviri hizmetini olumsuz etkilediği sonucuna varmıştır.⁵⁵

“Toplum Çevirmenliğine Yorumbilgisel bir Yaklaşım: Sağlık Çevirmeni ve Öznellik” adlı doktora tezinde sağlık çevirmenlerinin öznelliğinin mesleklerine yansımalarını inceleyen Duygu Duman, çalışmasında 27 katılımcıyla yaptığı

⁵³ Rana Kahraman, “Afette Rehber Çevirmenlik”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

⁵⁴ Türkan Öztürk, “Küresel Hareketlilik Etkisinde Türkiye’de Sağlık Çevirmenliği Uygulamaları: Çevirmen Görüşlerine Dayalı Bir Çalışma”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.

⁵⁵ Olca Şener, “Healthcare Interpreting in Turkey: Role and Ethics from a Sociological Perspective”, Master’s Thesis, Dokuz Eylül University, 2017.

görüşmelerden ve alandaki ulusal ve uluslararası mesleki etik ilkelerden elde ettiği verileri yorumbilgisel bakış açısıyla incelemiştir. Öznelliğin çevirmenlerin çeviri kararlarını ve mesleklerini önemli ölçüde etkilediği ve mesleki ilkelerdeki tarafsızlık ilkesinin de farklı şekillerde yorumlandığı sonucuna varmıştır.⁵⁶

Burak Özsöz'ün "Toplum Çevirmenliği Bağlamında Sağlık Turizmindeki Diyalog Çevirilerine Dilbilimsel Ve Çeviribilimsel Yaklaşım" başlıklı doktora tezi⁵⁷, Bahar Katar'ın "Sağlık Alanında Sözlü Çeviri – Türkiye'deki Çevirmenlerin Görev Ve Rol Profilleri Üzerine Bir İnceleme" yüksek lisans tezi⁵⁸ ve Sıla Saadet Toker'in "Evaluation of Adaptation Training Provided by the Ministry of Health and the World Health Organization: Patient Guides within the context of Healthcare Interpreting Training in Turkey" (T.C. Sağlık Bakanlığı ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından sağlanan Adaptasyon Eğitimlerinin Değerlendirilmesi: Türkiye'de Sağlık Çevirmenliği bağlamında Hasta Rehberleri) yüksek lisans tezi⁵⁹ de sağlık alanında toplum çevirmenliği ile ilgili çalışmalar olarak literatürde yerlerini almıştır.

Toplum çevirmenliğini göç olgusu bağlamında ele alan çalışmalara gelindiğinde, "Göç ve Çeviri: İltica Başvurularında Sözlü Çeviri Uygulamaları ve Toplum Çevirmeninin Rolü" adlı doktora tezinde Rana Kahraman Bourdieu'nun habitus ve sermaye kavramlarını kullanarak göç bağlamında toplum çevirmenliğinin standartlaşma ve meslekleşme düzeyini incelemiştir. Bu bağlamda 13 çevirmenle yaptığı görüşmelerle çevirmenin iltica başvurularındaki rolünü tartışmıştır.⁶⁰

⁵⁶ Duygu Duman, "Toplum Çevirmenliğine Yorumbilgisel bir Yaklaşım: Sağlık Çevirmeni ve Öznellik", Doktora Tezi, Yıldız teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

⁵⁷ Burak Özsöz, "Toplum Çevirmenliği Bağlamında Sağlık Turizmindeki Diyalog Çevirilerine Dilbilimsel Ve Çeviribilimsel Yaklaşım", Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.

⁵⁸ Bahar Katar, "Sağlık Alanında Sözlü Çeviri – Türkiye'deki Çevirmenlerin Görev Ve Rol Profilleri Üzerine Bir İnceleme", Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.

⁵⁹ Sıla Saadet Toker, "Evaluation of Adaptation Training Provided by the Ministry of Health and the World Health Organization: Patient Guides within the context of Healthcare Interpreting Training in Turkey, Master's Thesis, Hacettepe University, 2019.

⁶⁰ Rana Kahraman, "Göç ve Çeviri: İltica Başvurularında Sözlü Çeviri Uygulamaları ve Toplum Çevirmeninin Rolü", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

Coşkun Doğan “Edirne Özelinde Düzensiz Göçmenlerin Tercümanlık Boyutunda Sorunları ve Çözümünde Toplum Çevirmenliğinin Rolü” doktora tezinde⁶¹ Edirne’de yaşayan 131 düzensiz göçmene uyguladığı anket aracılığıyla bu göçmenlerin toplum çevirmenliği hizmetinden yararlanma durumunu, yaşadığı sorunları ve memnuniyetini tespit etmeye çalışmıştır. Seda Koçlu “Göç ve Çeviri İlişkisi Bağlamında Toplum Çevirmenliğine Üst Bakış: Sakarya Örneği” başlıklı yüksek lisans tezi⁶² ile başka bir şehirde toplum çevirmenliği uygulamalarını ele almıştır.

Özgür Bülent Erdoğan “Çeviri Sosyolojisi Odağında Göç Olgusu ve Güç İlişkileri: Türkiye’de Suriyeli Mültecilerin Toplum Çevirmenleri” başlıklı doktora tezinde Bourdieu’nun kavramları ışığında İstanbul’un Sultanbeyli ilçesinde STK’larla mülteciler arasında çeviri hizmeti sunan toplum çevirmenlerine odaklanmıştır.⁶³

Rüveyde Kübra Arslan ise “Toplum Çevirmenliği ve Kuramsal Alan İlişkisi” adlı yüksek lisans tezinde dünyadaki ve Türkiye’deki toplum çevirmenliği faaliyetlerini akademik çalışmalar üzerinden tartışmıştır.⁶⁴

İşaret dili çevirmenliği de toplum çevirmenliğinin bir art alanı olduğu için bu konuda yazılan iki tezin de varlığından bahsetmek gerekir. Hastane, mahkeme ve kamu kurumlarında sunulan işaret dili çeviri hizmetinin betimlendiği “The Professionalization of Sign Language Interpreting in Turkey: Interpreter Training and Public Interpreting Services” (Türkiye’de İşaret Dili Çevirmenliğinin Profesyonelleşmesi: Çevirmen Eğitimi ve Kamusal Alandaki Çeviri Hizmetleri) başlıklı doktora tezinde Nesrin Conker⁶⁵ Türk işaret dili çevirmenliğinin mevcut durumunu, sağırlara sunulan dil hizmetlerini ve meslekleşme düzeyini incelemiştir. Türkiye’de işaret dili çevirmenliğinin Ozolin’in meslekleşme spektrumuna göre 2.

⁶¹ Coşkun Doğan, “Edirne Özelinde Düzensiz Göçmenlerin Tercümanlık Boyutunda Sorunları ve Çözümünde Toplum Çevirmenliğinin Rolü”, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

⁶² Seda Koçlu, “Göç ve Çeviri İlişkisi Bağlamında Toplum Çevirmenliğine Üst Bakış: Sakarya Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.

⁶³ Özgür Bülent Erdoğan “Çeviri Sosyolojisi Odağında Göç Olgusu ve Güç İlişkileri: Türkiye’de Suriyeli Mültecilerin Toplum Çevirmenleri”, Doktora Tezi, Yıldız teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.

⁶⁴ Ruveyde Kübra Arslan, “Toplum Çevirmenliği ve Kuramsal Alan İlişkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

⁶⁵ Nesrin Conker, “The Professionalization of Sign Language Interpreting in Turkey: Interpreter Training and Public Interpreting Services”, Master’s Thesis, Boğaziçi University, 2017.

geçici çevirmenlik ile 3.kapsamlı dil hizmetleri arasında yer aldığını ortaya koymuştur. İmren Gökçe⁶⁶ de “The Norms of Sign Language Interpreting in Turkey: The Interpreters' Self-perceptions on Their Role” (Türkiye’de İşaret Dili Tercümanlığının Normları: İşaret Dili Tercümanlarının Rollerine İlişkin Özalgları) başlıklı yüksek lisans tezinde, katılımcıların görüşleri ve alandaki yasalar, yönetmelikler ve uygulamalar dikkate alındığında, işaret dili tercümanlığının meslekleşme yolunun başında olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, alandaki dengesiz dağılan sermaye türlerinin ve sosyal temsillerin çevirmenlerin rollerine ve mesleklerine ilişkin algılarını etkilediği sonucuna varmıştır.

Oktay Eser⁶⁷, Jonathan Ross⁶⁸, Aslı Polat Ulaş⁶⁹ da Türkiye’de toplum çevirmenliğini ele alan çalışmalarıyla literatür alanını genişletmiştir. Bu alanda yapılan çalışmaların son dönemde bu şekilde artış göstermesi, alana ilişkin farkındalığın ülkeye gelen kitlesel göç ile artmasının bir sonucu olarak yorumlanabilir ve ayrıca daha çok saha çalışmalarının yapılması da meslekleşme çabalarının ve çözüm arayışlarının gündeme gelmiş olması ile ilişkilendirilebilir.⁷⁰

Türkiye’de genelde toplum çevirmenliğinin gelişim süreci ve meslekleşmesi, özelde sağlık çevirmenliğinin rol, etik ve göçün etkisi üzerinden çalışmaların görece daha çok olması bu araştırmanın konusu olarak daha az çalışılan ve kapalı bir kutu olmaya devam eden mahkemede verilen sözlü çeviri hizmetlerine yönelmenin sebeplerinden biridir. Mahkeme bağlamında göçün tartışılması ve saha çalışmasının yapılması bu alandaki güncel durumun ortaya konması bakımından önem arz etmektedir.

Türkiye’de göç bağlamında yapılan çalışmalara bakıldığında, Ulusal Tez Merkezine kayıtlı Suriyelilerle ve göçle ilgili Uluslararası İlişkiler, Sosyoloji, Eğitim, Psikoloji,

⁶⁶ İmren Gökçe, “The Norms of Sign Language Interpreting in Turkey: The Interpreters' Self-perceptions on Their Role”, Dokuz Eylül University, 2018.

⁶⁷ Oktay Eser, Beyond Australia: Turkey, In **Understanding Community Interpreting Services**, Palgrave Macmillan, 2020, p. 117-134.

⁶⁸ Jonathan Ross, Toplum Çevirmenliği Eğitimi: Çeviri Pratiği, Yerel Gerçekler, Uluslararası Uygulamalar ve Araştırmanın Önemi, Eds. By Ebru Diriker, Türkiye’de Sözlü Çeviri, Scala Yayıncılık, 2019, s. 283-312.

⁶⁹ Aslı Polat Ulaş, “Becoming an interpreter through experience: The perceptions of the non-professional public service interpreters in Turkey”, **RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, 2020, 19: 661-700.

⁷⁰ Mahkeme ve hukuk çevirmenliği ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalara ikinci bölümde değinilmiştir.

Tarih, Dil, İşletme, Siyasal Bilgiler, Sosyal Hizmetler, Tıp, Mimarlık, İletişim, Kamu Yönetimi gibi pek çok alanda yüksek lisans ve doktora düzeyinde pek çok tez bulunmaktadır. Mütercim-Tercümanlık alanında ise bu sayı sınırlıdır. Suriyelilerin sağlık, iltica başvuruları gibi alanlarda ve STK'larla iletişimde tercüman ihtiyacını nasıl karşıladığını ve bu alanda tercümanın rolünü tartışan çalışmaların yanı sıra tercümanların eğitimini de ele alan çalışmalar yukarıda verilmiştir.

Göç ve çeviri bağlamında yapılan bilimsel konferanslar ise bir örnekle sınırlıdır. Sakarya Üniversitesi 2018 yılında Uluslararası Göç ve İletişim Kongresi'ni düzenlemiştir. Bu kongrenin bir oturumunu da Çeviribilim ve göç konuları oluşturmuştur.⁷¹

Çeviribilimde göç ve mültecilik daha çok edebi çeviride yazarın göçmen olarak gittiği ülkenin dilinde yazdığı eser bağlamında ele alınmıştır. Burada kişinin yazdığı bir eserin ya da kendisinin bir çeviri olduğu varsayılmaktadır. Benzer şekilde metinlerin başka bir kültürde çeviri aracılığıyla var olması da göç kavramıyla açıklanmaktadır. Ayrıca çevirinin işgal ve istila için bir araç olarak kullanıldığı bilinmektedir. Ancak araştırma nesnesi olarak göçmenlere ve mültecilere sunulan çeviri hizmetlerinin ele alınması daha yakın bir tarihe dayanmaktadır ve göç olgusunun çeviriye etkisine ilişkin görüşler oldukça yenidir. Hatta mülteciler ve göçmenler çeviri hizmetini alan rolünden veren rolüne geçerek çeviri sürecindeki güç dengesini değiştirmiştir.⁷² Bu durum da Çeviribilimde yeni çalışma konularını şekillendirmiştir.

1.4. Değerlendirme

Kanada ve Avustralya gibi ülkelerde, göçmenlerin dil ve uyum sorunlarını önemseyen araştırmacıların doğrudan Çeviribilim içinde ya da dolaylı olarak disiplinler arası çalışmalarda toplum çevirmenliği uygulamalarını bilimsel yöntemlerle inceleme ve açıklama çabaları, bu konuda öncü çalışmalar olarak görülmektedir. Türkiye'de de Sözlü Çeviribilim araştırmacılarının özellikle 1999 Marmara ve Düzce depremlerinden sonra afet ve acil durum çevirmenliği açısından

⁷¹ Uluslararası Göç ve İletişim Kongresinin internet sitesi (çevrimiçi) <https://imcc2018.sakarya.edu.tr/> 13 Haziran 2020

⁷² Loredana Polezzi, "Translation and Migration." **Translation Studies**, 5/3, 2012, p. 358.

toplum çevirmenliğine bilimsel düzlemde bakmaları ve ardından mülteci sorunu ile konunun göç bağlamında ayrı bir saha ve meslek olarak görünür hale gelmesi araştırmaların özel olarak bu konuda katkılarının kayda değer olduğunu göstermektedir. Ayrıca, iç savaş sonrası Türkiye'ye gelen Suriyelilerin statüsünü tanımlamak, haklarını belirlemek ve korumak için yapılan yasal düzenlemeler ve devlet düzeyinde ve sivil toplum örgütleri düzeyinde yapılan destekler ve çalışmalar, Suriyelilerin kamusal alanda hizmetlere çeviri aracılığıyla erişimi konusunda ilerlemeyi göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

MAHKEME ÇEVİRMENLİĞİ/ TERCÜMAN BİLİRKİŞİLİK HİZMETLERİ

2.1. Mahkeme Çevirmenliği

Mahkeme çevirmenliği yasal süreç boyunca bulunduğu ülkedeki mahkemenin dilini kendini rahat ifade edecek şekilde bilmeyen veya işitme engeli olan kişilere mahkemede sunulan yazılı, sözlü ve işaret dili çevirisi hizmetidir. Bazı akademisyenler bu alanı toplum çevirmenliğinin bir alt dalı olarak görürken⁷³, bazı akademisyenler hukuk çevirmenliğinin bir alt dalı olduğunu düşünmektedir.⁷⁴

Kavramın İngilizce karşılığında da farklı kullanımların bir arada olduğu görülür. *Hukuk çevirmenliği/tercümanlığı (legal interpreting)* Hertog’a göre ceza mahkemelerinin duruşma sürecinde yapılan bir çeviri türüdür ve *mahkeme çevirmenliği (courtroom interpreting)*, *emniyet ortamında çeviri (police setting)*, *hapishane ortamında çeviri (prison setting)* ve *mülteci tercümanlığı (asylum setting)* olmak üzere dört farklı ortamda yapılışına göre isimlendirilir.⁷⁵ Hale ise mahkeme çevirmenliğini; *polis soruşturmaları (police interviews and interrogations)*, *avukat-müşteri görüşmeleri (lawyer-client conferences)*, *tribunal duruşmalar (tribunal hearings)* ve *mahkeme duruşmaları (court hearings and trials)* olarak alt başlıklara ayırmıştır. Bu uygulamaların “iletişimin amacı, muhataplar arası ilişki, görüşmenin resmiyeti, katılımcıların ve dilin rolü bakımından farklılık gösterdiğini” belirtmiştir.⁷⁶

Ayrıca bir alt tür olarak, Nürnberg Duruşması gibi uluslararası savaş suçlularının yargılandığı mahkemelerde ya da yerel düzeyde belirli bir amaç için kurulan geçici

⁷³ Hale, 2007, Mikkelsen, 2000/2017.

⁷⁴ Ruth Morris, “Courtroom Interpreting”, *Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies*, Ed., by., F. Pöchhacker, 2015, pp. 91-92.

⁷⁵ Erik Hertog, “Legal interpreting”, *Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies*, Ed., by., F. Pöchhacker, 2015, pp. 230-234.

⁷⁶ Hale, a.g.e., pp. 65.

mahkemelerde sunulan çeviri hizmeti için tribunal çeviri (*tribunal interpreting*) terimi kullanılmaktadır.⁷⁷

Aynı zamanda *adli çevirmenlik* (*judicial interpreting/forencis interpreting*) ve en yaygın kullanımıyla *mahkeme çevirmenliği* (*court interpreting*) gibi terimler mahkemede verilen çeviri hizmeti yerine kullanılmaya başlayıp rağbet görmüştür. Morris, mahkeme çevirmenliğinin (*court interpreting*) hukuk çevirmenliği/tercümanlığı (*legal interpreting*) teriminin eş anlamlısı olarak daha geniş anlamda kullanıldığından, *courtroom interpreting* olarak ifade edilen mahkeme çevirmenliğinin ise yapıldığı ortama göre isimlendirilen bir alt alan olduğundan bahsetmiştir.⁷⁸ Türkiye’de mahkemelerde çeviri hizmeti veren kişilere verilen isim ise tercüman bilirkişidir. Bu çalışma boyunca dünyadaki ve Türkiye’deki uygulamalardan bahsedilirken mahkeme çevirmenliği terimi, çalışmanın verilerinden bahsedilirken tercüman bilirkişi terimi kullanılmıştır. Ayrıca bu çalışmanın bağlamı mültecilere Ceza Mahkemesindeki duruşmalarda sunulan sözlü çeviri hizmeti ile sınırlıdır.

Yapıldığı ortama göre farklı isimler kullanılmasının yanı sıra mahkeme çevirmenliği uygulamaları da ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılıklara sonraki bölümde değinilmiştir.

2.1.1. Dünyada Mahkeme Çevirmenliği Uygulamaları

Mahkeme çevirmenliğinde, kültürden kültüre, hukuk sisteminden hukuk sistemine ve dilden dile oldukça farklılık görüldüğü için, bu durum uygulamada da farklılıklara neden olmaktadır.⁷⁹ Ayrıca, mahkeme çevirmenliğine ilişkin yasa ve yönetmelikler, mahkeme çevirmenliğinin meslekleşme düzeyi, sertifikasyonu, eğitimi, dernekleşmesi, yapılış şekli, etik ilkeleri ve uygulama rehberleri de ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.

⁷⁷ Kayoko Takeda, “Tribunal Interpreting”, *Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies*, Ed., by., F. Pöchhacker, 2015, pp. 424-425.

⁷⁸ Morris, a.g.e., pp. 95.

⁷⁹ Mikkelsen, a.g.e., pp. 3.

Dünyadaki uygulamalara bakıldığında, Anglo Sakson hukuk sisteminin olduğu Amerika Birleşik Devletleri'nde mahkeme çevirmeninin niteliğini, seçilmesini ve mahkemede çeviri sürecine ilişkin işleyişi belirleyen Federal Mahkeme Çevirmenleri Akdi (Federal Court Interpreters Act) ancak 1978 yılında ortaya çıkabilmiştir.⁸⁰ Bu Akdin sonucunda, 1980 yılında mahkeme çevirmeninin sözlü çeviri becerilerini test etmek amacıyla İspanyolca-İngilizce dil çiftinde Federal Mahkeme Çevirmeni Sertifikasyon Sınavı (FCICE) hazırlanmıştır.⁸¹ Sınavda başarılı olan çevirmenlerin puanlarına göre 4 farklı kademede listeye alındığı ve Eyalet Mahkemeleri Ulusal Merkezi'nin (National Center for State Courts)⁸² veri tabanına kaydının yapıldığı ve mahkemelerin bu veri tabanından ilgili dil çiftinde ve kademede çevirmenleri aratarak ulaştığı bir sistem vardır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde farklı eyaletlerde farklı hukuki uygulamalardan dolayı, bazı eyaletler mahkeme çevirmenliği dernekleri kurmuş ve mahkemede çeviri uygulamalarına ilişkin farklı rehberler hazırlamışlardır. Bu derneklerden en çok bilineni, mesleğin standartlarını geliştirmeyi amaçlayan ve 1971 yılında kurulan Kaliforniya Mahkeme Çevirmenleri Derneği'dir (California Court Interpreters Association)⁸³. Bir diğer kuruluş ise Newyork'ta 1978 yılında Mahkeme Tercümanları ve Çevirmenleri Derneği (Court Interpreters and Translators Association) olarak kurulup, tüm dünya çapında etkili bir kuruluş haline gelen Ulusal Mahkeme Tercümanları ve Çevirmenleri Derneği'dir (National Association of Judiciary Interpreters and Translators/ NAJIT)⁸⁴. Mesleğe ilişkin konferanslar, eğitimler, sertifikasyon ve etik ilkeler gibi pek çok faaliyeti bulunan bu kuruluş mesleğin gelişiminde aktif rol oynamaktadır.

⁸⁰ Ruth Morris, "The Face of Justice: Historical Aspects of Court Interpreting", **Interpreting**, 4/1, 1999, pp. 100. (çevrimiçi) https://www.researchgate.net/profile/Ruth-Morris-3/publication/248904850_The_Face_of_Justice_Historical_Aspects_of_Court_Interpreting/links/552980b60cf2e089a3a7d489/The-Face-of-Justice-Historical-Aspects-of-Court-Interpreting.pdf 5 Kasım 2018

⁸¹ FCICE hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (çevrimiçi) <https://www.uscourts.gov/services-forms/federal-court-interpreters/federal-court-interpreter-certification-examination> 14 Temmuz 2020

⁸² National Center for State Courts Interpreter Database hakkında daha fazla bilgi için bkz. (çevrimiçi) <https://www.ncsc.org/services-and-experts/areas-of-expertise/language-access/vri/national-interpreter-database> 15 Temmuz 2020

⁸³ California Court Interpreters Association bkz. (çevrimiçi) <https://www.ccia.org/> 17 Temmuz 2020

⁸⁴ NAJIT için bkz. (çevrimiçi) <https://najit.org/> 17 Temmuz 2020

Birleşik Krallık'taki uygulamalara bakıldığında, 1991 yılında İngiltere'de Lordlar Kamarasında mahkemelerin çeviri hizmeti sunma sorumluluğunu üstlenmesi fikri önerilmiş ancak mevcut yasaların oturduğu, geçici (*ad hoc*) çevirmenlerin kanıtları çevirdiği ve bunun için kamu fonundan harcama yapılmayacağına ilişkin yönetmeliklerin olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle, mahkemede çeviri hizmetleri yasama mevzuu yerine organizasyon konusu olarak düşünülmüştür.⁸⁵ 1993 yılında Ceza yargılamalarına ilişkin komisyonun önerisi üzerine, 1994 yılında kurulan Toplum Çevirmenliği Ulusal Kaydı (NRPSI)⁸⁶ mahkeme dahil pek çok alanda standartları karşılayan, yetkin çevirmenlerin kayıtlı olduğu bir kuruluş olarak bu işi üstlenmiştir.

Ayrıca, Birleşik Krallık mahkeme çevirmenliği alanında sertifikasyona da önem vermiştir. Toplum çevirmenleri, Kamu Hizmeti Çevirmenliği Diploması (Level 6 DPSI) olarak anılan sertifika ile çalışmaktadır. Çevirmenler hukuk, sağlık ya da genel alanda yapılan sınavlar sonucu alınan sertifika ile Toplum Çevirmenliği Ulusal Kaydına ve İmtiyazlı Dilbilimciler Enstitüsü'ne üye olmak için başvurabilmektedir.

87

1950'den sonra gelen yoğun göçle çok dilli bir ülke haline gelen Avustralya'da, ilk başlarda İngilizce bilen göçmenlerin ve azınlık dillerini bilen personellerin geçici çevirmenliği ile toplum çevirmenliği süreci başlamıştır. 1973'te Avustralya Göç Departmanı'nın araştırması sonucu, özellikle mahkeme ve emniyet bağlamında çoğunlukla akraba, arkadaş veya dil bilen ev hanımı, mağaza sahibi gibi kişiler aracılığıyla çeviri hizmetinin sağlandığı, çok az kişinin de ücret ödeyerek çevirmen bulduğu ortaya çıkmıştır ve ardından bu birim telefonla çeviri hizmetini kurmuştur.⁸⁸ Avustralya, federal sistemine rağmen eyalet temelli sistem yerine ulusal düzeyde bir akreditasyonu güçlü göç politikalarıyla çözmüş ve Sözlü ve Yazılı Çevirmenler için

⁸⁵ Morris, 1999, 101.

⁸⁶ National Registers for Public Service Interpreters bkz. (çevrimiçi) <https://www.nrpsi.org.uk/> 23 Temmuz 2020

⁸⁷ DPSI bkz. (çevrimiçi) <https://www.ciol.org.uk/dpsi> 23 Temmuz 2020

⁸⁸ Sandra Hale, **The Discourse of Court Interpreting: Discourse Practices of the Law, the Witness, and the Interpreter**, John Benjamins Publishing, 2004, pp. 18.

Ulusal Akreditasyon Yetki Birimi (National Accreditation Authority for Translators and Interpreters/ NAATI) ile çevirmenlerin akreditasyonunu sağlamıştır.⁸⁹

NAATI 1977'den bu yana çevirmenlere akreditasyon vermektedir. Ancak mahkeme çevirmenliği için ayrı bir sertifika yoktur. Alanda resmi eğitimi olan ya da deneyimi ve bilgisi nedeniyle sınava girerek kayıt olan kişiler vardır. Bu kişiler yetkinlik ve sınavlara göre 4 farklı sınıfa ayrılmaktadır. Bunlar para-profesyonel çevirmen, profesyonel çevirmen, konferans çevirmeni ve senyör konferans çevirmenidir.⁹⁰ Bir kişinin mahkeme çevirmeni olması için önerilen, en az profesyonel düzeyde çevirmen olmasıdır.⁹¹ Ancak NAATI 2018'de sertifikasyon sistemini güncellemiştir ve isteyenlere bir eğitimi tamamlamaları halinde *sertifikalı uzman hukuk çevirmeni* (*certified specialist legal interpreter*) olma imkanı sunulmuştur.⁹²

Avrupa'da ise ceza mahkemelerinde çeviri hizmeti alma hakkına ilişkin bir yönerge olan AB Direktifi 2010/64/EU tüm üye ülkelerdeki duruşmalarda çeviri hizmetinin ve kalitesinin sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca, bu yönerge yüz yüze çeviri yapılamadığı durumlarda teknolojik imkanların kullanılarak video konferans veya telefon yoluyla çeviri hizmeti sunulması, ücretin karşılanması, mahkemedeki diğer aktörlere çevirmenle çalışma konusunda eğitim verilmesi gibi hususları da kapsamaktadır.⁹³

Avrupa'da kurulan Avrupa Mahkeme Çevirmenleri ve Tercümanları Derneği EULITA (European Legal Interpreters and Translators Association)⁹⁴ 2009 yılında

⁸⁹ Uldis Ozolins, "Factors that determine the provision of Public Service Interpreting: comparative perspectives on government motivation and language service implementation", **The Journal of Specialised Translation**, 14/1, 2010, pp. 194-215.

⁹⁰ NAATI'nin internet sitesine bakıldığında, *sertifikalı şartlı çevirmen*(*certified provisional interpreter*), *sertifikalı çevirmen* (*certified interpreter*), *sertifikalı uzman hukuk çevirmeni* (*certified specialist legal interpreter*) gibi yeni bir sınıflandırma ve bu sınıflandırma için farklı kriterler ve sınavlar uygulanmaya başlandığı görülmüştür. Güncel bilgiler için bkz. (çevrimiçi) <https://www.naati.com.au/become-certified/> 10 Eylül 2020

⁹¹ Sandra Beatriz Hale and Jemina Napier. "We're just kind of there: Working Conditions and Perceptions of Appreciation and Status in Court interpreting." **Target, International Journal of Translation Studies**, vol. 28.3, 2016, p. 357.

⁹² Ludmila Stern, and Xin Liu, "Ensuring Interpreting Quality in Legal and Courtroom Settings: Australian Language Service Providers' Perspectives on Their Role." **Journal of Specialised Translation**, 32/1, 2019, pp. 93.

⁹³ AB Direktifi 2010/64/EU için bkz. (çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32010L0064> 17 Eylül 2020

⁹⁴ EULITA ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (çevrimiçi) <https://eulita.eu/> 19 Eylül 2020

kültürler ve diller arasında adalete erişimi güvence altına alma, bu alanda çevirilerin kalitesini sağlama ve tüm AB üye ülkelerindeki mahkeme çevirmenlerini ve derneklerini bir çatı altında toplama amacıyla kurulmuştur. Ayrıca, bu alanda eğitim ve araştırmaları desteklemekte ve mesleğin statüsü ve işleyişi ile ilgili işbirliği içinde çalışmalar yapmaktadır.

Avrupa’da mahkeme çevirmenliği ile ilgili araştırmaları ve bu çeviri türünün gelişimini desteklemek için bu dernekle işbirliği içinde bazı projeler yapılmıştır. JUSTISIGNS, AVIDICUS 1-2-3 ve QUALITAS bu projelerden en bilinenleridir. JUSTISIGNS, sağır bireylerin adalete engelsiz erişimini, emniyetten duruşmaya, avukatlarla görüşmeye kadar tüm süreci kapsayan kısımda yetkin işaret dili mahkeme çevirmenlerinin bulunmasını amaçlayan ve bunun için önce saha araştırması yapılan, sonrasında da eğitimler ve eğitim materyalleri hazırlanan bir projedir.⁹⁵ Proje için yapılan saha çalışmasında, 21 ülkeden işaret dili çevirmenlerinin ulusal derneklerine uygulanan anket sonucunda araştırmacılar şu sonuca varmıştır:

“Avrupa’da işaret dili ve sözlü mahkeme çevirmenliğine ilişkin birçok kanun olmasına rağmen, tutarsızlık vardır. Mahkeme çevirmenlerinin eğitimi ve sertifikasyonu konusunda Avrupa’da bütüncül bir yaklaşım yoktur ve hukuk ortamında çevirmenlerin bulunması Avrupa çapında bir sorundur.”⁹⁶

AVIDICUS projeleri⁹⁷ 2008-2016 yılları arasında sözlü ve işaret dili çevirmenlerinin video konferans sistemleri ile Ceza Mahkemelerinde hizmet sunmasına odaklanmaktadır. AVIDUCUS 1 projesinde, mahkemelerde video konferans sistemiyle sunulan çeviriye duyulan ihtiyacı ve bu süreçteki sorunları tespit etmek için araştırma yapılmıştır. AVIDICUS 2 projesinde, bu sistemlerle ilgili çeviri hizmeti sunan mahkeme çevirmenlerine eğitim verilmiş ve daha iyi ekipmanlar sunulmuş, ardından bunun performansa etkisi incelenmiştir ve olumlu bir etkisi olduğu görülmüştür. AVIDICUS 3 projesinde ise yargılama kurumlarındaki video konferans olanakları değerlendirilmiş ve uygulamalara ilişkin hem yargı alanındaki

⁹⁵ JUSTISIGNS projeleri için bkz. (çevrimiçi) bkz. http://www.justisigns.com/JUSTISIGNS_Project/About.html 27 Eylül 2020

⁹⁶ Jemina Napier and Tobias Haug, "Justisigns: A European overview of sign language interpreting provision in legal settings" **Law, Social Justice and Global Development**, 2016.

⁹⁷ AVIDICUS projeleri için bkz. (çevrimiçi) <http://wp.videoconference-interpreting.net/> 30 Eylül 2020

çalışanlara hem de çevirmenlere yönelik el kitabı ve eğitim hazırlanmıştır. Bu uzun süreli projelerin eğitim ve uygulanan politikaların yanı sıra adalete erişim ve çevirinin kalitesinin artması ve sürdürülmesi konusunda Avrupa içinde etkisi büyük olmuştur.⁹⁸

QUALITAS projesi ise AB ülkelerinde çevirinin kalitesi, çevirmenin yetkinliği ve sertifikasyonuna odaklanmaktadır. Proje kapsamında hazırlanan internet sitesinde, ilgili kişilerin AB üyesi ülkelerde uygulanan sınav, sertifikasyon, kayıt ve çevirmenlerde aranan niteliklere ilişkin verileri girerek ülke profillerini oluşturdukları ve uygulamada değişiklik olması durumunda güncellemeleri beklenen bir sekme oluşturulmuştur. Bu sayede, bu konudaki uygulamaların ülkelerde nasıl olduğuna ilişkin herkese açık bir platform oluşturulmuştur.⁹⁹ Ayrıca, proje sonunda üye ülkelerdeki sınavların değerlendirildiği ve tüm sınavlarda bulunması gereken temel özelliklerin örneklerle anlatıldığı bir kitap çıkarılmıştır.¹⁰⁰ Sözlü çeviri testinin performansa dayalı olması gerektiği ve ülkede kullanılan çeviri türlerini (ardıl, andaş/eşzamanlı ve yazılı metinden sözlü çeviri vb.) kapsamı gerektiği, seçilen konuşma veya metinlerin türünün, süresinin ve kullanılacak materyalin (canlı konuşmacı veya kayıtlı konuşma) dikkate alınması gerektiği, performansın, doğruluk, erek dilde çevirinin kalitesi, akıcılık, çevirinin hızı, sözlü olmayan iletişim ve konuşma sırası, iletişim becerileri gibi kriterleri kapsamı gerektiği üzerinde durulmuştur.¹⁰¹ Ayrıca hukuk bilgisinin ölçülmesinde, hukuk sistemi, iki dilde terminoloji, çeviri türleri, etik ilkeler ve iyi uygulamalar ile kurum ve davranış bilgisinin sınanmasında; rol yapma, videolar üzerinde tartışma, yazılı veya sözlü sınav veya sınav sonrası gerçek uygulamalarda gözlemin kullanılabileceği

⁹⁸ Sabine Braun, "The European AVIDICUS Projects: Collaborating to Assess the Viability of Video-Mediated Interpreting in Legal Proceedings", **European Journal of Applied Linguistics**, 4/1, 2016, pp. 180.

⁹⁹ Mahkeme çevirmenlerine uygulanan sınav, sertifikasyon ve çevirmenlerde aranan niteliklere ilişkin AB ülkelerinin ayrıntılı profilleri için QUALITAS internet sitesi bkz.(çevrimiçi) <http://qualitas.old.ogpi.ua.es/country-profiles> 7 Kasım 2020

¹⁰⁰ Cynthia Giambruno (Eds.), **Assessing Legal Interpreter Quality through Testing and Certification: The Qualitas Project**, Universidad de Alicante, 2014.

¹⁰¹ Juan Miguel Ortega, Annalisa Sandrelli and Brooke Townsley, "Interpreting Test Format", **Assessing Legal Interpreter Quality through Testing and Certification: The Qualitas Project**, Ed. by. Cynthia Giambruno, Universidad de Alicante, 2014, pp. 41-42.

belirtilmiştir.¹⁰² Etik ilke bilgisinin değerlendirilmesi için de eğitim sırasında gözlem ve geribildirimlerle süreç odaklı değerlendirme ya da verilen durumlar üzerinden etik ilkelerin tartışıldığı bir genel değerlendirme yapılabileceği önerilmiştir.¹⁰³ Farklı değerlendirme yöntemlerinin bir arada sunulması ve sadece öneri niteliğinde verilmesi de aslında AB ülkelerinin kendi içinde de pek çok konuda uygulamalarının ve ihtiyaçlarının farklılığını göstermektedir. Monteoliva-Garcia'nın aşağıdaki ifadesi de bu durumu desteklemektedir:

“Avrupa Birliği’nde, yazılı ve sözlü mahkeme çevirmenleri eğitim programları ve sertifikasyonun oluşturulmasına odaklanarak hala mesleğe ilişkin işleyişin düzenlenmesi ve belirlenmesi sürecindedir. Farklı yargı ve emniyet teşkilatlarında yargılama ve hukuk geleneklerindeki farklılıklar, uyumlaşmayı zorlaştırmaktadır.”¹⁰⁴

Bazı ülkelerin sınırları içinde de mahkeme çevirmenlerine ilişkin birden fazla uygulamanın olduğu görülmektedir. Örneğin; İspanya’da mevcut durumda mahkeme çevirmenlerinin çalışma şekilleri farklı şekilde gerçekleşmektedir. Mahkeme tarafından ödemelerinin yapıldığı kurum içi ve serbest çevirmenler, ödemeleri aracı bir şirket tarafından yapılan kurum içi ve serbest çevirmenler ve son olarak hem kamu hem kurum dışı yönetimin bir arada olduğu tek bir kurum içi çevirmenin koordine ettiği çevirmen grubu bulunmaktadır.¹⁰⁵

Bir diğer örnek ise mahkeme çevirmenleri için hiçbir kriter ya da sınav olmasa da isteyenlerin kayıt olabildiği birden fazla yerel liste bulunan Yunanistan’dır. Ancak, çevirmenler sadece bu listelerden değil o esnada mahkemede bulunan ve dili bildiğini belirten geçici (ad hoc) çevirmenlerden de atanabilmektedir.¹⁰⁶ Hem listeden hem de liste dışından çevirmen atanması aynı ülkede farklı uygulamaların

¹⁰² Ann Corsellis and Yolanda Vanden Bosch, “Testing Knowledge of the Legal Text”, **Assessing Legal Interpreter Quality through Testing and Certification: The Qualitas Project**, Ed. by. Cynthia Giambruno, Universidad de Alicante, 2014, pp. 69-75.

¹⁰³ Erik Hertog, “Testing Knowledge of Code of Ethics”, **Assessing Legal Interpreter Quality through Testing and Certification: The Qualitas Project**, Ed. by. Cynthia Giambruno, Universidad de Alicante, 2014, pp. 78-92.

¹⁰⁴ Eloisa Monteoliva-Garcia, "The Last Ten Years of Legal Interpreting Research (2008-2017): A Review of Research in the Field of Legal Interpreting" **Language and Law**, 5/1, 2018, pp. 45.

¹⁰⁵ Mireia Vargas-Urpi, "Judged in a Foreign Language: A Chinese-Spanish Court Interpreting Case Study", **The European Legacy**, 23/7-8, 2018, pp. 790.

¹⁰⁶ Zoi Resta and Anastasios Ioannidis, “A Sociological Approach to the Professionalization of Court Interpreting in Greece”, **Towards the Professionalization of Legal Translators and Court Interpreters in the EU**, Ed. by, Martina Bajčić and Katja Dobrić Basaneže, Cambridge Scholars Publishing, 2016, pp. 72.

bir arada tercih edildiğini göstermektedir. Bu örneklerden görüldüğü gibi mahkeme çevirmenlerinin atanması hususunda bile kendi iç mekanizmalarında tutarlı ve tek bir işleyiş bulunmamaktadır.

Mesleği icra ederken uyulması beklenen davranışların belirtildiği etik ilkeler¹⁰⁷ pek çok meslekte olduğu gibi mahkeme çevirmenliğinde de önemli bir yer tutmakta ancak yine bu ilkeler ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Bu kısımda mahkeme çevirmenliği etik ilkelerinde ortak noktaları göstermek için kısaca birkaç örnek verilmiştir. Mikkelsen, bu konuda ilk olarak mesajın erek dile sadık bir çevirisinin yapılması gerektiğine değinmiştir. Burada sadakat kavramı ile “o ülkedeki aynı konumda bir kişinin anlayacağı kadar” bir diğer deyişle sözcük düzeyinde sadık bir çeviriden bahsetmiştir. Ayrıca, çevirmenin birinci tekil şahıs kullanarak çeviri yapması ve çevirmen kendisi bir şey söyleyeceği zaman “Çevirmen soruyor.” şeklinde konuşmasını önermiştir. İkincisi, avukat müşteri görüşmeleri ve davanın gizliliği korunmalıdır. Üçüncüsü de tarafsızlık ilkesidir ve tanıdık birine çeviri hizmeti sunmak doğrudan tarafsızlığı etkilemez ancak akraba ya da çok yakın biri için çeviri yapmak tarafsızlığı zedeler. Ayrıca, bir tarafla fazla yakın iletişim kurma, hizmete karşılık ek ücret kabul etme, tavsiye verme, soruları cevaplama gibi durumların da tarafsızlığa engel olduğu belirtilmiştir. Sonuncusu ise mahkeme kurallarına uygun davranma, yetkin olmadığını düşündüğü görevi kabul etmeme, meslektaşlarla uyum içinde ve saygı çerçevesinde iletişim kurma ile mesleki gelişimi kapsayan mesleğe uygun davranış ilkesidir.¹⁰⁸

Kaliforniya Eyaletindeki mahkeme çevirmenleri için hazırlanan ayrıntılı standart ve etik ilkelerde¹⁰⁹ tam ve doğru çeviri, tarafsızlık ve çıkar çatışmasından kaçınma, gizlilik, hukuki tavsiye vermekten kaçınma, mesleki ilişki ve görünmezlik, mesleki gelişim ve sürekli eğitim, çalışmaya engel durumları bildirme, etik ilkeleri ihlali bildirme tüm ayrıntıları ve örnekleriyle anlatılmıştır. Örneğin, tarafsızlık kısmında bir kişiye daha önce davaya hazırlanırken çeviri yapmış olmanın, sonrasında yine

¹⁰⁷ Etik ilkeler code of conduct, code of ethics, code of professional responsibility gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır bkz. Mikkelsen, 2017, pp. 75.

¹⁰⁸ Mikkelsen, 2017, pp. 75-82.

¹⁰⁹ Kaliforniya Mahkeme Çevirmenleri Meslek Standardı ve Etiği (Professional Standards and Ethics for California Court Interpreters) ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (çevrimiçi) <https://www.courts.ca.gov/documents/CIP-Ethics-Manual.pdf> 8 Aralık 2020

çeviri hizmeti sunmada tarafsızlığı zedeleyeceği, hediye kabul etmemek gerektiği, hatalı dilbilgisi kullanımının da aynı şekilde çevrilmesi gerektiği gibi pek çok duruma yer verilmiştir. Ek olarak, konseyin, jürinin veya yabancıların bir konuda çevirmene görüş sorması durumunda, tarafsızlığı zedelemekten kaçınmak gerektiği ve bu kişilere nasıl tepki verileceği de açıklanmıştır.

NAJIT'in mahkeme çevirmenliği etik ilkeleri; doğruluk, tarafsızlık, çıkar çatışmasından kaçınma, gizlilik, görevin sınırlarını koruma, mahkeme kurallarına uyma, mesleki gelişim, yetkinlik belgelerini sunma ve çalışmaya engel olan bir durum olduğunda mahkemeye bildirme şeklinde belirtilmiş ve her biri kısaca açıklanmıştır.¹¹⁰

EULITA da mahkeme çevirmenliği etik ilkelerinde diğerlerine çok benzer şekilde doğruluk, çevirinin kalitesini düşürecek durumu bildirme, tarafsızlık, gizlilik ve resmi kurallara uygun davranmayı kısaca açıklamıştır¹¹¹. NAJIT'in ilkelerine ek olarak, tüm meslektaşlarla saygı çerçevesinde, işbirliği ve dayanışma içinde çalışma ilkesi vardır. Ayrıca, ikisinde de çevirmenin konuşmacının söylediklerini birinci tekil şahıs ile çevirmesi gerekliliği vurgulanmış, mahkeme çevirmeni kendisi bir şey söyleyeceği zaman bunu belirtmesi gerektiği belirtilmiştir.

Mahkeme çalışanları için Tercümanla Çalışmaya İlişkin Rehber İlkelerin hazırlanması da mahkeme çevirmenliğinde gelişmiş ülkelerin uygulamaları arasında yer almaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin genel olarak hazırladığı Mahkemelerde Çevirmenden Faydalanmaya ilişkin Rehberin¹¹² yanı sıra bazı eyaletler bu konuda küçük broşürler hazırlamıştır.

AB'de de Vademecum diğer bir deyişle el kitabı adı altında EULITA ile Avrupa Ceza Barosu arasında iş birliği ile hazırlanan ve mahkemede tercümanlarla çalışmaya ilişkin bir rehber yer almaktadır. Çok ayrıntılı olmasa da çevirmenin seçilmesi, çalışma koşulları gibi konulara değinen bu küçük rehber, proje kapsamında

¹¹⁰ NAJIT Etik ilkeler için bkz. (çevrimiçi) <https://najit.org/wp-content/uploads/2016/09/NAJITCodeofEthicsFINAL.pdf> 11 Aralık 2020

¹¹¹ EULITA Etik ilkeler için bkz. (çevrimiçi) <https://eulita.eu/wp-content/uploads/files/EULITA-code-London-e.pdf> 11 Aralık 2020

¹¹² ABD mahkemelerde çevirmenden faydalanmaya ilişkin rehber için bkz. (çevrimiçi) <https://www.uscourts.gov/rules-policies/judiciary-policies/court-interpreting-guidance> 13 Aralık 2020

İtalyanca, Almanca, Macarca, Çekçe, Yunanca ve Portekizce dillerinde yayınlanmıştır.¹¹³

Pek çok ülkeden çok çeşitli topluluklardan göç alan bir ülke olan Avusturalya, mahkeme çevirmenliği gibi toplumda çeviri hizmetine ilişkin alanlarda en çok gelişim gösteren ülkeler arasında olduğu için, tercümanlarla diğer aktörlerin mahkemede birlikte çalışma sürecinde optimum verimi sağlamak amacıyla, 2017 yılında ulusal bir standart önerisi yayınlamıştır. Bir devlet girişimi olan Kültürel Çeşitlilik üzerine çalışan Yargı Konseyi tarafından, akademisyenler ve derneklerin de iş birliğiyle hazırlanan bu standartta, mahkemede tercüman ihtiyacının belirlenmesinden, etik ilkelere, diğer aktörlerle tercümanların koordinasyonuna, hizmet içi eğitime kadar pek çok konuda yapılması gereken uygulamalar mahkeme personeli, yargılama personeli (hakim, avukat vb.) ve çevirmenler için ayrı ayrı belirtilmiştir.¹¹⁴ Ayrıca, hazırlayan birimin internet sitesinde bu konuya ilişkin videolar da yer almaktadır. Mahkeme çevirmenine çeviri öncesi kaynak sunulması, çevirmen portalının oluşturulması ve iş akışının buradan takip edilmesi, karmaşık davalarda iki çevirmen bulundurulması gibi çevirmenin çalışma koşullarının iyileştirilmesini öneren standartlar da yer almaktadır. Bu standart, Avustralya’da mahkeme çevirmenliğinin meslekleşme ve statü konusunda gelişmiş olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir.

2.1.2. Türkiye’de Mahkeme Çevirmenliği Uygulamaları

Türkiye’de mahkemelerde çeviri hizmeti sunan kişiyi tanımlamak için *tercüman bilirkişi* terimi kullanılmıştır. Ancak iki tür tercüman bilirkişilik mesleği vardır. Birincisi, Bilirkişilik Yönetmeliği’ne göre çeviriye ve dile ilişkin davalarda görüşüne başvurulun bilirkişiyi ifade eden, “çözümü uzmanlığı, özel veya teknik

¹¹³ Vademecum Guidelines for a more effective communication with legal interpreters and translators, 2010. (çevrimiçi) <https://eulita.eu/wp-content/uploads/files/VADEMECUM%20-%20Guidelines%20for%20a%20more%20effective%20communication%20with%20interpreters%20and%20translators.pdf> 13 Aralık 2020

¹¹⁴ Recommended National Standards for Working with Interpreters in Courts and Tribunals (Mahkemelerde ve Duruşmalarda Tercümanlarla Çalışmaya İlişkin Ulusal Standart Önerisi) ve diğer çalışmalar için bkz. (çevrimiçi) <https://jccd.org.au/publications/> 17 Haziran 2017

bilgiyi gerektiren hallerde oy ve görüşünü sözlü ve yazılı olarak vermesi için başvurulmuş gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi”¹¹⁵ şeklindeki tanımdır.

İkincisi ise Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Tercüman Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelikte geçen ve bu çalışmanın konusu olan kişidir ve “soruşturma ve kovuşturma evresinde mağdur, şüpheli, tanık ve sanığın beyanlarını başka bir dilden veya işaret dilinden Türkçeye çeviren gerçek kişi”¹¹⁶ şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu tanımda bahsi geçen soruşturma “kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi” (CMK md.1e), kovuşturma ise “iddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi”¹¹⁷ kapsamaktadır.

Sakine Eruz’un mesleklemeye ilişkin çalışmasında belirttiğine göre Almanya’da da tercümanlar bilirkişi statüsüne tabi olabilir ve Türkiye ile kıyaslandığında orada uygulama nettir ancak Türkiye’deki ilgili mevzuat, yasa ve yönetmelikler yoruma açık ve muğlaktır.¹¹⁸

Tercüman sıfatıyla bilirkişilik yapan kişi ile tercüman bilirkişilik yapan kişinin görevleri aynı değildir. Ancak, bilirkişi teriminin eklenmesinin bu konuda yasa ve yönetmeliklerde bir muğlaklık ve karışıklığa neden olduğu söylenebilir. Zira tercüman sıfatıyla bilirkişi olan kişiler tıpkı mühendis bilirkişi, eczacı bilirkişi gibi bir davadaki ihtilafa ilişkin mesleki yetkinliklerine dayanarak çözüm önerisi sunmakta ve bilirkişi listeleri Adalet Bakanlığı Bilirkişilik Daire Başkanlığı tarafından belirlenen bölge kurulları tarafından düzenlenmektedir. Tercüman bilirkişi

¹¹⁵ Bilirkişilik Yönetmeliği, 2017. (çevrimiçi)

<https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/272020153902Bilirki%C5%9Filik%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Fi.pdf> 14 Şubat 2019

¹¹⁶ Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Tercüman Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik, 2013. (çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130305-6.htm> 14 Şubat 2019

¹¹⁷ Ceza Muhakemeleri Kanunu (çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf> 14 Şubat 2019

¹¹⁸ Sakine Eruz, “Çeviri Derneği Ve Türkiye’de Çevirmenlik Mesleğinin Statüye Kavuş(a)ma(ma)sı Üzerine On Üç Yıllık Gel Gitli Bir Öykü”, **Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu Bildirileri**, İstanbul, 2012. (çevrimiçi)

https://www.ab.gov.tr/files/ceb/Ceviri_Platformu_Resimleri/platform_bildirileri.pdf 21 Kasım 2017

ise duruşmalarda sözlü çeviri yapmakta ve duruşmaya hazırlık evresinde yazılı çeviri yapmakta, ayrıca resmiyette Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Daire Başkanlığına bağlı olmakla birlikte listeleri İl Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonları tarafından düzenlenmektedir. Özetle, Ceza Muhakemesi Kanununa göre tercüman bilirkişi terim olarak yanlış anlaşılmaya açık bir şekilde kullanılsa da dünyadaki mahkeme çevirmenliği terimi ile aynı kavramı karşılamaktadır.

Bu çalışmanın konusu olan tercüman bilirkişilerin Ceza Muhakemesi Kanununa göre listelerinin oluşturulması ve görevlendirilmesi 2013 yılından önce farklıdır. 1997 yılında, Adalet Bakanlığı bünyesinde bulunan Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı'nın içinde mahkemelerde çeviri hizmeti sunabilmek için yeminli bir tercüme bürosu kurulmuştur.¹¹⁹ Ankara ve Bursa'da çeşitli dillerden 400 tercümanın olduğu bir liste oluşturan bu büronun çevirmenleri görevlendirdikleri bilinmektedir. Aymil Doğan'ın belirttiğine göre ilana çıkılmayan, deneyimli, yetkin ve güvenilir kişilerden seçilerek oluşturulan bu listeye dahil olmak için bir sınav yapılmamıştır. Ayrıca, çevirmenler yetkin bulunmadıkları durumlarda başka çevirmenlere ulaşılmıştır. O dönemde daha çok Ceza Mahkemelerinde çeviri ihtiyacı duyulmuş ve çeviri yapılacak davalar genellikle Ankara'da görülmüştür. Ankara dışındaki illerde, Güneydoğu Anadolu Bölgesi gibi yerlerde emniyette ifade alınması ve mahkemede çeviri yapılması sürecinde acil tercüman gerektiği için dili bilen tanıdık ya da etraftaki kişiler (cami imamı, öğretmen vb.) geçici (*ad hoc*) çevirmenlik yapmıştır. Buna ek olarak, kişilerin hukuk büroları aracılığıyla da çeviri bürolarına ulaşp çevirmen ayarlayabildiği belirtilmiştir.¹²⁰

2013 yılında çıkan yönetmelikle her adliye kendi sınırları içerisinde ikamet eden ve başvurusu kabul edilen tercümanların yıllık listesini oluşturmuş ve bu listeden görevlendirmeye başlamıştır. Her yıl Eylül-Ekim aylarında tercüman bilirkişi başvuru ilanı ve başvuru koşulları her şehirdeki/bölgedeki adliyenin kendi internet

¹¹⁹ Aymil Doğan, **Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları**, Ankara, Hacettepe Doktorlar Yayınevi, 2003, s. 58.

¹²⁰ Aymil Doğan, "Mahkeme Çevirmenliği", **Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi**, Sayı 14, 2004, s. 3-4.

sitesinde yayınlanır.¹²¹ Başvuru koşullarını sağlayan tercümanların yemine çağırılması için bir liste oluşturulur. Belirlenen tarih ve saatte İl Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığı'nda görev alan yetkililer yazılı olarak yemini tercümanlara dağıtır. Toplu olarak ayakta sözlü yemin edildikten sonra, tercümanlardan dağıtılan yazılı yemini imzalayıp teslim etmeleri istenir. Yemin töreninden sonra ise sadece yemine katılanların olduğu nihai liste oluşturulur. Önceki yıllarda tercümanların adı-soyadı, mesleği, başvurduğu dil ile ilgili bilgilerin yer aldığı nihai liste internet sitelerinde herkese açık bir şekilde yayınlanırken, 2021 yılında İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde sadece tercüman bilirkişilerin T.C. kimlik numarası ve ad-soyad bilgilerini girerek listede yer alıp almadıklarını sorgulatacakları bir buton oluşturulmuştur.¹²² Kırıkkale gibi daha küçük şehirlerde tercüman bilgilerinin açık olarak yayınlanmasına rağmen, büyük şehirlerde bu uygulamanın tercümanın kişilik haklarını korumaya yönelik bir girişim olduğu düşünülmektedir.¹²³

Hazırlanan bu nihai listeler ildeki/bölgedeki mahkemelere, savcılıklara, emniyet birimlerine ve tapu müdürlüklerine¹²⁴ gönderilir. Yazılı ya da sözlü çeviri ihtiyacı olduğunda bu birimler listedeki tercüman bilirkişilerden birini arar ve tercümanın müsait olması durumunda çeviri görevini verir. Tercümanın işi kabul etmemesi halinde ise listeden başka bir tercüman bilirkişi aranır. Çalışmanın sınırlandırıldığı Ceza Mahkemelerinde çalışma için nasıl veri toplanacağını belirlemek amacıyla yapılan ön ziyaretlerde, bir şehrin Ceza Mahkemesi kalem personeli hep aynı bir iki tercümanın ismini vermiştir. Bu nedenle, davalarda gerekli görülen dillerde birden çok kez aktif görev alan tercümanların sonraki duruşmalarda daha çok çağrılmaya başlandığı, hatta bazen hakimnin belirli bir tercümanı talep ettiği görülmüştür. Ağır Ceza, Sulh Ceza ve Asliye Ceza Mahkemelerinde çeviri hizmetinin sağlanması ve

¹²¹ Kayseri Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığı, 2021 Yılı Tercüman Bilirkişi İlan Metni <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/437/dosya/2021-yili-tercuman-bilirkişi-ilani06-10-202012-19.pdf> 20 Ekim 2020

¹²² Ankara Adliyesi 2021 Yılı Nihai Tercümanlık listesi (çevrimiçi) <https://ankara.adalet.gov.tr/2021-yili-ankara-ili-nihai-tercumanlik-listesi> 10 Ocak 2021

¹²³ Enise Eryılmaz, "Türkiye'de Mahkeme Çevirmenliğinin Durumu ve Çevirmen Meslek Standardı Açısından Değerlendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2020, s. 135.

¹²⁴ Tapu Sicili Tüzüğü Madde 24(3) (çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20135150&MevzuatTur=2&MevzuatTertip=5> 15 Şubat 2019

ücretinin ödenmesi yönetmelik ve yasalarla devletin sorumluluğunda olduğu için, hakim belirli bir dilde tercüman talep ettiğinde mahkeme kalemindeki adli personel aktif görev alan tercümanları aramakta ve duruşmanın yerini, tarihini ve saatini söylemektedir. Zamanı geldiğinde tercüman belirtilen mahkeme salonunun kapısında hazır bulunur ve dava zamanı geldiğinde katip tercüman bilirkişiyi içeri çağırır. Duruşma esnasında sırasıyla sanığın kimlik tespiti ve kişisel durumu ile ilgili bilgiler sorulur, iddianame okunur ve suçu ve delilleri anlatılır, hakları anlatılır ve sorgulaması yapılır.¹²⁵ Tercüman bilirkişi gerekli görülen zamanlarda sözlü çeviri yapar. Daha sonra hakim belirlediği ücretin yazılı olduğu sarf kararını ilgili mahkeme kalemine hazırlar. Bir davanın ilk duruşmasında görev alan tercüman bilirkişi genellikle aynı davanın sonraki duruşmalarına da katılır. Ceza Mahkemeleri dışında kalan mahkemelerde çeviri hizmeti ücreti davalı/davacı tarafından karşılandığı için, davalı/davacı tercümanı listeden kendisi de talep edebilir. Bu nedenle tercüman bilirkişilerin mahkeme kaleminden bazı kişilere kartvizitlerini bıraktığı görülmüştür.

Türkiye’de mültecilerin adalete erişimi ile ilgili hazırlanmış bir proje ve rapor bulunmaktadır. Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı 2018-2019 yılları arasında UNDP ve UNHCR ile birlikte “Mültecilerin Adalete Erişiminin Kolaylaştırılması Projesini (MAEK)” tamamlamıştır. Proje kapsamında yürütücüler belirli illerde ziyaretlerin ardından alana ilişkin rapor hazırlamış, alanda görev alan aktörlere (hakim, savcı, avukat, uzman) eğitimler düzenlemiş ve adli sürece ve suç türlerine, mültecilerin sahip oldukları haklara ilişkin broşürler hazırlayıp Arapça, Farsça ve İngilizce dillerine çevirerek dağıtmışlardır.¹²⁶

Ayrıca, Mülteci Hakları Merkezi’nin Amerika Birleşik Devletleri kökenli Refugee Solidarity Network (Mülteci Dayanışma Ağı) işbirliğiyle 2019 yılında hazırladığı “Türkiye’de Sığınmacı ve Göçmenlerin Adli Yardıma Erişimi: Tespitler ve Öneriler” adlı raporu bulunmaktadır.¹²⁷ Bu raporda, UNCHR ve Türkiye Barolar Birliği

¹²⁵ CMK Madde 191

¹²⁶ Mültecilerin Adalete Erişiminin Kolaylaştırılması Projesi. (çevrimiçi) <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SSSorularDetay/1> 12 Ocak 2021

¹²⁷ Türkiye’de Sığınmacı ve Göçmenlerin Adli Yardıma Erişimi: Tespitler ve Öneriler Raporu. (çevrimiçi) <https://www.mhd.org.tr/images/yayinlar/MHM-74.pdf> 15 Ocak 2021

Başkanlığı arasında yapılan mutabakat ile adli yardım başvuru sürecinde ve barolarda avukat-müvekkil görüşmelerinde tercüme ihtiyacı olan sığınmacılara hizmet vermek üzere 2017 yılında “Tercüme Destek Hattı” hizmete başlamıştır. Avukatların araması durumunda mültecilerle iletişimde Arapça ve Farsça ardıl çeviri hizmeti sunulmaktadır.¹²⁸

2.1.2.1. Tercüman Bilirkişilik Hizmetlerine İlişkin İşleyiş

Türk Hukuk Sistemi Kıta Avrupası Hukukuna benzer şekilde işlemektedir. Ceza muhakemelerinde, Emniyet Müdürlüğü’nde veya Savcılıkta ifadesi alınan sanık gerekli görüldüğü takdirde mahkemede hakim karşısına çıkar. Duruşma sonunda karar hakim veya hakimlerin takdirindedir. Duruşmada hakim, savcı, tanık, avukat, mağdur, sanık arasındaki iletişimin sağlanması için sanığın, mağdurun veya tanığın mahkemede kullanılan dili bilmemesi durumunda tercümandan faydalanma hakkı Türk Ceza Muhakemesi Kanununun 202. Maddesinde “Tercüman Bulundurulabilecek Haller” kısmında açıklanmıştır.¹²⁹

Bu maddede meramını anlatacak kadar Türkçe bilmeyen bir sanığa kendi bildiği dilde devlet tarafından ücretsiz olarak tercüman sağlanacağı belirtilmiştir. Ancak, 6411 sayılı kanunla yapılan değişikliğin ardından, Türkçe bildiği halde, bildiği başka bir dilde savunma yapmak isteyen sanığın sadece duruşma esnasında ücretini kendisi karşılayarak tercüman bulundurma hakkından faydalanabileceği ve bunun hakimın takdirinde olduğu ve bu durumu kötüye kullanmayacağı durumlarda izin verileceği belirtilmiştir.¹³⁰ Bu maddenin temel dayanağı Türkiye’nin de imzaladığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Lozan Anlaşması ve Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşmedir.

Maddenin 2.bendinde engellilerin de anlayabileceği biçimde duruşmadaki kısımların aktarılması ifadesi, tercümandan faydalanma hakkının işaret dili çevirmenliğini de kapsadığını göstermektedir. Ancak, bu iki hususta da “...duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar, anlayabilecekleri biçimde anlatılır.” cümlesinde

¹²⁸ Tercüme Destek Hattı ile ilgili bilgi için bkz. (çevrimiçi) <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/duyuru-201772-79790> 3 Ocak 2021

¹²⁹ Ceza Muhakemeleri Kanunu, Madde 202.

¹³⁰ CMK Ek: 24/1/2013-6411/ 1 md.

geçen esaslı noktalar ifadesi duruşmanın tamamının değil de sadece gerekli görülen kısımların çevirisinin yapılacağını ima etmektedir. Nitekim, gözlemlerde duruşmanın tamamında çeviri hizmeti sunulmadığı sadece kimlik tespitinde ve hakim soru sorduğu ve kararı açıkladığı kısımlarda çeviri yapıldığı görülmüştür (Ek: Gözlem notları). Anlayabilecekleri biçimde ifadesi ise, çeviride açıklama veya sadeleştirme yoluna başvurulabileceğini göstermektedir. Görüşülen tercüman bilirkişiler de mülteciye anlayacakları şekilde basitleştirerek çeviri yaptıklarını belirtmişlerdir (bkz. Bulgular).

Bir diğer husus ise, bu maddeye sonradan eklenen bir maddede tercümanların her yıl oluşturulan listeden seçildiğinin, ancak Cumhuriyet Savcılarının ve hakimlerin diğer illerden ya da bölgelerden de tercüman seçebileceğinin belirtilmesidir (CMK Ek: 24/1/2013-6411/ 1 md.). Bu madde bir tercüman bilirkişinin ikamet ettiği bölgedeki adliye dışında bir adliye tarafından görevlendirebileceğini göstermektedir.

Ceza Muhakemesi Kanununa göre tercüman giderlerinin Devlet tarafından karşılanacağı belirtilmiştir.¹³¹ Bu durumda tanık, mağdur veya sanık engeli ya da Türkçe bilmemesi nedeniyle almak zorunda olduğu tercümandan faydalanma hakkı için bir ücret ödemez.

Tercüman bilirkişilerin başvuru esnasında sahip olması gereken nitelikler ve belgeler Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Tercüman Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelikte belirtilmiştir. Türk vatandaşı olması beklenen tercüman bilirkişi (Madde 6(a)) ile ilgili ek madde yayınlanarak, Mavi Kart sahibi kişilere de tercüman bilirkişi olma hakkı verilmiştir.¹³² Bu durumda, Türk vatandaşı olarak doğan ancak daha iyi bir yaşam için izinle vatandaşlıktan çıkan kişiler¹³³ Türkiye’de bu işi icra edebilmektedir.

Madde 10(2)’de belirtilen tercüman bilirkişilerin uyması gereken etik ilkeler şunlardır:

¹³¹ CMK Madde 324 (5).

¹³² Mavi kart sahibi olanların tercüman bilirkişi olmasına ilişkin madde için bkz. (çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181019-1.htm> 5 Ocak 2021

¹³³ Mavi kart sahibi olan kişiler ile ilgili tanım için bkz. (çevrimiçi) <https://www.nvi.gov.tr/mavi-kart> 5 Ocak 2021

- “a) Bağımsızlık
- b) Tarafsızlık
- c) Dürüst davranma ve doğruyu söyleme
- ç) Görevini bizzat yerine getirme
- d) Sır saklama
- e) Temel yargılama ilkelerine uygun davranma”

Bu ilkeler ile ilgili yönetmelikte ayrıntılı bir açıklama bulunmamasına karşın bir işin etik ilkelerinin bulunması meslek olarak görülmesi bakımından önemlidir. Başka ülkelerde mahkeme çevirmenleri için çok ayrıntılı etik ilkeler bulunmaktadır. Türkiye’deki etik ilkeler diğer ülkelerdeki gizlilik, tarafsızlık ve mahkeme kurallarına uygun davranma ile benzerlik göstermektedir ancak bağımsızlık ve dürüstlük ilkeleri Yargıtay’ın yargı etiği ilkeleri temel alınarak hazırlanmış olabilir. Bağımsızlık ilkesi yargının bağımsızlığını etkileyecek her tür girişimi reddeder ve baskı, tehdit gibi durumlardan uzak karar almayı kapsar. Dürüstlük ilkesi yargıda menfaat sağlamama veya menfaati etkileyecek hediye, ayrıcalık gibi durumlardan kaçınmayı kapsar.¹³⁴ Görevini bizzat yerine getirme ilkesi de bilirkişilik etik ilkelerinde belirtilmiş ve görevin başkasına devredilemeyeceği şeklinde açıklanmıştır (Madde 5(4)).¹³⁵

Tercüman bilirkişiler bu etik ilkelerden bazılarını yemin metnini okurken de tekrar eder. “Görevimi adalete bağlı kalarak, bilim ve fenne uygun olarak, tarafsızlıkla yerine getireceğime, namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim.” şeklinde yapılan tercüman yemini adalet, bilim ve tarafsızlık kavramlarına vurgu yapar. Listelerin oluşturulmasından hemen sonra yapılan yemin tüm yıl için geçerlidir. Ancak İstanbul’da gözlemlenen duruşmada hakimın tercümana duruşmada yemin ettirdiği görülürken, Antalya ve Kayseri’deki duruşmalarda yeminin tekrarlanmadığı görülmüştür. Ayrıca, tercüman listesinde bulunmayan bir kişinin ihtiyaç halinde duruşmada yemin ederek tercüman bilirkişilik yaptığı durumlar olduğu da

¹³⁴ Yargı Etiği İlkeleri. (çevrimiçi) <https://www.yargitay.gov.tr/documents/YargiEtiğiIlkeleri.pdf> 20 Şubat 2019

¹³⁵ Bilirkişilik Yönetmeliği. (çevrimiçi) <https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/272020153902Bilirki%C5%9Filik%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Fi.pdf> 14 Şubat 2019

bilinmektedir ve yemin yapıldığına ilişkin tutanak hakim veya savcı, katip ve bilirkişi tarafından imzalanır (CMK, Madde 64(6)).

Bunlara ek olarak, tercüman bilirkişiler diğer ülkelerde olduğu gibi gerekli durumlarda video konferans sistemi ile çeviri hizmeti sunmaktadır. Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik uyarınca duruşmaya fiziki olarak katılamayan ve belirtilen gerekçeleri olan kişiler (ceza infaz kurumlarında olanlar, tedavi kurumlarında olanlar, yargı çevresi dışında yani başka şehirde ikameti bulunanlar vb.) SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılır.¹³⁶ Yabancı bir kişinin duruşması olması halinde de tercüman bilirkişi bu sistem aracılığıyla görüntülü ve sesli iletişime geçerek duruşmada bulunan kişilerle uzakta bulunan kişi arasında iletişimi sağlar. Buna rağmen, bu sistemin kullanılmasına ilişkin yönetmelikte çeviri hizmeti hakkında herhangi bir ifade yer almamaktadır.

2.2. Mahkeme Çevirmenliği: Çeviribilimsel Çerçeve

Dünya’da mahkeme çevirmenliği ile ilgili akademik çalışmaların 1980’lerde başladığı bilinmektedir. Ancak bu alanda yapılan çalışmalar 2000’lerde yoğunlaşmıştır. Eloisa Monteoliva-Garcia hukuk çevirmenliği alanında yapılan akademik çalışmaları sınıflandırdığı ve yıllar içerisinde değişen trendi, çalışma konularını ve alanın gelişimini betimlediği çalışmasında 2008-2017 yılları arasında yayınlanan kitap, makale, bildiri, tez gibi bütün yayın türlerinin listesini çıkarmıştır. Ayrıca, bu çalışmaların özetlerini de uygulamalı alanda görev alanlar ve yeni araştırmacılar için oluşturmuştur. NAJIT’in Sözlü ve Yazılı Çeviri Çalışmaları Topluluğu’nun (The Society for the Study of Translation and Interpretation) sponsorluğuyla hazırladığı projede 10 yıl içinde Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, İngilizce ve Almanca dillerinde hukuk çevirmenliğinin mahkeme çevirmenliği dahil bütün alt alanları ile ilgili yapılan çalışmaların sayısı 464’tür. Monteoliva-Garcia’nın, bu çalışmasından önce de 1998-2007 yılları arasındaki mahkeme alanında yapılan

¹³⁶ Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik, 2005.(çevrimiçi)
<https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=15315&MevzuatTertip=5> 30 Mart 2019

akademik çalışmalara ilişkin hazırladığı bir liste vardır.¹³⁷ Bu çalışmaların yıla göre oranına bakıldığında, 2008-2017 arasında % 46,4 ile önceki döneme oranla % 14,3 artış göstermiştir ve çalışmaların çok büyük bir kısmı mahkeme ortamında yapılan çevirilere odaklanmaktadır.¹³⁸ Çalışmalar hukuk çevirmenliğinde çevirmenin rolü, çevirinin kalitesi, söylem çözümlemesi, uzaktan çeviri, çalışma koşulları, etik, rehber ilkeler, eğitim, sertifikasyon, meslekleşme gibi pek çok alanı kapsamaktadır.

Yukarıda bahsi geçen çalışmanın diğer sonuçları da hukuk çevirmenliği alanında akademik gelişmeye ışık tutmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmaların 2015 yılında en yüksek seviyede olduğu ve bunun sebebinin EULITA'nın desteklediği çok sayıda projeden çıkan yayınlar ile 2010 yılında kabul edilen AB Yönergesi 2010/64/EU ve onu takip eden mahkemelerde mağdur haklarına ilişkin çıkarılan diğer iki yönerge olduğu belirtilmiştir.¹³⁹

Ayrıca, bazı akademik dergiler mahkeme çevirmenliği özel sayısı çıkararak bu alanın çeviribilimdeki gelişimine katkı sağlamış ve görünürlüğünü artırmıştır. 2015 yılında **MonTI** dergisi 7. sayısını “Legal Interpreting at a Turning Point” (“Hukuk Tercümanlığında Dönüm Noktası”) başlığıyla, **The Interpreter and Translator Trainer** dergisi 9. sayısını “Training Legal Interpreters and Translators” (“Hukuk Tercümanlarının ve Mütercimlerinin Eğitimi”) başlığıyla özel sayı olarak yayınlamıştır. Birinci derginin içinde emniyet ortamında çeviride tarafsızlıktan, AB Direktifinin mahkeme çevirmenliğindeki etkilerine, bazı ülkelerdeki mahkeme çevirmenliğinin mevcut durumuna ve tercümanın, hakimlerin ve katiplerin eğitimine pek çok konu ele alınmıştır. İkinci dergide de tercümanların ve tercüman adaylarının eğitimine kuramsal bakış, yeni eğitim materyalleri gibi konulara değinilmiştir. Bunların dışında yazılı hukuk çevirisi alanında da özel sayılar bulunmaktadır ancak bu çalışmanın kapsamı sözlü çeviri ile sınırlı olduğu için değinilmemiştir. Bu özel sayılar yukarıda bahsi geçen yılda akademik çalışmaların sayısının artmasını ve bu alanda çalışmalara nasıl teşvik edildiğini göstermektedir.

¹³⁷ Projeler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (çevrimiçi) <https://najit.org/ssti/projects/> 17 Mart 2019

¹³⁸ Monteoliva-Garcia, a.g.e., pp. 44.

¹³⁹ Monteoliva- Garcia, a.g.e., pp. 45.

Türkiye’de mahkeme çevirmenliği alanında yapılan akademik çalışmaların çok sınırlı olduğu görülmektedir. İlk çalışmalar, Gürçağlar ve Diriker’in (2004) mahkeme dahil farklı ortamlarda yapılan toplum çevirmenliği uygulamalarını çevirmenlerle yaptıkları görüşmelerle betimleyen çalışmaları ile Doğan’ın (2004) aynı dergide dünyada ve Türkiye’de mahkeme çevirmenliği uygulamalarını ele aldığı ve konferans çevirmenliği ile mahkeme çevirmenliğinin farklarına değindiği çalışmasıdır. Doğan, çevirmenin çalışma koşulları, süresi, dilsel materyalin çeşitliliği, tarafsızlık ve gizlilik konularının önem derecesi, çeviri ortamını kontrol eden kişi, beden dili gibi faktörler bakımından ardıl çeviri yapılan mahkeme çevirmenliğinin konferans çevirmenliğinden ayrıldığını belirtmiştir.

Bu çalışmaların ardından Doğan’ın (2010) hem dünyadaki mahkeme çevirmenliğine ilişkin gelişmeleri hem de Türkiye’de 2009 yılında mahkemelerde çeviri işi oranını, tercümanların görev aldığı dava türü, mahkeme türü, bölge ve cinsiyete göre istatistiksel olarak incelediği çalışması gelmektedir.¹⁴⁰ Doğan’ın bu çalışmasını Türkiye’de toplum çevirmenliği ile ilgili yapılan iki akademik etkinlikte sunduğu görülmüştür. Bunlar, 2010 yılında Toplum Çevirmenliği Konferansı ve 2015 yılında Genç Tercümanlar Çalıştayı’dır. Bu çalışmadan Genç Tercümanlar Çalıştayı ele alınırken bahsedilmiştir.

2015 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın düzenlediği Genç Tercümanlar Çalıştayı’nda toplum çevirmenliği ve mahkeme çevirmenliği dahil pek çok alanın tartışıldığı oturumlar düzenlenmiştir. Alev Bulut’un oturum başkanı olduğu Mahkeme Çevirmenliği oturumunda, üniversite ayağından bu alanda çalışmalar yapan Aymil Doğan, uygulama alanından tercüman Yılmaz Düzen konuşma yapmıştır. Oturumda Adalet Bakanlığı’nda Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Müdürlüğü’nde çevirmen olarak görev yapan Yasemin Acar ve uygulama ve araştırma deneyimlerini sunan Rana Kahraman Duru da yer almıştır.

Aymil Doğan, söz konusu oturumda Türkiye’de sözlü ve yazılı ayrımı yapmadan tercümanların görev aldığı dava türleri, bölge ve şehir dağılımları, iş yoğunluğu ve

¹⁴⁰ Aymil Doğan, “Mahkeme Çevirmenliğinin Dünyadaki Gelişim Aşamaları ve Türkiye’deki Mevcut Durumu”, *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, Sayı 20, 2010, s. 29-52.

tercümanların cinsiyeti bakımından 2009 yılının verilerini inceleyerek 2010 yılında makale olarak yayınladığı çalışmasını anlatmıştır. Doğan'ın çalışmasının sonuçları tercümanların en çok Hukuk Davalarında ve ikinci sırada Talimat ve Ceza Davalarında görev aldığını göstermektedir. Davaların en çok İç Anadolu ve Ege bölgesinde tercüman aracılığıyla yürütüldüğü ve Ankara'nın çeviri yükünün en büyük kısmını aldığı belirtilmiştir. Ardından Konya, İzmir, İstanbul ve Antalya gibi iller gelmektedir. Ayrıca, davalarda kadınlara oranla erkek tercümanların (%77) daha çok görev aldığı görülmektedir.¹⁴¹ Bu çalışma o dönemin koşullarına göre alandan veri sağlamaktadır. Nitekim, bu tezin araştırma verileri de mültecilik bağlamında olduğu için Ceza Davalarını kapsamaktadır. Veri toplamak için de İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan Kayseri ili ile tercümanların yoğun olarak görev aldığı Antalya ilinin seçilmesi de geçmişteki verilerle tutarlılık göstermektedir.

Yılmaz Düzen İngiltere'de aktif olarak mahkeme çevirmenliği yaptığı için oradaki işleyişle ilgili verdiği bilgiler dikkat çekicidir. Örneğin; tercüman yemininde kişinin dil, kültür ve hukuk sistemi bakımından anlayamayacağı yerleri açıklayacaklarına ilişkin yemin ettiklerini, emniyette ifade esnasında yaptıkları çevirinin kayıt altına alındığını ve bu kayıtların mahkemede sunulduğunu belirtmiştir. Ayrıca, tercümanın mesleki gelişimine önem verildiğini ve 5 ile 12 gün arası mesleki gelişim eğitimleri aldıklarını, tercüme derneklerinin ve odalarının da eğitim verdiğini belirtmiştir.¹⁴² Bu bilgiler, başka ülkelerdeki tercümanlık uygulamalarını bilmek ve Türkiye'deki uygulamalar ile kıyaslamak açısından önem arz etmektedir.

Türkiye'de yeminde açıklama yapmaya ilişkin böyle bir bilgi yer almazken, bu tezin katılımcılarının cevapları ve gözlem notları uygulamada açıklamanın yapıldığını göstermektedir (bkz. Bulgular). Ayrıca Türkiye'de emniyette sadece belirtilen özel durumlarda soruşturma ve kovuşturma kayıt altına alınırken (mağdurun çocuk olması vb.)¹⁴³, emniyet ifadeleri duruşmada avukat masalarında bulunan bilgisayar ekranına

¹⁴¹ Aymil Doğan, "Mahkeme Çevirmenliği Alanı ve Eğitimi", **Genç Tercümanlar Çalıştayı**, Ankara, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2015, s. 141-151.

¹⁴² Yılmaz Düzen, "Türkiye ve İngiltere'de Mahkeme Çevirmeni Olmak", **Genç Tercümanlar Çalıştayı**, Ankara, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2015, s. 153-157.

¹⁴³ Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik, Madde 9, 2011. (çevrimiçi)

yansıtılmaktadır ve bu şekilde ifadeleri tercümanın ve diğer aktörlerin görmesi sağlanmaktadır. Mesleki gelişim konusunda ise yapılan uygulamalar yok denecek kadar azdır. Sadece TURÇEF¹⁴⁴ (Türkiye Yeminli Çevirmenlik Federasyonu) ve ANKAÇED (Ankara Çevirmenler ve Çeviri İşletmeleri Derneği) ve EGEÇEDER¹⁴⁵ (Ege Bölgesi Çevirmenler ve Çeviri Büroları Derneği) “Nitelikli Bilirkişi ve Çevirmenlik, Temel Hukuk Eğitimi ve Adli Çevirmenlik Uygulamaları Eğitimi” adıyla Ankara ve İzmir’de 4 günlük eğitim vermiştir. TMMOB-EMO¹⁴⁶ (Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği- Elektrik Mühendisliği Odası) ile iş birliği içinde 2017 yılında verilen bu eğitimin 3 günü teorik bilirkişilik eğitimi, 1 günü uygulamalı eğitimidir ve TURÇEF bünyesinde bir tercüman tarafından verilmiştir.

Yasemin Acar da tercümanlara ilişkin Türkiye’deki yasal dayanaklara ve kendi çalıştığı birimdeki tercüme hizmetlerine değinmiştir. Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Müdürlüğü bünyesinde farklı dillerden 32 tercüman olduğunu, yabancı ülkelerle iş birliği, insan hakları, terör ve adli suçluların iadesine ilişkin çalışmaların yürütülmesinde tercüme hizmeti sunduklarını belirtmiştir. Tercüme hatalarına ve sözlük, veri tabanı gibi kaynakların eksikliğine değinmesinin yanı sıra, daha çok yazışma ve yazılı çeviri faaliyetlerinden bahsetmiştir ve Türkiye’de mahkemelerde görev alan tercüman bilirkişiler ve Bilirkişilik Daire Başkanlığı’na bağlı tercümanlar dışında yazılı çeviri hizmeti konusunda yönetmeliğin olmadığından bahsetmiştir.¹⁴⁷ Adalet Bakanlığı gibi devlet kurumlarında çalışan mütercimlere ilişkin yönetmeliğin eksikliği dikkate alındığında, mahkeme ortamında görevlendirilecek tercüman bilirkişiler için yönetmeliğin olması bir avantaj gibi görünebilir ancak, yönetmelikteki eksiklikler uygulamada sorunlara sebep olduğu sürece mevcut

<https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=15315&MevzuatTertip=5> 28 Mart 2019

¹⁴⁴ Nitelikli Bilirkişi ve Çevirmenlik, Temel Hukuk Eğitimi ve Adli Çevirmenlik Uygulamaları Eğitimi için bkz. (çevrimiçi) <https://www.udiced.org/bilirkisilik-temel-egitimi/> 4 Nisan 2019

¹⁴⁵ Bilirkişilik Eğitimi ile ilgili EGEÇEDER haberi için bkz. (çevrimiçi) <http://www.egeceder.org/haber-2018-yilinin-ilk-yonetim-kurulu-toplantisi-gerceklestirildi> 4 Nisan 2019

¹⁴⁶ Bilirkişilik Eğitimi ile ilgili Elektrik Mühendisliği Odası haberi için bkz. (çevrimiçi) https://www.emo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=121433&tipi=2&sube=7 4 Nisan 2019

¹⁴⁷ Yasemin Acar, “Hukuk Tercümelerinin Adalet Bakanlığı Açısından Önemi ve Yeri, Mahkemelerdeki Bilirkişi Tercüman Sorunları”, **Genç Tercümanlar Çalıştayı**, Ankara, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2015, s. 158-163.

yönetmeliğin de alanda çalışan kişilerden dönüt olarak geliştirilmesi ve düzenlenmesini gerekli kılar.

Araştırmacı Rana Kahraman Duru da bu Çalıştay'da Emniyet Müdürlüğü ve Ağır Ceza Mahkemesi'nde verdiği tercüme hizmeti sürecini ve Tüketici Mahkemesi'nde verdiği bilirkişilik hizmeti sürecini ele almıştır. Emniyette 2005-2011 yılları arasında alınan kararla tercüman bulundurulmasının zorunlu olması ile emniyet personelinin geçici (ad hoc) çevirmenlik yapmasından tercümanların göreve dahil edilmesine geçildiğini belirtmiştir. Emniyette polislerin tercümanın çevirisini dil içi çeviri ile rapor diline çevirdiğini ve çapraz sorgulama sırasında aynı soruları tekrar sormak gerektiğini anlatmıştır. Bunun yanı sıra, emniyette tercüme hizmeti veren tercümanların sonrasında mahkemede duruşmalara da katılması için çağırıldığını söylemiştir. Aynı şekilde, mahkemede de hakimin katibe dil içi çeviri yaptığını belirtmiştir. Gerekli görüldüğü hallerde dava sürecinde yazılı çeviri de istendiğine değinmiştir. Buna ek olarak, bilirkişi sistemine kayıt olunduğunda ve görev geldiğinde ise, genelde kabul edilmek zorunda kaldığını ve tercüman rapor hazırlamayı kabul etmediği durumlarda mahkemeye yazılı açıklama yapmak zorunluluğunu anlatmıştır.¹⁴⁸ Monteoliva-Garcia'nın dünyada emniyet ortamında tercüme hizmetlerine ilişkin çalışmaların mahkeme ortamına oranla azlığını ifade ettiği düşünüldüğünde,¹⁴⁹ Türkiye'deki durum da benzer şekildedir ve bu konuya değinen tek çalışmanın bu bildiri olduğu görülmektedir. Ancak, sahadan veri toplayarak çalışma yapmanın emniyet ve mahkeme ortamındaki zorluğu, çeviri bağlamında düzensiz işleyiş ve çevirmene ve çeviriye ilişkin farkındalığın olmayışı bu durumda etken olabilir.

Hem uygulamadan hem akademiden kişilerin buluşup mahkeme çevirmenliğini tartıştığı bu oturum ve Çalıştay Kitabı Türkiye'de Çeviribilimin ve mahkeme çevirmenliğinin gelişiminin gözlemlenmesi açısından yazılı bir belge sunmaktadır. Mahkemede çeviri hizmetinin betimlendiği bu az sayıda çalışma sonrasında bu alanda ilk doktora ve yüksek lisans tezleri çıkmaya başlamıştır.

¹⁴⁸ Rana Kahraman-Duru, "Polis Görüşmeleri ve Mahkemelerde Çeviri Süreçlerine Dair Örnekler", **Genç Tercümanlar Çalıştayı**, Ankara, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2015, s. 164-167.

¹⁴⁹ Monteoliva-Garcia, a.g.e., 47.

Bu alanda ilk tez, Adalet Bakanlığı tercümanı Büşra Özer Erdoğan'ın "Translation Services in Judicial System: Determining Eligibility of Legal Translators in Turkey" (Türkiye'de Adli Tercüme Hizmetleri: Hukuk Tercümanlarının Seçim Kriterlerinin Belirlenmesi) adlı doktora tezidir. Adliyelerde yazılı çevirmenlik çalışmanın araştırma nesnesi olsa da tercüman bilirkişiler hem yazılı hem sözlü çeviri yaptığı için bu çalışmanın araştırma alanına girmektedir. Tezde 86 adliye çevirmenine uygulanan anket sonucu çevirmenlerin seçim kriterlerinin yeterli olmadığını, çevirmenlerin çoğunun hukuk alanında ya da çeviri alanında eğitimi olmadığını, yarısından çoğunun dil belgesi olmadığını ve dil düzeyi olarak kendilerini en ileri düzeyde görmediklerini, yarısından çoğunun kendini bu iş için yeterli hissetmediğini ortaya koymuştur. Ayrıca, 2 hakim, 2 hukuk çevirmeni, 1 öğrenci, 1 hukuk çevirisi alanında uzman öğretim üyesi ile yapılan görüşmelerden çıkarılan sonuç ise, "çevirmenlerde ilgili alanlarda lisans eğitimi, çeviri deneyimi, hukuk eğitimi, B düzeyinde dil bilgisi sertifikası ve iyi düzeyde hukuk alan ve terminoloji bilgisi" gibi kriterler aranması gerektiği yönündedir.¹⁵⁰

Aynı yıl çıkan bir diğer doktora tezi de avukat ve mahkeme çevirmeni Bihter Esin Yücel'in "Mahkeme Çevirmenliğinin Rolü ve Görünürlüğü" başlıklı tezidir. Yücel, 2008-2018 yılları arasında İstanbul Çağlayan Adliyesi'nin İl Adli Yargı Adalet Komisyonu tarafından düzenlenen tercüman bilirkişi ve Bilirkişi Daire Başkanlığı tarafından düzenlenen tercüman bilirkişi listelerini Skopos Kuramı ışığında ele almıştır. Tercümanların listede yıllar içinde yer alma sayısı, dilleri, meslekleri gibi faktörler açısından değerlendirmiştir. Listede birden fazla yıl yer alan kişilerin sayısının az olduğunu, en çok İngilizce, Arapça, Rusça, Almanca, Fransızca gibi dillerden tercümanların bulunduğunu ve %50'ye yakınının mesleğini tercüman, avukat veya akademisyen olarak belirttiğini dile getirmiştir. Buna ek olarak, alan yazını aracılığıyla mahkeme çevirmeninin görünür bir uzman olup olmadığını tartışmıştır. Dünyada mahkeme çevirmenliğinin bir uzmanlık alanı olduğunu ancak Türkiye'de işleyişle ilgili yönetmelik, yasa ve kriterlerin eksikliği nedeniyle mahkeme çevirmeninin bir uzman olarak görülmediğini belirtmiştir. Hukuk alan ve

¹⁵⁰ Büşra Özer Erdoğan, "Translation Services in Judicial System: Determining Eligibility of Legal Translators in Turkey", Doctoral Dissertation, Gazi University, 2018, pp. 88.

terminoloji bilgisi, dil sertifikası ve lisans eğitim düzeyi gibi kriterler aranmadığı için mahkeme çevirmeninin literatürdeki kültürel uzman karşılığını Türkiye’de taşımadığı sonucuna varmıştır. Çevirmenin görünürlüğünü ise, şu ifadelerle teyit etmiştir:

“Uluslararası Ceza Mahkemesi’nde andaş çeviri yöntemi kullanılan çeviri süreçlerinde, çevirmen bir kabin içinde görev yaptığı için, fiziki bedeni görülmeyen bir ses olarak varlık göstermekteyken, Türkiye’de yargılama sürecinde görev alan mahkeme çevirmenleri ardıl çeviri yaptıkları için fiziken görünürdür. Bu ‘fiziki’ görünürlük durumunun doğal bir sonucu olarak da mahkeme çevirmeninin görünürlüğü; çeviri sürecinde, sorduğu sorular veya geribildirim alma talepleri gibi çeşitli müdahalelerle ortaya çıkabildiği gibi, duruşma ya da diğer tutanaklardaki isim ve imzasının varlığı ya da imzadan çekinme tercihiyle, çeviri süreci tamamlandıktan sonra da kağıt üzerinde varlığını sürdürebilmektedir.”¹⁵¹

Son olarak, mahkeme çevirmeni Enise Eryılmaz’ın “Türkiye’de Mahkeme Çevirmenliğinin Durumu ve Çevirmen Meslek Standardı Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezi literatürde yerini almıştır. Eryılmaz, Çevirmen Ulusal Meslek Standardındaki ölçütleri mahkeme çevirmenliği bağlamında Skopos ve Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı aracılığıyla ele almıştır. Standardın özellikle yeterlilik belgesi gibi konularda yol gösterici olduğu, ancak sözlü çeviri kısmında hazırlık aşaması gibi bölümlerde eyleyenler ve amaçlar dikkate alındığında, mahkeme çevirmenliği sürecindeki ölçütlerin bir kısmını kapsamadığı sonuçlar arasında yer almaktadır. Buna ek olarak, eyleyenlerin işbirliğine şu sözlerle vurgu yapmıştır:

“Çeviri sürecinde resmi olarak çevirmenden daha fazla yetki sahibi olan kişilerin, mahkeme çevirmeninin çeviri kalitesini etkileyecek konularda, özellikle CMS’nin birçok başarımlı ölçütünde görülen işbirliği hususuna açık olmaları önemlidir. Ancak bu işbirliği sonucunda adil yargılanmanın işlevsel bir biçimde yürütülebileceği söylenebilir.”¹⁵²

Türkiye’de mahkeme çevirmenliği üzerine yapılan bu çalışmalar hem Türkiye’deki mevcut durumun betimlenmesi hem de dünyadaki uygulamalarla kıyaslamalar yaparak sorunların ve eksiklerin tartışılması bakımından gerekli bilgiyi sunmaktadır. Çalışmaların çoğu yasa ve yönetmeliklerde mahkeme çevirmenliğine ilişkin yeterli bilgi olmaması nedeniyle ve mahkemedeki diğer aktörlerin bu mesleğe ilişkin

¹⁵¹ Bihter Esin Yücel, “Mahkeme Çevirmeninin Görünürlüğü ve Rolü”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2018.

¹⁵² Enise Eryılmaz, “Türkiye’de Mahkeme Çevirmenliğinin Durumu Ve Çevirmen Meslek Standardı Açısından Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2020, s. 169.

farkındalığı olmadığı için mahkeme çevirmenlerinde aranan niteliklerin yeterli olmadığına ve mahkeme çevirmeninin sahip olması gereken niteliklere odaklanmıştır.

Türkiye’de mahkeme çevirmeninin rolü, niteliği, eğitimi, standardı gibi konular daha önceki çalışmalarda ele alındığı için, mevcut çalışmanın da sosyolojik bir bakış açısıyla tercümanın çeviri sürecine dahil olan aktörlerle ilişkisine ve bu ilişkinin çeviri sürecine, çevirmenin ve diğer aktörlerin çevirmene yüklenen görevlere ve statüsüne ilişkin algısına odaklanarak yukarıda bahsedilen konulara farklı bir bakış açısı getirmesi beklenmektedir. Bu nedenle, bu çalışma Türkiye’deki ceza mahkemelerindeki mültecilerin duruşmalarında sözlü çeviri sürecinde, sürece dahil olan insan ve insan olmayan tüm aktörler arası ilişkilerin bu sürece ve algılarına etkisini iki durum üzerinden sosyolojik bir bakış açısıyla ele alarak alana katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

2.3.Kuramsal Çerçeve: Aktör-Ağ Kuramı

Bu çalışmada kuramsal çerçeve olarak kullanılacak Aktör-Ağ Kuramı ilk olarak Callon, Law ve arkadaşları tarafından ortaya atılan, Bruno Latour tarafından 1986 yılında geliştirilen bir sosyoloji kuramıdır. İlk zamanlarda, bilim ve teknoloji üzerine çalışmalarda süreci incelemek için kullanılmaya başlanan bu kuram, mimarlık, işletme, bilgisayar bilimleri gibi pek çok alanda çalışmaya çerçeve oluşturmuştur. Genel olarak, bu kuramın ilgilendiği durumlara ve kurama özgü terminolojiye bakarak, kuramın anlaşılır kılınmasına çalışılacaktır. Bu kavramları açıklarken, Callon’un St. Brieuc Bay’daki balıkçıları ve deniz taraklarını ele alan çalışması üzerinden örnekler verilecektir.¹⁵³

Aktör-Ağ Kuramı¹⁵⁴ “toplum” ve “sosyoloji” tanımlarıyla diğer sosyoloji kuramlarından ayrılır. Ayrıca, diğer sosyoloji yaklaşımlarının aksine toplum ve

¹⁵³ Michel Callon, “Some Elements of a Sociology of Translation: Domestication of the Scallops and the Fishermen of St. Brieuc Bay”, **The Sociological Review**, Vol 32, 1986, pp. 196-233.

¹⁵⁴ Bu kuram Türkçe literatürde *Aktör Ağ Teorisi* (Seçilmişler, Yenen, 2011), *Aktör Ağ Kuramı* (Özmen, 2019), *Aktör İlişkileri Kuramı* (Gündüz, Ertong Attar, 2020) gibi isimlerle anılmaktadır. Ancak bu çalışmada Aktör-Ağ Kuramı kavramı tercih edilmiştir.

doğayı bir arada ele alır. Bir diğer temel fark, toplum kavramını genelleme yapmak üzere kullanmaya karşı olmasıdır. Latour bunu şu şekilde açıklar:

“...sosyolojiyi “toplumun bilimi” yerine *bağlantıların izini sürme* olarak yeniden tanımlayarak sosyal bilimlerin özgün sezgisine sadık kalmak imkansız. Kelimenin bu anlamına göre, toplum diğer beyaz koyunların arasından siyah koyunu belirlemek gibi diğer şeylerin arasından bir şeyi belirlemez ama kendisi toplum olmayan şeylerin arasındaki bağlantı türünü belirler.”¹⁵⁵

Aktör-Ağ Kuramcılar *toplum sosyolojisi (sociology of social)* olarak ifade ettikleri bu yaklaşımın aksine *ilişkiler sosyolojisi (social of associations)* olarak ifade ettikleri yaklaşımı benimserler ve sosyal hayatın heterojen bir yapıya sahip olduğunu ve ilişkiler sonucu oluştuğunu belirtirler. Aktör-Ağ Kuramının amacı, bağlantıların bir diğer deyişle ilişkilerin izini sürerek toplumu anlamaya çalışmaktır. Ayrıca, bu ilişkiler de genel sosyolojideki gibi sabit yargılara varmak yerine değişkenliği kabul eder ve değişen ilişkileri takip ederek açıklama yapmaya yardımcı olur.

Bu kuramın çalışmalarda daha faydalı bir çerçeve olarak görülmesine neden olan bir diğer özelliği, insan olmayan şeyleri de aktör olarak ele alması ve *insanla (human actor) insan olmayan aktörleri (non-human actor)* birbirine karşı üstün tutmamasıdır.¹⁵⁶ Law, bu aktörlerin heterojen yapısını bir diğer deyişle hem insanı hem de insan olmayan şeyleri aktör olarak ele almasının nedenini açıklarken bütün durumların bu heterojen yapı sayesinde oluştuğunu ve insan olmayan aktörlerin olmamasının bu ağı eksik kılacağını belirtir.¹⁵⁷

Bu kuramın gündemini oluşturan şeyler Latour tarafından şu şekilde belirtilmiştir:

“insanın, insan olmayan şeylerin, özelliklerin katkısı, bu birimler arasında varlıkların dağılımı, bu katkıların, dağılımların ve bağlantıların gerektirdiği

¹⁵⁵ Bruno Latour, **Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory**, Oxford University Press, 2005, pp. 5.

¹⁵⁶ Darryl Cressman, A Brief Overview of Actor-Network Theory: Punctualization. Heterogeneous Engineering and Translation, **ACT Lab/Centre for Policy Research on Science & Technology (CPROST) School of Communications**, Simon Fraser University, 2009. (çevrimiçi) <https://summit.sfu.ca/item/13593> 17 Ekim 2017

Bruno Latour, On Actor-Network Theory. A few Clarifications plus more than a few Complications. **Soziale Welt**, Vol. 47/4, 1996, pp. 369-381. (çevrimiçi) <http://www.bruno-latour.fr/sites/default/files/P-67%20ACTOR-NETWORK.pdf> 17 Ekim 2017.

¹⁵⁷ John Law, “Notes on The Theory of The Actor-Network: Ordering, Strategy, and Heterogeneity”, **Systems Practice**, Vol. 5/4, 1992, pp. 4.

dolaşım, dolaşım halinde olan pek çok etmenin ve bu etmenlerin iletilme yollarının katkıları, dağılımı ve bağlantılarının dönüşümü”¹⁵⁸

Daha açık olmak gerekirse, burada bahsedilen insan olan ve olmayan yani *aktör* (*actor/actant*) herhangi bir eylemde bulunan ya da başkaları tarafından bir eylemin atfedildiği şeye verilen göstergebilimsel tanımdır ve bu aktörler insan olmak zorunda değildir.¹⁵⁹ Bilgisayarlar, metinler, belgeler, yasalar, kurumlar vb. ağın içinde bir aktör olabilir. Bu aktörlerin de birbirleri üzerinde bir üstünlüğü ya da merkez çevre konumu yoktur. Hepsi de ağın içinde kendi katkısı kadar yer edinir. Bu aktörlerin yerinin ağın içinde belirli bir konumda olmak zorunda olmadığı ve teknik ağ kavramının özelliklerini bulundurmamak zorunda olmadığı, özetle yerel ve küçük bir ağ olabileceği vurgulanmıştır.¹⁶⁰ Örneğin; Callon’un bu kuramı bir araştırma üzerinden anlattığı çalışmasında deniztarakları da insan olmayan aktör olarak yer almaktadır. Çeviribilimde ise, insan olmayan şeyler; metinler, yan metinler, bilgisayar destekli çeviri araçları ve andaş/eşzamanlı çeviri ekipmanı gibi çeviriye etkisi bağlamında daha önce tartışılmış olan aktörlerdir. Ancak, Aktör-Ağ Kuramında insan olmayan aktörlerin aktör olarak anılabilmesi için çeviri sürecine aktif bir etkisi olması gerekir ve diğer aktörlerle etkileşimi süresince işlevi ve rolü değişmelidir.¹⁶¹ Burada sözü edilen rol, tercümanın bireysel mesleki rolü değil ağ içindeki bir aktör olarak rolüdür.

Bu bağlamda, aktörleri sadece insan olan ya da olmayan olarak ayırmaktan öte onları sürece etkisine bakarak tanımlayan *aracı* (*intermediary*) ve *arabulucu* (*mediator*)¹⁶² kavramları ön plana çıkmaktadır. Aracı rolünde aktör ilişkinin akışında değişime sebep olmaz ancak ilişkinin akışını sağlar, arabulucu rolünde olan bir aktör ise, ilişkiyi etkiler, değiştirir, dönüştürür. Bir bilgisayar bir bağlamda aracı rolündeyken, konferansta kullanılan karmaşık bir panel arabulucu rolünde olabilir. Önemli olan

¹⁵⁸ Latour, a.g.e., p. 375.

¹⁵⁹ Latour, a.g.e., p. 375.

¹⁶⁰ Latour, a.g.e., p. 370.

¹⁶¹ Wenyan Luo, **Translation as Actor-Networking: Actors, Agencies, and Networks in the Making of Arthur Waley’s English Translation of the Chinese Journey to the West**, Routledge, 2020, p. 18.

¹⁶² *Intermediary* ve *mediator* kavramlarının Türkçe literatürde farklı karşılıkları vardır. *Intermediary* için *nakledici arabulucu* ve *mediator* için *dönüştürücü arabulucu* (Özmen, 2019) kavramları da kullanılmıştır ancak bu çalışmada Gündüz ve Ertong Attar ‘ın (2020) kullandığı *aracı* ve *arabulucu* terimleri tercih edilmiştir.

aktörün hangisi gibi davrandığını belirlemektir.¹⁶³ Luo'nun çalışmasında yayıncıyla çevirmen arasındaki bir mektup, çevirmenin arkadaşı olan bir tasarımcıyı kitap çevirisine dahil etmesinde etkin rol oynadığında arabulucu rolüne bürünmüştür.¹⁶⁴

Aktörler ağına girip çıkabileceği için, bütün aktörlerin ağı içinde sabit olmadığı görüşü vardır ve ağı oluşturulma sürecini inceleyen araştırmacı, ağı oluşturan temel aktörleri odak alabilir. Bu yolla da ağı içindeki karmaşık ilişkilerin izini sürerek *kara kutuyu (black box)* açmaya çalışır.¹⁶⁵

Bu kuramda *ağ* kavramı ile kastedilen şeyin tam olarak ne anlama geldiğine bakıldığında, *ağ (network)* bir aktörün dünya tanımını ana hatlarıyla betimlediği, izini sürdüğü, listelediği bir yörünge olarak tanımlanmaktadır.¹⁶⁶ Bu yörüngede aktörlerin birbirleriyle bağlantı kurması, birbirlerini kontrol ettikleri ya da birbirlerine müdahale ettikleri uygulamaların anlaşılmasını sağlar.¹⁶⁷ Callon, bu kuramla amaçlarının "...bu aktörlerin ve toplumların nasıl inceleneceğini göstermek ve kendi rollerini, karşılıklı eylemlerinin düzeyini ve onlara sunulan seçenekleri nasıl tanımladıklarını açıklamak" olduğunu belirtmiştir.¹⁶⁸

Bu bağlamda, en önemli kavram "aktörlerin kimliğinin, etkileşim olasılığının ve hareketlerinin sınırlarının birbiriyle etkileşim halinde olduğu ve sınırlandırıldığı süreç" anlamına gelen *dönüştürüm (translation)* kavramıdır.¹⁶⁹ Dönüştürüm kavramı aktörlerin aynı amaç için birlikte yol almaya ve üretim sürecine dahil olmaya yani ağ oluşturmaya ilişkin ilgi ve etkilerini temel alır. Bu kuramdaki *translation* terimi çeviribilimdeki geleneksel *translation* teriminden kavramsal olarak farklıdır. Callon, bu kuramdan "*Sociology of Translation*" (*Dönüştürümün Sosyolojisi*) adıyla da bahsetmektedir. *Dönüştürüm* dört evreden oluşan bir süreçtir. Daha açık olmak gerekirse, dönüştürüm sürecini yani aktörlerin aktör-ağ oluşturma sürecini bu 4 evre üzerinden incelemek için bir çerçeve sunulmuştur. Bu süreci, Callon Fransa'da üç bölgede deniztaraklarının üretiminin artırılmasını inceleyen araştırmacıların sosyal

¹⁶³ Latour, 2005, p. 39.

¹⁶⁴ Luo, a.g.e., p.96.

¹⁶⁵ Cressman, a.g.e., p. 3.

¹⁶⁶ Latour, 1996, p. 14.

¹⁶⁷ Latour, 1996, p. 11.

¹⁶⁸ Callon, a.g.e., p. 4.

¹⁶⁹ Callon, a.g.e., p. 6.

ilişkileri üzerinden açıklar. Japonya'ya gidip deniztarakları ile ilgili araştırma yapıp dönen üç araştırmacıyı izler. Bu araştırmacılar raporlar hazırlar, sorular sorar ve bazı aktörleri belirler ve bunu yaparken kendilerini oluşturmaya başladıkları ağda *merkezi geçiş noktası (obligatory pass point) (OPP)* haline getirirler.¹⁷⁰ İşte ilk evre olan *sorunsallaştırmada (problematization¹⁷¹)* ağdaki *odak alınan aktör (focal actor)* önce diğer aktörleri belirler. Merkezi geçiş noktası olan araştırmacıların raporda belirlediği diğer aktörler deniztarakları, St. Brieuc Bay'daki balıkçılar ve bilim insanı meslektaşlarıdır. Onların ve kendilerinin ne istediğini belirlerler. Bu bağlamda deniztaraklarının yaşamak istediği, balıkçıların uzun vadede deniztaraklarından ekonomik gelir elde etmeye devam etmek istediği ve meslektaşlarının da bu konuda bilgi sahibi olmak istediği çıkarımını yaparlar. Sonuç olarak, bütün aktörler ya bu çalışmaya dahil olacak ya da kendisi çözüm bulacaktır. Bu noktada, araştırmacı kendini merkezi geçiş noktası olarak görmeye diğer aktörleri ikna eder. *Merkezi geçiş noktası (OPP)* ağın içinde diğer aktörlerin bir şekilde bağlantılı olmasını gerektiren noktadır. Sorunsallaştırma sürecinde var olan bir aktör sonraki süreçte dahil olmayabilir ya da kurulmaya başlayan ilişki durağan olmayabilir, devam etmeyebilir. Özetle, aktörler, konumları ve işlevleri dönüştürüm süreci boyunca değişim halindedir.¹⁷²

İkinci evre olan *anlaşmada (interessement¹⁷³)* diğer aktörler kendilerine tanımlanan rollere uyum sağlamaya ve aktör-ağ ilişkisine dahil olmaya ikna olur. Callon'un çalışmasında araştırmacılar, Japonya'daki halat ile küçük larvaları koruma tekniğini Fransa'da denemeyi önerirler, bu deniztarakları için gereklidir ancak meslektaşları ve balıkçıların anlaşması için gereksizdir ve sorunsallaştırma evresi reddedilir. Diğer yandan, deniztarakları için denize daldırılan halat, araştırmacılar için ise, yazdıkları çalışmalar ve konferanstaki konuşmaları anlaşma aracıdır. Eğer anlaşma başarılı

¹⁷⁰ Callon, a.g.e., p. 201.

¹⁷¹ *Problematization* kavramı için Türkçe literatürde *sorunsallaştırma* (Yetkin Aker, 2016; Seçilmişler, 2010) ve *problemlleştirme* (Özmen, 2019; Gündüz&Ertong Attar, 2020) kelimeleri kullanılmaktadır. Türk Dil kurumu sözlüklerinde iki kelime de yer almamaktadır. Bu çalışmada sorunsallaştırma terimi Türkçenin dil kurallarına uygunluğu nedeniyle tercih edilmiştir.

¹⁷² Luo, a.g.e., p. 25.

¹⁷³ *Interessement* kavramı için Türkçe literatürde *ilgilileştirme* (Özmen, 2019), *ikna etme* (Gündüz&Ertong Attar, 2020), *kar paylaşımı* (Yetkin Aker, 2016) ve *anlaşma* (Seçilmişler, 2010) kelimeleri kullanılmaktadır. Bu çalışmada anlaşma kelimesi kavramı daha iyi karşıladığı düşünüldüğü için tercih edilmiştir.

olursa katılım da başarılıdır. Üçüncü evre yani *katılım* (*enrolment*¹⁷⁴) evresinde, aktörler kendilerine tanımlanan rolü kabul eder. Bu roller, önceden tanımlanmış sabit roller değildir. Deniztarakları katılımı sağlarsa, halatlardaki toplayıcıya sabitlenmeye istekli olmalıdır.¹⁷⁵ Bu evrede, aktörlerin farklı anlaşmalar sonucu oluşan rolleri belirlenir. Deniztaraklarının kendilerini sabitlemesi, balıkçıların bu tekniğin işe yarayacağına ikna olması ve meslektaşların da buna inanması beklenir.

Harekete geçirme (*mobilization*¹⁷⁶) odak alınan aktörün diğer aktörlerin temsilcisi olduğunu garantilediği son evredir. Araştırmacılar yaptıkları çalışmayla ve sonucuyla ilgili bir konferansta sunum yapar ve bu ilişkiler ağında diğer aktörlerin *sözcüsü* (*spokesman*) olduklarını gösterirler. Zaten sessiz konumda olan balıkçılar, larvalar ve deniztarakları bu evrede sadece aracıdır (*intermediary*). Bu arada, larvalar ve deniztarakları sayılara ve grafiklere dönüşür, balıkçılar sabitlenen larva sayılarını vererek araştırmacının sözcü konumuna geçmesi için bir oya dönüşür. Aktörler önce evlerinden ve yerinden edilir, sonra yeniden bir araya getirilir ve konferans salonuna taşınır/ *harekete geçirilir* (*mobilized*).

Aynı evreleri Luo'nun bir eserin yeniden çeviri sürecini ele aldığı çalışması üzerinden kısaca örnekleyecek olursak, çevirmenin eserin çevrilmesi gerektiğine ancak geniş bir kitleye ulaşması için de yayınlanması gerektiğine karar verdiği evre sorunsallaştırma, yayıncıyla görüşüp onu bu çevirinin o yayınevinde yayınlanmasına ikna ettiği ve yayınevindeki insan olan ve olmayan aktörlerin bu sürece dahil olduğu evre anlaşma evresidir. Bu evrede, yayıncının ve çevirmenin amaçları farklı gerekçelerle ortak olur ve ikisi de bu çeviriyi yayınlamak ister, sonuç olarak katılım evresi gerçekleşir. İnsanların ve insan olmayan aktörlerin yer değiştirmesi ve satışa çıkarılacak bir çeviriye dönüşme evresi harekete geçirme olarak adlandırılır. Ancak, Luo bu evre için kitabın kapak tasarımı, sözleşmenin imzalanması gibi başka

¹⁷⁴ *Enrolment* kavramı için Türkçe literatürde *kaydolma* (Yetkin Aker, 2016), *katılım* (Seçilmişler, 2010), *kayıt altına alma* (Özmen, 2019) ve *dahil olma* (Gündüz&Ertong Attar, 2020) ifadeleri kullanılmaktadır. Bu çalışmada katılım kelimesi kavramı daha iyi karşıladığı düşünüldüğü için tercih edilmiştir.

¹⁷⁵ Callon, a.g.e., p. 206.

¹⁷⁶ “*Mobilization*” kavramı için Türkçe literatürde *harekete geçirme* (Yetkin Aker, 2016; Özmen, 2019), *hareket etme* (Seçilmişler, 2010) ve *ittifakların mobilizasyonu* (Gündüz&Ertong Attar, 2020) ifadeleri kullanılmaktadır. Bu çalışmada “harekete geçirme” ifadesi kavramı daha iyi karşıladığı düşünüldüğü için tercih edilmiştir.

dönüştürüm evrelerinin de gerçekleşmesi gerektiğini açıklar.¹⁷⁷ Luo'nun çalışmasında birden çok tamamlanmış dönüştürüm ve sorunsallaştırma evresinde kalan, tamamlanmayan evreler vardır. Çevirmen ve yayıncı arasındaki mektup gibi sürece aktif etkisi olan aktörlerin süreci nasıl etkilediğini göstermesi açısından bu kuramın Çeviribilimde kullanılmasının önemini gösterir. İlk başta aracı rolünde olan mektup, çevirmenin tasarımcı arkadaşının işe dahil edilmesine etki etmesiyle arabulucu rolüne geçer ve bu şekilde çeviri sürecine katkı sağlar.

Araştırmacıların bu evreleri kullanarak inceleme yaparken dikkat etmesi gereken bazı ilkeler belirtilmiştir. Bunlar; *genelleştirilmiş simetri (generalized symmetry)*, *bilinemezlik (agnosticism)* ve *serbest çağrışım (free association)* olarak üçe ayrılmıştır.¹⁷⁸

Bilinemezlik araştırmacının aktörlere, aktörlerin görüşlerine ve kendi sosyal çevrelerini algılama şekillerine karşı tarafsız olmasını ve onları belirli bir görüş ya da kimlikle yönlendirmemesini, aktörlerin anlattıklarına müdahale etmemesini vurgulayan bir ilkedir. Bu ilke, araştırmacının aktörlere ilişkin varsayımlarını göz ardı ederek, aktörlerin süreç içinde değişimini, etkileşimlerini izlemenin gerekliliğini vurgular. Böylece, araştırmacı aşırı genellemelerden kaçınabilir. *Genelleştirilmiş simetri* ilkesi de aktörlerin kesit dillerini değiştirmeden anlatmak istediği şeylerden, araştırmacının kendi çalışmasıyla ilgili olan kısmı alabileceğini belirtir. *Serbest çağrışım* ise, aktörlere önceden belirlenen analizleri veya varsayılan özellik ya da davranışları dayatmamak gerektiği, aktörlerin kendilerinin inşa ettiği ve anlattığı dünyayı takip ederek betimleme yapmayı gerektirir.

Bu ilkeler, sosyolojik çalışmalardaki klasik sosyoloji yaklaşımlarından kaynaklanan sorunlara çözüm olarak önerilmiştir. Bu ilkelerin yanı sıra, Aktör-Ağ Kuramı ampirik çalışmayı öngörür ve bu ampirik çalışma sonucu *dönüştürüm sürecinin (translation)* koşullara bağlı, yerel ve değişken olduğu görülür.¹⁷⁹ Betimlenen bağlantılarla ağların nasıl büyüdüğü, diğer ağları nasıl etkilediği, aktörlerin katılımıyla nasıl daha istikrarlı olduğu ve gücün nereden geldiği ve nasıl uygulandığı

¹⁷⁷ Luo, a.g.e., p. 175.

¹⁷⁸ Callon, a.g.e., p. 2-3.

¹⁷⁹ Law, a.g.e., p. 6.

açıklanabilir.¹⁸⁰ Ayrıca, dönüştürüm kavramı “amaçların, ilgilerin, araçların, insanların, yazıların vb. sürekli yer değiştirmesi ve dönüşmesini vurgular.”.¹⁸¹ Özetle, başta hiçbir bağlantısı olmayan deniztarakları, balıkçılar, araştırmacılar ve meslektaşları dönüşerek, yer değiştirerek, anlaşarak en sonunda bir ilişki içine girmiştir, araştırmacılar diğer aktörleri dönüştürmüştür.

İlişkilerin sosyolojisi ya da bağlantıların sosyolojisi olarak anılan Aktör-Ağ Kuramının sosyal bir çevrede gerçekleşen çeviri sürecini durağan olmayan, değişen, gelişen bir ağın içinde incelemeye olanak sağlayan bir yöntem olarak düşünmek gerekir.¹⁸² Bu yöntem yakın geçmişte çeviribilimde farklı alanlarda inceleme aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

2.3.1. Çeviribilimde Aktör-Ağ Kuramı Çalışmaları

Çeviribilim araştırmaları doğası gereği ilk başlarda Dilbilim, Edebiyat gibi pek çok disiplinin yöntem ve kuramından faydalanarak ve zamanla Psikoloji, Sosyoloji, Bilgi Teknolojileri gibi alanlarla kuram, yöntem ve terminoloji alışverişiyle kendi kuramlarını geliştirerek yol alan bir disiplindir.¹⁸³ Bu çalışmada da Sosyoloji alanından alınan ve Çeviribilimde kullanılmaya başlanan Aktör-Ağ Kuramı ele alınmıştır. Ancak, henüz Çeviribilimde kavramsal veya yöntemsel araç olarak bu kuramı ele alan çalışmaların çok fazla olmadığı görülmektedir. Literatürdeki mevcut çalışmaların bir kısmı Çeviribilimde bu kuramın kullanılıp kullanılmayacağını kavramsal olarak tartışırken, bir kısmı da edebi çeviri, altyazı çevirisi, hukuk çevirisi ve sözlü çeviri gibi alanlardaki üretim ağlarını yani çeviri sürecini bir bütün olarak ele almak için, durum çalışmalarında verilerini analiz etmede bir araç olarak bu kuramı kullanmışlardır.

Bu alanda İngilizce yazılmış ilk çalışmalardan biri, Aktör-Ağ Kuramının Çeviribilimde kullanılmasını tartışmaya açan Hélène Buzelin’in “Unexpected Allies: How Latour’s Network Theory Could Complement Bourdieusian Analyses in Translation Studies?” (Beklenmeyen Müttefikler: Çeviribilimde Latour’un Ağ

¹⁸⁰ Cressman, a.g.e., p. 4.

¹⁸¹ Callon, a.g.e., p. 214.

¹⁸² Luo, a.g.e., p. 211-212.

¹⁸³ Mine Yazıcı, Çeviribilimde Araştırma, Multilingual, 2011, s. 17-18.

Kuramı Bordieu'yü Temel Alan Analizleri Nasıl Tamamlar?) makalesidir. Araştırmacı çalışmasında, Hermans'ın sistemlerle ilgili kuramının Çeviribilimdeki yetersizliğini ve başlıktaki diğer iki kuramın bu yetersizliği hangi yönleriyle kapatmaya yardım edeceğini betimlemeyi amaçlamıştır. Edebi çeviri alanında metnin çevirisinin üretilme ve dağıtılma süreci tamamen incelenmek istendiğinde, Latour'un kuramının Bourdieu'nün kuramından daha uygun olduğunu belirtmiştir.¹⁸⁴ Ancak, iki kuramcı da birbirlerinin kuramlarını eleştirirler de biri (Latour) çeviri ağlarını daha etkili açıkladığı için, diğeri (Bourdieu) de bağlama dayanarak çeşitli derecelerdeki kurumsal etkenleri ele aldığı için bu kuramların birbirini zenginleştireceğini savunmuştur.

Kendi yaklaşımından yola çıkarak Buzelin “Independent Publisher in the Networks of Translation” (Çeviri Ağlarında Bağımsız Yayıncı) adlı çalışmasında, Kanada’da yayınevlerinin ayakta kalmasının zor olduğu bir dönemde, bağımsız üç yayınevinin çeviri faaliyetlerini sürdürmek için nasıl bir yol izlediğini ve bu durumun çevirilere nasıl yansıdığını incelemek için Aktör-Ağ Kuramını kullanmıştır. Çeviri üretim ağlarını çeviri için anlaşılmaya varılmasından, çevirinin yapılmaya başladığı zamana kadar olan süreç üzerinden ele almak için, üç yayınevinden farklı görevlerde 9 aktörle görüşme yapmış ve insan dışı aktör olarak da çeviri sözleşmelerini, broşürleri, çevirilerin taslak halini, eleştiri ve yorumları incelemiştir. Buna ek olarak, aktörlerin birbirleriyle yaptığı görüşmelere katılarak, araştırmaya gözlem boyutunu da dahil etmiştir. Sürecin her evresinde aktörler arasında bir işbirliği olduğu, yayınevlerinin birbirleriyle kolektif yayın ve çeviri faaliyetleri olduğu ve aktörlerin duruma göre rollerinin değiştiği sonucuna varmıştır.¹⁸⁵ Bu çalışmaya bakıldığında, Aktör-Ağ Kuramı kullanılarak, bu tezin konusu için de yönetmeliklerin ve listelerin çeviri sürecine etki eden aktörler olarak ele alınabileceği, bunun yanı sıra, çeviri faaliyetlerinde aktörlerin rollerinin değişip değişmediğini ve aktörler arası iş birliğini anlamak için kullanılabileceği görülmüştür.

¹⁸⁴ Hélène Buzelin, “Unexpected Allies: How Latour’s Network Theory Could Complement Bourdieusian Analyses in Translation Studies”, **The Translator**, Vol. 11/2, 2005, p. 209.

¹⁸⁵ Hélène Buzelin, “Independent Publisher in the Networks of Translation”, **TTR: Traduction, Terminologie, Rédaction**, Vol 19/1, 2006, pp. 135-173.

Yapılan diğer çalışmalara bakıldığında, **Meta Journal** 2007’de çıkan 4.sayısını “Çeviribilim ve Ağ Çalışmaları” olarak sunduğu görülmektedir. Derginin bu sayısı ağ kuramlarını Çeviribilimle ilişkilendiren 12 makaleden oluşmakla birlikte, sadece 2 makalede Aktör-Ağ Kuramı kuramsal çerçeve olarak kullanılmıştır. Deborah Folaron ve Hélène Buzelin tarafından yazılan “Introduction: Connecting Translation and Network Studies” (Giriş: Çeviribilim ve Ağ Kuramları arasında Bağlantı Kurulması) adlı makalede, ağ kuramlarının temelini, nasıl geliştiğini, kavramsal boyutunu ve ağ kuramlarıyla Çeviribilimin kesiştiği noktaları ele alınmıştır. Çeviribilimin çeviri sürecini araştırmada kendi kuramlarının yetersizliğini ve ağ kuramlarından faydalanmanın gerekliliğini şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Betimleyici çeviri çalışmaları adı altında yer alan bazı çalışmalar dolaylı olarak sadece diller arası aktarımın işleyişiyle ilgilenmesine rağmen, çevirmenler bir hava boşluğunun içinde değil, parçası oldukları toplumda/toplum için çalışırlar ve çeviri araştırmacıları da genellikle çeviribilim alanındaki eğitimcilerdir. Çeviri sürecini anlamak; tam anlamıyla çevirmenlerle çalışma ortamları arasındaki ilişkiyi kaydetmek ve analiz etmektir, zira bu ilişki çeviri sürecinin “dışında” değildir, aksine sürecin şekillenmesine katkı sağlar.”¹⁸⁶

Buradan da anlaşılacağı üzere, çevirmenler çalıştıkları toplumdan bağımsız düşünülemez ve çevirmenin çalışma ortamındaki ilişkilerin izini sürmek, Aktör-Ağ Kuramı ile çeviri sürecinin anlaşılmasına olanak sağlar. Bu tezin odak noktası olan tercüman bilirkişi de mahkemedeki çalıştığı ortamda yani o toplumun içinde ve bir parçası olarak çalışır. Aktörlerle ilişkileri de mahkemedeki çeviri sürecini şekillendirir.

Deborah ve Buzelin, makro düzeyde çeviri sürecini ve sosyolojik boyutta çevirmenlerin çalışma ortamlarını incelemek için de ağ kuramlarını Çeviribilimde kullanmanın disiplinler ötesi önemini şu cümleyle vurgulamışlardır: “Ağ-Çeviri arasındaki iletişim her geçen gün disiplinlerarası ve çok disiplinli bir hal alan dünyada benzerlikleri, ortaklıkları ve farklılıkları konuşurken disiplinlerin ötesinde bir dil üretebilir...”¹⁸⁷

¹⁸⁶ Deborah Folaron, ve Hélène Buzelin “Introduction: Connecting Translation and Network Studies”, **Meta: journal des traducteurs/Meta: Translators' Journal**, Vol. 52/4, 2007, pp. 632. (çevrimiçi) <https://www.erudit.org/en/journals/meta/1900-v1-n1-meta1954/017689ar.pdf> 25 Haziran 2018

¹⁸⁷ Deborah, Buzelin, a.g.e., p. 639.

Dergideki bu kuramın kullanıldığı ikinci makale, Şehnaz Tahir Gürçağlar'ın Altın Kitaplar Yayınevi'nin 1960'larda ve 2000'lerde popüler edebi çeviri sürecindeki ağlarını tarihsel bir bağlamda ve sosyolojik boyutuyla ele aldığı "Chaos Before Order: Network Maps and Research Design in DTS" (Düzen Öncesi Kaos: Betimleyici Çeviribilimde Ağ Haritaları ve Araştırma Deseni) başlıklı çalışmadır.¹⁸⁸ Bu çalışmayı Tahir-Gürçağlar "Toplumsal bir Ağ içinde Çeviri ve Yayınevi" başlığıyla **Kapılar: Çeviri Tarihine Yaklaşımlar** adlı kitabında da yayınlamıştır.¹⁸⁹ Bu bağlamda, Tahir Gürçağlar ağın içindeki aktörler olan yayın yönetmeni, editörler ve çevirmenlerle görüşmeler yapmıştır, okuyucularla e-posta yoluyla iletişim kurmuştur ve çeviri metinleri, yayınevinin web sitesi, sözlükler gibi sanal toplulukları ve taslak çevirileri incelemiştir. Ancak ağ kavramını Pym'in ağ aktarım haritalarına daha yakın görmektedir. 1960'larda bu yayınevinin çok satan ve Nobel ödüllü eserlerin ve yazarların çevirisine ağırlık verdiği, çevirilerinin genelde akıcı ve eksiksiz olarak tanımlandığı görülmüştür.

Bunun yanı sıra, Tahir-Gürçağlar çalışmasında, çevirmenler, yayınevi, metin türü, çeviri stratejileri ve çevrilen yazarlar arasındaki ilişki karmaşık da olsa harita üzerinde vermeye çalışmıştır. 2000'lerle ilgili ise, çevrilen metin türlerinin genişlediği, bazı yazarların veya eserlerin uluslararası yayıncılarla ilişkiler, fuarlar sayesinde öğrenilip piyasaya çok satacak çevirilerin sunulduğu, internet sitesinde okurların geri bildirimlerini alabilecekleri bir bölüm olduğu ve talebe göre çeviriler ürettikleri sonucuna varmıştır. Ayrıca, okuyuculardan ve günümüz çevirmenlerinden alınan verilere göre çevirilerin akıcı olduğu ve eksiksiz yapıldığı, bazı çeviri stratejilerinin çevirmene verildiği ve kötü çeviri olması halinde yeniden çevirisi yapıldığı sonucuna varmıştır. Belirli bir dönemin bağlamsal haritasını çıkaran araştırmacı, Aktör-Ağ Kuramının önermelerinden uzaklaşmadığını ve farklı etmenlerin ve etkileşimlerin izini görsel ya da bağlamsal haritalar aracılığıyla sürmenin çalışmanın kapsamını genişleteceğini vurgulamıştır.¹⁹⁰

¹⁸⁸ Şehnaz Tahir-Gürçağlar, "Chaos Before Order: Network Maps and Research Design in DTS", **Meta: journal des traducteurs/Meta: Translators' Journal**, Vol. 52/4, 2007, pp. 724-743.

¹⁸⁹ Şehnaz Tahir-Gürçağlar, "Toplumsal bir Ağ içinde Çeviri ve Yayınevi", **Kapılar: Çeviri Tarihine Yaklaşımlar**, Scala Yayıncılık, 2005, s. 125-163.

¹⁹⁰ Tahir-Gürçağlar, 2007, p. 740.

Bu çalışma da çeviri sürecinin izini sürmenin belirli bir dönemde alınan kararlara ve yapılan uygulamalara açıklık getirme olanağı sunduğu görülmüştür. Çevrilecek metinlerin seçiminde uluslararası ilişkilerin, fuarların ve okuyucuların taleplerini sunduğu internet sitesinin kullanılması, ağın içinde çeviri süresine etki eden arabulucular olarak yorumlanabilir.

Tahir-Gürçağlar ve Buzelin gibi bu kuramı edebi çeviri ağlarını incelemede kullanan başka Çeviribilimciler de olmuş ve çevrilecek metnin seçiminden dağıtımına kadar olan süreçte ağların etkisi, aktörlerin ağdaki rolleri incelenmiştir. Bu araştırmacılardan biri de Raila Hekkanen'dir.

Raila Hekkanen "Fields, Networks and Finnish Prose: A Comparison of Bourdieusian Field Theory and Actor-Network Theory in Translation Sociology" (Alanlar, Ağlar ve Fince Düzyazı: Çeviri Sosyolojisinde Bourdieu'nün Alan Kuramı ve Aktör-Ağ Kuramının Karşılaştırılması) adlı makalesinde, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Birleşik Krallık'ta Finceden İngilizceye çevrilen düzyazı edebiyatını Bourdieu'nun Alan Kuramına ve Callon& Latour'un Aktör-Ağ Kuramına göre incelemiştir ve bu kuramlardan hangisinin bu çalışmanın verilerini incelemeye uygun olduğunu tartışmıştır. 15 farklı yayıncıyla çalışan 15 çevirmenin yayıncılar, yazarlar, ilgili kurumlar, eleştirmenler, edebi dergilerle iletişim ve ağlarını incelerken Bourdieu'nun *sermaye (capital)* ve *alan (field)* kavramlarının azınlık durumunda olan ve sabit olmayan bir alanda ele alınamadığını ama *habitus* ile açıklanabileceğini savunmuştur. Aktör-Ağ Kuramı ise, farklı ilişkilerin nasıl farklılık gösterdiğini tanımlamada yetersiz kalsa da hem insan olmayan aktörleri de dahil ettiği için hem de çeviriyle doğrudan alakalı olmasa da alana dahil edilemeyen aktörleri ağı dahil edebildiği için makro yapıyı incelemede araştırmacı tarafından daha faydalı görülmüştür.¹⁹¹ Bu nedenle, bu tezde de mahkeme ortamında çeviri ağına dahil edilemeyen aktörleri dahil etmesi bakımından, bu kuramın incelemede faydalı olacağı ve bir yöntem sunacağı düşünülmektedir.

¹⁹¹ Raila Hekkanen, "Fields, Networks and Finnish Prose: A Comparison of Bourdieusian Field Theory and Actor-Network Theory in Translation Sociology" **Selected Papers Of The CETRA Research Seminar in Translation Studies**, 2008, pp. 13-19. (çevrimiçi) <https://www.arts.kuleuven.be/cetra/papers/files/hekkanen.pdf> 2 Şubat 2018

Bir diğere edebi çeviri ağına ilişkin Aktör-Ağ Kuramı kullanılarak yapılan çalışma da Szu Wen Cindy Kung'a aittir. "Translation Agents and Networks, with reference to the Translation of Contemporary Taiwanese Novels" (Çağdaş Tayvanca Romanların Çevirisi Bağlamında Çeviri Aktörleri ve Ağlar) başlıklı makalesinde Amerika'da 1980'lerden sonra Tayvanca roman çevirilerini incelemek için Aktör-Ağ Kuramı'nı ve Bourdieu'nün sermaye kavramını kullanmıştır. Aktörlerin ve ağların baskın bir edebiyatta az bilinen bir edebiyatın görünürlüğünü nasıl artırabileceğini ve son ürün olan çeviriye bu aktör ve ağların nasıl yansıdığını incelemiştir. Ağları *çevirmen odaklı (translator-led)* ve *ödenek odaklı (subvention-led)* olarak ikiye ayırmıştır. Çevirmenin bir eserin çevirisini yapıp yayınevini yayınlamaya ikna etmesi ile bir çeviri projesi kapsamında ağdaki sponsorların (dernekler, kuruluşlar, üniversiteler), çevirmenlerin, yayıncıların, editörlerin çevrilecek metni seçip çeviri sürecini başlattığı ağlar arasında fark olduğunu vurgulamış ve ödenek odaklı bir çeviri ağını incelemiştir. Metin dışı ve metin içi öğeler ve çevirmenlerle yapılan görüşmelerden alınan verilere göre, çeviri eylemini başlatan ve sürdüren aktörlerin aralarındaki ağların güçlü olması ve sermayelerine göre diğere kültürde görünürlüğünü daha çok yayımla sağlayabileceği ve ağların sadece kaynak ya da sadece erek kültürde değil kültürler arası boyutta olduğu ve iki kültürden aktörlerin ağa dahil olduğu sonucuna varmıştır.¹⁹²

Esmail Haddadian Moghaddam ise, "Agents and Their Network in a Publishing House in Iran" (İran'da bir Yayınevindeki Aktörler ve Ağları) başlıklı makalesinde İran'daki bir yayınevindeki çeviri üretim ağlarını Kung gibi *çevirmen-odaklı (translator-led network)*, *yayıncı-odaklı (publisher-led network)* ve *akademisyen-yayıncı odaklı (academic-publisher-led network)* ağlar olarak ayırmıştır. Araştırmacı, yayınevinin broşürlerini ve çeviri projelerini incelemiştir ve çevirmenler, editörler, yayınevinin müdürü ve değerlendiren kişilerle görüşmüştür. Çevirmenlerin çevirilerini yayınevine yayınlanması için sunduğu durumlarda, metni

¹⁹² Szu Kung, C Wen "Translation Agents and Networks, with Reference to The Translation of Contemporary Taiwanese Novels", **Translation Research Projects 2**, Ed. by., Anthony Pym and Alexander Perekrstenko, Intercultural Studies Group Universitat Rovira i Virgili, Vol. 2, 2009, pp. 123-38.(çevrimiçi)

http://www.intercultural.urv.cat/media/upload/domain_317/arxiu/TP2/TRP_2_may_3.pdf#page=129
7 Eylül 2018

değerlendirmeye sunan bir editör olduğunu, bu editörün metni değerlendiren kişiye iletildiğini ve değerlendirmenin olumlu olması durumunda sözleşmenin imzalandığını ve yazım kontrolü yapan editöre sunulduğunu gözlemlemiştir. Ancak, yayınevinin sadece bilimsel yayınları ve çocuk kitaplarını yayınladığını ve İslami yönetime ters düşmeyecek eserleri kabul ettiklerine ilişkin yazılı olmayan bir politika olduğunu belirtmiştir. Yayınevi odaklı ağlarda ise, yayınevinin çevrilecek metni kendisinin belirlediği, üniversitedeki akademisyenlerin de hem çevirmen hem değerlendiren kişiler oldukları ancak yine ağı içindeki eylemlere yön veren ve güç sahibi olanın yayınevi olduğu vurgulanmıştır.¹⁹³

Buna ek olarak, ağdaki bu aktörlerden çevirmen eğer iki kişi ise sadece birinin adının çeviriye çevirmen sıfatı olmadan yazıldığından bahsedilmiştir. Akademisyen-yayıncı ağı da akademisyenlerin çevrilecek metni seçip sunduğu durumlardır. Moghaddam, diğer aktörlerin süreci başlattığı projelere göre yayıncı odaklı ağın daha sabit ve işlevsel olduğu ve karar verme mekanizmasını oluşturduğu ve diğer aktörlerin ağa girmesinin istikrarsız olduğu sonucuna varmıştır. Yayınevlerinin ağlarında çeviri odaklı işleyişin bu şekilde ortaya çıkarılması ve aydınlatılmasının bu kuram aracılığıyla mümkün olduğunun görülmesi, farklı bağlamlarda çeviri sürecinin incelenmesinde fikir vereceğini göstermektedir. Nitekim, ağın sabit ya da dinamik oluşunun nelerden kaynaklandığının da anlaşılmasına yardımcı olabilir.

Wenyan Luo da **Translation as Actor-Networking: Actors, Agencies, and Networks in the Making of Arthur Waley's English Translation of the Chinese *Journey to the West*** (Aktör Ağ olarak Çeviri: Batı'ya Yolculuk'un Çince'den İngilizceye Arthur Waley tarafından yapılan Çevirisini Oluşturan Aktörler, Aracılar ve Ağlar) başlıklı kitabında, Çince bir eserin İngilizceye yeniden çeviri sürecini çevirmenle yayıncılar arasındaki yazışmalar, tasarım süreci, yayınlama ve pazarlama süreci ile birlikte ele almıştır ve Aktör-Ağ Kuramı aracılığıyla incelemiştir. Yukarıda bahsi geçen çalışmalarda olduğu gibi Luo, çeviri sürecine ve hangi aktörlerin süreci ve sonucu ne şekilde etkilediğine ilişkin makro düzeyde

¹⁹³ Esmaeil H. Moghaddam, "Agents and Their Network in a Publishing House in Iran", **Translation Research Projects 4**, Ed. by., Anthony Pym and David Orrego-Carmona, Intercultural Studies Group Universitat Rovira i Virgili, 2012, pp. 37-50.

sosyolojik bir bakış açısı sunmuştur. Bu çalışmalar Çeviribilimde yazın çevirisi değerlendirmelerine yeni bir boyut kazandırmış ve yeni bir değerlendirme aracının kullanılabilirliğini ispatlamıştır.¹⁹⁴

Muzzez Uslu da “Indirect (Re)translations of Leftist Non-fiction in Turkish (1921-2016): Actors and Networks” (Sol Yazında Kurmaca Dışı Eserlerin Doğrudan ve Ara Dilden Türkçeye (Yeniden) Çevirileri (1921-2016): Aktörler ve Ağlar) başlıklı doktora tezinde, Kominist Manifesto adlı eserin yeniden çevirilerini değerlendirirken başka yöntemlerin yanı sıra yayıncıların ilişkilerinin izini sürmek ve yeniden çevirilerde diğer aktörlerin sesinin ağlarını takip etmek için Aktör-Ağ Kuramı’nı kullanmıştır. İlk yeniden çeviri dalgasının ara dilden, ikinci çeviri dalgasının kaynak dilden yapılışını dönüştürüm evresi üzerinden açıklamıştır.¹⁹⁵

Bu yayınevi ağları ve edebi çeviri üretim ağlarına ilişkin çalışmaların dışında daha önce belirtildiği gibi, Aktör-Ağ Kuramı’nın altyazı çevirisi, hukuk çevirisi, görsel işitsel çeviri ve sözlü çeviride de kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar Çeviribilimde çeviri sürecinin sosyolojik boyutta ele alındığı her alanda kullanılabileceğine işaretir.

Bunlara bir örnek de Finlandiya’nın görsel işitsel çeviri piyasasındaki ağları ve aktörleri inceleyen Kristiina Abdallah’ın “Translations in Production Networks: Reflections on Agency, Quality and Ethics” (Ağlardaki Üretimde Çeviriler: Aktör, Kalite ve Etik üzerine Yansımalar) başlıklı tezidir. Verileri 8 Finlandiyalı çevirmenle görüşmelerinden, kendi gözlemlerinden ve öğrencilerin tutumlarından oluşmaktadır. Her bir grup için Genel Ağ Kuramı (Barbasi), Aktör- Ağ Kuramı (Latour) ve Vekalet (Agency) Kuramı olmak üzere farklı üç kuramsal çerçeve temel alınmıştır. Aktörler arasında kalite ve etik algısı konularında belirli çatışmalar olduğu, aktörler arası güven sorunu olduğu sonucuna varmıştır.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Wenyan Luo, 2020.

¹⁹⁵ Muazzez Uslu, “Indirect (Re)translations of Leftist Non-fiction in Turkish (1921-2016): Actors and Networks”, Doctoral Dissertation, Boğaziçi University, 2018.

¹⁹⁶ Kristiina Abdallah, “Translators in Production Networks Reflections on Agency, Quality and Ethics”, Doctoral Dissertation, University of Eastern Finland, 2012.

Aktör-Ağ Kuramı'nı kullanarak verileri değerlendirdiği bölüm "Quality Problems in AVT Production Networks: Reconstructing an Actor-Network in the Subtitling Industry" (Görsel İşitsel Çeviri Üretim Ağlarında Kalite Sorunları: Altyazı Endüstrisinde Aktör-Ağı Yeniden İnşa Etmek) adıyla yayınlanmıştır. 2005-2008 yılları arasında TV kanallarına altyazı hizmeti sunan bir çeviri şirketi, 7 Fince çeviri yapan öğrenci-çevirmen ve görsel işitsel çeviri üretim ağlarını oluşturan diğer aktörlerin (müşteri, sözleşme, teknolojik araçlar vb.) kolektifi nasıl oluşturduğunu, aktörlerin neden ve nasıl kaliteye ilişkin sorunlar yaşadığını incelemiştir. Çevirmenlerin rollerinin ve ilişkilerinin şirket tarafından belirlendiği, asimetrik bir güç ilişkisi olduğu ve kalite konusundaki görüşlerin çevirmenler ve şirket açısından uyummadığı ve bu konuda yönerge verilmediği sonucuna varmıştır. Bu çalışmada Aktör-Ağ Kuramı'nın kuramsal çerçeve olarak kullanılmasının önemini şu şekilde açıklamıştır:

"Analiz çerçevesinde insan olmayan etkenleri dahil eden merkezi önermeden dolayı, Aktör Ağ Kuramı gücün nasıl üretildiğini ve dağıldığını anlamamıza yardımcı olur. Ayrıca, araştırmacı ürün yerine süreci incelediği için, sosyal düzenin ilk olarak "dönüştürüm" aracılığıyla oluşturulduğu ve aktörler arasındaki çaba ve anlaşmazlıklardan sonra aktör-ağın başarısız olduğu ortaya çıkar."¹⁹⁷

Bu çalışmalarda önemli bir husus ise, çeviri ürünün değil çeviri sürecinin incelenmesidir ve bu tezin çeviri ürün incelemesini kapsamamasını destekleyici niteliktedir.

Jasmin Esin Duraner'in yazılı hukuk metinleri çevirisinde ağa dahil olan aktörleri ve bu aktörlerin rollerinin ve ilişkilerinin çeviri sürecine etkisini incelediği "Mapping Network in Legal Translation Market in Turkey: Analysis of Actors from Sociological Perspective" (Türkiye'deki Hukuk Çevirisi Piyasasında Ağları Oluşturmak: Sosyolojik Açıdan Aktörlerin Analizi) adlı yüksek lisans tezinde hem Bourdieu'nun sermaye kavramını hem de Aktör-Ağ Kuramı'nı kullanmıştır. Verilerini 6 çevirmen, 4 çeviri bürosu ve 8 müşteriyle yaptığı görüşmelerden elde etmiştir. Öncelikle ağdaki aktörleri çevirmenler, çeviri büroları, müşteriler, editörler, sanal topluluklar, metinler ve BDÇ araçları olarak belirlemiş ve bu aktörlerin

¹⁹⁷ Kristiina Abdallah, "Quality Problems in AVT Production Networks: Reconstructing an Actor-Network in the Subtitling Industry", **Audiovisual Translation in Close-Up: Practical And Theoretical Approaches**, 2011, pp. 185.

rollerini ve aralarındaki ilişkileri kalite, etik ve iş yükü bağlamında sermaye kavramıyla açıklamıştır. Ağın dinamik ve istikrarsız olduğu, ancak aralarındaki ilişkinin hem belirtilen kavramlarla belirlendiği hem de nihai ürünü etkilediği sonucuna varmıştır.¹⁹⁸

Marlie van Rooyen “The Position or Role of Translation in Community Radio News in South Africa” (Güney Afrika’da Topluluk Radyosu Haberlerinde Çevirinin Konumu veya Rolü) başlıklı doktora tezinde, Güney Afrika’da radyo haberlerinin üretim ağlarını incelemiştir. Haber üretim ağlarının, pek çok farklı dilden kaynaktan diller arası ve dil içi çevirisi, ardından yazılı bir hikayeye dönüştürülmesi ve tekrar sözlü ürüne dönüştürülmesi ile fiziksel ve zamansal farklı koşullara bağlı karmaşık bir ağ olduğunu ortaya koymuş ve haber üretimine yeni bir tanım getirmiştir. Aktör-Ağ Kuramı’nın insan olan ve olmayan aktörlerin izini sürerek bu üretim ağını açığa çıkardığı bir seyahat rehberi olduğunu göstermiştir.¹⁹⁹ Çeviribilimde var olan bir kavramı farklı boyutlarıyla ele alıp yeniden tanımlamada Aktör-Ağ Kuramı’nın kullanılması başka çalışmalar için de yol göstericidir.

Sözlü çeviride bu kuramın kullanıldığı İngilizce yazılmış literatürdeki iki çalışmadan biri ise, aynı zamanda bu tezin temel konusu olan mahkemelerdeki çevirmenleri ele alan Jérôme Devaux’un çalışmasıdır. Devaux, video konferans sistemleri ile çeviri yapan mahkeme çevirmenlerinin kendi rollerine bakış açılarını incelemek için Birleşik Krallık’ta çalışan üç mahkeme çevirmeniyle görüşme yapmıştır. Mahkeme çevirmenlerinin insan olmayan bir aktör (video konferans sistemi) çeviriye dahil olduğunda kendilerini *zorunlu geçiş noktası (obligatory passage point)* olarak görmediklerini ama zorunlu geçiş noktası oldukları alt ağlar oluşturduklarını belirtmiştir. Ancak, çevirmenlerin oluşturduğu bu ağların geçici ve her davaya özgü olduğu, ağdaki aktörlerin rollerini her seferinde yeniden müzakere ettiği sonucuna varmıştır. Sözlü çeviri araştırmalarında bu kuramın neyi araştırmada önemli olacağını da şöyle vurgulamıştır:

¹⁹⁸ Jasmin E. Duraner, “Mapping Network in Legal Translation Market in Turkey: Analysis of Actors from Sociological Perspective”, Master’s Thesis, Dokuz Eylül University, 2015.

¹⁹⁹ Marlie van Rooyen, “Tracing the Translation of News in Community Radio in South Africa: An Actor-Network Approach”, Doctoral Dissertation, KU Leuven University, 2019.

“Diğer sosyolojik kuramsal çerçevelerin aksine Aktör Ağ Kuramı özellikle de *dönüştürüm* kavramı tercümanların kendi rollerini nasıl algıladığını incelemeye olanak sağlayan yenilikçi yaklaşımlardır, ayrıca tercümanların ağdaki diğer aktörleri kendilerini anlamaya ikna etmek için devreye sokacakları yöntemleri analiz etmeleri için araç sunar.”²⁰⁰

Burada Devaux, tercümanın rolünü tartışmak için başka bir model kullanmıştır. Ayrıca, Aktör-Ağ Kuramı’nda bahsedilen, aktörün süreç içinde değişen rolünü ve etkileşim düzeyini kapsayan bir rol kavramı vardır. Dönüştürüm sürecinde, diğer aktörlerin ve kendisinin ağın içindeki rolünü belirleme ve bu roller konusunda diğer aktörleri ikna etme evreleri, çeviri sürecine etki eden aktörlerin ve davranışların anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu sayede bu süreçte sorun oluşturan ya da fayda sağlayan aktör ve davranışlar belirlenebilir ve bu durum sonraki uygulamaların nasıl iyileştirileceğine ilişkin fikir verebilir. Bu nedenle, bu tezin çerçevesi ve yöntemi olarak Aktör-Ağ Kuramı tercih edilmiştir.

Carmen Brewis “The Production Network of an Interpreted Lecture within the University Context: An Ethnographic Study” başlıklı doktora çalışmasında, üniversitede eğitim ortamında yapılan sözlü çeviri ağını çevirmenler, öğrenciler ve dersi veren öğretim üyeleri ile görüşmeler yapmıştır, dersleri kaydedip insan olan/olmayan bütün aktörleri Aktör-Ağ Kuramı ile incelemiştir. Belirli bir dönemde uygulanan dil politikasının, tercümanların eylemlerini ve uyumunu büyük ölçüde etkilediği, ayrıca sözlü çeviri çizelgesinin tercümanların yapabileceği şeyleri etkileyebilecek önemli bir aktör olduğu sonucuna varmıştır. Buna ek olarak, tercümanların kurumun ağlarına güvenli bir şekilde bağlanmadığını, daha geniş ağlara dahil olmada sorun yaşadığını ve daha izole bir ağ oluşturduğunu göstermiştir. Önceden tanımlanmış normlarla tercümanların kararları ve eylemleri kısıtlanmadığında, daha güvenli bir dahil olma süreci olabileceğini vurgulamıştır.²⁰¹ Daha önce belirtildiği üzere, ağlardaki etkileşimin ortaya konması ve bu ilişkilerin süreci etkilemesi bu şekilde belirlendiğinde uygulamaların nasıl iyileştirilebileceğine

²⁰⁰ Jérôme Devaux, “When the Role of the Court Interpreter Intersects and Interacts with New Technologies”, CTIS Occasional Papers 7, 2016, pp. 4-21. (çevrimiçi)
<http://hummedia.manchester.ac.uk/schools/salc/centres/ctis/publications/occasional-papers/Devaux.pdf> 25 Ocak 2018

²⁰¹ Carmen Brewis, “Die produksienetwerk van 'n getolkte lesing binne die universiteitskonteks: 'n etnografiese ondersoek (The production network of an interpreted lecture within the university context: an ethnographic study)”, Doctoral Dissertation, KU Leuven & Stellenbosch University, 2019.

ilişkin öneriler sunulabilmektedir. Brewis'in çalışması mevcut tezin verilerinin incelenmesinde ve sonuçlarının yorumlanmasında bu bağlamda örnek teşkil edebilir.

Doğrudan Aktör-Ağ Kuramı'nı kullanmayan ama diğer ağ kuramlarından faydalanarak çeviri sürecinin sosyolojik boyutunu inceleyen başka çalışmalar da vardır (bkz. McDonough (2007), Pym (2007)).²⁰² Ancak, diğer ağ ve sistem kuramları çok geniş bir alanı kapsadığı için bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

2.4. Değerlendirme

Bu bölümün ilk kısmında mahkeme çevirmenliği uygulamalarının kültürlerden ve hukuk sistemlerinden kaynaklı farklılığı ele alınmıştır. Ülkelerin kendi içindeki uygulamalarda da tutarsızlıklar olması, o ülkelerde mahkeme çevirmenlerinin düşük statüde olduğunun göstergesidir. Türkiye'de ise, uygulamada kitlesel göçün ardından yönetmelik ve yönergelerin getirilmesi, her ilin kendi tercüman listelerini oluşturması, başvuru koşullarının belirlenmesi ve göreve çağırılması açısından süreç içerisinde çok yol kat edildiği görülmüştür. Buna rağmen, mahkemelerde tercüman bilirkişilerin çalışma koşullarını iyileştirmeye yönelik bir uygulama olmaması, etik ilkelerin ayrıntılı bir şekilde belirtilmemesi bu alanda işleyişte eksiklikler olduğunun göstergesidir. Aynı doğrultuda, Türkiye'de mahkeme çevirmenliği alanındaki akademik çalışmaların azlığı da ülkedeki koşulların yeterince tartışılmaması şeklinde yorumlanabilir. Alanda sahadan veriler sunan akademik çalışmaların artması, Adalet Bakanlığı'nın ilgili birimleriyle akademik camianın işbirliği ve bu mesleği icra eden tercüman bilirkişilerin mesleki gelişime önem vermesi ile bu sorunlar zamanla ortadan kaldırılabilir. Bu bölümün ikinci kısmında, sahadan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde kullanılacak olan kuramsal çerçeve Aktör-Ağ Kuramı anlatılmıştır. Çeviribilim alanında disiplinler arası bir katkı olarak kullanılmaya başlanan ve aktörlerin eylemlerinin ve

²⁰² J. McDonough, "How Do Language Professionals Organize Themselves? An Overview of Translation Networks", **Meta: journal des traducteurs/Meta: Translators' Journal**, Vol 52/4, 2007, 793-815.

Anthony Pym, "Cross-cultural Networking: Translators in the French-German Network of Petites Revues at the end of the Nineteenth Century", **Meta: journal des traducteurs/Meta: Translators' Journal**, Vol. 52/4, 2007, pp. 744-762.

dönüşümlerinin izini sürmeyi mümkün kılan bu kuramın, çeviri sürecini bir ağ olarak betimlemeyi ve insan olmayan aktörlerin sürece etkisini incelemeyi mümkün kılması açısından bulguların açıklanmasında yardımcı olacağı açıktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE TOPLUM ÇEVİRMENLİĞİ BAĞLAMINDA MÜLTECİLERE VERİLEN TERCÜMAN BİLİRKİŞİLİK HİZMETLERİ: DURUM ÇALIŞMASI

Bu bölümde çalışmanın amacı ve araştırma soruları doğrultusunda, bu nitel çalışma için neden durum çalışmasının yöntem olarak seçildiği kavramlarla tartışılmıştır. Ardından, çalışmanın verilerine mahkeme ağındaki aktörlerden nasıl ulaşıldığına, bu verilerin hangi araçlarla nasıl toplandığına ve veri analizinde kullanılan temalara ve kategorilere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Yöntem

Türkiye’deki mültecilere sunulan tercüman bilirkişilik hizmetlerini ele alan bu araştırmanın sayıtları şu şekilde sıralanabilir: Türkiye’deki ceza mahkemelerinde, mülteci duruşmalarında Arapça-Türkçe dil çiftinde sözlü çeviri hizmeti sunan tercüman bilirkişiler iletişimin sağlanması için zorunlu geçiş noktasıdır. Bu tercüman bilirkişilerin konumları ve görevleri bütün aktörler tarafından benzer şekilde algılanmaktadır. Ayrıca, tercüman bilirkişilerin duruşmalardaki konumlarının ve görevlerinin algılanışı diğer aktörlerle ilişkilerine göre şekillenmektedir. Sözlü çeviri sürecinde kullanılan yöntemler ve stratejiler ağıdaki aktörlerin ilişkilerinden etkilenmemektedir. Duruşmadaki çeviri öncesi ve sonrası süreçte aktörlerin birbiriyle iletişim kurmaları, duruşmadaki çeviri sürecinde ilişki dinamiklerini sosyolojik açıdan etkilemektedir. Ağ dinamik ve istikrarsız bir yapıya sahiptir.

Yukarıdaki sayıtlar çalışmanın katılımcılarına yansıtılmamıştır ve araştırmacı kuramın öngördüğü şekilde bu varsayımların araştırma evresinde olası bir önyargı oluşturmasını önleyerek, söz konusu varsayımları yalnızca araştırma sorularını ve görüşme sorularını belirlemek için kullanmıştır. Ayrıca, araştırmacı tarafsızlığını korusa da araştırma süresince öznelliğini kabul etmektedir.

Bu durum çalışması nitel bir çalışmadır. Nitel çalışmalar betimleyici yapısının ötesine geçerek alanı keşfetmeye ve analiz etmeye olanak sağlar. Betimleyici yanı sosyal bir bağlamda olayları ve durumları görmeyi mümkün kılar ve bir çerçeve sunarak gözlem ve görüşmeleri açıklamaya yardımcı olur.²⁰³ Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi nitel çalışmanın bu konuya uygun olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada yöntem olarak kullanılan *durum çalışması (case study)* sosyal bilimlerde şeklinde “...sadece bağlamında anlaşılabilen ve üzerinde çalışılabilen, şuanda ve burada olan, kendi bağlamı içinde var olduğu için net sınırlar çizmenin mümkün olmadığı gerçek dünyanın içindeki insan eyleminin bir birimi...”²⁰⁴ tanımlanır:

Susam-Sarayeva bu tanımdan yola çıkarak *durum (case)* kavramını Çeviribilimde şu şekilde tanımlar:

“...sadece içinde olduğu bağlamda anlaşılabilen ve çalışılabilen, gerçek hayatın içinden yazılı ve sözlü çeviri ile ilgili eylem, ürün, kişi vb. birimi olduğunu söyleyebilirim. Bir durum çeviri ürün, yazar, mütercim/ tercüman vb. olabildiği gibi tüm çeviri kurumu veya kaynak/alıcı sistem de olabilir.”²⁰⁵

Araştırmalarda durum çalışmalarını Robert K. Yin dört grupta ele almıştır. Bunlar; tek bir durumun bir bütün olarak ele alındığı *bütüncül tek durum çalışması (holistic single case study)*, tek durumda birden fazla analiz biriminin incelendiği *iç içe geçmiş tek durum çalışması (embedded single case study)*, birden fazla durumun incelendiği *bütüncül çoklu durum çalışması (holistic multiple case study)* ve her durumda birden fazla araştırma biriminin olduğu *iç içe geçmiş çoklu durum çalışmasıdır (embedded multiple case study)*.²⁰⁶ Bu sınıflandırmada iç içe geçmiş çoklu durum çalışmasının bu tezin araştırma deseni olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise, Antalya ve Kayseri illerinde iki durumun incelenmesi ve her durumda hakim, adliye kalem memuru, tercüman bilirkişi ve mülteci sanık/müşteki olmak üzere birden fazla aktörün incelenmesidir.

²⁰³ Elif Kuş Saillard, **Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri: Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nicel mi? Nitel mi?**, Anı Yayıncılık, 2012, s. 83.

²⁰⁴ Bill Gillham, **Case Study Research Methods**, Bloomsbury Publishing, 2000, p. 1.

²⁰⁵ Şebnem Susam-Sarajeva, “The Case Study Research Method in Translation Studies”, **The Interpreter and Translator Trainer**, 3/1, 2009, p. 40.

²⁰⁶ Robert K. Yin, **Case Study Research: Design and Methods**, 3rd ed, Sage Publications, 2003.

3.2. Katılımcılar

Çalışmanın katılımcıları en az 1 yıl Ceza Mahkemesindeki duruşmalarda Arapça- Türkçe dil çiftinde sözlü çeviri hizmeti sunan tercüman bilirkişiler ve bu tercüman bilirkişilerin çeviri hizmeti sunduğu Ceza Mahkemesindeki hakimler ve duruşmadaki Arap mülteciler ile çeviri hizmeti için gerekli organizasyonu yapan Ceza Mahkemesi kalemlerindeki adliye memurlarından oluşmaktadır.

Katılımcılar Ocak 2019- Şubat 2020 tarihleri arasında ulaşılabilirlik esasına göre seçilmiştir. Araştırmacı, tanıdıkları vasıtasıyla katılımcılara daha kolay ulaşabileceği Kayseri ili ve daha kozmopolit bir şehir olan Antalya ilindeki adliyelerde kayıtlı, duruşmalarda en çok çağrılan, 1 yıldan uzun süredir sözlü çeviri hizmeti sunan ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan 1'er Arapça tercüman bilirkişiyi çalışmaya katılmaya davet etmiştir. Türkiye'de mevcut koşullarda en çok ihtiyaç duyulan çeviri dil çifti Arapça-Türkçe olduğu için ve görüşülen tercüman bilirkişilerin adliyede kayıtlı olması, çalışma yılı ve yoğunluğu gibi kriterler olması sebebiyle *uygun örnekleme modeli (convenience sampling)* kullanılmıştır. Bu örnekleme modelinde araştırmacı bazı kriterler belirleyip bu kriterlere uyan katılımcıları çalışmaya katılmaya davet eder.²⁰⁷

Ancak çalışmanın amacı doğrultusunda, Arapça tercüman bilirkişilerin etkileşim, ilişki ve iletişim içinde olduğu diğer aktörlere erişebilmek için *kartopu örnekleme modeli (network/ snowballing sampling)* kullanılmıştır. Bu model ilk katılımcıların çalışmanın potansiyeline uygun diğer katılımcılara yönlendirmesi aracılığıyla ulaşılmasını temel alır.²⁰⁸ İki tercüman bilirkişinin de görüşmeye gidilen zamanlarda çeviri yapacağı duruşmaların olduğu mahkemelere gidilerek, çalışmaya katılmaya ve bilgilendirilmiş onam formunu imzalamaya gönüllü hakim, mülteci ve mahkeme kalemindeki adliye memuru ile görüşülmüştür. Nitel araştırmaların daha çok ilişkilendirildiği bu *tesadüfi olmayan örnekleme modelleri (non-probability sampling)* ile temsil edilebilirlik iddia edilemese de çalışma amacına uygun ve

²⁰⁷ Sandra Hale & Jemina Napier, **Research Methods in Interpreting: A Practical Resource**, London/New York, Bloomsbury, 2013, p. 72.

²⁰⁸ Uwe Flick, **An Introduction to Qualitative Research**, Sage Publications Limited, 2009, p. 267.

detaylı tasarlandığı takdirde, verilerden elde edilen sonuçların başka çalışmalar için de geçerli olabileceği iddia edilmektedir.²⁰⁹

Kayseri ve Antalya adliyelerinde görüşme yapılan katılımcılar ana analiz birimi olarak kullanılmıştır. Başka şehirlerde de görüşmeler yapılmış olmakla birlikte bu veriler durum çalışmasına uygun bir veri seti olarak tamamlanamamıştır. Bu nedenle bu veriler destekleyici veriler olarak kullanılmıştır. Kayseri ve Antalya ilindeki katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 3.1.'de verilmiştir.

Yer	Dava Türü	Duruşma Süresi	Katılımcılar			
			Tercüman bilirkişi	Hakim	Adli personel	Mülteci
Kayseri Adliyesi	Asliye Ceza Mahkemesi -Hırsızlık	18 dakika	1 Erkek	1 Kadın (14 yıllık deneyim)	1 Erkek	1 Erkek
			Arap kökenli Türk vatandaşı (çift dilli)			
			(4 yıllık deneyim)-yarı zamanlı			
			Polis Meslek Yüksekokulu mezunu/ Açıköğretim Fakültesi önlisans mezunu			
Antalya Adliyesi	Asliye Ceza Mahkemesi -Yaralama	32 dakika	1 Kadın	1 Erkek (13 yıllık deneyim)	1 Erkek	1 Kadın
			Arap kökenli Türk vatandaşı (çift dilli)			
			(2 yıllık deneyim)-tam zamanlı			
			İşletme Bölümü lisans mezunu/ Arapça kursunda dil eğitimi			
			Çeviri eğitimi yok			

Tablo 3.1. Durum Çalışmasına Dahil Edilen Katılımcılara ilişkin Bilgiler

Katılımcıların demografik özelliklerine gelince, Kayseri Adliyesi Asliye Ceza Mahkemesindeki Arapça tercüman bilirkişi Arapça-Türkçe çift dilli bir erkektir ve 20 yıldır polis memurluğu yapmaktadır. Herhangi bir çeviri eğitimi almamıştır, çift

²⁰⁹ Hale & Napier, a.g.e., p. 71.

dilli olması sebebiyle doğal çevirmen ya da geçici (ad hoc) çevirmen olduğu söylenebilir. 4 yıldır tercüman bilirkişiliği ek iş olarak yapmaktadır. Hakim 14 yıldır çalışan ve Arapça, Farsça, Kürtçe çeviri yapılan pek çok duruşmada bulunmuş ancak kendisi Arapça bilmeyen bir kadındır. Adliye memuru ve davalı konumundaki mülteci erkektir. Çalışmaya doğrudan etkisi olmayacağı düşünüldüğü için adliye memuru ve mülteciye ilişkin demografik bir soruya yer verilmemiştir.

Antalya Adliyesi'nde Asliye Ceza Mahkemesindeki Arapça tercüman bilirkişi Arapça-Türkçe çift dilli ve 2 yıldır aktif olarak sadece tercüman bilirkişilik yapan bir kadındır. İşletme Bölümü lisans mezunudur ve 14 yıl finans müdürlüğü yapmış, tercüman bilirkişilik için işini bırakmıştır. Herhangi bir çeviri eğitimi almamıştır, ancak Arapça dil kurslarına katılmıştır. Çift dilli olması sebebiyle doğal çevirmen ya da geçici (ad hoc) çevirmen olduğu söylenebilir. Hakim 13 yıldır çalışan ve Arapça, Kürtçe, Peştuca, İngilizce, Almanca, Rusça çeviri yapılan pek çok duruşmada bulunmuş ancak kendisi Arapça bilmeyen bir erkektir. Adliye memuru erkek, müşteki konumundaki mülteci kadındır. Çalışmada doğrudan etkisi olmayacağı düşünüldüğü için adliye memuru ve mülteciye demografik bir soru sorulmamıştır.

Yukarıda belirtildiği üzere, bu durum çalışmasını desteklemek amacıyla veri seti olarak tamamlanamayan görüşmeler destekleyici veriler olarak kullanılmıştır. Bu veriler, İstanbul Çağlayan Adliyesi'nde görüşme yapılan 2 Arapça tercüman bilirkişi ile Ankara Batı Adliyesi'nde görüşme yapılan 2 hakim, Hatay'dan Bursa Adliyesi'ne görüşme yapıldığı esnada tayin olan 1 hakim ve Şırnak'tan Alanya Adliyesi'ne görüşme yapıldığı esnada tayin olan 1 hakimden alınmıştır. Destekleyici verilerdeki katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 3.2.'de verilmiştir.

Tercüman bilirkişi					
	Yer	Cinsiyet	Deneyim	Eğitim	Dil Bilgisi
	Çağlayan Adliyesi	Kadın	7 yıllık deneyim- tam zamanlı	Lise mezunu	4 yıl Arapça okuma, yazma ve fasih Arapça kursu Arap kökenli Türk vatandaşı (çift dilli)
	Çağlayan Adliyesi	Erkek	2 yıllık deneyim- yarı zamanlı	Açık Öğretim Fakültesi İşletme Bölümü lisans mezunu	Arap- Kürt kökenli Türk vatandaşı (çok dilli)
Hakim					
	Yer	Cinsiyet	Deneyim		
	Ankara Batı Adliyesi	Kadın	12 yıllık deneyim		
	Ankara Batı Adliyesi	Kadın	7 yıllık deneyim		
	Şırnak-Alanya Adliyesi	Kadın	3 yıllık deneyim		
	Hatay-Bursa Adliyesi	Erkek	4 yıllık deneyim		

Tablo 3.2. Destekleyici Verilere Dahil Edilen Katılımcılara ilişkin Bilgiler

Çağlayan Adliyesi’ndeki birinci tercüman bilirkişi Arapça-Türkçe çift dilli, lise mezunu, 7 yıldır tek iş olarak bu işi yapan bir kadındır. Çeviri eğitimi almamıştır ancak 4 yıl Arapça kursuna gitmiştir. İkinci tercüman bilirkişi de Arapça-Kürtçe-Türkçe çok dilli, 4 yıllık Açıköğretim Fakültesi İşletme Bölümü mezunu bir erkektir. Çağlayan Adliye kalemlerinden birinde adliye memuru olarak çalışmaktadır ve 2 yıldır tercüman bilirkişilik yapmaktadır.

Hakimlerle ilgili ana verilerin desteklenmesi için kullanılan ancak veri seti olarak tamamlanamadığı için çalışmaya doğrudan dahil edilemeyen 4 hakimin demografik bilgileri de şu şekildedir. Ankara Batı Adliyesi’ndeki 2 hakimden birincisi bir kadındır ve 12 yıldır çalışmaktadır. Çok fazla olmasa da ağırlıklı olarak Kürtçe, Almanca, Fransızca ve Rusça çeviri yapılan davalarda bulunmuştur. İkincisi de bir kadındır ve 7 yıldır çalışmaktadır. Sadece iki-üç kez İngilizce ve Kürtçe- Türkçe

dilleri arasında çeviri yapılan duruşmalarda bulunmuştur. Şırnak'tan Alanya Adliyesi'ne tayin olan hakim kadındır ve 3 yıldır çalışmaktadır. Duruşmaların çok büyük bir kısmında davalı, davacı ve müştekinin Kürtçe konuşması sebebiyle hep tercüman bilirkişi aracılığıyla yapıldığını, nadiren de olsa Arapça- Türkçe dil çiftinde de çeviri olduğunu belirtmiştir. Hatay'dan Bursa Adliyesi'ne tayin olan hakim erkektir, 4 yıldır çalışmaktadır. Önceki görev yeri Hatay olduğu için duruşmaların çok büyük bir kısmının Arapça-Türkçe dil çiftinde sözlü çeviri aracılığıyla yürütüldüğünü belirtmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada ana analiz birimini, duruşmalardaki tercüman bilirkişilerle yapılan *yarı yapılandırılmış görüşmelerin* ses kayıtlarının çeviriyazıları, hakim ve adliye memurlarıyla yüz yüze görüşme esnasında uygulanan *yarı yapılandırılmış, açık uçlu anketler* ve mültecilerle tercüman aracılığıyla yapılan kısa görüşmelerin ses kayıtlarının çeviriyazıları oluşturmaktadır. Verilerin hepsi gönüllülük esasına göre alınmış ve katılımcılara görüşme öncesi bilgilendirilmiş onam formu okutulup imzalatılmıştır.

Görüşme ve anket soruları alan yazını taranarak ve ağırlıklı olarak Duraner (2015) ve Devaux (2017) tarafından yapılan tez çalışmalarındaki görüşme sorularından esinlenilerek hazırlanmıştır. Uzman görüşü alınmış, ardından hazırlanan sorular İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kuruluna sunulmuştur ve onay alınmıştır (bkz. Ek: Etik Kurul Formu).

Tercüman bilirkişilerle yapılan görüşmelerin özü “diğer insanların canlı deneyimlerini ve bu deneyimden çıkardıkları anlamları anlamaya duyulan ilgiye dayanmaktadır”.²¹⁰ Kişilerin hem araştırmacıya daha fazla zaman ayırması hem de görüşme esnasında ses kaydı alınmasına müsaade etmeleri ve bilgilendirici onam formunu imzalamaları görüşme yapmayı mümkün kılmıştır. Bu görüşmeler esnasında bazen soruları açıklama gereği duyulmuş, bazen de sorulması planlanan soruların cevabını başka konulardan bahsedilirken alındığı durumlar olmuştur.

²¹⁰ Irving Seidman, **Interviewing as Qualitative Research: A Guide for Researchers in Education and the Social Sciences**, 3rd ed., Teachers College Press, 2006, p. 9.

Çeviriyazılarda tercüman bilirkişinin sözcük tekrarları, telaffuz hataları olduğu gibi bırakılmıştır. Kayseri Adliyesi'ndeki tercüman bilirkişi ile görüşme 35 dakikalık bir ses kaydından oluşmaktadır. Antalya Adliyesi'ndeki tercüman bilirkişi ile görüşme 20 dakikalık bir ses kaydından oluşmaktadır.

Görüşmelerden elde edilen verilerin geçerliliğinin kontrol edilebilmesi için ya aynı kişilerle birkaç hafta sonra tekrar görüşüp iç tutarlılığa bakılır ya da birden fazla kişiyle görüşülüp deneyimleri ve yorumları karşılaştırılabilir.²¹¹ Bu araştırmada tekrar görüşme mümkün olmadığı için İstanbul'daki tercüman bilirkişilerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler aracılığıyla geçerlilik kontrol edilmiştir.

Duruşmada bulunan mültecilerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, zaman kısıtlılığı nedeniyle çok kısa tutulmuştur. Hakimler ve adliye memurları görüşme esnasında ses kaydı alınmasını kabul etmediği için, yarı yapılandırılmış görüşme için hazırlanmış açık uçlu anketler uygulanmıştır. Anketlerin başında çalışmanın konusuna, kapsamına, araştırmacının bilgilerine ve anketin cevaplanmasının tahmini kaç dakika süreceğine ilişkin bir açıklama bulunmaktadır. Anket 10 sorudan oluşmakta ve cevaplaması yaklaşık 20 dakika sürmektedir (bkz. Ek: Hakim ve Adliye Memuru Anketleri).²¹² Katılımcılar açık uçlu anketleri cevaplarken açıklama gerektiğinde sağlanması bakımından ve bağlamsal ipuçları, dilsel olmayan iletişimsel öğelerin ve ses tonunun da yorumlamaya etkisi olacağı bilindiğinden,²¹³ veriler yüz yüze görüşmeler esnasında alınmıştır. Bu verilerin geçerliliği de diğer şehirlerde görüşülen hakimlerden alınan verilerle teyit edilmiştir.

Nitel çalışma nicel çalışmanın aksine araştırmacının öznelliğini ve alanla, katılımcılarla etkileşimini değişkenlere müdahale olarak görmek yerine, çalışmanın bir parçası olarak kabul eder ve araştırmacının gözlemleri, duyguları ve eylemlerine yansımaları da araştırma günlüğü tutularak veri olarak kullanılır.²¹⁴ Bu nedenle, görüşmelerde verilen cevapların bulunan ortam ya da durumdan etkilenme ihtimalini

²¹¹ Seidman, a.g.e., p. 24.

²¹² Katılımcılara sorulan sorular eklerde yer almaktadır. Ayrıca bu soruların amacı ve kapsamına ilişkin değerlendirme bulgular kısmında bulunmaktadır.

²¹³ Gabriela Saldanha, and Sharon O'Brien, **Research Methodologies in Translation Studies**, Routledge, 2014, p. 163.

²¹⁴ Uwe Flick, **An Introduction to Qualitative Research**, Sage Publications Limited, 2009, p. 16.

göz önüne almak ve görüşmelerde eksik kalan kısımları açıklamak amacıyla, araştırmacı kendi kişisel deneyimlerini ve izlenimlerini bu verilere ek olarak araştırma günlükleriyle sunmayı tercih etmiştir. (bkz. Ek: Araştırma Günlüğü)

Görüşmelere, anketlere ve araştırma günlüğüne ek olarak kullanılan bir diğer veri ise, duruşmalarda *katılımcı gözlemdir (participant observation)*. Türk mahkemelerinde duruşmalarda Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre ses ve görüntü kaydına izin verilmemektedir.²¹⁵ Mevcut araştırma, aktörlerin sosyolojik durumunu incelemeye odaklı olduğu ve duruşmadaki dilsel materyal araştırma nesnesi dışında tutulduğu için katılımcı gözlemin kullanılmasına karar verilmiştir. Katılımcı gözlem, ortamda aktif bir rol gerektirdiğinden aktörler gözlemlendiğinin bilinciyle farklı davranabileceği ihtimali, bu yöntemin eksik yanı olmasına rağmen, görüşmelerde kişilerin söyledikleri ile uygulamada ne yaptıklarını görmek açısından sınırsız olanak sunacaktır.²¹⁶ Bu doğrultuda, bu yöntem ile verilerin geçerlilik ve güvenilirliğinin göstergelerinden biri olarak farklı kaynaklardan veri elde edilmiş, bir diğer deyişle *veri üçgenlemesi (triangulation)* sağlanmıştır.²¹⁷ “Veri üçgenlemesi, aynı veriye uygulanan farklı yöntemler anlamına gelmektedir (sıklıkla karma yöntemli araştırma olarak adlandırılır).”²¹⁸ Bu çalışmada veri üçgenlemesi 1. görüşmeler ve anketler, 2. gözlem notları ve araştırma günlüğü, 3. destekleyici veriler ile sağlanmıştır.

Ayrıca, katılımcı gözlem ile araştırmacının araştırmaya yoğun bir şekilde dahil olmasının, çalışmada etnografik bir yaklaşım benimsendiğini gösterdiği söylenebilir.²¹⁹ Bu gözlemler, Kayseri’deki duruşmada 14 dakika, Antalya’daki duruşmada 34 dakika sürmüştür. Bu duruşmalara ek olarak, İstanbul Çağlayan Adliyesi’nde daha önce yapılan 22 dakikalık bir duruşma gözleminde araştırmacı tarafından tutulan alan notu, ana verileri desteklemek amacıyla kullanılmıştır (Bkz. Ekler: Gözlem Alan Notları). Son olarak, duruşmalarda tercüman bilirkişi

²¹⁵ Hukuk Muhakemeleri Kanunu Madde 153, 2011. (çevrimiçi)

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6100&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> 3 Ocak 2017

²¹⁶ Saldanha&O’Brien, a.g.e., p. 222.

²¹⁷ Hale & Napier, 2013, p. 88.

²¹⁸ Hale & Napier, 2013, p. 12.

²¹⁹ Saldanha&O’Brien, a.g.e., p. 222.

bulundurulmasını öngören yönetmelik, yasa ve listeler ile tercüman bilirkişi yemini de incelenmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmaya ilk olarak tercüman bilirkişilerin kaydını alan ve listelerini hazırlayan Kayseri Adliyesi'ndeki Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığı aracılığıyla Ceza Mahkemelerinde duruşmalarda Arapça çeviri hizmeti sunan tercüman bilirkişilere ulaşma amacıyla başlanmıştır. Ancak, oradaki yetkililer listeden kimlerin aktif çalıştığını bilmediği için, mahkeme kalemlerine yönlendirmiştir. Birkaç mahkeme kaleminden aynı tercüman bilirkişinin adının ve soyadının verilmesi üzerine, o tercüman bilirkişiye ulaşılmıştır.

Antalya, Ankara ve İstanbul illerinde de mahkeme kalemlerinin çoğunlukla çağırdığı Arapça tercüman bilirkişilere ulaşmaya çalışılmıştır. Ankara ilinde tercüman bilirkişilerin duruşmalara çağırılması ile ilgilenen bir tercüme bürosu olduğu görülmüştür. Oradan tercüman bilirkişilere ulaşmaya çalışılmış ancak istenilen sonuç alınamamıştır.

Tercüman bilirkişiler görüşmeyi kabul ettikten sonra, onların çeviri hizmeti sunduğu duruşmalarda gözlem yapılmış ve duruşmadaki diğer aktörlerle görüşülmeye çalışılmıştır. İstanbul ilinde tercüman bilirkişi ve Ankara ilinde hakim hariç diğer aktörlerle görüşülemediği için o şehirlerden alınan verilerin destekleyici olarak kullanılmasına karar verilmiştir.

Diğer şehirlerdeki adliyelere erişmek için, Adalet Bakanlığı'ndan yetkililerle görüşülmüştür. Yetkililer, bu çalışma için Adliyelere bir yazı gönderilmesinin mümkün olmadığını belirtmişler ve Mağdur Hakları Daire Başkanlığı'na yönlendirmişlerdir. Bu başkanlığın mültecilerin adalete erişimi için hazırladıkları bir proje vardır ancak söz konusu projenin yalnızca mültecilerin yargı için ilk başvuru süreçlerini kapsadığı ve duruşmadaki sözlü çevirilere ilişkin olmadığı öğrenilmiştir. Adalet Bakanlığı'ndan adliyelerde aktörleri çalışmaya dahil olmaya ikna etmek için kullanılabilecek bir yazı alınamadığından ve Ankara ve İstanbul'da hakimlere ve mültecilere ulaşamadığından, tercüman bilirkişiler aracılığıyla tüm aktörlere

ulaşılabilen Kayseri ve Antalya Adliyelerinde yapılan görüşmeler ve gözlemler araştırmanın verilerini oluşturmuştur.

3.5. Veri Analiz Yöntemi

Görüşmelerden ve anketlerden elde edilen veriler öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veriler MaxQDA 2020 nitel veri analizi sistemine girilmiştir. Bu verilere tematik kodlama yapılmıştır. Benzer veriler kategoriler olarak, benzer kategoriler de temalar olarak gruplandırılmıştır, bir süre sonra kategoriler ve temalar yeniden kontrol edilmiş ve olası değişiklikler yapılmıştır. Bu kategoriler, tercüman bilirkişinin konum ve sorumluluklarına ilişkin insan olan aktörlerin algılarını ve eviri sürecini etkileyen aracı ve arabulucu aktörlerin bağlamına göre gruplandırılmış halini göstermektedir. Bu çalışmada kategorilerin ve temaların birbirleri ile ilişkilerine çalışmanın kapsamı dışında olduğu için bakılmamıştır. Gözlem esnasında tutulan alan notları ve araştırma günlüğü, bulguların analizi esnasında tartışma amaçlı kullanılmıştır. Aktör-Ağ Kuramı (bkz. 2.4. Aktör-Ağ Kuramı) da bulguların tartışılmasında aktörler arası ilişkileri açıklamak için kuramsal ereve amaçlı kullanılmıştır. Bu kuramın, sözlü eviri ve eviribilimin diğer alanlarında kullanılmasının insan olan ve olmayan aktörlerin eviri sürecine etkisini ve bu aktörler arası ilişkilerin aktörlerin rolüne ve davranışlarına etkisini açıklamada etkili bir araç olduğu daha önce bahsi geçen eviribilim çalışmalarında kanıtlanmıştır (bkz 2.5. Çeviribilimde Aktör-Ağ Kuramı). Bu çalışmada da mahkeme bağlamında eviri hizmetinin sunulması sürecine açıklık getirmede faydalı olacağı dşnlmştir.

Verilerin analizi sonucunda elde edilen kategoriler ve temalar şu şekildedir:

TEMALAR	KATEGORİLER
-KONUM	- Duruşmadaki fiziki konum -Tercüman bilirkişinin sosyal konumu -Tercüman bilirkişilik yapma kararı/mesleğe yönelim - Tercüman bilirkişinin statüsü ve rolü
-İLETİŞİM	-Çeviri öncesi aktörler arası iletişim -Çeviri sonrasında aktörler arası iletişim -Tercüman bilirkişiler arası yardımlaşma
-MÜDAHALE	-Çeviri sürecinde yaşanan zorluklar -Çeviride kullanılan yöntem -Çeviriye ve tercüman bilirkişiye müdahale -Konuşmacıya müdahale

Tablo 3.3. Bulguların Analizi Sonucunda Oluşan Kategoriler ve Temalar

3.6. Değerlendirme

Bu nitel çalışma iç içe geçmiş çoklu durum çalışmasıdır ve iki adliyedeki birer durum çalışmasının veri olarak kullanıldığı bu çalışmada, tercüman bilirkişilere uygun örnekleme modeli, diğer aktörlere de kartopu modeli ile ulaşılmıştır. Çalışmanın verileri, Kayseri ve Antalya illerindeki adliyelerden tercüman bilirkişiler, hakimler, adliye memurları ve mültecilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ve açık uçlu anketler, çeviri yapılan duruşma esnasında tutulan gözlem alan notları, araştırma süresince hazırlanan araştırma günlüğünden oluşmaktadır. Tercüman bilirkişilerin diğer aktörlerle ilişkilerinin çeviri sürecine ve kendi konum ve görevlerine ilişkin algılarına etkisinin ortaya konmasını amaçlayan çalışmada tematik analiz yapılmıştır. Mahkemede sözlü çeviri sürecinde oluşan ağın ve aktörlerin durumu, Aktör-Ağ Kuramı çerçevesinde, çalışmanın sonuçları ve bulguları ile izleyen bölümde ortaya konmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KARŞILAŞTIRMALI DURUM ÇALIŞMASI: BULGULAR VE TARTIŞMA

Türkiye’deki tercüman bilirkişilerin aktör ve ağ ilişkileri bağlamında ele alındığı bu çalışmanın bu bölümünde, giriş bölümünde belirtilen dört araştırma sorusunun verilerle tartışılması amaçlanmaktadır. Bahsi geçen sorular aşağıdaki şekildedir:

1. Ceza Mahkemesindeki duruşmanın sözlü çeviri sürecini oluşturan ağ hangi aktörlerden oluşmaktadır ve bu ağ nasıl bir yapıya sahiptir?
2. Bu ağın içindeki aktörler ve aktörlerin ilişkileri çeviri sürecini etkilemekte midir?
3. Tercüman bilirkişilerin ağın içindeki diğer aktörlerle (hakim, adliye memuru, mülteci) çeviri öncesi, çeviri süreci ve çeviri sonrası iletişimleri/etkileşimleri kendi konum ve görevlerine ilişkin algılarını etkilemekte midir?
4. Tercüman bilirkişilerin ağın içindeki diğer aktörlerle çeviri öncesi, çeviri süreci ve çeviri sonrası iletişimleri, diğer aktörlerin (hakim, adliye memuru, mülteci) tercüman bilirkişilerin konum ve görevlerine ilişkin algılarını etkilemekte midir?

Bu sorular, Kayseri ve Antalya’da sözlü çeviri yapılan iki duruşma bağlamında, karşılaştırmalı durum çalışması üzerinden birinci ve ikinci bölümde anlatılan teorik bilgi ve Aktör-Ağ Kuramı çerçevesinde ele alınmıştır. Susam-Sarayeva’nın²²⁰ tanımında belirttiği üzere durum çalışmasındaki *durum (case)* tercüman veya çeviri metin olabileceği gibi tüm kurum ya da bağlam olabileceğinden bu bağlamda durum tercüman bulundurulması gereken tüm duruşma süreci olarak değerlendirilmiştir. Bu süreç tercümanın duruşma için çağırılmasından başlayıp duruşma bitimine kadar olan süreci kapsamaktadır. Ancak makro düzeyde yorum yapabilmek için tercüman bilirkişilerin ilk olarak adliyede göreve kabul edildiği süreçten başlayarak yorumlanmıştır.

Ayrıca, daha önceki bölümlerde bahsi geçen mültecilerin duruşmalarındaki tercüman bilirkişilerin konum ve görev algılarının sosyal etkileşimden etkilendiği, diğer aktörlerin de algılarının bu etkileşimlerden etkilendiği sayıltıları, üçüncü bölümde verilerin incelenmesi kısmında açıklanan tercüman bilirkişilerle yapılan *yarı yapılandırılmış görüşmeler*; hakim, adliye memuru ve mültecilere *yapılan açık uçlu anketler*, araştırmacının duruşmada tuttuğu *alan gözlem notları ve araştırma günlüğü* aracılığıyla irdelenmiştir.

Bu verilerin yalnızca iki şehirle sınırlı olmasının sebebi; Türkiye’de mahkeme bağlamında aktörlere ulaşmanın ve bu aktörlerin çalışmaya gönüllü katılmayı kabul etmelerinin zorluğu, mahkemelerde sözlü çeviriyi incelemek için ses kaydının alınamaması, aktörlerden sadece tercüman bilirkişilerin görüşmede ses kaydı alınmasını kabul etmesi, duruşmaların yoğunluğu nedeniyle katılımcıların çalışmaya vakit ayırmakta sıkıntı yaşaması gibi kısıtlılıklardır. Ancak, mahkemelerdeki tercüman bilirkişilik hizmetlerinde benzer kurallar ve işleyiş nedeniyle verilerin yeterli doygunluğa ulaştığı ve diğer illerden toplanan destekleyici verilerle birlikte yorumlanabileceği düşünülmektedir.

Bu veriler aracılığıyla, sırasıyla aktörlerin ve ağın durumu ve verileri kodlama sonucunda oluşan kategoriler ve temalar başlıkları altında aktörler arası etkileşim üzerine bulgular tartışılmıştır.

²²⁰ Susam-Sarajeva, 2009, s. 37-56.

4.1. Aktörlerin Durumu

Sözlü çevirinin sosyal bir ortamda gerçekleşen bir eylem (*socially situated activity/ practice*)²²¹ olduğu yaklaşımından yola çıkıldığında, bu eylemler yapıldığı sosyal çevreden bağımsız düşünülmemelidir. Bu yaklaşımla, sözlü çeviri yapılan sosyal ortam, bu çalışmanın ikinci bölümünde ayrıntılı olarak kavramları ve öne sürdüğü varsayımları tartışılan Aktör-Ağ Kuramı ışığında, insan olan/olmayan tüm aktörler (*actor/actant*) göz önüne alınarak, mahkemedeki çeviri sürecine etkisi yönünden değerlendirilmiştir. İlk olarak insan olmayan aktörlere (*non-human actor*) bakıldığında, mahkemeler, mahkemelerin bağlı olduğu adliyeler, mahkemelerin bağlı olduğu Adalet Bakanlığı'na değinilebilir. Mahkemeler, hem fiziki olarak hem de kanunların uygulandığı bir merci olarak sözlü çeviri ağında bir aktördür. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Daire Başkanlığı her şehirdeki İl Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığı'na her dönem Eylül-Ekim aylarında tercüman bilirkişi ilanına çıkma ve bir yıllık liste oluşturma yetkisi vermiştir. Bu durum da tercüman bilirkişi alımı, alım koşulları ve mahkemeye çağrılacak tercüman bilirkişi listelerinin oluşturulup tüm mahkeme kalemlerine gönderilmesi görevini üstlenen birimin sözlü çeviri ağının bir parçası olduğunu göstermektedir. Tercüman bilirkişi ile mahkeme arasındaki ilk etkileşim bu birim aracılığıyla sağlanmaktadır. Çünkü çeviri; yapıldığı sosyal çevredeki kurum, etkileşim düzeyi ve toplum tarafından etkilenmektedir.²²²

Bunun yanı sıra, yaşanan toplumun, bir diğer deyişle, Türkiye'nin mahkemedeki tercüman hizmetlerine ilişkin yönetmeliklerinin, yasalarının ve tercüman yemininin de sözlü çeviri sürecini etkileyen aktörler olduğu görülmüştür. Tercüman bilirkişi ilanını yayınlayıp listeleri oluşturan birim, 2013'te yürürlüğe giren Ceza Muhakemesi Kanununa göre Tercüman Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmeliğe dayanarak tercüman alımı yapmaktadır. Burada belirtilen en az ilkokul düzeyinde eğitim, dil bilgisini kanıtlayan belgelerde tüm belgelerin geçerli olması ve

²²¹ Moira Inghilleri, "Habitus, Field and Discourse: Interpreting as a Socially Situated Activity." **Target. International Journal of Translation Studies**, vol. 15.2, 2003, s. 243-268.

²²² Claudia V Angelelli, **Revisiting the Interpreter's Role: A study of conference, court, and medical interpreters in Canada, Mexico, and the United States**, John Benjamins Publishing, 2004, p. 29.

belge yoksa kişinin imzalı beyanının kabul edilmesi gibi aranan başvuru nitelikleri mahkemede sözlü çeviri hizmeti verecek kişinin niteliğini etkilemektedir. Ayrıca “Görevimi adalete bağlı kalarak, bilim ve fenne uygun olarak, tarafsızlıkla yerine getireceğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim.” şeklinde dönem başında topluca edilen tercüman yemini de tercümanın sınırlarını, kanunlara bağlılık ve tarafsızlık kavramlarıyla çizmektedir. Bu yemin de sözlü çeviri faaliyetini ve tercüman bilirkişiye bakış açısını etkileyen bir aktördür. Buna ek olarak, yönetmelikte belirtilen etik ilkeler de bu durumu etkileyen bir aktördür. Ayrıca, Ceza Muhakemesi Kanununun ilgili maddesinde geçen “esaslı noktalar tercüme edilir” ifadesi de duruşmanın ne kadarının çevrileceği konusunda etkili bir aktördür.

Bunun yanı sıra, Türkiye’ye gelen Suriyeli mültecilerin yoğunluğunun ve bu göçe neden olan 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşının da mahkemedeki tercümanlık hizmetlerinin etkileşimde olduğu bir aktör olduğu bu çalışma doğrultusunda ileri sürülebilir. Bunun sebebi ise, daha önce bürolar aracılığıyla yürütülen mahkemelerde tercümanlık hizmetlerine ihtiyacın Suriye’den Türkiye’ye göç dalgası sonrası artmış olmasıdır ve bahsi geçen yönetmelik bu süreçten sonra yayınlanmıştır. Ayrıca, daha çok Arapça-Türkçe dil çiftinde tercümanlık hizmetine ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır.

Bir diğer aktör de ülkede Suriye sınırlarındaki şehirlerde yaşayan insanların bir kısmının Arapça-Türkçe çift dilli olmasıdır. Suriye halkı ile benzer lehçelere sahip olan Güney Doğu Anadolu Bölgesindeki Arap kökenli Türk vatandaşlar, çok fazla tercüman ihtiyacının olduğu ancak profesyonel tercümanın çok az olduğu ülkemizde, ilk başlarda pek çok ortamda geçici (*ad-hoc*) tercümanlık yapmaya başlamıştır. Daha sonra, bir kısmı mahkeme ortamında bu işi meslek olarak yapmaya başlamıştır. Çalışmanın katılımcıları olan tercüman bilirkişilerin çift dilli olması bunu desteklemektedir.

İnsan aktörlere gelindiğinde, Ceza Mahkemelerinde tercümanlık hizmetinin en başından en sonuna kadar tercüman bilirkişi ile etkileşimde bulunan mahkeme kalem memuru, katip, avukat, hakim, savcı, davalı, davacı ve şahit sayılabilir. Hakim ya da savcı bir duruşmada sözlü çeviri ihtiyacı olup olmadığını bildirir, adliye kalem

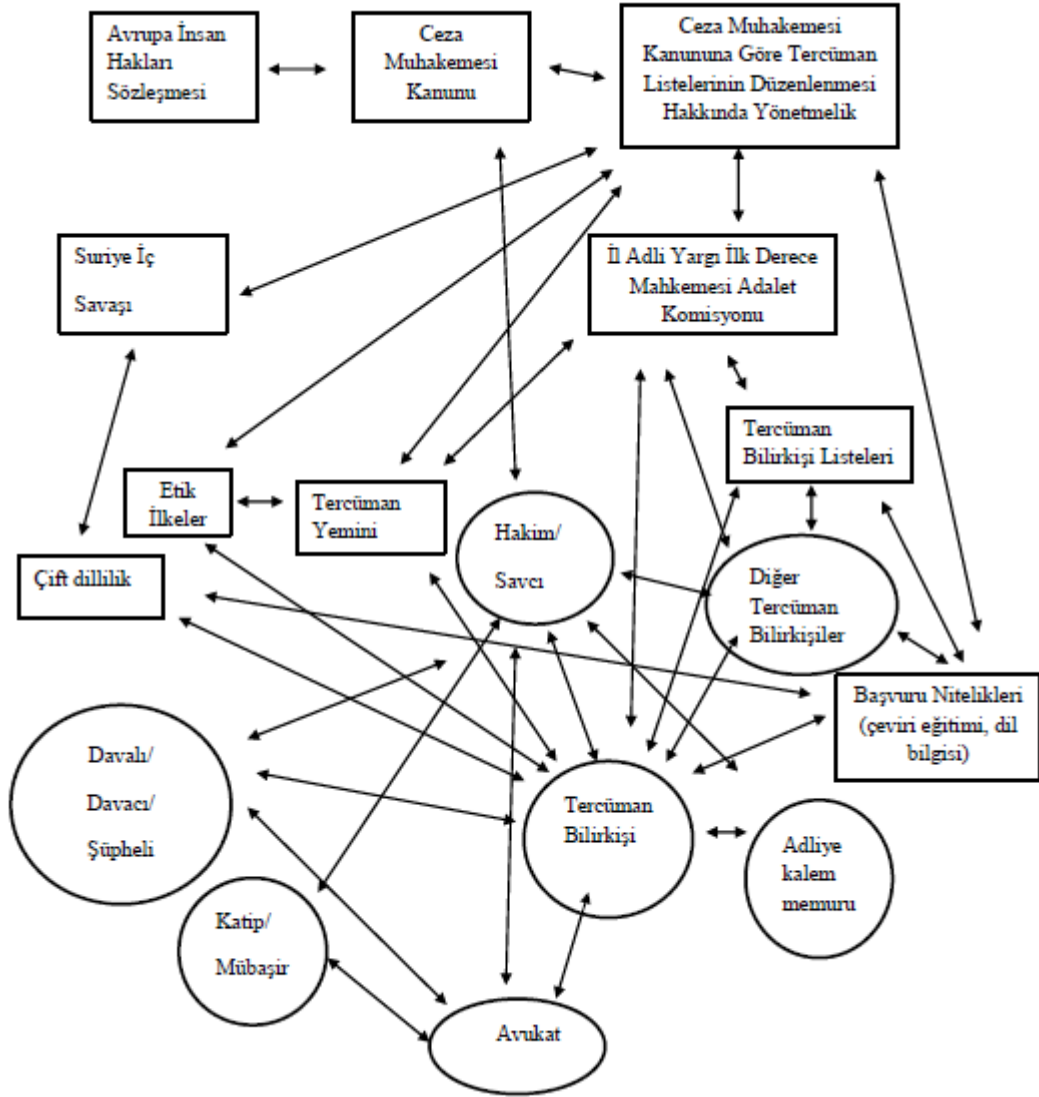
memuru tercüman bilirkişi listesinden çağırdığı tercüman bilirkişiyi duruşma yeri ve saati hakkında bilgilendirir. Tercüman duruşmaya girdikten sonra, hakim, savcı, avukat, davalı, davacı, şahit arasında sözlü iletişim sağlar. Duruşma sonrası, hakim tercümanın verdiği hizmetin karşılığında ne kadar ücret takdir ettiğini yazar, tercüman bilirkişi adliye kalem memuruna iletir ve bu ücretin kamu tarafından ödenmesi için sarf kararı hazırlanır. Sözlü çeviri bir fanusun içerisinde gerçekleşmediği²²³ için, aralarında etkileşim olağan ve zorunludur ve tüm bu süreçte katılan aktörler, sözlü çeviri sürecini etkileyen sosyal çevrenin parçasını oluşturur. Ayrıca, bu aktörlerin tecrübeleri, nitelikleri, art alan bilgileri de çeviri sürecine etki eden aktörlerdir. Bütün aktörlerin etkileşimi ağın durumu ve kategoriler ve temalar başlıkları altında tartışılacaktır.

4.2. Ağın Durumu

İnsan olan ve insan olmayan aktörlerin (*actor/actant*) etkileşimiyle ağlar oluşturduğu ve bu aktörlerin birbiriyle etkileşiminin eylemlerini etkilediği yaklaşımı doğrultusunda, mahkemedeki tercüman bilirkişilik hizmetlerinde de yukarıda bahsi geçen aktörlerin etkileşim içinde olduğu ve birbirlerinin eylemlerini ve kararlarını etkilediği görülmektedir.

Ağın durumu Mahkeme Ağında Dönüştürüm Sosyolojisi başlığında ayrıntılı olarak ele alınmıştır. İkincil kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında oluşturulan mahkemede çeviri genel ağ haritası Şekil 1.'de verilmiştir. Daire içindeki kelimeler insan olan aktörleri, dikdörtgen içindeki kelimeler insan olmayan aktörleri, aralarındaki oklar da ağın içindeki ilişkileri göstermektedir. Bu ağdaki aktörler, 4.1.Aktörlerin Durumu başlığında bahsi geçen arabulucu konumuna geçen veya geçebilecek olan aktörlerdir. Bu çeviri ağı makro düzeyde gösterilmiştir ve bütün mahkemelerde çeviri ağlarında olma ihtimali olan bir ağdır. Aktörler arası ilişkilerin yoğunluğu ve sıklığı farklı yöntemler ve veriler gerektirdiği ve bu çalışmanın odağı dışında olduğu için belirtilmemiştir.

²²³ Cecilia Wadensjo, *Interpreting as interaction*, Routledge, 1998, p. 8.

Şekil 4.1. Mahkemede Sözlü Çeviri Ağı

Çalışmanın ana verileri olan iki durum çalışmasında, görüşmeler, anketler, gözlemler ve araştırma günlüğü aracılığıyla toplanan verilere göre belirlenen, mikro düzeyde duruşmada sözlü çeviri ağları aşağıda verilmiştir. Kayseri Adliyesi'ndeki duruşmada sözlü çeviri ağı Şekil 4.2.'de verilmiştir. Şekil 4.1.'de olduğu gibi daireler insan olan aktörleri, dikörtgenler insan olmayan aktörleri göstermektedir. Bu ağda arabulucu rolündeki aktörler ve duruma göre arabulucu rolüne geçme ihtimali yüksek olan aracı aktörler paylaşılmıştır. İnsan olan aktörler; hakim, adliye memuru, mübaşir, katip, tercüman bilirkişi ve mülteci sanıktır. İnsan olmayan aktörler; CMK Madde 202, tercüman listeleri, etik ilkeler, tercüman yemini, çeviri ücreti, hakim ile daha önce

duruşmadaki sözlü çeviri sürecine dahil olan aktörlerin bulunduğu sosyal ağa göre değiştiğini göstermektedir.

4.3. Kategorilerin ve Temaların Analizi

Kategoriler ve Temalar, tercüman bilirkişilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin, adliye memuru ve hakimlere uygulanan açık uçlu anketlerin ve mültecilerle yapılan kısa görüşmelerin analizi sonucunda oluşmuştur. Verilerin analizi sonucu oluşan tematik kodlama Resim 4.1.'de verilmiştir:

Kod Sistemi	102
İletişim	0
çeviri öncesi iletişim (+)	22
çeviri sonrası iletişim	5
Konum	0
çeviri ücreti	10
tercümanın fiziki konumu	6
rol/statü	17
mesleğe yönelim	7
Müdahale	0
yaşanılan sorunlar	11
tercümana müdahale	5
konuşmacıya müdahale	6
çeviri yöntemi	13

Resim 4.1. Veri Analizi Sonucunda Oluşan Tematik Kodlama

Bu tematik kodlamadan sonra elde edilen kategoriler ve temalar başlıklar halinde aşağıda tartışılmıştır. İlk olarak, tercüman bilirkişilerin kendi rollerini ve statülerini nasıl gördüğü, mesleğe nasıl yöneldiği, diğer aktörlerin tercümanların rol ve statülerini nasıl gördüğü, bu bağlamda sözlü çeviri ücretinin belirlenmesi, bu görüşlerin sözlü çeviri sürecine etkisi, tercüman bilirkişinin fiziki konumu ve bu konumun çeviri sürecine etkisi olup olmadığı **KONUM** başlığı altında incelenmiştir. Duruşma öncesi ve sonrası tercüman bilirkişilerin adliye memuru, hakim, mülteci gibi aktörlerle iletişim kurup kurmadığı ve bu iletişimin sözlü çeviri sürecine bir etkisi olup olmadığının değerlendirildiği **İLETİŞİM/ETKİLEŞİM** başlığı altında ele alınmıştır. Duruşmada sözlü çeviri bağlamında yaşanan sorunlar, çeviriye ya da

kişilere aktörlerin müdahaleleri ve sözlü çeviride kullanılan yöntemler **MÜDAHALE** başlığı altında yer almaktadır.

4.3.1. Konum

Tercüman bilirkişinin mahkemedeki fiziki konumu ve sosyal konumunun ne olduğuna ilişkin tüm aktörlerden alınan verilerin analizi bu alt bölümde değerlendirilmiştir.

4.3.1.1. Fiziki konum

Araştırma sürecindeki gözlemlere dayanarak, tercüman bilirkişinin duruşma esnasında çeviri yaparken mahkemede oturacağı, duracağı sabit bir yer bulunmadığı gözlemlenmiştir. Antalya'daki duruşmada tercüman bilirkişi davacının yanında sandalyede otururken, Kayseri'deki duruşmada tercüman bilirkişi sanığın yanında ayakta beklemiştir. Bu durum göz önüne alındığında, tercüman bilirkişinin Arapça anadil konuşan kişinin yanında durduğu söylenebilir. Tercümanın fiziki konumunun, statüsünün algılanış şeklini etkilediği varsayımıyla çeviri süresinde nerede durduğu ya da oturduğuna ilişkin soru aktörlere sorulmuştur. Nitekim, hakimin mahkemede tercümanı tanıtması, mahkemedeki diğer aktörlerin tercümana hitap ediş şekli, nerede oturduğu ya da oturup oturmadığı ve fiziki konumu statüsünün algılanış şeklini ve etkileşimin dinamiklerini etkileyebilir.²²⁴

T2'ye²²⁵ duruşma esnasında nerede durduğunu kimin belirlediği sorulduğunda şu şekilde cevap vermiştir:

“Şöyle ki yine hakimin ve mübaşirin takdirinde diyeceğim. Muhtemelen hakim mübaşiri yönlendiriyor bu konuda. Her mahkemenin uygulaması farklı. Her hakimin uygulaması farklı. Kimi işte Arap olan tarafta oturtuyor, onun olduğu tarafta. Kimi zabıt katibinin yanında durmamızı söylüyor, sağında ya da solunda. Değişiyor, tamamen onlara kalmış bir şey. Belirli bir yerimiz yok yani. Normalde bir

²²⁴ Sandra Beatriz Hale and Jemina Napier. “We’re just kind of there: Working conditions and perceptions of appreciation and status in court interpreting.” **Target, International Journal of Translation Studies**, vol. 28.3, 2016, s. 353.

²²⁵ Bundan sonra tüm metinde T2 Antalya ilindeki Tercüman Bilirkişi, H2 Antalya ilindeki Hakim, M2 Antalya ilindeki Mülteci, A2 Antalya ilindeki Adliye Memuru, T1 Kayseri ilindeki Tercüman Bilirkişi, H1 Kayseri ilindeki Hakim, M1 Kayseri ilindeki Mülteci, A1 Kayseri ilindeki Adliye Memuru yerine kullanılacaktır.

kroki vardır. Mahkemelerde hakimin, savcının, katibin vesairenin, mübaşirin, herkesin yeri bellidir. Ama tercümanlarla ilgili öyle standart bir nokta yok.”²²⁶

Bu bağlamda, T2’ye duracağı ya da oturacağı yerin belirtildiği çıkarımı yapılabilir. Ayrıca, belirtilen krokide (bkz. Resim 4.2.) tercüman bilirkişinin yer almaması ilk olarak tüm duruşmalarda tercüman bulundurulmadığı için eklenmediğini düşündürse de gözlemlenen davalarda savcının, tanığın, avukatın da her duruşmada olmadığı açıktır. Tercüman bilirkişinin fiziki konumu net olmadığı için ya da tercüman bilirkişi mahkemenin ana aktörlerinden görülmediği için bu krokiye eklenmediği varsayımları öne sürülebilir.

Resim 4.2. Duruşma Salonu Krokisi

Bu soru T2’nin katıldığı duruşmadaki H2’ye sorulduğunda şu şekilde cevap vermiştir:

“Kimin tercümesini yapıyorsa onu daha iyi duyabilmesi için onun yanındadır. Tercüman o kişinin aracısıdır. Bunun SEGBİS’te olanı var. Tercüman en iyi nerede duyuyorsa orada durur.”

²²⁶ Sözlü yapılan görüşmelerde konuşmada kelime tekrarı, cümle düşüklüğü gibi durumlar değiştirilmeden çeviriyazıları yapılmıştır.

İkinci cümle ile H2'nin fiziki konumu aynı zamanda statü ve rol olarak da yorumladığı, tercümanı mültecinin aracısı olarak gördüğü söylenebilir. Ancak duruşma esnasında ve video konferans sistemi (SEGBİS) olduğu zaman tercümanın duyacağı yerde bulunması, aslında ihtiyaca göre değiştiği için yerinin sabitlenmediğini gösterir.

M2 ise, “Ben aslında tercümanın benim karşımda olmasını tercih ederim ki yüz yüze baktığımızda birbirimizle konuşabilelim.” diye belirtmiştir. Bu ifade, mültecinin doğrudan muhatap olarak tercümanı gördüğü şeklinde yorumlanabilir.

Kayseri ilindeki duruşmanın aktörlerine aynı soru sorulduğunda, T1 şu şekilde cevap vermiştir ve tıpkı M2 gibi T1'de mültecinin kendisini doğrudan muhatap aldığını belirtmiştir:

“Biz zaten yan yana oluyoruz davalıyla. Bazen oluyor müşteki Suriyeli oluyor. Şüpheli de Suriyeli oluyor. İşte kimin ifadesini alıyorsa onun yanında duruyorum ben. İkimiz yan yana oluyoruz. Özellikle bana karşı çünkü bana soruyor, benimle muhatap oluyor. Ben de ona iletmek zorundayım. Beni önce muhatap alıyor. Bana söylüyor, ben de ona söylüyorum böyle böyle sorusu neyse. O da bana anlatınca ben de karşı tarafa anlatıyorum.”

Bu soruya Kayseri'deki H1 “Tercümanın bulunduğu konum, tercümanlığını yaptığı kişiye göre değişir, müşteki, sanık, tanık.” demiştir. Mülteci olan taraf kimse daha iyi duyması, doğrudan irtibat kurması açısından onu temel aldığı söylenebilir. Ancak, “tercümanlığını yaptığı” ifadesinden H1'in de H2 gibi tercümanı mültecinin aracısı olarak gördüğü söylenebilir. Kayseri'deki M1' “Yanımda olsa daha iyi...” demiştir. Duruşmada da mülteci tercüman bilirkişiye yüzünü çevirerek konuşmuştur.

Bu cevaplardan ve araştırma gözleminden yola çıkarak, tercüman bilirkişinin genellikle Arapça konuşan aktörün yanında durduğu ya da oturduğu söylenebilir. İki ildeki hakim aktörlerin ve Kayseri'deki T1'in tercümanın fiziki konumunu mahkemedeki tüm aktörlerin arasında bir aracı olarak değil de mültecinin aracısı olarak yorumladığı düşünülmektedir. Ayrıca Aktör-Ağ Kuramı açısından değerlendirildiğinde tercümanın kendini mülteci açısından *zorunlu geçiş noktası* (*obligatory passing point*) (bkz. 2.4. Bölüm Aktör-Ağ Kuramı) olarak gördüğü gözlemlenmiştir. Burada fiziki konumun da bir aktör olduğu ve diğer aktörlerle etkileşimi sonucu tercümana ve tercümanın görevine ilişkin algıyı etkilediği

düşünülmektedir. Ayrıca, T2 konumunun başka aktörler tarafından belirlendiğini belirtirken, T1 kendisi konum olarak nerede durduğunu gerekçesiyle anlattığı için, aktörlerin ve ağların heterojen yapısından bahsetmek mümkündür. Bunun yanı sıra, Aktör-Ağ Kuramı'na göre bu durumlar sadece gözlemlenen duruşmalara özgü olabilir ve aynı aktörlerle başka duruşmalarda farklı yaklaşımlar sergilenebilir.

Fiziki konuma ilişkin algıyı etkilediği düşünülen bir diğer konu ise, tercüman bilirkişinin duruşmada tanıtılması ve hitap ediş şeklidir. Bunun için iki ilde de görüşülen aktörlerin olduğu birer duruşmada (duruşma öncesi ve sonrası dahil) katılımcı gözlem ile veri toplanmıştır (bkz. Ekler Duruşma Gözlem Alan Notları, Araştırma Günlükleri). Duruşma öncesi katip aracılığıyla tercüman bilirkişiler (T1 ve T2) tarafından mülteciler telefonla aranıp duruşması olduğu bildirilmiştir. Ayrıca, tercüman bilirkişiler duruşma salonunun önünde mültecilerle tanışmış ve duruşmaya ilişkin bilgi edinmiştir. Burada, tercümanın telefonu da bir aktör olarak sürece dahil olmaktadır. Ancak çeviri sürecine doğrudan bir katkısı olmadığı için aracı (*intermediary*) rolünde olduğu görülmektedir. Duruşma saatinin değişkenlik göstermesi, duruşma uzunluğu nedeniyle saatin aksaması da aslında sürece ve etkileşime dahil olan ancak aktif role geçmedikçe aracı rolünde kalan aktörlerdir.

Antalya'daki duruşma salonuna girildiğinde tercümana yemin ettirilmemiş ve tercüman doğrudan bilgisayar ekranındaki ifadeye bakarak mültecinin adının, soyadının yanlış yazıldığını fark edip katibe düzeltirmiştir. Katip kimlik ve adres bilgilerini tercümanın teyit ettirmesini istemiş ve tercüman, mülteci ile konuşarak teyit ettikten sonra, hakim “Şunları soracağız.” diye tercümana soruları söylemiştir. Antalya bağlamında, tercüman bilirkişinin hakim tarafından tanıtılmadığı ancak kendi kendini daha önce tanıtmış olduğu, Türkiye’de duruşmaların art arda ve çok yoğun olması sebebiyle zaman kazanmak için katip ve tercümanın kimlik ve adres teyidini duruşmanın başında, hakim söylemeden yaptığı ve bunun işleyişin bir parçası haline geldiği söylenebilir. Bu durum da Aktör-Ağ Kuramı bağlamında değerlendirildiğinde tercümanın ifadenin yansıtıldığı ekranın önünde oturması ve kimlik bilgisine ilişkin hatayı bu sayede düzeltirmesi ifadenin yazılı halini ve ifadeyi yansıtan ekranı süreci etkileyen arabulucu (*mediator*) rolünde bir aktöre dönüştürür.

Aksi halde tercüman ifadedeki yazım hatasını görüp katibi uyararak düzeltilmesini sağlayamazdı.

Aynı şekilde, Kayseri’deki duruşmada da kimlik ve adres bilgileri katip ve mülteci arasında tercüman aracılığıyla teyit ettirilmiştir. Ardından, hakim doğrudan tercümana yönelerek mültecinin ifadesindeki bir kişiyi sorarak “...neyi oluyor?” demiştir. İki duruşmada da tüm aktörlerin doğrudan tercümana yönelerek mülteciye sorulacak şeyi sorduğu, sorunun doğrudan mülteciye yöneltilmediği görülmüştür. Bu durum, tercüman bilirkişilerin görünmez bir aracından çok mahkemede görünür ve tüm aktörler için zorunlu geçiş noktası birer aktör oldukları şeklinde yorumlanabilir.

4.3.1.2. Sosyal Konum

Sosyal konum başlığı altında tercüman bilirkişilerin bu mesleğe yönelme nedenleri, statülerine ve rollerine ilişkin görüşleri ve diğer aktörlerin tercüman bilirkişilerin statü ve rollerine ilişkin görüşleri tartışılmıştır.

4.3.1.2.1. Mesleğe Yönelim

Kayseri ve Antalya illerindeki tercüman bilirkişilere mesleğe ilişkin algılarını öğrenmek ve aktörler arası bir etkileşimin bu mesleğe başlamada etkisi olup olmadığını anlamak için adliyelerde tercüman bilirkişilik işlerine nasıl yöneldikleri sorulmuştur.

T1 “...benim dilim Arapça, Arap kökenliyim. Aileden dolayı dil şeyim var.” ve T2 “Ben aslen Hataylıyım anadilim Arapça.” diyerek bu mesleği tercih etme gerekçelerini ilk olarak çift dilli olmaları olarak açıklamışlardır. Türkiye’de Arapça-Türkçe dil çiftinde çeviri yapabilecek yeterli tercüman bulunmadığı düşünüldüğünde ve Türkiye’nin Güneydoğu Anadolu bölgesindeki halkın bir bölümünün lehçeleri ile Suriye’nin Arapça lehçelerinin benzer olduğu dikkate alındığında, bu olağan ve beklenen bir durumdur.

İkinci gerekçe olarak iki tercüman bilirkişi de farklı nedenler belirtmiştir çünkü T1 bu mesleği ek iş olarak yaparken, T2 tam zamanlı olarak yapmaktadır. T1 şöyle

diyerek aslında adliyede çalışan bir memur olarak bu işi yapabileceğini adliyedeki diğer aktörlerden öğrendiğini belirtmiştir:

“Tesadüf oldu böyle bir tercümanlık işi oldu adliyede. Ondan sonra yapabileceğimizi araştırma yaptığımız zaman yapabileceğimizi, mesleğimize herhangi bir sıkıntısı olmadığını **söylediler.**”²²⁷ (T1)

Ayrıca “...boş zamanlarımızda öncelikle kendi mesleğimiz, daha sonra... Çünkü bu işin içinde maddiyat olduğu için boş zamanlarımızda da tercümanlık yapıyoruz.” ifadesiyle önceliğin kendi mesleğinde olduğunu, kalan zamanlarında bu işi yaptığını belirtmiştir.

T2 ise, şu ifadesiyle ailesindeki hukukçu insanların onu bu işe yönelttiğini belirtmiştir:

“Muhasebe ve finans konusunda yaklaşık 15 senelik yöneticilik ve 5 yıl da normal çalışan olarak deneyimim var, 20 sene toplamda. O iş beni başından itibaren çok tatmin eden bir iş değildi fakat ekonomik durumlardan dolayı onu seçmiştim. Sonra ilerleyen zamanlarda, **ailemdaki hukukçuların da etkisiyle** Arapçayla ilgili bir şeyler yapabileceğim fikrine vardık.”

T2, 20 yıllık işinden tatmin olmadığı için ayrılıp daha tatmin olacağı işin anadilini kullandığı bir iş olduğunu düşünmüştür.

Üçüncü gerekçe ise, iki tercüman bilirkşi için de insanlara yardımcı olmak iken, T1 maddi geliri de belirtmiştir. T1 bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

“...şimdi özellikle **insanlara yardım ediyorsun. Hak hukuka yardım ediyorsun.** Bir de cebine yardımcı oluyorsun. Bundan bir maddi gelirimiz var.”

Bu ifadesiyle kendisini hem mültecilere hem de mahkemeye yardım eden bir aktör olarak gördüğünü hem de bundan ek kazanç sağladığı için tercih ettiğini belirtmiştir. T2 ise, aşağıda açıkladığı şekilde kendini mağdurlara yardım eden birisi olarak gördüğünü ve bunu anadili aracılığıyla yapmaktan mutluluk duyduğunu belirtmiştir:

“Manevi anlamda dilin verdiği bir tatmin var. Bunun dışında mağdur insanlara yardımcı olmak ayrıca beni mutlu eden bir şey. Ben aynı zamanda turizm sektöründe tercümanlık da yaptım, rehberlik de yaptım ama burada mağdur **insanlara yardımcı oluyor olmak** bana daha çok mutluluk verdi. En çok seçmemin sebebi bu. Maddiyattan ziyade maneviyat.”

²²⁷ Aksi belirtilmedikçe kelime ve cümle düzeyinde vurgular tezin yazarına aittir.

Tercüman bilirkişilerin mesleklerini mahkemenin dilini bilmeyen mültecilere yardımcı olarak gördüklerini belirtmelerinden yola çıkarak, kendi yardımsever kişilik yapılarının da bu mesleğe ve görevlerine ilişkin algılarını etkilediği çıkarımı yapılabilir.

Ayrıca, Aktör-Ağ Kuramı ışığında değerlendirildiğinde tercüman bilirkişilerin de başka aktörler tarafından bu ağa dahil edildiği ya da ağa dahil olmaya teşvik edildiği söylenebilir ki bu durumda diğer aktörlerle etkileşimin ve iletişimin tercüman bilirkişinin eylemlerinde ve kararlarında etkisi olduğu açıktır.

4.3.1.2.2. Statü ve Rol

Tercüman bilirkişinin statü ve rolüne yönelik tartışmaların yer aldığı bu bölümde, tercüman bilirkişilerin mahkemede diğer aktörlerden gördükleri tavırlara ilişkin gözlem notları ve tercüman bilirkişilerin ve diğer aktörlerin tercümanın mahkemede öneminin, yerinin ne olduğu sorularına ve başka sorularda konuya ilişkin verdikleri cevapların tartışılmasına yer verilmiştir.

T1 mahkemedeki statüsünü ve yerini şu ifadelerle belirtmiştir:

“Yani orada **şahsı da temsil ediyorsun, mahkemeyi de temsil ediyorsun.** O işi aksettirmek lazım yani, olayın şeklini, oluş şeklini, mağduriyet varsa mağduriyeti, ondan sonra başka şeyler varsa, onları mahkemeye aksettirmek gerekiyor. Burada senin rolün büyük yani. Orada tercümanın rolü büyük.”

Şahsı ve mahkemeyi temsil rolü ile tercüman bilirkişi, bir yerde kendini iki tarafa karşı da eşit mesafede, aracı konumunda olduğunu vurgularken, tercümanın rolünü geleneksel köprü metaforuyla açıklamıştır:

“...o şahsı temsilen onlara derdini anlatıyoruz, tercümanlık yapıyoruz. Dillerini, oluş şeklini, olayı falan hepsini bizden öğreniyorlar. Adamdan çünkü bir şey anlamıyorlar. Orada her şey aynı **köprü gibi**. Köprü olmadan karşıya geçebilir misiniz? Tercüman da olmazsa o konu çözülmez yani.”

M1 tercüman bilirkişinin köprü rolüne benzer bir şekilde “Tabi ne hüküm aldığımı, ne konuşulduğunu öğrenmek için tercüman önemli...” demiştir. A1 ise, şu cevabı vermiştir:

“Bana göre kişinin doğrudan anlık olarak bildiği şeyleri yansıtamadığını düşündüğüm zaman, mahkeme heyetinin yaptığı görevden farkı olmadığını

düşünüyorum. Yani o kişinin örneğin şikayetçi misiniz, değil misiniz sorusuna ilgili kişinin şikayetçi değilim sözünü şikayetçiyim şeklinde aktarması, tamamen davanın seyrini değiştirecek unsurlar olduğu için önemlidir. Bana göre tercümanla mahkeme heyetinin yaptığı işin hemen hemen eşdeğer olduğunu düşünüyorum.”

Bu ifadeleriyle A1 çeviride hatanın davanın seyrinde değişikliğe neden olabilecek kadar önemli olması gerekçesiyle, mahkeme heyetiyle aynı role sahip olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Ancak çevirinin doğruluğu vurgusu ile tercümanın sadece dil düzeyinde aktarımına değinmiştir.

Nitekim H1 de tercüman bilirkişinin mahkemedeki önemi/yeri sizce nedir sorusuna “Tarafların beyanını doğrudan, kendinden ifade eklemeyen, duygu katmadan aktarması” şeklinde cevap vererek tercüman bilirkişiyi dilsel bir aracı rolünde gördüğünü göstermiştir.

T2 de T1, A1 ve H1 gibi çeviride hatanın hükmü etkilediği düşüncesiyle önemli olduğunu ve iki tarafa da eşit mesafede dil düzeyinde aracı olduğunu şu sözlerle belirtmiştir:

“Yeri geliyor meslektaşlar bir tek kelimeyi bile yanlış çevirdiği zaman o kişinin çok farklı cezalara hükmedilmesine karar verilebiliyor. O yüzden bana göre tercümanlık çok önemli. Çünkü **iki tarafın aracısı** sizsiniz. Yani iki tarafı da doğru anlayıp, **doğru aktarmak** zorundasınız.”

Ancak T2 ile görüşme esnasında sık sık telefonu çalması üzerine konu açıldığında, aslında duruşma dışında da mültecilere çeviri yaparak yardımcı olduğunu ya da bilmediği konularda yönlendirme yaptığını belirtmiştir. Başka bir cevabında rolünün daha fazlası olduğuna ilişkin şu ifadeler yer almaktadır:

“Araplar için biz sadece mahkemede bir tercüman değiliz. Aynı zamanda avukatız, aynı zamanda hakimiz, aynı zamanda rehberiz, aynı zamanda her konuda bilirkişi statüsündeyiz. 7/24 bizi arıyorlar...”

Bu kısımdan yola çıkıldığında, tercüman bilirkişilerin mültecilere yardımcı olma, duruşma dışında da adalete erişim kısmında destek olma isteği dilsel aracı rolünden fazlasını kapsamaktadır. Mültecilerin de aslında kendi ağında tercüman bilirkişilerin iletişim bilgilerinin paylaşıldığı ve tercümanı genel olarak yardımcı rolünde gördükleri söylenebilir. Duruşmadaki çeviri dışında bilgi paylaşımı, tercümanların görev ve sorumluluklarının sınırlarını kendi istekleriyle genişlettiklerini göstermektedir.

“O kişi sizden doğru bir cevaba ulaştığı zaman etrafındaki insanlara da sizin isminizi paylaşıyor. Dolayısıyla hep bir sirkölasyon yaşanıyor yani bizim işimiz sadece adliyede tercümanlık yapmaktan ibaret kesinlikle değil. Her konuda kendilerine yol gösterici konumunda da davranıyoruz ki ben kişilik olarak zaten yardımsever bir yapıda olduğum için çoğu zaman hiçbir ücret almadan onlara **bilgi paylaşımında bulunuyorum, destek oluyorum.**”

T2’nin bu sözleri doğrultusunda tercüman bilirkişinin deneyiminin, karakterinin, Arapçanın anadili olmasının ve çeviri eğitimi almamış olmasının görev ve sorumluluk algısını etkilediği söylenebilir. Duman’ın sağlık çevirmenliği bağlamında yaptığı çalışmasında da bazı tercümanlar hasta kayıt aşamasında hastaların şikayetlerini dinleyerek hastayı hangi birime gireceği konusunda yönlendirerek inisiyatif aldıklarını belirtmiştir. Bu örnekte de tercüman bilirkişi bilgi paylaşımında bulunduğunu belirterek inisiyatif aldığını, mesleki sınırlarını genişlettiğini göstermiştir.²²⁸ Mahkemede görev alan tercüman bilirkişiler için yönetmelikte belirtilen etik ilkelerin yetersiz olması ve bu etik ilkelere ilişkin örnekler ve açıklamalar olmaması, tercüman bilirkişinin çeviri eğitimi ve edinci olmaması, kendi görev ve sorumluluklarını genişletmesine ve mesleki sınırlarını koruyamamasına sebep olabilmektedir (bkz. 2.1.2.1. Tercüman Bilirkişilik Hizmetlerine İlişkin İşleyiş). M2 tercümanın rolünü şu şekilde açıklamıştır:

“Tercüman olmasa zaten ben **kayıp bir insan** gibi olurum. Dil bilmediğim bir ölkede yaşıyorum. O yüzden çeviri benim için önemli ve bu çeviriden rahat oldum, duruşmadaki çeviriden.”

Bu sözleriyle duruşmada varlığını onun sözlerini çevirerek temsil eden tercüman sayesinde gösterebildiğini belirtmiştir. Benzer şekilde, H2 de şu sözleriyle tercümanın mültecinin duruşmada varlığının temsili olduğunu belirtmiştir:

“Tercüman bilirkişi tanık gibi mahkemeye yardımcı. Ceza Mahkemesinin 62. Maddesinde de düzenlenmiş. O ölkenin dilini bilmeyen kişi yönünden tercüman olmazsa duruşma yapılamaz. Sanık Türkçe bilmiyorsa, kendini o dilde tam ifade edemiyorsa, **tercüman yoksa savunma da yoktur, yargılamada yoktur.** AİHM’ye göre de Türkçe bilmeyen kişi için tercüman bulundurulması zorunludur. Ücreti de kişiden alınmaz, devlet tarafından karşılanır.”

H2’nin ilk cümlesinde tercüman bilirkişiye bilirkişi, tanık gibi kişilerle aynı düzeyde tutup duruşmanın işleyişine yardımcı olduğunu söylemesi, sonraki ifadelerle çelişkili görünmekle birlikte, birinci de tercümanın statüsünü ikinci de ise, rolünü belirttiği

²²⁸ Duman, a.g.e, 97.

söylenabilir. Bu ifadeye göre, tercüman bilirkişi Aktör-Ağ Kuramı bakımından etkileşimde zorunlu geçiş noktası olan aktör olarak yorumlanabilir, çünkü mülteci mahkemenin dilini bilmediği sürece tercüman olmazsa etkileşim/iletişim olamaz, iletişim ancak bir tercümanın varlığında sağlanabilir.

A2 de H2 gibi tercüman bilirkişinin statüsünü şu sözleriyle dile getirmiştir: “Gerekli aşamalardan geçerek listeye girmiş, güvenilir ve sağlam şekilde ilerlememizi sağlayan **yardımcı personeller** olarak tanımlayabilirim.” A2’nin tercüman bilirkişiyi tıpkı diğer alanlardaki bilirkişiler gibi adliye personeli olmayan ama mahkemede uzmanlığına başvurulmuş serbest çalışanlar gibi gördüğü çıkarımı yapılabilir.

Tüm bu yorumları temel alarak, iki duruşma bağlamında da tercüman bilirkişinin, adliyede çalışan aktörler tarafından aracı ve yardımcı personel olarak görüldüğü söylenebilir. Ancak mülteci aktörlerin ve tercüman bilirkişilerin tercümanın aracı rolünde olduğunu kabul etmesinin yanı sıra, bu rolün zaman zaman genişlediği görüşünde oldukları söylenebilir. Ayrıca, gözlem esnasında tercümanın sadece duruşmada çeviri yapmadığı, aynı zamanda duruşma öncesi katipler ya da adliye memuru aracılığıyla mülteciyi duruşma salonuna çağırdığı, adliye kaleminde bir işlem gerektiğinde (bkz. Ek: Kayseri Adliyesi Gözlem Alan Notu) duruşma sonrası mülteciye refakat ettiği görülmüştür. Bu bağlamda tercüman bilirkişinin rolünün hastanelerdeki sağlık çevirmeni gibi eşlik etmeyi de kapsayabildiği görülmektedir. Duman’ın sağlık çevirmenliği ile ilgili çalışmasında, katılımcılarından özel hastanelerde çalışan tercümanların tamamının hastaya tüm süreçte eşlik ettiğini, hastane içinde kurumsal görevin yanı sıra kendi ülkesinden bir hastaya yardımcı olma isteği gibi kişisel bir motivasyonla eşlik etme görevine ilişkin sınırları genişletenler olduğunu verileriyle tartışmıştır. Ayrıca, hastane dışında tercümanlardan hastaya eşlik etmesine ilişkin sınırları birimlerindeki yetkilinin izni dahilinde genişleten bir tercümanın da ifadelerine yer vermiştir.²²⁹

Mahkemedeki tercüman bilirkişinin rolü ve statüsü sadece tercümanı nasıl gördükleriyle değil aslında çalışma koşulları ve verdikleri hizmet karşılığı aldıkları ücret ile de gösterilir. Bu bağlamda, tercüman bilirkişilere diğer aktörlerin onların

²²⁹ Duman, a.g.e, 64-65.

mesleğinin, rolünün farkında olup olmadıkları, duruşma öncesi çeviri konusunda yardımcı bir kaynak sunup sunmadıkları, duruşmaya çağırılma ve çeviri hizmetinin ödenmesi gibi konularda sıkıntı yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Benzer şekilde, adliye kalem memurlarına ve hakimlere çeviri ücretinin nasıl belirlendiği ve duruşma hakkında tercümanlarla görüşülüp görüşülmediği, kaynak sunulup sunulmadığı sorulmuştur ve yorumlamak için duruşma gözlem notlarına da başvurulmuştur.

Öncelikle, farkındalık konusunda tercümanlardan T1 diğer aktörlerin tercümanın rolünün farkında olduğunu belirtirken, T2 ise, çok farkında olmadıklarını düşündüğünü ifade etmiştir. Bir önceki durumda olduğu gibi, T1'in adliyede çalışan bir memur olmasının ve bu işi ek iş olarak yapıyor olmasının statü ile ilgili düşüncelerinde etkisi olduğu düşünülmektedir.²³⁰

T2 tercüman bilirkişilik mesleğine ilişkin diğer aktörlerin farkındalığının olmadığını fiziki koşullar, ücret ve saygınlık olmak üzere üç konu ile açıklamıştır:

“Çok fazla değerimiz yok ne yazık ki hem ücret takdiri konusunda hem de saygınlık anlamında. Mesai sorunlarımızdan birisi. Bütün adliyelerde avukatlar, hakimler, savcılar, adliye personeli bir kartla kapıları açabiliyorlar ama biz tercümanların böyle bir kartı hiçbir şekilde yok. Normal vatandaş gibi elimizde 10 kartla gideceğimiz savcılığın ya da mahkeme kaleminin kapısını açmamız gerekiyor. Onun dışında da dediğim gibi yani manevi anlamda bir etiket anlamında da pek bir saygınlığımız olduğunu düşünmüyorum. Ücretlendirme anlamında da normalde Adalet Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu bir tarife var ama hiçbir zaman kolay kolay o tarifeye ulaşamıyor. Hep çok altında kalıyor yani.”

Bu noktada ilk olarak fiziki çalışma koşullarına değinilecek olursa, adliye kalem odalarına kartla giriş yapılması Antalya Adliyesi'nde mevcutken, gözlem yapılan Kayseri ve İstanbul Adliyelerinde görülmemiştir. Kayseri Adliyesi'ndeki T1 zaten mahkeme kalemlerinin kapısı herkese açık olduğu için ve adliyede polis odasında oturabildiği için böyle bir şikayette bulunmamıştır. Bu doğrultuda, her adliyede farklı fiziki imkanlar olduğu söylenebilir. Ancak tercüman bilirkişilerin duruşmalar arasında bekleyeceği, duruşmaya hazırlanacağı bir odanın olmayışı ya da adliye çalışanlarının yararlandığı imkanlardan tercüman bilirkişilerin eşit derecede

²³⁰ Bu kısımlar destekleyici verilerle daha sonraki kısımda tartışılmıştır. İstanbul Adliyesi'nde tam zamanlı tercüman bilirkişi olan T3'ün ve aynı adliyede kalem memuru olarak çalışıp ek iş olarak tercüman bilirkişilik yapan T4'ün benzer koşullarda algılarının da benzer olup olmadığını göstermek için kullanılmıştır.

yararlanamaması statüyü etkileyen faktörlerdir. Hale & Napier, mahkemedeki diğer aktörler tarafından mahkeme çevirmenlerine bireysel olarak saygı duyulsa da yeterli çalışma koşullarının olmamasının mesleğin genel olarak düşük statüde olduğunu göstermesi şeklinde açıklamıştır.²³¹

İkinci olarak T1 ve T2 çeviri ücreti konusunda bilirkişiler için asgari bir miktar belirlendiğini ancak aslında ücretin duruşmada hakimın takdirinde olduğunu belirtmiştir:

“...bir ücret tarifesi var ama bütün hakimler ve savcılar için geçerli bu, benim bildiğim kadarıyla tamamen kendi inisiyatifleriyle uygun gördükleri rakamı takdir ediyorlar.” (T2)

“Kendilerinin takdiri. Bazen de soruluyor yani ne kadar alıyorsunuz falan. Biz de yuvarlak bir rakam söylüyoruz. Onu da sıkıntı yapmıyoruz ne yazarsa. Takdir ondan. Çünkü benim lafım var takdir yüce mahkemenin diye. Onlar kendileri veriyorlar.” (T1)

A1 “Ödeme miktarı belirleme kısmını mahkeme heyeti yapıyor.” ve A2 “Ödediğimiz ücreti tercümanların belirlediği yahut hakim veya hakime hanımın takdirine göre yazıyoruz.” diyerek bu bilgiyi desteklemiştir. Hakimlere çeviri ücretini nasıl belirledikleri sorulduğunda ise, H1 “Mesaisine göre, emeğine göre.” ifadesiyle duruşmada çeviri yapılan süreyi ve çeviri için harcanan emeği göz önünde bulundugunu söylemiştir. Aynı şekilde H2 de “Ücret tarifesi var. Alt ve üst sınırlar arasında bir ücret belirliyoruz. Kaç kişiye çeviri yaptı. Ne kadar süre çevirdi.” diye belirterek süre kısmını vurgulamış ve emeği de duruşmada birden fazla çeviri hizmeti alan kişi olması şeklinde ifade etmiştir.

Tercüman bilirkişinin duruşmada verdiği çeviri hizmetinin ücretini hakimlerin harcanan emek ve çeviri yapılan süreyi dikkate alarak takdir etmesi mesleğe verilen değeri gösterse de T2’nin ifadesinde bu ücretin yetersiz olduğunu belirtmesi aslında hakimlerin sözlü çeviri piyasasını çok bilmediği şeklinde yorumlanabilir. Antalya Adliyesi’ndeki duruşma gözleminde hakim tercümana ücret için fikrini sormazken, Kayseri Adliyesi’ndeki hakim tercümana bir rakam söyleyip uygun olup olmadığını sormuştur. Bu da aslında aktörler arası kişisel ilişkilerin etkisi olduğu şeklinde yorumlanabilir. Çünkü T1 duruşmanın hakimini iyi tanıdığını ve çalışmaya katılmayı

²³¹ Hale& Napier, a.g.e. s.352.

kabul edeceğini düşündüğü için, katılımcı gözlem için o duruşma seçilmiştir. Öncesinde T1'in katıldığı Ağır Ceza Mahkemesindeki iki duruşmada hakim böyle bir soru sormamıştır. Hakimle görüşülemediği için o duruşma gözlemleri çalışmaya dahil edilememiştir.

Ücretin belirlenmesinde T2 tatmin olmadığını belirtirken, ikinci olarak belirlenen ücretin ödemesinin gecikmesinden de tatmin olmadığını söylemiştir ve bunu şu sözlerle açıklamıştır:

“Yani 2018 Ocak- Şubat ayından kalma evraklarım bile var şu anda takip etmek zorunda olduğum. Bir türlü sistem oturmuyor. Özellikle tercümanlarla ilgili ödeme konusunda bir türlü sistem oturmuyor.”

T1 ise, bu durumda sıkıntı yaşamadığını söylemiştir ancak adliyede çalışanlarla hiç sıkıntı yaşayıp yaşamadığı sorulduğunda, üstü kapalı olarak sarf kararda bazen sıkıntılar olduğunu şu sözleri ile belirtmiştir:

“İşte sarf konusunda bazen oluyor. Sarf karar yazdırıyoruz idari işlere. Onlar da şimdiye kadar da şey yapmadı öyle. Ben kendi yapım olduğu için, fazla önemsemediğim için.”

Bu cevaptan yaşanan sıkıntının ne olduğu tam anlaşılmaya da adliye kalem memurunun sarf kararı muhasebeye göndermeyi geciktirmesi, yazmayı geciktirmesi veya muhasebenin ödemeyi geciktirmesi olabileceği düşünülmektedir. Bu açıdan ele alındığında, bir mesleğin çalışanlarına ödemelerin düzensiz yapılması ya da ücretin tatmin edici olmaması da düşük statü göstergesi olarak yorumlanabilir.

4.3.2. İletişim/Etkileşim

İletişim/Etkileşim başlığı altında tercüman bilirkişinin diğer aktörlerle duruşma öncesi ve sonrasında görüşüp görüşmediği, eğer görüşüyorsa ne konuştuğuna ilişkin sorulara verilen cevaplar tartışılmıştır. Bu sorular, tercüman bilirkişinin diğer aktörlerle duruşma dışında etkileşimi olup olmadığını ve bu etkileşimin aktörlerin tercüman bilirkişiye ilişkin algılarını ve davranışlarını etkileyip etkilemediğini yorumlama açısından önemli görülmüştür.

4.3.2.1. Çeviri Öncesi İletişim

Çeviri öncesi/ duruşma öncesi tercüman bilirkişinin diğer aktörlerle görüşüp görüşmediği çalışmaya katılan tüm aktörlere sorulmuştur. Mahkeme çevirmenliği²³² alanında öncü ülkelerden Avusturalya’da hazırlanan Mahkemelerde Tercümanla Çalışmaya İlişkin Ulusal Standart Önerileri (Recommended National Standards for Working with Interpreters in Courts and Tribunals)²³³ tercümanın duruşmaya hazırlık yapabilmesi açısından mahkeme çalışanlarının portal/çevrimiçi ağ üzerinden ya da görüşülerek dava hakkında bilgi verilmesi gerekliliği üzerinde durmuştur. Bu açıdan, tercüman bilirkişinin aktörlerle duruşma öncesi hazırlık için görüşme isteği ya da diğer aktörlerin tercüman bilirkişinin bu bilgilere duruşma öncesi sahip olması gerektiğine ilişkin farkındalığının, olması çeviri sürecini etkileyen önemli bir durumdur. Zira tercüman bilirkişi duruşmaya hazır olmazsa çeviri sürecinde sıkıntı yaşayabilir.

T1’e aktörlerden herhangi biriyle duruşma öncesi görüşüp görüşmediği sorulduğunda “İfadeleri görüyoruz. Gerekmesi durumunda karışık konular olunca şahsın ifadesini okuyoruz çünkü mahkemede ihtiyaç oluyor.” şeklinde cevap vermiştir. Burada tercüman bilirkişinin adliye kalem memuru ile görüşüp ifadeyi görmek istediği düşünülmektedir. Çünkü A1 tercüman bilirkişiye çeviriye ilişkin herhangi bir kaynak sunup sunmadığı sorusuna “...dosya hakkında bilgiyi çok nadir oldu verdiğimiz.” cevabını vermiştir. H1 ise, “Görüşme yapılmaz. Yapılması da uygun görülmez.” cevabını vermiştir. M1’in cevabını tercüman “Görüştük diyor. Mahkeme hakkında konuştuk diyor.” ifadeleriyle çevirmiştir.

Aynı şekilde gözlem notları da verileri destekler niteliktedir. T1 duruşma öncesi mahkeme salonunun önüne gidip, kendisi mülteci ile görüşüp, davanın konusu ile ilgili bilgi almıştır. Diğer ülkelerde tercümanlarla çalışmaya ilişkin bir farkındalık olduğu için, tercümanla duruşma hakkında bilgi paylaşılması diğer aktörlere

²³² Mahkeme çevirmenliği Çeviribilim alan yazınındaki ve dünyadaki uygulamalarda bilinen adıyla belirtilmiştir.

²³³ Mahkemelerde Tercümanla Çalışmaya İlişkin Ulusal Standart Önerileri (Recommended National Standards for Working with Interpreters in Courts and Tribunals), 2017. (çevrimiçi) https://ausit.org/wp-content/uploads/2020/02/National-Standards_Court-Interpreters.pdf 7 Haziran 2017

önerilmektedir. Ancak Türkiye’de tercüman bilirkişi Çeviribilim eğitimi olup olmaması fark etmeksizin kendi deneyimiyle çeviri öncesi duruşmaya ilişkin bilgisi olması gerektiğini düşünüp, adliye memuru ile kişisel ilişkileri sayesinde ya da mülteci ile duruşmadan önce görüşmeyi deneyerek bu bilgiye erişmiştir. T2’ye bu soru sorulduğunda şu cevabı vermiştir:

“...duruşmadan bir 10-15 dakika öncesinde mahkeme salonunun önüne geliyoruz. Şahıs varsa, eğer gelmişse, ben kendi adıma özellikle arıyorum ve bulmaya çalışıyorum. Öyle bir zorunluluk yok aslında. Konuyu anlamaya çalışıyorum öncelikle. Eğer avukatı varsa CMK avukatı genelde atanıyor, duruşmalarda ya da işte kollukta da aynı şekilde, savcılıkta da aynı şekilde. Avukat atanmışsa avukat eşliğinde üçlü olarak yani görüşüyoruz Arap şahıs, ben ve avukat olarak. Konuyu kendim anlamaya çalışıyorum. Aynı şekilde önce avukata aktarmaya çalışıyorum. Avukatın söylemek istediği bir şey varsa iletiyorum. Şahsın söylemek istediği bir şey varsa avukata, o şekilde aracılık yapıyorum.”

T2’nin de belirtildiği şekilde konuyu anlamak için çeviri öncesi mülteci ile görüştüğü görülmektedir. Aktörler arası bu iletişimin sağlanamaması, duruşmada çeviri sürecini olumsuz etkileyebilir. Bu konuda diğer aktörlerin farkındalığının olmadığı ancak tercüman bilirkişinin farkındalığı sayesinde iletişimin sağlandığı ve bu iletişimin çeviri sürecine etkisi olduğu çıkarımı yapılabilir.

H2 “Hayır, hiçbir şekilde görüşmüyorum.” diyerek H1 ile aynı cevabı vermiştir. Bu cevaplar göz önünde bulundurulduğunda çeviri öncesi iletişim ağına iki durumdaki hakim de aktör olarak dahil olmadığı görülmektedir. M2 duruşma öncesi tercümanla görüşüp görüşmediği sorusuna şu cevabı vermiştir:

“...dün ben tercümanla görüştüm. Tercüman beni aradı, duruşmam olduğunu söyledi. Ben de sabah adliyeye geldim. Bana gelmemin benim için yararlı olacağını söyledi duruşmam olduğu için. Ben de adliyeye geldim. Kendisiyle buluştuk adliyenin önünde. Ona daha önce vermiş olduğum ifadeyi sundum. Kendisi de o ifadeyi baktı ve bana bilgi verdi.”

Bu durumdan T2’nin de T1 gibi duruşma öncesi mülteci ile görüştüğü görülmektedir. Bu iletişim ağını kurarak, duruşmadaki çeviri sürecine hazırlanabildikleri ve adliye memuru veya hakim değil de mülteci aktörle kurdukları ağ sayesinde bu hazırlığı yapabildikleri görülmektedir. Bu konudaki yönergelerin olmayışı, adliyede çalışanların tercümanla çalışmayı bilmeyişi bu süreci olumsuz etkilese de tercüman bilirkişilerin alanda ihtiyaçlarını tespit edip bunu kendi kurdukları ağlar aracılığıyla

yapması, tercüman bilirkişilerin ağdaki aktif aktörlerin başında olduğunun ve mülteci aktörleri kendi rolleri konusunda ikna ettiğinin göstergesidir.

Bu ağ içinde T2 ayrıca mülteciye avukat atandıysa aktör olarak onunla görüştüğünü ve mülteci-avukat görüşmesinin duruşma salonunun önünde kendisi aracılığıyla sağlandığını belirtmiştir. T1 de benzer bir açıklama yapmıştır:

“Avukat bazen oluyor, avukat da vekilini Suriyeli olması Arap olması nedeniyle anlamıyor. Onların da soruları varsa, istekler varsa, talepler varsa onlara da yardım ediyoruz.”

Bu cevaplara göre bazı ülkelerde ayrı bir durum olarak değerlendirilen mülteci-avukat görüşmelerinin (*lawyer-client interactions*)²³⁴ Türkiye’de duruşma öncesi imkan olursa veya tercüman erken gelirse yapılan bir görüşme gibi olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan, çeviri öncesi iletişim ağında avukatın da bir aktör olarak ağa dahil olabildiğini gösterir. Ancak gözlemlenen duruşmalarda avukat olmadığı için, aktör olarak ağa dahil edilmemiştir.

Çeviri öncesi ağda tercümanın gerekli durumlarda iletişim kurduğu bir diğer aktör ise, T1’in belirttiği üzere pedagoglardır:

“Ondan sonra yaşı küçüklerde pedagoglar geliyor. Orada da pedagoglar çünkü 18 yaş altı mahkemelere pedagog eşliğinde giriliyor. Müşteki değil de mağdur çocuklar. Onlara da mahkeme öncesinde görüşme yaptırıyoruz bizim vasıtamızla, yardımcı oluyoruz.”

Bu ifadeler tercüman bilirkişinin sadece duruşmada çeviri yapan bir aktör olmadığını, aynı zamanda duruşma öncesi avukat, pedagog gibi aktörler ve mülteci arasında iletişimi sağladığını göstermektedir.

Tercüman bilirkişinin duruşma öncesi kurduğu bu iletişim ağları, tercümanın rolünün sadece duruşmada çeviri yapmak olmadığını ve sadece duruşma esnasında bir ağ oluşmadığını göstermektedir. Ayrıca, bu ön iletişim ağlarının duruşmadaki çeviri sürecine etkisi olduğu aktörlerin cevaplarına bakıldığında anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, duruşma öncesi görüşmelerde tercümanın ağın içerisinde iletişimi başlatan odak ve merkezi geçiş noktası aktör olduğu konusunda diğer aktörleri ikna ettiği söylenebilir ve Aktör-Ağ Kuramı’na göre sorunsallaştırma evresinin, diğer bir

²³⁴ Sandra Hale, *Community interpreting*, Springer, 2007, p. 79.

deyişle, zorunlu geçiş noktası olan aktörün diğer aktörleri buna ikna etmesinin sağlandığı şeklinde yorumlanabilir. Daha açık olmak gerekirse, ağdaki diğer aktörlerle iletişim ve etkileşimin bu aktörlerin eylemlerini, algılarını veya kararlarını etkileyebildiği görülmektedir.

4.3.2.1.1 Tercüman Bilirkişiler Arası Yardımlaşma

Bu başlık altında tercüman bilirkişilerin diğer tercüman bilirkişiler ile etkileşiminin olup olmadığı ele alınmıştır. Tercüman bilirkişilere diğer tercüman bilirkişilere çeviri ile ilgili danışıp danışmadıkları, internet ya da telefon üzerinden ortak bir sosyal ağlarının olup olmadığı sorulmuştur.

T1 diğer tercüman bilirkişilerle iletişimini şu şekilde ifade etmiştir:

“Diyorum ya mahkemede bazen karşılaşıyoruz, başka yerde karşılaşıyoruz. Görüş... birbirimizden fikir de alıyoruz. Numaralarımız da var. Atıyorum ben gidemediğim yerde yönlendirebiliyorum. Beni aradılar, ben gidemedim. Birkaç tane arkadaşı aradım, yönlendirdim. Talep var diye, gidin diye, gittiler. Hallettiler. Önemli olan işte dediğim gibi işleyiş.”

Bu sözlerle T1 çağırıldığı duruşmaya gidemediği durumlarda adliyede kayıtlı diğer Arapça tercüman bilirkişileri bu işe yönlendirdiğini ve işin aksamasını engellemek için dayanışma içinde olduklarını belirtmiştir. Burada aslında ağı oluşturan aktörler arasında aynı dil çiftindeki tercüman bilirkişilerin de olduğu ve her zaman aktif olarak rol almasalar da gerektiği durumlarda etkileşimleri sayesinde sürece dahil olduğu söylenebilir. T2 de bu konu da şunu söylemiştir:

“..... Hanım işte Arapça dilinde başka bir tercüman var mı siz gelemeyecekseniz diye soruyorlar ya da işte Rusçada var mı bildiğiniz vesaire gibi mutlaka sorular soruyorlar. Biz de yardımcı olmaya çalışıyoruz yani ben kendi adıma yardımcı olmaya çalışıyorum.”

T2 de benzer bir süreç olduğunu hatta bazen başka dil çiftinden insanlarla da iletişimleri sayesinde duruşmadaki çeviri sürecine etkisi bulunduğunu belirtmiştir. Diğer tercümanların işe dahil olmasına yardımcı oldukları evrelerde, tercüman bilirkişiler duruşmaya kendileri katılmasa bile arabulucu (*mediator*) rolüne geçerek süreçte aktif bir rol almaya devam eder. Bir diğer deyişle, kendileri sorunsallaştırma evresinden dahil olma evresine geçemese de başka bir aktörü sürece dahil olmaya ikna eder ve dönüştürüm evresinde tercüman bilirkişi rolünü dönüştürerek,

duruşmaya katılacak tercüman bilirkişiyi belirleyen, çeviri hizmeti organizasyonunu yapan rolüne geçer.

T1 ayrıca sosyal ağ sorusuna “Yok grubumuz yok. Uzlaştırmacı arkadaşlar vardı. Onlar beni eklemişler.” diyerek başka bir iş grubunun sosyal ağına dahil olduğunu belirtmiştir. Ancak tercüman bilirkişilerle telefon dışında teknolojik bir ağ üzerinden etkileşimi olmadığını söylemiştir. Telefon da bu süreçte başka bir tercümana görevin devredilmesinde aktif rol oynarsa arabulucu rolüne geçer. T2 şunu eklemiştir:

“Aslında şöyle yani Antalya’daki tercümanlarla ilgili bir whatsapp grubu oluşturduk kendi aramızda. Hani 250 civarında tercüman var Antalya Adliyesi’nde. Bunun sanırım 24-25 tanesi Arapça. Bir whatsapp grubu oluşturduk, toplansanız 24-25 kişi ancak vardır. Farsça, Rusça, Arapça... Şu anda mevcut olan birkaç kişi bunlardan oluşuyor. Öyle çok büyük bir grubumuz yok.”

Bu durum Antalya Adliyesi’nde çeviri sürecindeki ağa whatsapp grubunun da dahil olduğunu göstermektedir. Burada da bir tercüman bilirkişi çağırıldığı göreve gidemeyeceği zaman o gruptan birine erişmek için mesaj atarsa ya da acil bir tercüman ihtiyacı olduğunda diğer dillerden biriyle o grup üzerinden iletişime geçerse duruşmaya katılacak aktörün belirlenmesinde aktif rol aldığı ve süreci etkilediği için, whatsapp grubu arabulucu rolünde bir aktöre dönüşür, ancak normal zamanda aracı rolündedir ve süreci etkilemediği sürece aktör olarak dahil edilmesine gerek yoktur.

Bunlara ek olarak T2 aşağıdaki ifadeleriyle meslekle ya da işleyişle ilgili de bilgi paylaşımı yaptıklarını belirtmiştir:

“Tabi ki bilgi paylaşımı için. Yani örnek söylüyorum şu karakolda şu dilde tercümana ihtiyaç var. Müsait olan var mı? Varsa şu kişiyi arayın ya da şu numarayı arayın gibi orada bir bilgi alışverişi sağlıyoruz. En fazla kullanma amacımız o ya da işte ne bileyim adliyede ya da bizim mesleğimizle ilgili herhangi bir değişiklik varsa, yenilik varsa onu paylaşmaya çalışıyoruz. Ağrılık bu şekilde.”

Karakoldan bahsetmesi de aynı tercüman bilirkişi listelerinin karakol ve tapu dairelerine de verilmesi nedeniyle aynı kişilerin diğer kurumlarda da çeviri sürecine dahil olmasından kaynaklıdır.

Tercüman bilirkişilerle bu görüşmeler, çeviri süreci ağının kara kutusu açmaya, ağda aktif ve etkisi bulunan başka aktörlerin de varlığının ve işlevinin anlaşılmasına

olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda, çeviri ağının adliyedeki diğer aktörleri ve hatta bazı durumlarda whatsapp grubunu dahi kapsadığını göstermektedir. Gözlemlenen duruşmalarda bunlar aktif aktörler olmasalar da başka bir duruşmada tercüman bilirkişinin duruşmaya gidememesi halinde aktif bir aktöre dönüşebilir. Buradan yola çıkarak, aslında her duruşmanın ayrı ayrı heterojen ağlardan oluştuğu ve tüm duruşmalardaki ağ için genelleme yapılamayacağı tam da Aktör-Ağ Kuramı'nın savunduğu görüşü destekler niteliktedir.

4.3.2.2. Çeviri Sonrası İletişim

Bu kısımda, ağın bütüncül olarak anlaşılması için, tercüman bilirkişilerin diğer aktörlerle duruşmada yapılan çeviri sonrasında etkileşimi sürdürüp sürdürmediklerine ilişkin ifadelerine yer verilmiştir.

T2 bir ifadesinde “Eğer mahkeme sizi çağırmışsa ilk celseden itibaren ya da çağırdıkları andan itibaren her celseye katılmanız gerekiyor.” Diyerek, aslında bir mültecinin davasında dava sonuçlanana kadar bütün duruşmalara katıldığını ve çeviri sürecinin sadece bir duruşmayı değil, davanın sürmesi halinde, aynı kişinin diğer duruşmalarını da kapsayabildiğini göstermektedir. Diğer tercümanın bu konuda bir ifadesi olmasa da T1 ile gözlemlenecek bir duruşmayı beklerken, daha önce gittiği duruşmanın ikinci celsesine çeviri yapmaya gittiği görülmüştür. Ayrıca, destekleyici verilerde tartışılacak olan Çağlayan Adliyesi’ndeki T3 de çeviri yapacağı duruşmalardan ilk celsesi olanın tarihini ve saatini vererek, araştırmacının ilk duruşmayı gözlemlemesinin daha iyi olacağını belirtmiştir. Bu durum da aslında aynı kişinin sonraki duruşmalarına katıldığını göstermektedir.

T2 ayrıca duruşma dışında da mültecilerin kendisiyle iletişime geçtiğini şu ifadeyle belirtmiştir:

“Bazen mesajla bazen telefonla arayarak, bazen yüz yüze görüşerek, sürekli ve sürekli iletişim devam ediyor. O kişi sizden doğru bir cevaba ulaştığı zaman, etrafındaki insanlara da sizin isminizi paylaşıyor.”

Bu durumun aslında tercümanın tam zamanlı olarak bu işi yapmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Ceza mahkemeleri dışında, müştekinin diğer mahkemelerde tercümanı kişileri kendisinin bulması ya da listeden talep etmesi ve çeviri ücretini

kendisi karşılaması nedeniyle gözlemlenen şehirlerdeki adliye kalemlerine tercüman bilirkişilerin kartvizit bıraktığı görülmüştür. Aynı şekilde, T2 de kartviziti olan ve tam zamanlı olarak bu işi yapan bir tercümandır. T1 ise, zaten adliye içinde çalışan bir polis olduğu için böyle bir şey yaşamamış olması olağandır. Bu da tüm aktörlerin, ağların heterojen yapısında ve ağdaki etkileşimde farklılıklara sebep olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, tercüman bilirkişinin bu işi ek iş olarak yapması, ya da tam zamanlı yapması, ayrıca kartvizit de ağın içinde aktif aktörlerdir. Tüm gelirini tercüman bilirkişilikten kazanan bir kişi, başka ağlarda iletişim kurarak, müşterinin çeviri hizmetini ödediği davalarda iş almak istiyor olabilir.

T1 adliye memurları ile çeviri sonrası sarf kararı için görüşüğünü “İşte sarf konusunda bazen oluyor. Sarf karar yazdırıyoruz idari işlere. Onlar da şimdiye kadar da şey yapmadı öyle. Ben kendi yapım olduğu için, fazla önemsemediğim için.” ifadesiyle belirtmiştir.

A1 de bu sözlere paralel olarak çeviri ücretinin ödenmesi faslında görevlerini “Bizler ise sarf karar dediğimiz müzakere şeklinde bir yazımız var. Onu yazarız, onunla birlikte idari işler müdürlüğüne göndeririz, onlar öderler.” şeklinde belirtmiştir.

Buradan anlaşılan, adliye memurunun çeviri süreci öncesinde duruşmaya çağırmak için ve çeviri süreci sonrasında ödeme kararını yazmak için tercüman bilirkişiler ile iletişime geçmekte olduğudur.

4.3.3. Müdahale

Çalışmanın bu kısmında, çeviri sürecindeki iletişim bağlamında yaşanan sorunlar, kullanılan çeviri yöntemi ve çeviriye, tercüman bilirkişiye ve konuşmacıya bir müdahale olup olmadığı irdelenmiştir. Müdahale kavramı çeviriye ve çeviri sürecine etki edecek her tür eylem ve söz olarak düşünülmüş ve bu bölüm insan aktörlerin aracı (*intermediary*) olarak mı yoksa arabulucu (*mediator*) olarak mı davrandığını anlama amacıyla da yazılmıştır. Aktör-Ağ Kuramı ile ilgili bölümde de bahsi geçen aracı rolündeki aktör, ilişkiler ağında aktif bir etkiye sahip olmayan ancak ilişkinin akışını sağlayan konumdayken, arabulucu rolündeki aktör ilişkiye etki eden, dönüştüren bir yapıya sahiptir. Ağdaki ilişki ve etkileşimin bu boyutu,

hakimlerle ve tercüman bilirkişilerle yapılan görüşmelerden ve gözlemlerden elde edilen veriler aracılığıyla ele alınmıştır.

4.3.3.1. Çeviri Sürecinde Yaşanılan Zorluklar

Tercüman bilirkişilerin duruşmada çeviri esnasında yaşadıkları zorluklar doğrudan sorulara ve başka sorulara verdikleri cevaplardan yola çıkılarak, lehçe, konuşmacının çokluğu, SEGBİS uygulamasında ses kalitesi ve davacı/davalının özel durumları olmak üzere dört konuda ön plana çıkmıştır. Tercüman bilirkişilerin verdikleri ilk ortak cevap, Arapçanın pek çok farklı ülkede konuşulması nedeniyle ülkelerin lehçelerinin birbirinden farklı olması ve bazı ülkelerin lehçelerini anlayamamalarıdır. T1 lehçelerle ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

“İlla ki takıldığımız... Çünkü Arapça dili çok lehçeli bir dil. Her yörenin kendine göre bir lehçesi var. Fasih Arapça dediğimiz Arapça var. Kur'an Arapçası. Kur'an Arapçasıyla konuştuğunuz zaman ben fazla bilmediğim için onlarla konuştuğumuz zaman anlaşılamayabiliriz. Onlar da bizim konuştuğumuz diğer şeyleri... Özellikle Suriye, Filistin, Fas benim tam anlaştığım insanlar. Onlarla rahat rahat anlaşıyoruz ama lehçe farkımız oluyor. Çünkü İstanbul Türkçesinde ne diyor gelir misin diyor, öbürü gelele diyor. Aynı şekilde bir lehçe değişikliği oluyor. Sonra işte ama anlıyoruz yani sıkıntı çok nadir.”

T2 de lehçelerin farklılığı konusunda benzer bir noktaya değinmiştir ve T1 gibi daha rahat iletişim kurabildiği lehçeleri belirtmiştir:

“Özellikle Arapça çok, 14-15 lehçeden oluşan bir dil. Yani neredeyse her Arap ülkesinin farklı bir lehçesi var. Sizin hepsini bilme imkanınız sıfır. Ama şöyle oluyor yani genellikle ortak bir paydada buluşuluyor. İki taraf için de geçerli bu. Bazı ülkelerin Arapçası biraz daha zor, bazı ülkelerin Arapçası bize biraz daha yakın. Ben aslen Hataylıyım. Suriye Arapçasına yakın benim konuştuğum Arapça. Turizm sektöründe de çalıştığım için Libya, Kuveyt, Bahreyn gibi farklı ülkelerin de Arapçasını biraz öğrendim. O yüzden biraz daha rahat anlaşabiliyorum.”

T2 ayrıca lehçe konusunda zorluk yaşadığında T1 ile benzer çözümlere başvurduklarını ve açıklama yöntemini kullandıklarını belirtmiştir:

“Dediğim gibi benim açımdan karşılaştığım tek zorluk farklı bir lehçe karşıma çıktığı zaman biraz zorlanıyorum ama dediğim gibi yani dolaylı yollardan da olsa bir şeyler sorarak aslında ulaşmaya çalıştığım şeye de ulaşmaya çalışıyorum mutlaka yanlış çeviri yapmamak adına.”

M1 de çeviri kaynaklı bir sorun yaşayıp yaşamadığı sorusuna “Hayır” yanıtını veren M2'nin aksine daha önce yaşadığı bir sorundan bahsetmiştir ve tercüman şu şekilde

çevirmiştir: “Daha önce karakolda bir sıkıntı olmıştı tercümeyle ilgili. Diğer tercüman diyor biraz anlaşamadık diyor, lehçelerimiz uyuşmadı diyor.”

Lehçelerin bu kadar farklı olması ve duruşmalarda sorun yaratma ihtimali düşünöldüğünde, duruşmaya katılacak müştekinin/sanığın lehçesinin öğrenilip ona göre tercüman bilirkişi çağırılması bir çözüml olabilir. Bir diğler zorlandıkları durum ise, konuşmacının birden fazla olduğu durumlardır. T1 duruşmada birden fazla konuşmacının tercüman bilirkişinin işini zorlaştırdığını “...bazı olaylar oluyor ki çok sanığı çok oluyor, şüphelisi çok oluyor, müştekisi çok oluyor, tanığı çok oluyor. Biraz iş karışıklığı oluyor, anlatmada sıkıntılar yaşayabiliyoruz.” ifadesiyle belirtmiştir.

T2 de aynı durumun SEGBİS’te yaşanmasını bir zorluk olarak anlatmış ve açıklamıştır:

“Bazen üçlü, dörölü SEGBİS’ler olabiliyor. Size işte örnek söylüyorum Adıyaman Adliyesi, Burdur Adliyesi işte ne bileyim Çanakkale Cezaevi gibi birkaç kişinin olduğu dosyalar da geliyor bazen SEGBİS’te. Olağüstü zor oluyor. Olağüstü zor oluyor o anlamda.”

Tercüman bilirkişilerin yaşadıkları sorunlardan birisi de SEGBİS kullanımı sırasında ses kalitesinin düşük olmasıdır. T1 uzaktan çevirinin de bu süreçlerde zorluğundan bahsetmiştir:

“şimdi gözden geçirmeler oluyor. Aylık gözden geçirmeler oluyor. şahıs bir ayını doldurdu mu, tutukluluğun gözden geçirilmesi... şahıs cezaevinde, ben mahkeme salonundayım. Onda da biraz zorlanma oluyor. Çünkü SEGBİS’te bazen şey oluyor. Yanındaki şahıstan anlamadığın zaman hal hareketinden ne demek istediğini anlayabiliyorsun. Ama şahıs karşıda olunca, yanında olmayınca bazen oluyor anlamadığımız şeyler oluyor. Mecbur ona tekrar tekrar ettirmek gerekiyor. Ses de bazen iyi gelmiyor. şahıs uzaksa senden, mecbur kalıyorsun tekrar et diyorsun.”

T1 dil dışı öğelerin yan yana iken çeviriyi kolaylaştırdığını ancak uzaktan çeviri yapılması gerektiğinde, teknik sıkıntılarla birlikte anlama evresinin de zorlaştığını vurgulamıştır. Bu ifadeden beden dilinin çeviri sürecinde etkili olduğu ve uzaktan çevirilerde bu nedenle sorunlar yaşanabildiğı çıkarımı yapılabilir.

T1 ve T2 yüz yüze çeviriyi mi SEGBİS’ten çeviriyi mi tercih edersiniz diye sorulduğunda yüz yüze cevabını vermiştir ve T2 de T1 gibi sesin iyi gelmemesinin

sorun yarattığından “Kesinlikle yüz yüze çünkü SEGBİS sistemi tam oturmadı henüz. Ses kalitesi çok kötü oluyor çoğu zaman. Ya sizin sesiniz oraya gitmiyor ya onların sesi size gitmiyor.” şeklinde bahsetmiştir.

T1’in SEGBİS’ten çeviri yaptığı bir duruşma gözlemlenmiş ancak Ağır Ceza Mahkemesinde terör örgütü üyelerinin olduğu duruşmada çok fazla önlem alındığı için hakim ve mülteci ile görüşmeye müsaade edilmemiş ve bu duruşma çalışmaya dahil edilememiştir.

Son olarak sadece T1 cinsel istismar davasında çocuklara veya akli dengesi yerinde olmayan şahıslara ve yaşlılara çeviri yaparken zorlandığını şu sözlerle belirtmiştir:

“Bayan cinsel istismar konularında bazen bazı terimler olduğu zaman bizim de erkek olmamız münasebetiyle biraz çekince hem bizler de oluyor hem onlarda oluyor. Ayrıca çocuk izleme merkezi var çocuk hastanesinde. Cinsel istismar öyle şey olduğunda orada alınıyor savcı eşliğinde. Orada sosyal araştırmacı var onların eşliğinde. Orada biraz zorlanıyoruz ister istemez, farklı şey olunca zorlanabiliyorsun. Çocuk dediğim gibi.”

T1’in bu zorluk konusunda kültürünün ve cinsiyetinin etkili olduğu kendi ifadesinde de görülmektedir. T2 bu konudan bahsetmediği için bu tür duruşmalara girip girmediği ya da bu durumda zorluk yaşayıp yaşamadığı bilinmemektedir.

T1 ayrıca akli dengesi bozuk ve yaşlı mültecilerden kaynaklı zorluklar yaşadığı durumlar olduğundan bahsetmiştir:

“Bazen adli dengesi bozuk insanlar oluyor. Onlar da ister istemez zorlanıyorsun. Anlatamıyorsun çünkü adamın adli dengesi bozuk. Sen bir şey soruyorsun, o farklı şeyler anlatıyor. Çeviriden ziyade derdini anlatamıyor. Sen de derdini anlatamayınca anlayamıyorsun. Adama bir soru soruyorsun başka şeyler söylüyor. Mesela mahkeme akışı irtibat olmuyor. Yaşlılar oluyor, duymuyor. Bağırarak zorunda kalıyorsun.”

Tercüman bilirkişilerin çeviri hizmeti sunduğu şehirlerin, dava türlerinin farklılık göstermesi zorluklarda da farklılaşmaya sebep olmaktadır. Bu da tam olarak Aktör-Ağ Kuramı’nın iddia ettiği ağların ve aktörlerin durağan olmadığı ve aktörlerin bazen aktif bazen pasif rol aldığı ve bu durumun ilişkiler ağını etkilediği düşüncesini göstermektedir.

4.3.3.2. Çeviri Yöntemi

Mahkemede sunulan çeviri hizmetlerinde kullanılan çeviri yöntemleriyle ilgili bulgulara ortaya çıkan iki konu vardır. Birincisi, tercümanın birinci veya üçüncü tekil şahıs kullanarak çeviri yapmasıdır. İkincisi ise, tercümanın konuşmayı olduğu gibi doğrudan çevirmesi veya açıklama/basitleştirme işlemine başvurmasıdır. Çalışma nesnesi olan iki duruşmada da ses kaydı alınamamasına rağmen, tercüman bilirkişilerle yapılan görüşmeler ve gözlem alan notları üzerinden bu iki konu ele alınmıştır.

Çeviride kullanılan birinci ve üçüncü tekil şahıs konusu T1'e sorulduğunda "Ben onun ağzından konuşuyorum. Gelmiş, gitmiş, vurmuş, kırmış. Onun ağzıyla ben çeviriyorum." şeklinde açıklamıştır. Görüşme sonrası duruşmada yapılan gözlem esnasında da üçüncü tekil şahıs kullanarak çeviri yaptığı görülmüştür. T2 ile duruşma sonrası görüşme yapıldığı için bu soru sorulmamış, duruşmadaki çeviri esnasında ve mülteci ile görüşmeyi çevirdiği zaman da "diyor ki" diyerek cümleye başladığı ve sonra birinci tekil şahıs kullandığı, özetle T1 gibi dolaylı anlatıma başvurduğu gözlemlenmiştir (bkz. Ek: Gözlem Alan Notları, Araştırma Günlüğü). Bu konuda yapılan çalışmaların sonuçları, değişkenlik gösterse de tercümanın üçüncü tekil şahıs kullanmasının kendisi ile çeviri yaptığı kişi arasına mesafe koymak amacıyla yapıldığını iddia etmektedir. Ancak bu çalışmadaki durumun görüşme yapılan tercüman bilirkişilerin çeviri eğitimi almamış olması ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Mikkelsen'in Amerika Birleşik Devletleri örneğinde "Çevirmen... soruyor" şeklinde, çevirmenin kendisi konuşurken üçüncü tekil şahıs, çeviri yaparken birinci tekil şahıs kullanılmasından ve konuşmada kimin özne olduğunun böyle ayırt edilebileceğinden bahsedilirken²³⁵, Türkiye bağlamında iki tercüman bilirkişinin de konuşmacıyı üçüncü tekil şahıs kullanarak çevirdiği görülmektedir. Philipp Angermeyer²³⁶ çeviride birinci ve üçüncü tekil şahıs kullanımı ile ilgili küçük davalara bakan mahkemelerdeki tercümanların çevirilerini inceleyerek yaptığı çalışmada, bireysel çeşitlilik olduğunu belirtmiştir. Tercümanlar kurumun dili olan

²³⁵ Mikkelsen, 2017, p. 77.

²³⁶ Philipp Sebastian Angermeyer, "Translation Style and Participant Roles in Court Interpreting" *Journal of Sociolinguistics*, 13/1, 2009, p. 3-28.

İngilizceye çeviri yaparken ağırlıklı birinci tekil şahıs kullanmaktadır. İngilizceden başka bir dile çeviri yaparken dolaylı anlatım kullanmaktadır. Angermeyer, bu durumda tercümanın çeviri yaptığı kişiyle arasına mesafe koymak gibi bir amacı olmadığını ama çevirmenin birinci tekil şahıs kullanırken kurumun normlarına uymaya çalıştığı şeklinde yorumlanabileceğini belirtmiştir. Susan Berk-Seligson da mahkemede sözlü çeviri söylemini derinlemesine incelediği çalışmasında, Amerika Birleşik Devletleri’nde etik ilkelerde belirtildiği şekilde birinci tekil şahıs kullanarak çeviri yapılması gerektiğini ancak bazı durumlarda sanığın yanlış anlamasını önlemek ve kendilerini sanığın öfkesinden korumak için tercümanların “Ben, hakim,...” şeklinde ya da üçüncü tekil şahıs ile çevirmeyi tercih ettiklerini açıklamıştır.²³⁷ Bu tezde, tercümanın Arap mülteciye çeviri yaparken hangisini tercih ettiği bilinmemektedir, bu nedenle bu çalışmada kurumun diline yapılan çeviri dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

İkinci olarak çeviri konusunda H1 “Tarafların beyanını doğrudan, kendinden ifade eklemeden, duygu katmadan aktarması” şeklinde yöntemle ilgili bir ifade kullanırken, T1 de bu ifadeyle uyumlu bir şekilde “Biz vatandaş, müşteki artık sanık neyse ne söylerse biz onu söylemekle mükellefiz. Bizim değiştirmemiz, yorum yapmamız, işte şöyle yapmamız, öyle bir şey olamaz.” şeklinde açıklama yapmıştır.

T2 de benzer şekilde “Şimdi şöyle benim görevim duyduğum şeyi aktarmaktır.” ifadesini kullanmıştır. Bu çalışmanın Mahkeme Çevirmenliği başlıklı ikinci bölümünde bahsi geçen etik ilkelerde, anadil konuşucusunun hukuki kavramlara maruz kaldığı gibi yabancıların da maruz kalması gerektiği ve bu nedenle çevirinin doğrudan söylendiği şekliyle yapılması belirtilmiştir.²³⁸ Yılmaz Düzen ise, Birleşik Krallık’ta çeviri hizmeti sunulan yabancıların ülkenin hukuki işleyişini bilmemesi ve kültürel öğeler nedeniyle açıklama yapılmasının gerekli olduğu yerleri açıklayacaklarına ilişkin yemin ettiklerini dile getirmiştir.²³⁹

²³⁷ Susan Berk-Seligson, **The Bilingual Courtroom: Court interpreters in the Judicial Process**, University of Chicago Press, 2.ed., 2017, p. 116.

²³⁸ Mikkelsen, 2017, s. 75-82.

²³⁹ Düzen, 2015, s. 155.

Bu çalışmanın katılımcıları olan tercüman bilirkişiler açıklama ve basitleştirme işlemine başvurduklarını ifade etmişlerdir. T1 “Basite indirmek lazım çünkü hukuk terimleri çok ağır olur, insanlar anlamada sıkıntı yaşıyor.” demiştir. Ayrıca, lehçe farklılıkları olduğunda ya da mülteciyi anlamadıklarında mülteciye soruyu farklı şekillerde sorarak ve açıklayarak cevabı almaya çalıştıklarını şu sözlerle ifade etmiştir:

“...biz elimizden geldiğince anlamadığımız konuları şahsa açıklamalı bir şekilde, başka yönlerden sorarak yani, konuyu anlatarak yani, hem kendi açısından hem de mahkemeye anlatarak çözmeye çalışıyoruz.”

T2 de benzer şekilde mülteciyi anlamadıkları ya da mültecinin anlamadığı durumda soruyu dolaylı olarak anlattığını belirtmiştir:

“Ama anlamadığım yerler olduysa kesinlikle yanlış çeviri yapmamak adına tekrar soruyorum. Anlamaya çalışıyorum. Yani direk sorduğumda anlayamıyorsa, dolaylı olarak konuyu anlatmaya çalışıyorum ve o şekilde aktarıyorum.”

Çalışmaya katılan tercüman bilirkişilerin çeviri sürecinde üçüncü tekil şahıs veya “diyor ki” ifadesiyle doğrudan yerine dolaylı anlatımla çeviri yaptığı, mülteciyi anlamadıklarında ya da mülteci anlamadığında açıklama ve basitleştirme işlemlerine başvurdukları gözlemlenen duruşmalarda görülmüş ve tercümanların da kendi ifadelerinde yer almıştır. Tercüman bilirkişinin sadece sürecin akışını sağlayan dilsel bir aracı olmadığı, sadece sözcüklere ve sözdizimine uyarak çeviri yapmadığı, iletişimi kolaylaştırmak ve sekteye uğramasını engellemek amacıyla farklı yöntemlere başvuran aktif bir rolü olduğu görülmüştür.

4.3.3.3. Çeviriye ve Tercüman Bilirkişiye Müdahale

Hakimlere duruşmada çeviri yapıldığı esnada bir müdahalede bulunup bulunmadıkları sorusuna H1 bilirkişiye müdahale edilemeyeceği cevabını vermiştir. H2 de bunu açıklayarak şöyle söylemiştir:

“Hakim bilirkişi olarak duruma müdahale edemez. Hakim tercümanı yetersiz görürse değiştirebilir. Ama bende böyle bir şey olmadı. Ama şunu yapamaz, tercümanın yerine geçip tercüme edemez.”

H1 bilirkişi hakları nedeniyle müdahale edilmemesi gerektiğini belirtirken, H2 de aynı durumu vurgulamakla birlikte tek müdahalenin tercümanın yetersiz olması

durumunda değiştirilmesi olabileceğini ancak böyle bir şey yaşamadığını söylemiştir. Bu bağlamda, bilirkişi haklarının da bir aktör olarak ilişkiye dahil olduğunu belirtmek mümkündür.

Tercüman bilirkişilere aynı soru yöneltildiğinde, T1 aşağıdaki ifadesiyle tercüman yemininin ağdaki aktörler arasında güven oluşturduğunu göstermiştir:

“Müdahale olmaz çünkü biz yeminli tercümanız, bize güveniliyor ki. Habes bir durum olursa illa ki olabilir yani. Ama şuana kadar ben öyle bir şey ile karşılaşmadım. Var hakimlerden bilen hakimlerimiz var. Avukatlardan Arapça bilen arkadaşlar var. Olabilir ama biz elimizden geldiğince anlamadığımız konuları şahsa açıklamalı bir şekilde, başka yönlerden sorarak yani, konuyu anlatarak yani, hem kendi açısından hem de mahkemeye anlatarak çözmeye çalışıyoruz.”

T2 ise, T1 ile aynı şekilde tercüman bilirkişi yeminine vurgu yapmıştır:

“Şimdi şöyle benim görevim duyduğum şeyi aktarmaktır. Doğru ya da yanlış eksik ya da fazla beni ilgilendirmiyor o kısmı. Benim görevim duyduğum şeyi düzgün bir şekilde aktarabilmek ve biz bunun için her sene başında yemin ediyoruz doğru tercüme yapacağımıza, doğru şekilde aktarım yapacağımıza dair yemin ediyoruz ve bunun doğrultusunda işimizi yapıyoruz.”

İki tercümanın da çeviriye ve tercüman bilirkişiye müdahaleyi engelleyen ve aradaki güven ilişkisini oluşturan tercüman bilirkişi yeminini göstermesi bu yeminin ağda aktif bir aktör olduğunu düşündürmektedir. T2 ayrıca şunları eklemiştir:

“Fakat birkaç kere duruşmalarda Arap olan kişinin örnek söylüyorum daha önceki tercümanın yanlış tercüme yaptığına dair bir şikayet olduğunu duymuştum. Böyle bir durumda şahıs şikayetçi oluyor mahkemeye ya da savcılığa. Diyor ki ben şu şu tercüman gelmişti, onun Arapçasını anlamadım. Ben başka bir tercüman talep ediyorum şeklinde tercüman talep etme şansı vardır. Şikayet de edebiliyor. Yani ben bu kişinin tercümanlık yapmasını istemiyorum. Hiçbir şekilde Arapçası anlaşılmıyor gibi bir şikayette de bulunabiliyor. Ama bu çok büyük bir suçlama olduğu için ve ne yazık ki eğer tutukluysa şahıs bu aleyhe kullanılacak bir şey de olabileceği için hakim ve savcılar bunun takdirini yapıyor. Çoğu zaman bu sadece bir yöntem olarak kullanılıyor kişiler tarafından. Uzatma yani başka bir tercümanla da şansımı deneyim gibi bir bakış açısı da hakim.”

Bu sözlerle T2 mültecinin de tercüman bilirkişiyi yetersiz görme hakkı olduğunu ancak bunun duruşmanın süresini uzatmak için kullanılabildiğini belirtmiştir. Gözlemlenen duruşmalarda hakimlerin ya da mültecilerin reddi tercüman talebi olmaması nedeniyle, çalışma nesnesi olan bağlamda reddi tercüman hakkı aktif bir aktör olmasa da herhangi bir duruşmada hakim ya da mülteci tarafından böyle bir talebin olması halinde çeviri sürecini etkileyen bir aktör olarak rol alabilir.

Müdahale konusunda dikkat çeken bir diğer husus ise, tercüman bilirkişilerin duruşmanın tamamını çevirmemesidir. Çalışma için gözlem yapılan duruşmalarda tercüman bilirkişi duruşmanın başında katip ile kimlik teyidi yapmıştır ve sonrasında sadece hakim soru sorduğunda ve mülteci cevap verdiğinde çeviri yapmıştır. Duruşma esnasında hakimlerin diğer aktörlerle konuşmaları mülteciye çevrilmemiştir. H2 bu durumu “Kişiye dosyadaki kanuna göre bilgi verilir. Ne kadar gerekliyse o kadar aktarılır.” şeklinde açıklamıştır. H1 ile duruşma öncesi görüşüldüğü için, duruşma sonrası yoğun olduğunu belirttiği için bu soru sorulamamıştır. Ancak önceki bölümlerde belirtilen Ceza Muhakemesi Kanununun 202. maddesindeki “...iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar anlayabilecekleri biçimde anlatılır.” ifadesinin duruşmanın tamamının çevrilmemesi konusunda etkin bir aktör olduğu görülmektedir.

4.3.3.4. Konuşmacıya Müdahale

Tercüman bilirkişilerle yapılan görüşmelerden ortaya çıkan bir diğer konu ise, tercüman bilirkişinin duruşmanın akışında ve çeviride sorun yaşanmaması için konuşmacıya müdahale etmesidir. Burada konuşmacıdan kastedilen genellikle mülteci olmasına rağmen hakimin de konuşmacı olduğu durumlardan bahsedilmektedir. T1 bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

“Dava çok karışık olay çok, olayın şekli, zaman aşımı, silah var, bilmem ne var. Bazen oluyor anlayamıyorsun kim. Üç kişi var. Bir şey söylüyor ama kime söylediğini bilemiyorsun. Artık kimse reisse reise tekrar eder misin diyorsun. Tekrar ediyor ben de ona söylüyorum. Vatandaşın da bazen anlattığı oluyor, çok şey söylüyor. Hak geçmesin diye tekrar ettirmek zorundasın. Çünkü bir kelimenin hukukta yeri vardır yani. Kimse mağdur olmasın diye en iyisini yapmaya çalışıyoruz.”

T1’in ifadesi, çok konuşmacının olduğu durumlarda ya da konuşmacının uzun konuştuğu durumlarda çeviride eksik olmaması için tekrar etmesini istediğini göstermektedir. Tercüman bilirkişinin aktif bir aktör olarak duruşmada çeviri sürecini yönettiği ve görünür bir rolde olduğu anlaşılmaktadır. T1 ayrıca kendisinin mülteciyi durdurduğundan bahsetmiştir:

“Biraz konuşuyor dedim ya çok konuşuyor, unuttur. Belki önemli bir şey unutmuş oluruz biz. Çünkü adam bizi anlamıyor. Benim dediğimi de bilmiyor. Hakim de ne dediğini bilmiyor adamın. O yüzden biraz konuşturuyoruz ve bekle diyoruz... Dur

diyoruz, bekle diyoruz. Hakim de diyor bekle diyor. Çok konuştun bekle diyor. Biz de şey yapmıyoruz. O yüzden biraz bekletiyorsun. Hakime anlatıyorsun böyle böyle diyorsun. Tamam diyor, tekrar başa sarıyor. Tekrar devam ediyor. Ben de unutma diyorum diyeceklerini. Yavaş yavaş söyle ki senin için de iyi mahkeme açısından da iyi derdini anlatabilmen için.”

Bu ifadelerle de T1 hakim de tercüman bilirkişinin görevini kolaylaştırmak için mültecinin konuşmasını durdurduğunu belirtmiştir. Bir diğer konu ise, tercüman bilirkişinin mülteciyi yavaş konuşmaya ikna ettiğini belirtmesidir. T2 de buna benzer bir açıklama yapmıştır ve hakim ya da savcının tercüman bilirkişiye sadece konu ile ilgili kısmı çevirmesi konusunda müdahale ettiğini belirtmiştir:

“...bazen Arap olan kişi uzun uzun konuşmak istiyor. Çok uzun konuşup derdini anlatmak istiyor. Siz de ister istemez onun konuştuğunu anlatmaya çalışıyorsunuz. Ama çoğu zaman çok ilgisiz şeyler anlatıyor. Asıl konudan çok uzaklaşıyor. Böyle bir durumda tabi ki müdahil olunuyor. Mesela hakim ya da savcı diyor ki ben size şunu sordum, siz iki saattir ne anlatıyorsunuz gibi yorum yapabiliyor. Bu sefer biz de hakime bu konuyu anlatıyoruz. Bu bunu bunu söylüyor, biz de hani tercüman olarak size aktarıyoruz. Orada o şeyi kesiyor. Sadece konuyla ilgili bir bilgi aktarımı yap şeklinde.”

Bu müdahaleler ağı içindeki aktörler arasında çevirinin yani iletişimin kolaylaşmasını sağlamak için yapılan müdahalelerdir. Ancak veriler bize tercüman bilirkişinin de hakim de çeviri süresinde aktif rol aldığını ve diğer aktörleri bu rol konusunda ikna ettiğini göstermektedir.

4.4. Destekleyici Veriler

Bu bölümde sunulan veriler Aktör-Ağ Kuramı açısından ele alınamadığı için çalışmaya doğrudan eklenmemiştir ancak başka bağlamlarda olası ağları ve etkileşimleri tartışmak ve asıl verilerin güvenilirliğini desteklemek amacıyla çalışmaya dahil edilmiştir. İstanbul Çağlayan Adliyesi’nde çalışan 2 tercüman bilirkişi ile yapılan görüşmeler, Çağlayan Adliyesi’nde tercüman bilirkişilerden birinin görev aldığı duruşmanın gözlemi ve 2 Ankara Batı Adliyesi, 1 Hatay Adliyesi, 1 Şırnak Adliyesi’nden olmak üzere 4 hakime uygulanan açık uçlu anketler bu verileri oluşturmaktadır.²⁴⁰

²⁴⁰ Bundan sonra Çağlayan Adliyesi’ndeki kadın tercüman T3, erkek tercüman T4, Antalya Batı Adliyesi’ndeki Hakimler H3 ve H4, Bursa Adliyesi’ndeki Hakim H5 ve Alanya Adliyesi’ndeki Hakim H6 olarak anılacaktır.

4.4.1. Konum

4.4.1.1. Fiziki Konum

Durum çalışmasına dahil edilen tercüman bilirkişilerin fiziki konumunun genellikle Arapça konuşan kişinin konumuna göre değiştiği, tercüman bilirkişinin mültecinin yanında durduğu ve bu durumun diğer aktörlerin tercümanın görevi ve konumuna ilişkin algılarını etkilediği görülmüştür. Tercüman bilirkişi duruşmalarda tüm aktörlere çeviri hizmeti sunmasına rağmen, diğer aktörler tarafından mültecinin tercümanı olarak yorumlanmıştır.

İstanbul Çağlayan Adliyesi'ndeki tercüman bilirkişilere duruşmada çeviri esnasında fiziki olarak nerede durdukları sorulduğunda T3 şu şekilde cevap vermiştir:

“Yok sanığın bulunduğu bir yer var biliyorsunuz, mahkeme başkanının tam karşısında. Sanığın iki yanında masalar var. Avukatların bulunduğu masaların olduğu yerde oturuyoruz biz. Arkada ya da farklı bir yerde oturmuyoruz. Avukatların yanında, sağında veya solunda. Sanıkların yanına bazen yaklaşıp tercüme yapma mesela sanık rahatsızsa, herhangi bir tercümede veya konuşmasında sıkıntısı varsa veya sesi çok çıkmıyorsa, yaşı çok büyükse, sesini çok alamıyorsak veya adres bilgilerini alacağız çok sağlıklı bir şey vermiyorsa bize bazen sanığa yaklaşabiliyoruz.”

Nitekim aynı tercüman bilirkişinin çeviri yaptığı duruşma gözlemlendiğinde, tercüman masada otururken sanığın adresini tam anlayamayınca, katipten kağıt kalem alarak sanığın yanına gitmiş ve adresi yazarak teyit etmiştir. Ardından o kağıdı katibe uzatarak adresi doğru yazmasını sağlamıştır (bkz. Ek: Çağlayan Adliyesi Gözlem Alan Notu).

İstanbul Çağlayan Adliyesi'nde görüşülen bir diğer tercüman bilirkişi T4 de bu soruya şu cevabı vermiştir:

Yani o anki salonun durumuna göre değişiyor. Genelde sanığın varsa avukatın tarafında. Hani ekranlarda var mahkemelerde. Ekrandan hani yazılanı takip edebilmek amacıyla sanığın sağ tarafında duruyorum ben genelde. Ama salonun durumuna göre sanığın yanında durduğumuz oluyor, işte müştekinin yanında durduğumuz oluyor. Ama ben sağ tarafta sanığın avukatının yan tarafında duruyorum. Hani genelde sanığın avukatı bir şeyler sormak istiyor. Onun sorularını yöneltmek için sanığın avukatının yanında duruyorum.”

T4 de T3 ile aynı konumu tercih etmiştir. Ayrıca, bu cevap yukarıda bahsi geçen Antalya durum çalışmasında T2'nin de neden T3 ve T4 ile aynı yerde durduğunu açıklamaktadır ve iddianamenin yansıtıldığı ekranın çeviri sürecinde aktif rol oynadığının göstergesidir. Bazen T1 gibi duruşmada sanığın yanında olduğu da diğer aktörler tarafından vurgulanmıştır. Buna ek olarak, gözlemlenen duruşmalardan sadece Çağlayan Adliyesi'nde avukatın hazır bulunduğu görülmüştür.

4.4.1.2. Sosyal Konum

4.4.1.2.1. Mesleğe Yönelim

Çağlayan Adliyesi'nde görüşülen T3 ve T4, T1 ve T2 gibi Arapçayı anadil olarak konuşan ve Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu bölgesinden gelen vatandaşlardır ve bu mesleğe yönelten nedenlerden biri de budur.

Mahkemede tercüman bilirkişilik işini T3 de T2 gibi tam zamanlı ve tek gelir kaynağı olarak yapmaktadır. T4 ise, T1 gibi adliyede çalışan bir personeldir ve T1'den farkı adliye memuru olarak çalışıyor olmasıdır. T4 bu işe yönelme nedeninin T1 gibi ek gelir olduğunu belirtmiştir ve bu ortamda çalıştığı için çevresinde görerek bu işe başlamıştır. Bunu da şu sözlerle açıklamıştır:

“Ben zaten adliyede çalışıyorum. Yani daha önce çevremizde görüyorduk. Tercümanlar geliyordu. Ek gelir gibi bir şey. Ek gelir. Zaten adliyede çalışıyorum. Ayda 2-3 tane dosya alsak ekstra bir gelir yani düşündüğümüzde açıkçası.”

T3 ise, T2 gibi anadilini kullanarak bir iş yapmaktan zevk aldığına ve yardımcı olduğunu düşündüğüne şöyle değinmiştir:

“...dilimi en iyi şekilde yapabileceğim yerin mahkemeler olduğunu ve mahkemelere de bu anlamda çok katkıda bulunduğumu düşünüyorum. Yardımcı oluyorum yani ziyadesiyle bu işi iyi yaptığımı düşünüyorum.”

Mahkemelerde tercüman bilirkişiliği tam zamanlı olarak yapan iki kadın aktör de anadillerini kullanarak ve yardım ederek kendilerini bu işte tatmin ettiğini düşünürken, adliyede farklı görevlerde çalışan diğer iki erkek aktör de bu işi anadilleri aracılığıyla sağladıkları ek gelir kaynağı olarak görmektedir. Genellikle, tercüman bilirkişiliğin ek iş olarak yapıldığı bilinmektedir ama bu işin düzenli görev

olarak tam zamanlı şekilde yapılabilceği T2 ve T3'te görölmektedir. Çalışmaya katılan 2 kadın aktörün bu işi tam zamanlı yapması, 2 erkek aktörün de ek iş olarak yapması cinsiyetin de bir aktör olarak mesleğın icrasını etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca, anadil ve çalışılan çevrenin tercüman aktörlerin ağa girişinde arabulucu rolünde olduğu ve ağı etkilediği görölmektedir. T1 ve T4 adliyede çalışmasa bu mesleğe yönelmeyebilirdi ve ağa dahil olmayabilirdi veya Suriye iç savaşı olmasa ölkede Arapça tercümana talep bu derece çok olmayabilirdi ve anadili Arapça olan kişiler bu mesleğe yönelmeyebilirdi. Ağın içindeki insan olan ve olmayan bu aktörler süreci şekillendirmekte ve etkilemektedir.

4.4.1.2.2. Statü ve Rol

T3 ve T4 kendi rollerini ve mahkemede bunun önemini açıklamaları istendiğinde T1 gibi metafor kullanarak açıklamıştır. T3 kendi rolünü anlatırken ayna metaforunu şu sözlerle açıklamıştır:

“Biz şahsın aynasıyız. Yani o ne söylüyorsa zaten bizim yaptığımız çeviri daha doğrusu benim yaptığım, öteki tercüman arkadaşları bilmiyorum, benim yaptığım çeviri simultane çeviri. Yani ne söylüyorsa, doğru olan bu, prosedür bu, her cümleyi onu durdurarak yavaş yavaş simultane olarak o söylüyor biz çeviriyoruz ve ben kendimi bir ayna, yansıma olarak görüyorum aynen.”

Tercüman bilirkişi çeviri eğitimi almadığı için ardıl çeviri yerine simultane çeviri terimini yanlışlıkla kullansa da cümle cümle çeviri yaparak mülteciyi ayna gibi yansıttığını belirtmiştir. Bu ifade ile sadece çeviri yaptığını belirtmesine rağmen başka bir ifadesinde rolünün bundan fazlası olduğuna değinmiştir:

“Yani mahkemeyi yürütüyorsunuz diyeyim, mahkemeyi siz işletiyorsunuz. Sizin yönlendirmelerinizle yürüyor. Eğer konuya hakimseniz, mahkemenin prosedürünü biliyorsanız bu iş kolaylaşır. Hem mahkemede kolaylaşır, hem hakimde hem savcıda kolaylaştırmaya çalışıyoruz diyeyim.”

Bu ifadeleri ile kendisini süreci kolaylaştıran arabulucu bir aktör olarak tanımlamakta ve prosedürleri bilmenin de çeviri ve duruşma sürecini kolaylaştırdığını vurgulamaktadır. T4 de T1 gibi önce adalet yardım ifadesiyle yardımcı personel olduğunu belirtmiş, ardından T3'e benzer bir metafor kullanarak mülteciler üzerinden rolünü açıklamıştır:

“Bu adli sürece yardım yani yardımcı oluyoruz biz. Tabi maddi bir getirisi oluyor ama sonuçta tercümanlıktan da olmuyor. İnsanlar farklı ülkelerden geliyor. Bu lisanı bilmiyorlar... Özellikle sanıklar yani şöyle bir okyanustasın, tutunacak dal arıyorsun ve senin lisanını bilen bir insan. Her şeyi senden bekliyor hatta bazı sanıklar bizi şey sanıyor, avukat gibi bir şey sanıyor. Bunu da söyleyin, nolur beni bırakın diyorlar. Bizden yardım talep ediyorlar.”

T4 mülteciler için kendisini okyanusta tutunacak bir dal olarak tanımlayarak kendisini mülteci bakımından zorunlu geçiş noktası olarak tanımlamıştır. Ancak mültecilerin tercümanın rolünü daha farklı algılayıp yardım talebinde bulunmaları da bu aktörler arasında yanlış bir rol algısı olduğunu göstermektedir. Bu ifadeler T3’ün mültecilerin kendilerine ilişkin rol algısı ile ilgili ifadeleri ile benzerlik göstermektedir.

Görüşülen hakimlerin tercüman bilirkişinin rolünü, önemini nasıl tanımladıkları sorulduğunda iki konu üzerinde yoğunlaşıldığı görülmektedir. İki hakim ifade özgürlüğü için tercümanın zorunluluğuna şu sözlerle değinmektedir:

“Dosya taraflarının ya da tanıkların kendilerini mahkeme hakimine ifade edebilmeleri açısından; ifade özgürlüğü haklarını kullanabilmeleri zorunlu bir rol almaktadır.” (H4)

“Türkçe dilini yeteri kadar bilmeyen ve kendini Türkçe dilinde tam olarak ifade edemeyenler için tercüman bilirkişi mahkemelerden bir zorunluluktur.” (H6)

Bu ifadeler tercüman bilirkişinin zorunlu geçiş noktası olduğunu göstermektedir. Nitekim, H2 de tercüman olmazsa duruşmanın da yargılamanın da mümkün olmayacağını ifade etmiş ve H4 ile H6 da onunla benzer görüşte olduğunu göstermiştir. Diğer iki hakim de mültecinin söylediklerinin ekleme, çıkarma yapılmadan aynen aktarılmasını vurgulamaktadır. H3 ek olarak tercümanın tarafsızlığından ve duyguların aynı şekilde aktarılması gerekliliğinden “Mahkeme ve dinlenen kişiler arasındaki iletişimi katıksız ve ekleme-çıkarma yapılmaksızın sağlamaktan ibaret bilirkişilik görevi, yargılamayı doğrudan etkilemektedir.” şeklinde bahsetmiştir.

H3’ün tercümanı ağı etkileyen bir aktör olarak vurgulamasına benzer bir biçimde, H5 de davanın seyrinin tercümanın eylemleri tarafından etkileneceğini düşünmesi hakim

aktörlerin ağda tercümanı aracı rolünden çok arabulucu aktör rolünde gördüğü şeklinde yorumlanabilir.

“Tercüman bilirkişinin rolü, tarafsız bir şekilde söylenenleri aynen aktarabilmektir. Özellikle savunma hakkı, ifade özgürlüğü gibi kavramlar düşünüldüğünde; söylenenlerin aynı duygularla ve aynen aktarılabilmesinin davanın seyri açısından oldukça önemli olduğunu düşünüyorum.”

Bu ifadelerde geçen “aynen aktarma” düşüncesinin uygulamada farklı olduğu, tercüman bilirkişinin normal bir vatandaşın bile anlamakta zorlandığı hukuki bir durumu dil bilmeyen kişiler için açıklamaya başvurduğu ana verilerde görülmüştür.

Tercümanlara statülerini etkileyen bir konu olan çeviri ücreti sorulduğunda, T3 bir tarife olduğunu ancak bu tarifeden bağımsız olarak çeviri ücretinin hakim, savcının takdirinde olduğunu belirtmiştir ve tercümanların hakim ve savcının ücrete ilişkin kararına müdahale ettiğini söylemiştir:

“Normalde sabit bir ücretimiz var bizim komisyonda bilirkişi listesinde belirli bir ücretimiz var standart. Ama bu savcının ve hakim, savcının takdirinde. Az kalırız, çok kalırız, daha uzun olur, daha kısa sürer hakim, savcının takdiriyle alakalı. Pek müdahale ettiğimi söyleyemeyeceğim. Müdahale eden yok mu var ama ben pek müdahale etmiyorum hakim, savcının takdirinde.”

T4 de benzer ifadeler kullanarak, Çağlayan Adliyesi’nde hakim/ savcı tarafından belirlenen çeviri ücretlerine müdahale edilebildiğini “...Hakimin takdirine kalmış bir şey. Bazı arkadaşlar talep ediyormuş. Kimisi talep etmiyor...” sözleriyle açıklamıştır. Bu durum, ağın içindeki aktörlerin alacakları çeviri ücreti konusunda karar merciini etkileyebildiklerini ve ağı şekillendirebildiklerini göstermektedir. Bu durum, hakim ve savcılarının çeviri ücreti takdiri konusunda net bir bilgileri olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Ancak alınacak ücretin belirlenmesinde tercümanın aktif rol alabildiği ağlar olması tercümanın ağda tanımlanan rolünün genişleyebildiği şeklinde yorumlanabilir.

Hakimlere çeviri ücretinin neye göre takdir edildiği sorulduğunda, 4 hakim de “emek ve mesaisine göre” cevabını vermiştir ancak H3 ve H5 “Bilirkişi Asgari Ücret Tarifesi” eklemiş, ayrıca H3 “ihtiyaç duyulan dilde bulunan tercüman sayısı ve kat edilen yolu” saymıştır. Bu kısımda bazı dillerde tercümanın az bulunması nedeniyle çeviri ücretinin de yazılı çeviride olduğu gibi arttığı ve adliyeye uzak bir yerden

gelmesi halinde yol parasını da eklediği görülmektedir. H5 ise, duruşmada çeviri hizmeti sunulan kişi sayısı, duruşmanın önemi ve aynı gün tercümana verilen dosya sayısını dikkate aldığını açıklamıştır.

4.4.2. İletişim/Etkileşim

4.4.2.1. Çeviri öncesi İletişim

Tercüman bilirkişilere duruşmada çeviri öncesi aktörlerden herhangi biriyle görüşüp görüşmediği sorulduğunda, T3 ve T4 farklı cevaplar vermişlerdir. T3 duruşma öncesi iddianameleri görmesine müsaade edildiğini, bir diğer deyişle adliye memuru ile çeviri öncesi bir ağ oluşturduğunu şöyle açıklamıştır:

“Daha doğrusu ben mahkemeye girmeden, duruşmaya girmeden önce iddianameyi alıyorum. Zaten birçok mahkeme beni tanıdığı, bildiği ve güvendiği için normalde iddianame herkese verilmez. Beni çoğu tanıdıkları için, uzun süredir bu işi yaptığım için iddianameyi alıyorum, okuyorum ve içeride hem konuya daha hakim olma adına. Mesela diyelim ki herhangi bir uyuşturucu davası. Uyuşturucunun miktarı, şahsın üzerinde yakalanan para, şahsın üzerinde bulunan miktar, hangi madde olduğuna ve konuya hakim olabilme adına iddianamenin elimde olması ve konuya hakim olabilme adına.”

T3’ün ifadesi T1 ile benzerlik göstermektedir. İddianamenin genelde kimseyle paylaşılmadığı bilinmektedir ve T3 tarafından da ifade edilmiştir. Ancak tercüman bilirkişilerin adliye memurları ile kişisel ilişkiler kurarak bir ağ oluşturup iddianameye erişebildiği de görülmektedir. Bilindiği üzere, sözlü çeviri öncesi çeviri yapılacak konuya ve konuşmacıya ilişkin bilginin tercümanla paylaşılması çevirinin kalitesi için büyük önem arz etmektedir. T4 ise, konu ile ilgili bilgi almak için duruşma öncesi kimseyle görüşmediğini ve duruşma listelerinden davanın türünü öğrendiğini şu sözlerle belirtmiştir:

“Yok görüşmüyoruz. Konusu nedir zaten duruşma listeleri oluyor. Duruşma listelerine bakıyorsun, hırsızlıktır, yaralamadır, ona benzer artık suçun konusunu oradan öğreniyorum ben genelde kendi şahsıma.”

Ancak T4’ün adliye kalemlerinden birinde memur olarak çalışması da iddianameye erişme ihtimali olduğu şeklinde yorumlanabilir. Duruşma salonlarının önünde asılı olan liste de tercümana çevireceği konu ve kişi ile ilgili bilgi sağladığı için bir aktör

olarak ağın içinde tanımlanabilir. T3 ayrıca T2 gibi nadiren de olsa avukatla görüştüğünü “...ağır ceza reisinin mesela izniyle avukat görüşmek istiyor.” ifadesiyle dile getirmiştir.

Hakimlerin duruşma öncesi tercümanlarla görüşerek yeni bir ağ oluşturup oluşturmadıkları sorusuna verilen cevaplar aşağıda verilmiştir. Ankara’da görev yapan hakimlerden H4 ve daha önce Şırnak’ta görev yapan H6 duruşma öncesi tercüman bilirkişilerle görüşmediğini belirtirken, daha önce Hatay’da görev yapan H5 de duruşma öncesi tercümanla nadiren görüştüğünü ve tercümanın dili nasıl öğrendiğini sorduğunu ve çeviri yapacağı duruşma konusunu anlattığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Tercüman bilirkişilerle duruşma öncesi görüştüğümüz nadiren oluyor. Görüşmelerde çeviri yapacağı dili hangi vasıfla öğrendiği soruluyor. Çeviri yapacağı olayın hukuki açıdan karmaşık olması halinde, hukuki konuda bilgisi olmayan bilirkişiye özellikle üzerinde durulacak konular anlatılıp, az da olsa konu hakkında bilgi sahibi olması sağlanarak tercümanın daha sağlıklı olması, şahsın da kendini daha iyi ifade etmesi sağlanıyor.”

Bu ifadeler, aslında ağların kendi içinde değişken olduğunu ve duruşmanın konusu hakkında tercümanın bilgilendirilmesinin önemini göstermektedir. Çeviri sürecinde dilsel olarak sorun yaşanmasının önüne geçmek için, hakimin çeviri öncesi iletişim ağında tercümanla bir ağ oluşturabildiği ve bu ağın da süreci olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, hakim hukuk bilgisi olmayan tercümanı ağa dahil olduğunda bilgilendirerek üzerinde durulacak konular bakımından ikna etmekte ve kendisine tanımlanan rolü kabul edip ağa dahil olmasını sağlamaktadır. Benzer bir şekilde, H3 de bazen tercümanla görüştüğünü ve ekleme, çıkarma yapmadan, yorum katmadan çeviri yapmasını istediğini söylemiştir.

Bu açıklamaya gerek duyulmasından dolayı, bazı bağlamlarda tercümanın görevini tam bilmediği, daha açık ifade etmek gerekirse, asıl işinin tercümanlık olmadığı ve dil bildiği için çeviri yaptığı çıkarımı yapılabilir.

Hakimlere daha önce çeviri yaptığını gördükleri, bildikleri bir tercümanı başka bir duruşmaya çağırıp çağırmadıkları sorulmuştur. H4 daha önce tercümanlık yaparken gördüğü ve tekrar çağırdığı bir tercüman bilirkişi olmadığını belirtirken, H3, H5 ve H6 daha önce tercümanlık yapan kişilerden tekrar çağırdıkları kişiler olduğunu

söylemiştir. H3 ayrımı belirtmezken, H5 bu durumun nedeninin daha önce görev yaptığı Hatay ilinde çeviri ihtiyacının çok olması ve tercümana her zaman erişim olmaması olarak açıklamıştır. Çözüm olarak da dil bilen adliye personeline yemin ettirerek onları çağırdıklarını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Ne yazık ki bazı ilçelerde bilirkişi bulunmaması, bilirkişinin o ilçeye gelmek istememesi, bilirkişilerin o esnada işi olması gibi sebeplerle gerçekte bilirkişi vasfını taşımayan tercüman bilirkişilere de işin ivedi olması şartıyla başvurulabilmektedir. İlk görev yaptığım yerde işlerin ivedi ve yoğun olması, tercüman bilirkişiye sık sık ihtiyaç duyulması sebebiyle adliyede görev yapan ve Arapça bilen personeller bilirkişi olarak atanıp isimleri İlk Derece Komisyon Başkanlığına bildirilmiştir. Adliye personelinin bilirkişilik yapması sebebiyle, daha önce çeviri yaparken gördüğümüz ve sonraki duruşmalara çağırdığımız tercüman bilirkişiler olmuştur.”

Bu açıklamadan yola çıkarak, ağan içinde başka bir görevi olan bir aktöre dil bilmesi nedeniyle farklı roller tanımlandığı ve adliye personelinin kendisine tanımlanan bu rollere ikna olup katılım evresini gerçekleştirdiği söylenebilir. Tercüman olmaması nedeniyle duruşmanın yapılamadığı bir aşda, hakim adliye personelinin ağı dahil eden aktif bir arabulucu olur ve duruşmanın yapılmasını ağı yeni dahil olan zorunlu geçiş noktası aracılığıyla sağlar. Ağıdaki ilişkiler de aktörler de dönüşür ve yerlerinden edilir.

H6 ağı etki eden başka bir aktöre de işaret etmektedir. Sanığın da bazı durumlarda listeden tercüman talep edebildiğini ama genelde hakimin tercüman tayin ettiğini açıklamıştır. Ceza mahkemelerinde mahkemenin dilini bildiği halde kendisini başka bir dilde daha iyi ifade edeceğini düşünen bir sanık tercüman talep edebilir ve hakimin takdirine göre sanık çeviri hizmetini kendisi ödemek şartıyla çeviri hizmetinden faydalanabilir. Böyle bir aşda sanık tercümanı listeden seçebildiği için, ağı dahil olacak tercümanı doğrudan belirleyen arabulucu bir aktör konumuna geçebilir.

4.4.2.2. Tercüman Bilirkişiler arası Yardımlaşma

T3 ve T4'e görev aldıkları adliyede diğer tercüman bilirkişilerle iletişim kurup kurmadıkları ve herhangi bir sosyal ağları olup olmadığı sorulduğunda, ikisi de Antalya ve Kayseri durum incelemelerinde tercümanların belirttiği gibi, çağırılıp

gidemedikleri duruşmalara çeviri için arkadaşlarını yönlendirdikleri bilgisini vermiştir. Ayrıca, araştırma için T4'e aynı adliyede görev alan T3 aracılığıyla ulaşılması, aralarında bir iletişim olduğunun göstergesidir.

T3 gidemediği işi arkadaşlarına yönlendirdiğini ve bazen de kendisine fikir danışmak için iletişime geçildiğini şöyle açıklamıştır:

“Ben mesela diyelim ki o anda başka bir mahkemedeyim veya bir ifade esnasında, eğer başka bir mahkeme acil çağırıyorsa, başka bir arkadaşımı paslayıp, onu yönlendirip, onu göndermeye çalışıyorum. Yani başka arkadaşları yönlendiriyoruz... Mesela duruşmaya gireceği zaman ne yapması gerektiğini soran var. Birçok tercüman arkadaşın numarası var bende. Şu kelimenin şu cümlemin nasıl söylendiği, burada ne yapılacağı ya da şurda hangi kelimenin kullanılacağı sorulur bana. Genel olarak o.”

T3'ün çeviri öncesi süreçte danışma ve iş yönlendirme amaçlı diğer aktörlerle ayrı bir ağ oluşturması, bu süreçte birden fazla ağın olduğunun kanıtıdır. Ayrıca, ağın içinde kendisi çağırıldığı işe başkasını yönlendirdiğinde, o kişinin ağa dahil olması konusunda ikna etmekte ve çeviri yapacak kişinin değişmesi ile de süreci etkilemektedir. Bu şekilde, T3 duruşmanın akışının sağlanmasında aracı değil de arabulucu rolünde bir aktör olarak davranarak mevcut işleyişin aksamasına engel olmaktadır ve çözüm üretmektedir.

T4 de benzer bir cevap vererek, tercüman bilirkişilerin oluşturduğu ağın içinde iletişimin etkisini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Çakışan dosyalar oluyor. Nasıl deyim size saat 2'de a mahkemesinde de b mahkemesinde de duruşma oluyor. Pek nadir ama sonuçta adliye büyük. Birkaç tane daha tercüman var. Bazen bizim onları yönlendirdiğimiz oluyor, bazen onların bizi yönlendirdiği oluyor.”

T3 ayrıca whatsapp gibi sosyal ağ ve teknoloji aracılığıyla bir ağa dahil olup olmadığı sorusuna şu cevabı vermiştir:

“Adli tercümanlar olarak 8-10 kişiye yakın bir grubumuz var. Bir de bu ay içinde UNICEF'in Çocuk Dostu Projesi dahilinde tercümanlar bir araya geldik. Bir de 30 kişiye yakın bir Arapça tercümanlar grubumuz var. Onlarla da bir istişare konuşma şeyimiz oluyor tabi ki.”

T2 gibi T3'ün de sözleri whatsapp gruplarını ağın içinde bir aktör konumuna getirmektedir. Bilgi paylaşımı ve iş yönlendirme amaçlı kullandıkları bu teknolojik

ağ aracı rolünde ağın içinde yerini almaktadır. Bir tercüman bilirkişi, kendisi gidemediği işe başka bir tercüman bilirkişiyi whatsapp aracılığıyla yönlendirdiğinde ise, whatsapp arabulucu aktöre dönüşmektedir.

4.4.3. Müdahale

4.4.3.1. Çeviri Sürecinde Yaşanılan Zorluklar

T3 ve T4 ile yapılan görüşmelerden yola çıkarak çeviri sürecinde yaşadıkları sorunlar ele alındığında, T3 cinsel istismar mağduru çocuklara çeviri yaparken duygusal olarak zorlandığını belirtirken, T4 de duruşma için çağırıldığı konuşmacıların Arapça bilmemesine değinmiştir.

T3 dil ile ilgili bir sorun yaşamadığını ancak çeviri yaptığı zaman bazen duygusal anlamda odaklanmakta zorlandığını ve daha çok dikkat etmeye çalıştığını şu şekilde açıklamıştır:

“...belki duygusal anlamda. Bazı küçük çocuklar cinsel istismara uğramış küçük çocukların şeyinde bazen konsantrasyon bozukluğu yaşıyorum. Mesela dün aynı şeyi yaşadım. Bazen çocuk bana bir şey söylediği zaman düşünerek, dikkatli bir şekilde cevap vermeye çalışıyorum çünkü psikolojik olarak ister istemez etkileniyoruz.”

T3’ün bu ifadeleri T1 ile benzerlik göstermektedir. Ancak T1 erkek olduğu için küçük kız çocuklarına çeviri yapmakta ve bazı kelimeleri kullanmakta zorluk yaşadığını da söylerken, T3 sadece duygusal olarak zorlandığını söylemiştir. Bu nedenle, T1’in böyle bir duruşmada görev almasında cinsiyet bir aktör olarak yorumlanabilir ancak T3 için cinsiyet bir aktör değildir. T4’e böyle bir durum yaşayıp yaşamadığı sorulduğunda, bu tarz ve ağır ceza davalarından iş geldiğinde kabul etmediğini dile getirmiştir.

T4 ise, yaşadığı sorunlara konuşmacının dilinin Arapça olmaması üzerine iki örnek vermiştir:

“Hani onunla da bir kere karşılaştım. Arap diye çağırdılar. Arapçaydı, çocuk Fransa’da büyümüş. Asimile olmuş biraz, Arapçayı konuşamıyordu. Onla biraz sıkıntı yaşamıştık. Ben soruyorum, sorduklarıma cevap veremiyor, ben anlamıyorum diyor. Babası arka tarafta oturuyordu. Babası Arapça konuşuyordu. Onunla iletişim

kurabilmiştik ama çocukla iletişim kuramamıştık. Çünkü çocuk Arapçayı bilmiyordu.”

Duruşmaya tercüman çağırırken, sadece etnik kökenine ya da geldiği ülkeye bakarak çeviri yapılacak dilin belirtilmesinin duruşmada sorun yarattığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, tercüman ihtiyacını belirleyip hangi dilde çağırılacağını söyleyen hakim ya da adliye memuru hangi aktör ise çeviri sürecini doğrudan etkilemekte ve süreci sekteye uğratabilmektedir. Ancak bu duruşmada müştekinin babası ağa dahil olmayı kabul etmeseydi duruşma yürütülemezdi. Bu durumda da müştekinin kendini ifade özgürlüğünden ve tercümandan faydalanma hakkından kısmen yararlandığı söylenebilir. İkinci örnekte ise, şunları söylemiştir:

“Bir keresinde de şey yapmıştık. Bir tane kız vardı sanık. Onunla konuşuyorduk, kız tuhaf tuhaf bakıyordu bana. Arkada annesi oturuyordu. Anne ben Arapça bilmiyorum dedi bu Kürtçe neden benimle Arapça konuşuyor. İşte benim de hani annem Kürt olduğu için Kürtçe lisanı da biliyoruz. Kürtçe devam ettik sorgusuna. Onun dışında bir sorunumuz olmuyor ya.”

T4’ün bu sözleri ve diğer ifadeleri dikkate alındığında, Kürtçe ve Arapça anadilleri olduğu için duruşmanın akışını sağladığı anlaşılmaktadır. “Çift dillilik” bu duruşma için süreci “doğrudan etkileyen arabulucu” konumunda bir aktördür.

Ayrıca SEGBİS ile ilgili görüşleri sorulduğu zaman, T3 yaşadığı şu sorunlara ve nasıl çözüm üretildiğine değinmiştir:

“...bazen ses kopukluğu oluyor. Bazen şahsın sesi yankılanıyor, net alamayabiliyoruz veya o bizi duymayabiliyor. Ses yankı yapabiliyor bazen kulaklık yardımıyla, kulaklık takılınca sesin dağılması engelleniyor. O açıdan daha rahat yapabiliyoruz.”

T4 de benzer ifadeler kullanmış ve karşı tarafın kendisini ifade edemediğini de “...SEGBİS’te bazen şey olabiliyor. Seste hışırtı oluyor yani ne bileyim. Çocuk kendini çocuk dediğim taraf kendini ifade edemiyor.” İfadesiyle belirtmiştir.

T1 ve T2 de SEGBİS üzerinden çeviri yaptıklarında T3 ve T4’e benzer teknik sıkıntılar yaşadığını ve yüz yüze çeviri yapmayı tercih ettiğini belirtmiştir. SEGBİS ile çeviri yapılan bir duruşma gözlemlenmiş, yüz yüze ile olan farklara değinilmek istenmiş ancak diğer aktörlerle görüşülemediği için çalışmaya dahil edilmemiştir. Bu nedenle sadece SEGBİS ile ilgili ağda yaşanan sorunlara değinilmiştir.

Hakimler duruşmada çeviriden kaynaklı sorun yaşanıp yaşanmadığı sorusuna yaşadıkları örnekleri anlatarak cevap vermiştir. H6'nın çalıştığı bölge nedeniyle örneği Kürtçe-Türkçe çeviri hatasıdır ve ayrıca mahkemede sözlü çeviri sürecinde gerçekleşmemiştir ancak çeviri hatası nedeniyle bir kişiye dava açılmıştır. H3 de hangi dilde sorun yaşandığını söylememiştir. Ancak daha önce belirtildiği gibi tercümanın duruşmadaki eylemlerinin sonuçlarına gerçek bir durum örneği verilmiştir:

“Çeviri yapan tercümanın hukuki bilgisi yeterli olmadığında dava ile ilgili hususları aktarmada sıkıntı yaşanmıştır. Örneğin bir dosyada anlaşmalı boşanmanın şart ve esaslarını tercüman aracılığıyla tarafa aktaramadığımızdan duruşmayı ertelemek durumunda kaldık.” (H3)

H3 ceza mahkemesinden bir örnek vermemiş olsa da tercümanın dil bilgisinin ve hukuk bilgisinin yeterli olmamasının bir duruşmanın ertelenmesine sebep olduğu bu örnekte görülmektedir. Bu duruşmada “hukuk bilgisi” ağı “doğrudan etkileyen bir arabulucu” rolündedir ve tercüman da bu aktörün eksikliği nedeniyle ağa dahil olamamış ve duruşmanın seyrini doğrudan etkilemiştir. Bir diğer deyişle, ağda hukuk bilgisi ile tercüman bilirkişi arasındaki ilişki kurulamadığı için dönüştürüm süreci tamamlanamamış, sorunsallaştırma evresinde kalınmıştır.

4.4.3.2. Çeviri Yöntemi

T3 ve T4 çeviri yaparken, T1 ve T2 gibi açıklama ya da basitleştirme gibi işlemlere başvurduklarını belirten ifadeler kullanmamıştır. T3 ve T4 ile yapılan görüşmelerden, iki tercüman bilirkişinin de dilsel bir aracı gibi cümle düzeyinde söylenenleri aynen aktardığı çıkarımı yapılabilir. T3 bu konuda “Zaten şahıs ne söylüyorsa, tutuklu, sanık veya suçlanan şahıs hakkında onlar soruyor, ben sorup cevabını alıyorum, onlara yönlendiriyorum.” demiştir.

T4 de benzer bir ifade kullanarak dilsel aracı olduklarını “Ama yani bizim yardımda işte onun söylediğini hakime veya savcıya aktarmak... Sonuçta aracıyız zaten, tercüman aracı.” ifadesiyle vurgulamıştır.

Bu görüşmelerden açıklama, genelleme, basitleştirme gibi işlemlere ilişkin bir çıkarım yapılamadığı için üzerine yorum yapılamamıştır. Aynı şekilde birinci ve

üçüncü tekil şahıs kullanımı ile ilgili görüşmelerde bir ifade yer almamaktadır. Ancak T3'ün çeviri yaptığı bir duruşma gözlemlendiğinde "...demiş" şeklinde üçüncü tekil şahıs kullanarak çeviri yaptığı görülmüştür (Bkz. Ek: Çağlayan Adliyesi'ndeki Gözlem alan Notu).

4.4.3.3. Çeviriye ve Tercüman Bilirkişiye Müdahale

Tercümana müdahale edilip edilmediğine ilişkin tercüman bilirkişi görüşmelerinde ve hakim anketlerinde geçen ifadeler aşağıda verilmiştir. Tercümanlar, bazen avukatlardan, dil bilen müştekiden/sanıktan veya adliye personelinden müdahale olabildiğini dile getirmiştir. T3 bir defa avukat tarafından müdahale olduğunu şu şekilde açıklamıştır:

"Genel olarak yani mahkeme başkanı, savcı, hakim tarafından değil de bazen avukatlar tarafından. Yani yanlış çeviri anlamında değil de belki mahkemenin seyrini değiştirme amaçlı. Biraz daha böyle bir yolu çetrefilli hale getirmek için avukatların müdahalesine uğradım. Sanığı yönlendirdiğim veya başka bir şekilde yargıladığım şeklinde suçlandım avukatlar tarafından. Ama ben şöyle söyleyim bazen hakim soruyu sormadan ben o şahsa o soruyu soruyorum çünkü soracağı soruyu tahmin ediyorum ki nitekim de o soruyu soruyor zaten. O şekilde bazen özel avukatlar tarafından müdahale ediliyorum."

T3 burada aslında avukatların tercümandan faydalanma hakkını davanın seyrini etkilemek için kullandığını belirtmiştir. Ancak kendisi de bazen hakimlerin soracağı soruları tahmin yürüterek kendisi sorduğunu söyleyerek, çeviriye kendisi de müdahale etmektedir. Duruşmalarda hep belirli soruların sorulduğu düşünüldüğünde, bu durumun duruşmaya ve çeviriye herhangi bir etkisi olmayacağı çıkarımı yapılabilir.

T4 de çeviri öncesinde avukatın bir talepte bulunarak müdahale ettiğini şu örnekle açıklamıştır:

"Sanığın avukatı şey yaptı. E işte şunu da söyleyin, bunu da söyleyin. Zaten biz görevden önce her yıl şeyde Aralık ayı gibi bir yemin törenimiz oluyor. Biz adalete bağlı kalacağımıza yönelik yemin ediyoruz. Adamın söylemediği bir şeyi söyleyemeyiz. Avukat hanım şey talebinde bulundu. Sanığın babası hasta, şuyu var bunu var gibi şeyler söyledi. Sanığın kendisi söylemediği sürece bizim söylememiz etik olmuyor."

T4'ün bu müdahaleyi kabul etmemesi ve bunu tercüman yemini ve etik ile açıklaması çeviri sürecinde yeminin aktif arabulucu bir rol oynadığını ve tercümanın eylemlerini etkilediğini göstermektedir. Buna ek olarak T4 mağdur ve sanığın aynı dili bildiği durumda yaşadığı bir örneği de şöyle anlatmıştır:

“...İşte mağdur da o lisanı konuşuyordu. Şey demişti. Bu doğru söylemiyor, ondan sonra hakim sanık için doğruyu söylemiyor demişti. Suçu inkar ediyor. Hakim de tabi inkar edecek sonuçta tamam ben yaptım diyecek hali yok. O onun beyanı, tercüman da aynısını çeviriyor yani sen anlayabilirsin demişti ama...”

T4'ün bu açıklamasından mağdurun Türkçe de bildiği ve tercümanın doğruyu söylemediğini iddia ettiği ancak hakimın tercümanın söyleneni çevirdiğini açıklayarak savunduğu anlaşılmaktadır. T3 ve T4'ün ifadelerinde görüldüğü gibi, avukat ve duruşmada dil bilen aktörlerin de çeviriye müdahale etmeye çalıştığı ve ağı dönüştürebileceği durumlar yaşanmaktadır. H5 de çeviri yapılan ortamda dil bilen mübaşir ve katibin müdahalesine değinmiştir:

“Ancak ilk görev yerimde Arapçadan yapılan tercümelere mahkemede görev yapan ve iyi derecede Arapça bilen zabıt katibi ve mübaşirin müdahale ettiği oluyordu. Somut olarak hatırlamamakla birlikte, mahkeme personeli yanlış çeviriye hemen müdahale edip “Hayır hakim bey şunu sormak istiyor” diye ikazda bulunuyordu. Yani yapılan hatalar kelime hataları değil, tercümanın hukuki olayı kavrayamamasından veya bilmemesinden dolayı yanlış soru sormasından kaynaklanıyordu. Bu durum bizzat duruşma esnasında tercüman bilirkişiye olayı detaylı anlatarak sormak istediğimde kendisinin anlamasını sağladığım oluyordu.”

H5 Arap kökenli Türk vatandaşının yoğun olduğu Hatay ilinde yaşadığı durumlardan verdiği örnekte, adliye personelinin Arapça bildiği ve çeviride hata gördüğü durumlarda müdahale ettiğini açıklamıştır. Nitekim bu bağlamda “çeviri yapılan dil çiftini bilen katip ve mübaşir” hatalı çeviriye engel olduğu için, çeviri sürecini “doğrudan etkileyen ve diğer aktörleri bu konuda ikna edebilen arabulucu” konumundadır. Böyle bir durum, araştırma için gözlemlense, ağındaki bu aktörlerin ilişkisi ve etkileşimi çeviri kuramları aracılığıyla açıklanamayacak bir duruma açıklık getirebilir ve ilişkiler ağının çeviri üzerinde doğrudan etkisini ve katkısını ortaya koyabilir. Ayrıca, bu durum dönüştürüm evresinin de farklı bir şekilde olmasına sebep olabilir. Benzer bir şekilde, eğer yukarıda bahsi geçen avukatlar çeviri ile ilgili müdahalelerinde başarılı olmuş olsa, içinde bulunduğu ağı değiştirip dönüştürebilir ve çeviri sürecini etkileyebilir.

H3 ise, bu durumlardan farklı bir konuya değinmiş ve tercümanın diğer aktörlerin söz almadan yaptıkları konuşmayı çevirdiğinde kendisi müdahale ettiğini söylemiştir:

“Tercüman, mahkeme tarafından sorulan soruyu yabancı dil kullanan kişiye tercüme ederken, yargılama esnasında söz almaksızın konuşan diğer şahısların beyanlarını da tercüme etmeye başladığında, tercüme işleminin mahkemenin sorduğu sorular ile sınırlı olarak yapılması gerektiği hususunda uyarıda bulunuldu.”

Araştırmanın ana veri setini tartışırken, ifadelerle kanıtlanamayan ancak gözlemlerde dikkat çeken bir hususa H3 aracılığıyla açıklama getirilmiştir. Yasal dayanaklar duruşmada sadece “esaslı noktaların” çevrileceğini vurgularken, gözlemlenen duruşmalarda da sadece mülteci müştekilere/sanıklara yöneltilen sorular ve bu sorulara verilen cevaplar çevrilmiştir. Duruşma esnasında diğer aktörler arasında konuşulan kısımlar, bir diğer deyişle duruşmanın tamamı çevrilmemiştir. H2’ye bu durum sorulduğunda, gerektiği kadar bilgi verildiğini açıklamıştır ve H3 de duruşma esnasında söz almadan konuşan kişilerin ifadelerinin çevrilmesine müdahale ettiğini ve tercümanın neleri çevireceğini hatırlattığını belirtmiştir. Bu durumda “esaslı noktaların çevrilmesi” ifadesi “arabulucu” rolünde bir aktördür ve nelerin çevrileceğini doğrudan etkilemektedir. Buna ek olarak, tercüman görevini genişletmek istediğinde ise, hakim tarafından görevi konusunda ikna edilmiştir.

4.4.3.4. Konuşmacıya Müdahale

Konuşmacıya müdahale ile ilgili doğrudan bir soru sorulmamış ancak görüşmeden yapılan çıkarımlar sonucu sadece konuşmanın tercüman tarafından anlaşılmasında durumunda tekrar talep edildiği görülmüştür. T1 ve T2 de kendilerinin ve hakimlerin konuşmacıyı çok konuştuğu zaman durdurduğuna ve anlamadığında tekrar ettirdiğine değinmiştir. T3 de anlamadığı yerler olduğunda konuşmacıya konuşmasını tekrar etmesini istediğini şöyle açıklamıştır:

“Diyorum ki başkanım veya hakim bey tam olarak ne dediğini ben anlamadım veya tam olaya hakim olamadım. Tam olarak öğreneyim öyle sizi yanlış bilgilendirmeme adına diyorum. Tekrar sanığa, şahsa soruyorum bunu mu demek istedin, şu şekil mi hatta tekrar ettirmeye çalışıyorum ki yanlış bir şey söylememe adına. Böyle mi söyledin diyerek düzeltme yapıp doğrusunu aktarmaya çalışıyorum.”

T4 de T3 gibi tekrar etme konusunda müdahale ettiğini “Adam ağır konuşuyor ne biliyim bazen anlamadık, tekrarlar mısın diye sorduğumuz olabiliyor. Bazıları çok hızlı konuşuyor, onu da tane tane diye... sonuçta hak kaybı olmasın.” şeklinde açıklamıştır.

Bu açıklamalardan konuşmacıya müdahalenin tam ve doğru çeviri yapmak için yapıldığı ve tercümanların diğer aktörleri böyle bir çeviri yapmak istedikleri konusunda ikna ettiği görülmektedir. Ağın içindeki bu ilişki süreci olumlu etkilemeye yöneliktir.

4.5. Mahkeme Ağında Dönüştürüm Sosyolojisi

Bu kısımda insan olan ve olmayan aktörlerin birbirleriyle etkileşimleri ve iletişimleri sonucu dinamik bir yapı içinde tekrar tekrar tanımlanan rolleri ve konumları dönüştürüm sosyolojisi bağlamında ele alınmıştır. Bir diğer deyişle, aktörlerin değişen rolleri ve konumlarının kendisine değil ağa katkısına bakılmıştır. Bu bağlamda, rol ve konum kavramları ile aktörlerin ağın içinde dönüştüğü rol ve konumu kastedilmektedir. Aktör-Ağ Kuramı’nın anlatıldığı bölümde (bkz. 2.4. Aktör-Ağ Kuramı) bahsi geçen sorunsallaştırma, anlaşıma, katılım ve harekete geçirme evreleri üzerinden mahkeme ortamındaki aktörlerin dönüştürümü tartışılmıştır. Dönüştürümün tüm evreleri bütün durumlarda olmasa da sorunsallaştırma her durumda olması gereken evredir. Diğer evreler aktörlerin anlaşmasına ve katılımına gerek olmadığı durumda gerçekleşmez.²⁴¹ Bu çalışmada iki durum olduğu için ikisi de ayrı birer dönüştürüm evresi olarak ele alınmıştır. Ancak duruşmalarda tercüman ihtiyacı ile başlayan ilk kısım iki durum için de geçerli olduğu için o kısım başlangıçta ayrı bir dönüştürüm olarak bahsedilmiştir. Bu nedenle üç dönüştürümden bahsedilebilir. Birincisi, Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinde duruşmada tercüman ihtiyacı ile başlayan dönüştürüm, ikincisi Kayseri ilinde gözlemlenen duruşmada tercüman ihtiyacı ile başlayan dönüştürüm ve üçüncüsü Antalya ilinde gözlemlenen duruşmada tercüman ihtiyacı ile başlayan dönüştürümdür. İlk dönüştürüm aynı zamanda diğer dönüştürümlerin sorunsallaştırma evresinin de başlangıcını oluşturmaktadır. Ayrıca, önceki kısımda

²⁴¹ Luo, 2020, p.165.

bahsedilen konular üzerinden olası dönüştürümler de çeviri sürecinde dönüşümün nasıl olabileceğini göstermek amacıyla verilmiştir.

Mahkemedeki duruşma bağlamı bu çalışmanın inceleme nesnesi olduğu için, tercüman bilirkişinin yazılı çeviriye ilişkin süreci bu çalışmanın dışında tutulmuştur. Ayrıca, mültecilik bağlamı çalışmada odak alındığı için, Suriye iç savaşı sonrası Türkiye'ye gelen yoğun mülteci nüfusuyla ortaya çıkan Arapça-Türkçe çeviri ihtiyacı yoğunluğu ve yeni düzenlemelere göre değerlendirme yapılmıştır.

İlk dönüştürüm, Türkiye Cumhuriyeti adliyelerinde tercüman ihtiyacının sorunsallaştırılması ile başlamıştır. Türkiye'deki davalarda adli yargılama dili olan Türkçeyi bilmeyen ya da engelli kişilerin duruşmalarında dil engeli ortaya çıkmakta ve buna bir çözüm üretilmesi gerekmektedir. Bu sorunsallaştırma evresinde Türkiye'nin eski Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (1929), Türkiye'de 1954 yılında yürürlüğe giren ve taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950) birer aktördür. Duruşmalarda tercüman bulundurulmasını, iddia ve savunmanın Türkçe bilmeyen aktörün anlayabileceği şekilde anlatılmasını ve hizmetten ücretsiz yararlanmasını yasalarla koruyan bu aktörlerin amacı, Türkçe bilmeyen ve sağır ya da dilsiz insanların adil yargılanma hakkının korunmasını istemesidir. Bir diğer aktör olan müştekinin/sanığın amacı ise, iddia ve savunma kısmında söyleneni anlamak ve söylediklerinin anlaşılmasıdır. Duruşmayı yürüten aktör hakim/lerin amacı ise, adil yargılanmanın sağlanması ve müşteki/sanık ile iletişimi sağlayarak davanın görülmesidir. Bu amaçlar konusunda mutabık olan aktörler tercümanı ağı dahil eder.

Bu yasalar ya da aktörlere göre duruşmada tercümanın sadece önemli kısımları anlatması beklenir. Bu rolü ilk başlarda tanıdık, akraba, arkadaş, aile üyesi ya da adliyede konuşulan dili bilen çalışanlar geçici tercüman olarak yapmıştır. Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı'nın bünyesinde kurulan yeminli bir çeviri bürosu ise, 1997'de oluşturduğu tercüman listesindeki ekip ile Ankara ve Bursa'daki duruşmalarda çeviri ihtiyacını karşılamıştır. O dönem tercüman gerektiren duruşmaların genellikle Ankara'da görüldüğü bilinmektedir. Diğer şehirlerde ise, tercüman listelerinin oluşturulması ile ilgili herhangi bir uygulama olup olmadığı bilinmemektedir.

Bu dönüştürüm evresinde, Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı'nın amacı adalet hizmetinin iyileştirilmesidir, tercümanların amacı işini yapıp gelir kazanmalarıdır. Bu aktörler, ortak ilgileri ve amaçları nedeniyle ağa dahil olmuşlardır. Bu nedenle, hem anlaşma hem de katılım evresi başarılı olmuştur. Bu evrede, vakfın yeminli çeviri bürosunda çalışanlardan duruşmada çeviri ihtiyacını karşılaması, yasaların bu hakkı koruması, müştekinin/sanığın ve hakimnin birbirini anlaması beklenmiştir. Aktörler kendilerine atfedilen bu rolleri kabul etmiştir ve ağ içindeki etkileşim sürmüştür.

2004 yılında çıkan ve 2005 yılında yürürlüğe girer Ceza Muhakemeleri Kanunu bu süreçte önceki kanunun belirttiklerini tekrar etmiştir ancak Madde 202(3) ile soruşturma evresinde de tercüman bulundurulmasına ve Madde 202(4) ile de müştekinin kendisini başka bir dilde daha rahat ifade edeceğini belirtmesi üzerine ücreti kendisi karşılaması koşuluyla ve hakimnin takdiriyle tercümandan faydalanma hakkına sahip olduğuna ilişkin ifadeler eklenmiştir. Bu yeni aktör, tercümandan faydalanma hakkının sınırlarını ve tercümanın sorumluluk alanını genişletmiştir. İnsan olmayan bir aktör, ağına içine dahil olarak diğer aktörlerin rolünü genişletmiştir ancak bu kısımda anlaşma ve katılım evresi oluşmaz çünkü bağlayıcı bir kanun karşısında diğer sessiz aktörlerin ikna olmaması ya da kendilerine tanımlanan rolleri kabul etmemesi söz konusu değildir.

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sonrası Türkiye'ye yapılan yoğun göçle, sığınmacı ve şartlı mültecilerin ülke içinde kamusal alanda çok fazla çeviri ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu durum da mahkemelerde çeviri ihtiyacını artırmış ve ağa daha çok Arapça- Türkçe dil çiftinde tercümanın dahil olması gerekmiştir. Bu iç savaş ve Suriye'den gelen göç dalgası ağı aktif olarak etkileyen ve şekillendiren bir aktördür. Türkiye'de o dönemde Arapça bölümleri ve mezun olan öğrenci sayısı çok azdır.²⁴² O süreçte, Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi gibi sınırlı sayıda üniversitede Arapça Öğretmenliği ve Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü vardır. Mahkemede tercümanlık

²⁴²2010 yılında öğrenci alan Arapça bölümler için bkz. (çevrimiçi) https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2010/OSYS/Kilavuzlar/TercihKilavuzu/2010_OSYS_Tablo4.pdf 30 Ocak 2021

yapacak kişilerin azlığı ve bu işi yapmanın da bir tercih olduğu göz önüne alındığında, bu işi aktif olarak yapmaya yönelen çoğunlukla Türkiye'nin Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nden gelen Arap kökenli Türk vatandaşları olmuştur. Nitekim bu çalışma için yapılan ön araştırmalar ve çalışmaya katılan tercümanlar bunu kanıtlamaktadır. Tercümanlar, Arapçanın anadilleri olmasını bu mesleğe yönelme nedenleri arasında belirtmiştir. Ayrıca, Suriyelilerin lehçelerinin de kendi lehçelerine benzediğini açıklamışlardır. Suriye'den Türkiye'ye göçün Türkiye'de yaşayan ve anadili Arapça olan vatandaşları ağı tercüman olarak dahil etmeye ikna ettiği söylenebilir. Anadili Arapça olan vatandaşların amacı, görüşmelerde de belirtildiği üzere anadillerini kullanarak iş yapmak ve kendi dilini konuşan insanların anlaşılmasına yardım etmek ve sonuç olarak da adalete yardım etmektir. Gelen mültecilerin amacı da mahkemede anlaşılmasıdır. Mahkemenin amacı ise, mülteci ile iletişim kurabilmek ve davayı yürütebilmektir. Tercümandan beklenen “soruşturma ve kovuşturma evresinde mağdur, şüpheli, sanık ve tanığın beyanlarını başka bir dilden veya işaret diliyle Türkçeye çevirme” işidir ve tercüman kendine tanımlanan rol ve konumu kabul etmesi halinde, tercüman bilirkişi listesine dahil olmak için başvuru yapar ve kabul edilirse anlaşma ve katılım evresi gerçekleşmiş olur. Arapça anadili olan vatandaşlar da başvurularını yaparak ve koşulları sağlayarak listeye eklenmiş ve ağı dahil olmuştur. Bu nedenle, Suriye iç savaşı ve Arapça- Türkçe çift dillilik süreci etkileyen ve dönüştüren arabulucu (*mediator*) aktörler olmuştur.

2013 yılında ise, Ceza Muhakemeleri Kanununa Madde 202(5) eklenmiş ve tercüman listelerinin düzenlenmesinin şehirlerdeki adliyelerde bulunan İl Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonları tarafından her yıl hazırlanması, tercümanların ihtiyaç halinde bu listelerden seçilmesi ve hakim ve savcıların il dışındaki listelerden de tercüman seçebileceği belirtilmiştir. Bu listelerin nasıl hazırlanacağına ilişkin düzenlemenin de yönetmelikle belirleneceği vurgulanmıştır. Yeni madde bir aktör olarak yönetmeliğin rolünü listelerin nasıl hazırlanacağına ilişkin esaslar olarak belirlemiş ve bu yönetmeliği de ağı dahil etmiştir.

Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Tercüman Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik bu maddenin ardından yürürlüğe girmiştir ve ağı içince tercümanın rolünü, başvuru koşullarını, başvuru sürecini, değerlendirmenin nasıl yapılacağını,

tercümanın uyması gereken etik ilkeleri, tercümanın hangi hallerde listeden çıkarılacağını ve çeviri hizmetinin ücretinin nasıl karşılanacağını tanımlamıştır. Ağa yeni dahil olan aktör, ağın içindeki başka bir aktöre yeni bir rol ve konum belirlemiştir. Bu yönetmelik ve yasalar ülke içinde bağlayıcı olduğu için anlaşma ve katılım evreleri yaşanmaz. Ancak bu kanun ve yönetmelik tercümanı ağa dahil ettiği ve rollerini tanımladığı için, ayrıca ilişki içinde olduğu aktörü dönüştürdüğü için aracı (*intermediary*) rolünde değil arabulucu (*mediator*) rolündedir. Bir diğer deyişle, sürece etki eder, katkı sağlar ve aktörleri dönüştürür. Kanun maddesiyle korunan bir hakkı duruşmada vücut bulmuş bir tercümana dönüştürür. Ardından yönetmelikle tercümanları önce listede yazılı isimlere dönüştürür. Listedeki isimler adliyeye tercüman yemini etmeye gittiğinde, tercümanın rolü sözlü bir yemine dönüşür. Yemin yazılı bir şekilde tercümana verildiğinde ve tercüman yazıyı imzaladığında hem imzaya hem de görünür bir aktöre dönüşür.²⁴³

Ayrıca yönetmelikteki tercümanın başvuru nitelikleri doğrudan duruşmaya çağırılacak tercümanın niteliklerini ve çevirinin kalitesini etkilemektedir. Tercümanın en az ilkokul mezunu olmasının beklenmesi ve Madde 8(c) ile aşağıda ifade edilen dil bilgisine ilişkin istenen belge aktif bir aktördür:

“Tercüman olmak istediği dil veya diller ile işaret diline ilişkin diploma, ruhsatname, sertifika gibi belgelerin aslı veya komisyonca onaylanmış örneği, böyle bir belgenin olmaması durumunda tercümanlık faaliyetini yerine getirecek derecede dil bildiğinin yazılı olarak beyanı”

Bu şekilde ifade edilen ve dil ya da çeviriye ilişkin yetkinliği kanıtlayan bir belgenin zorunlu olmaması; başvuran, listeye giren ve mahkemeye çağırılan tercümanın özelliklerini etkilemektedir. Asgari standartlarda bir tercümanın duruşmaya çağırılması da duruşmada çevirinin kalitesini, iletişimin sağlanıp sağlanamamasını doğrudan etkileyebilecek bir aktördür.

Bu kısımda devreye giren bir diğer aktör de tercüman yeminidir. Tercümanların görevini “tarafsız bir şekilde, bilim ve fenne uygun olarak” icra edeceğine dair sözlü olarak ettiği ve yazılı olarak imzaladığı yemin bağlayıcı bir özelliğe sahiptir. Nitekim ihtilafa düştüğü bir durum olduğunda süreci etkileyecek ve değiştirecek bir aktöre

²⁴³ Yücel, 2018.

dönüşebilir. Bu çalışmada da tercümanların kendilerinden etik olmayan şeyler istendiğinde kabul etmemesini sağlayan aktif bir aktör olarak görülmüştür.

Buna ek olarak, yönetmelikte belirtilen etik ilkeler de tercümanın duruşmada çeviri yaparken uyması gereken kuralları belirlediği için davranışlarını şekillendiren bir aktör olarak tercüman yemini ile birlikte ağı içinde yer almaktadır. Ancak yönetmelikte etik ilkelerle ilgili açıklamaların olmaması ve bazı ilkelerin eksikliği de tercüman bilirkişilerin görev sınırları konusunda algısını etkileyen bir aktör olarak yorumlanabilir.

Yeminden sonra nihai listeler oluşturulduğunda, tercüman yeniden listede bir isme dönüşür ve adliyedeki mahkeme kalemlerine, kolluk birimlerine ve tapu dairelerine gönderilir. Ayrıca, yönetmelikte Madde 9 (c)'de belirtildiği üzere tercüman bilirkişi listeleri tercümanların açık iletişim bilgileri ile birlikte “adliye divanhanesine asılır ve elektronik ortamda ilan edilir.” Bazı şehirlerde adliyelerin internet sitelerinde tercümanların bilgilerinin açıkça yazıldığı listeler paylaşılmamaktadır (bkz. 2.1.2. Türkiye’de Mahkeme Çevirmenliği Uygulamaları). Bu durumun, kişisel verileri koruma amaçlı olduğu düşünülmektedir. İlgili birimlere gönderilen bu listeler tercümanın ağını genişleten ve duruşmaya dahil olmasına, anlaşma ve katılım evrelerinin gerçekleşmesine “doğrudan katkı sağlayan arabulucu” rolündeki bir aktör olarak ağına dahil olur ve tercümanı bir kağıtta ad soyada dönüştürür. Bu kısımda, listedeki tercüman bilirkişilerin ad soyadları yukarıda bahsi geçen aktörlerin (kanunun, yönetmeliğin ve tercüman yemininin) sözcüsü (*spokesman*) olur ve liste onları harekete geçirir, yerlerinden eder ve ortak amaç ve ilgi doğrultusunda tercüman ad soyadına dönüştürür. Özetle, bu aktörler arası ilişkiler tercümandan faydalanma hakkını, başvuru niteliklerini, etik ilkeleri temsil eden tercümanların listedeki ad ve soyadlarıdır. Başvuru nitelikleri daha yüksek düzeyde olsaydı ya da uygulamaya ve etik ilkelere ilişkin esaslar daha ayrıntılı olarak ve en iyi uygulamalar temel alınarak hazırlansaydı, listede adı soyadı olan tercümanlar daha farklı özelliklere sahip olabilir ve süreci farklı şekilde etkileyebilirdi. Sonuç olarak, insan olmayan bu aktörler aslında kanun ve yönetmeliği düzenleyen²⁴⁴ ve insan olan

²⁴⁴ Bu kanun, yönetmelik ve bu konudaki uygulamalarla ilgili ayrıntılı bilgi alabilmek ve daha derinlemesine tartışabilmek için Adalet Bakanlığı Bilirkişi Daire Başkanı ile randevu ile görüşülmüş

aktörlerin düşüncelerinin yazıya dönüştürülmüş hali olarak duruşmada çeviri sürecine etki etmektedir.

Bir aktör dönüştüğünde bu aktör için herhangi bir son değildir. Bir mahkemedeki hakim duruşma için tercüman ihtiyacı olduğunu söyleyerek adliye kaleminden tercüman talep edince sorunsallaştırma evresi başlar ve dönüştürüm süreci geçiren aktör yeni bir ağa dahil olup olmamaya karar verir. Bu da sosyal ortamın ve ilişkilerin dinamik ve heterojen yapısının bir göstergesidir. Bir ağdaki aktör başka aktörlerle ağ oluşturabilir ya da ağa dahil olan bir aktör ağdan ayrılabilir. Örneğin; ilk tercüman bilirkişi listesinde adı soyadı olup yemin törenine gelmeyen tercümanlar, daha önce ağa dahil olmuşken nihai listeye eklenmez ve dolayısıyla duruşmaya çeviri için çağırılmaz. Sonuç olarak da ağdan ayrılır.

İkinci dönüştürüm evresi olarak Kayseri Adliyesi ele alınmıştır. Kayseri Adliyesi'nde bulunan tercüman bilirkişi mahkemede tercümanlık yapma imkanı olduğunu oradaki diğer aktörlerden öğrendiğini, anadilinin Arapça olduğunu ve ek gelir sağlamak ve hem mültecilere hem de adalete yardımcı olmak için bu işe başvurduğunu söylemiştir. Ayrıca, adliyede çalışan bir polis olduğu için burada bulunduğu ve çalışma günleri dışında tercümanlık yaptığını eklemiştir. Tercüman bilirkişiye bu iş hakkında bilgi veren kişiler, tercüman bilirkişinin çift dilli olması ve görev yerinin adliye olması tercümanı ağa dahil eden aktif arabulucu aktörlerdir. Bu aktörler aracılığıyla tercüman ağda kendisine tanımlanan rolleri kabul etmiş ve listeye girmek için başvurmuştur. 2016 yılından beri başvurup koşulları sağlayarak her yıl listeye dahil olmaktadır. İlk dönüştürümde bahsedilen şekilde, ağın içinde listede ad-soyad olarak bulunmuştur. Hakim görüşülen Suriyeli mültecinin bir suça karışması ile davada tercüman ihtiyacı olduğunu mahkeme kalemine bildirmiştir. Mahkeme kalemi de tercüman bilirkişiyi aramış ve bu duruşmanın saatini ve yerini vermiştir. Tercüman söylenen saatte ve günde, olması beklenen mahkeme duruşma salonunun önünde yerini almıştır. Bu durumda gözlemlenen, tercümanın ağın içinde ulaşılabilirliği ve çok fazla çeviri deneyimi olması nedeniyle doğrudan tercih

ancak çalışmanın araştırma nesnesi olan tercüman bilirkişilerle değil de bilirkişi tercümanlarla ilgilenen birim olduğu öğrenildiği için başka soru sorulmamıştır. Ayrıca Daire Başkanının yönlendirmesiyle Ceza İşleri Müdürlüğü'nden de bir yetkili ile iletişime geçilmiş ancak araştırmaya görüşme veya anket ile katılmaya gönüllü olmadığı için görüşme yapılmamıştır.

edilmeye başlandığıdır. Hakim, katip ve adliye memurlarının tercümanı tanıdığı ve sohbet ettiği görülmüştür. Duruşmada görüşülen hakim de “Sizin daha önce çeviri yaparken gördüğünüz ve sonraki duruşmalara çağırdığınız tercüman bilirkişiler oluyor mu?” sorusuna “iyi tercümanlık yapan kişileri çağırdığımız oluyor.” ifadesiyle bu bilgiyi teyit etmiştir. Tercüman bilirkişi duruşmada gözlem için rica edildiğinde, o gün gideceği duruşmalar arasından bu mahkemedeki duruşmayı hakimnin çalışmaya katılmayı kabul edeceğini düşündüğü için seçmiştir. Bu yüzden, görüşülen tercümanın ağa bu hakim tarafından dahil edildiği düşünülmektedir. Ayrıca, aynı mahkemedeki adliye memuru da iyi çeviri yaptığını düşündükleri tercümanı tekrar çağırdıklarını belirtmiştir. Tercümanın bu ağa dahil olmasını etkileyen aktör ise çeviride kalitedir. Hakim iyi çeviri yaptığını düşündüğü, daha önceki çeviri hizmetinden memnun kaldığı tercümanı ağa dahil etmiştir, bu sayede anlaşma ve katılım evresi gerçekleşmiştir.

Duruşma başlamadan önce tercüman salona girdiğinde katip mülteciyi erken geldiği için gönderdiğini ve tercüman bilirkişinin çağırmasını rica etmiştir. Mülteci çok az Türkçe bildiği için, adliye memuru ile iletişim kurabildiği düşünülmektedir. Tercüman gösterilen dosyadan mültecinin telefon numarasını almış ve telefonla arayıp duruşmaya çağırmıştır. Burada telefon, katip ve katibin elindeki telefon numarasının yazılı olduğu kağıt mülteciyi duruşmaya dahi etmek için birer araçtır. Mültecinin duruşmaya dahil olması gerekli bir süreç olduğu için anlaşma ve katılım evresinden bahsedilemez. Ancak mülteci geldikten sonra, tercümanla kısa bir konuşma yapmıştır ve bu görüşme ile anlaşma ve katılım evresinin gerçekleştiği söylenebilir. Duruşma sonrası mülteciye tercümanla duruşma öncesi görüşüp görüşmediği tercüman aracılığıyla sorulduğunda ise, mahkeme hakkında konuştuğunu belirtmiştir. Tercüman dava hakkında bilgi alabilmek için, mülteci ile duruşma başlamadan görüşmüş ve kendisine tanımlanmayan bir rolü yerine getirmiştir. Literatürde tarafsızlık ilkesi için tercümanın aktörlerle görüşmemesi gerektiği bilgisi yer alsa da (bkz. Mahkeme Çevirmenliği Bölümü) bazı ülkelerde dava bilgisi tercümanla paylaşıldığı için görüşmeye gerek kalmıyor olabilir. Ancak bu davada bir tercümanın çeviri hizmeti sunabilmesi için sahip olması gereken bilginin diğer aktörler tarafından çeviri öncesi paylaşılması uygun ve gerekli

görülmediği için kendisi bu bilgiye erişmiştir. Adliye memuru dava ile ilgili bilginin tercümanla çok nadir paylaşıldığını “dosya hakkında bilgiyi çok nadir oldu verdiğimiz.” ifadesiyle açıklamıştır. Tercüman bazen ifadeleri gördüğünü belirtmiş olsa da bu duruşmada dava öncesi mülteci ile görüşerek çeviri yapacağı konu hakkında bilgi sahibi olmuş ve bu ilişki aracılığıyla çeviri sürecine olumlu bir etki sağlamıştır. Ayrıca, mültecinin amacı meramının diğer aktörlere iyi bir şekilde anlatılabilmesi, tercümanın da amacı iyi bir çeviri hizmeti sunarak iletişimi sağlamak olduğu için, tercüman görüşme yaparak duruşma hakkında bilgi vermeye mülteciyi ikna etmiştir ve mülteci de tercümanın oluşturduğu ağa dahil olmayı kabul ederek anlaşma ve katılım evresini gerçekleştirmiştir.

Duruşma esnasında tercüman mültecinin yanında durarak, önce katibin mültecinin kimlik bilgilerini teyit etmek için sorduğu soruları mülteciye aktarmış ve cevapları da katibe aktarmıştır. Süreç tamamlandıktan sonra hakim soruları sormaya başlamıştır. Hakimin soruları doğrudan tercümana yönelttiği görülmüştür (bkz. Ek: Kayseri Duruşma Gözlemi Alan Notu). Mülteci de cevapları tercümana bakarak vermiştir ve tercüman hakime yönelerek çevirmiştir. Çeviri süresince tercüman üçüncü tekil şahıs bir diğer deyişle dolaylı anlatım kullanmıştır. Hakim kararı katibe yazdırırken mültecinin adını yanlış söylemiştir ve tercüman müdahale ederek mültecinin adının tutanakta doğru şekilde yer almasını sağlamıştır. Bu aşda tercümanın zorunlu geçiş noktası olduğu görülmektedir. Diğer aktörlerle ilişkilerin akışının sağlanması için tercümanın aşda varlığı zorunludur. Ancak diğer aktörlerin sözcüsü konumunda olmadığı ve aktörleri yerlerinden edip yeniden konumlandırmadığı için harekete geçirme evresi gerçekleşmemiştir. Burada tercümanın yaptığı çeviri, hakim dil içi yaptığı çeviriyle tutanağa katip tarafından aktarılmıştır ve duruşmadaki çeviri yazılı bir tutanağa dönüşmüştür. Bu dönüşümü sağlayan ve tüm aktörlerin ortak amacı doğrultusunda sözcü olarak aktörleri etkileyen, dönüştüren hakim olabilir.

Tercüman ve mülteci tutanağı imzaladıktan sonra, tercüman mülteciye duruşmada alınan son kararı ve ne yapacağını açıklamak için salondan dışarı çıkarmıştır ve ceza olarak belirlenen ödemeyi yapması için ilgili mahkeme kalemine götürmüştür. Burada tercüman kendisinden beklenen ve tanımlanan rollerin ötesine geçmiş ve mültecinin duruşma sonrası sürecinde de çeviri hizmeti sunarak işlemin

tamamlanmasını sağlamıştır. Mülteci ile duruşma öncesi ve sonrası iletişimi sayesinde işleyişin aksamasına engel olmuştur. Tercümanın ağın içinde bu ağı şekillendiren ve diğer aktörlerin iletişimini sağlayan önemli bir aktör olduğu görülmektedir. Bu ağın incelenmesinin, tercüman bilirkişinin ağın içinde üstlendiği rollerin ve bu rollerin ağa etkisinin görülmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Tercüman, yasalarla tanımlanan görevinin ötesinde duruşmanın pek çok evresinde aktif rol alan ve ağı şekillendiren, dönüştüren arabulucu bir aktördür. Kendisine tanımlanan rolleri kabul etmeyip genişletmesi de bunun göstergesidir. Ayrıca, bu ağa ilişkin incelemenin ortaya çıkardığı bir diğer durum ise, davaya ilişkin bilginin tercümanla paylaşılmamasının, ağın içindeki ilişkilerde eksikliğe ve farklı ilişki ağlarının oluşmasına sebep olduğudur. Dava ile ilgili bilgi tercüman ile duruşma öncesi paylaşılsa, tercümanın mülteciden bu konuda bilgi almak için yeni bir ilişki ağı oluşturması gerekmeyebilirdi.

Üçüncü dönüştürüm evresi olarak Antalya Adliyesi ele alındığında, Antalya'daki tercüman bilirkişi bu işe ailedeki hukukçular sayesinde yöneldiğini ve daha önce finans sektöründe yıllarca çalışmasına rağmen anadili olan Arapçayı kullanma imkanı olan bir işte çalışmaya karar verdiğini belirtmiştir. Kayseri'deki aktörün aksine, Antalya'daki aktör mahkemede tercümanlığı tek gelir kaynağı olarak yapmaktadır ve tam zamanlı olarak mahkemede duruşmalarda görev almaktadır. Ailedeki hukukçuların bu meslek konusunda tercümanı bilgilendirmesi ve yönlendirmesi ile çift dilli olması tercümanın ağa dahil olmasını sağlayan arabulucu aktörlerdir. Bu aktörler aracılığıyla 2014 yılından beri her yıl başvurusunu yapıp yeminini ederek listede ad- soyad olarak yer almaktadır. Ancak aktif olarak bu işi 2018 yılından beri yapmaktadır. Gözlemlenen duruşma için hakim tercüman ihtiyacı olduğunu belirtmiştir ve mahkeme kalemi araştırma için görüşülen tercüman bilirkişiyi aramıştır. Tercümana duruşmanın yerini ve saatini belirtmiştir. Mültecinin belirttiğine göre, tercüman öncesinde mülteciye duruşması olduğunu bildirmek için telefonla aramıştır. Tercüman bilirkişi dava ile ilgili kendisine bilgi verilmediğini ancak müştekidenden bilgi almak için 10-15 dakika önce salonun kapısına geldiğini belirtmiştir. Ayrıca, duruşmadan sonra tercüman bilirkişi aynı mülteciye daha önce çeviri yaptığını, birbirlerini tanıdıklarını belirtmiştir. Duruşma öncesi tercümanın

mülteciden bilgi aldığı gözlemlenmiştir. Bu evrede tercüman önce telefonla arayarak mülteciyi ağı dahil etmiş, ardından duruşma öncesi görüşmeye ikna etmiştir. Bu bağlamda, tercümanın amacı doğru ve tam çeviri yapabilmek için duruşmada konuşulacak konu ile ilgili bilgi almak, mültecinin amacı ise, duruşmada hakim tarafından doğru anlaşılacak olduğu için, çeviri öncesi oluşan bu aşda aktörler kendilerine tanımlanan rolleri kabul etmiş ve katılım sağlanmıştır.

Ardından, katip tercüman bilirkişiyi ve mülteciyi duruşma salonuna çağırıştır. Tercüman bilirkişi mülteci ile birlikte hakimin sağ tarafındaki davacı ve avukat masasına oturmuştur. Hafif yaralama ile ilgili bu duruşmada avukat ve davalı aktörler bulunmamaktadır. Tercüman bilirkişi masaya oturduktan sonra, doğrudan masadaki bilgisayar ekranında yazılı olan tutanağı bakmıştır. Mültecinin ve anne babasının adının ve soyadının yanlış yazıldığını görmüş ve katibe düzeltirmiştir. Katip mülteci ile ilgili diğer bilgileri sormuş ve bu süreç Kayseri Adliyesi'ndeki gibi katip, tercüman ve mülteci arasında tamamlanmıştır. Mülteci kendi adresini bilmediğini belirttiğinde, katip tercümana bir şekilde adresi öğrenmesini söylemiş ve tercüman mülteciye evinin nereye yakın olduğunu sorarak alanı daraltmış ve telefonda haritalardan bakarak bir adres belirtmiştir. Bu süreçte, tercümanın kendisinden beklenenleri kabul ettiği ve aşda yapması gerekenler konusunda ikna olduğu, katılım evresinin gerçekleştiği söylenebilir. Ayrıca, tutanağın yansıtıldığı bilgisayar ekranı, bilgilerin düzeltilmesinde aktif arabulucu bir rol oynadığı için bu duruşmaya etki etmiştir. Tercüman, bilgisayar ekranından davalı ile ilgili bilgileri ve hakimin yazdırdıklarını kontrol etme imkanı bulmakta ve çeviride ve çeviri/erek ürün olarak sayılabilecek tutanakta yazanları, diğer bir deyişle yerinden edilen ve dönüştürülen duruşmayı ve çeviriyi görebilmektedir.

Duruşma süresince hakimin tercümana yönelip soru sorduğu, mültecinin de yanında oturan tercümana dönerek cevap verdiği gözlemlenmiştir. Duruşma bitince tercüman bilirkişi mülteciye kararı kapının dışında açıklamıştır. Duruşmaların çok kısıtlı zamanda ve art arda olması nedeniyle, tercümanların süreci bu şekilde yönettiği görülmüştür. Tercüman bilirkişi bu aşın içinde tüm aktörlerin doğrudan iletişim kurduğu arabulucu ve görünür bir aktördür. Aynı zamanda, tüm aktörlerin bir şekilde tercüman bilirkişiyi iletişim kurması gerektiği için tercüman bilirkişi zorunlu geçiş

noktasıdır. Ancak ağın içindeki aktörlerin sözcüsü konumunda değildir ve onları yerlerinden edip dönüştürmediği için dönüştürüm evresi tamamlanmamıştır. Kayseri Adliyesi'ndeki duruşmada olduğu gibi tercümanın çevirisi hakimın dil içi çevirisine dönüşmüş ve katip aracılığıyla tutanağa dönüştürülmüştür. Bu aşda da diğer aktörleri dönüştüren, yerlerinden eden, tüm aktörlerin sözcüsü hakim olabilir.

Bu ağın içinde de tercüman bilirkişi sözcü olmasa da ağı kısmen dönüştürdüğü, etkilediği görülmektedir. Tercüman bilirkişi, mültecinin bilgilerinin yanlış yazılmasını önleyerek ve adres bilgisi yokken adresi bularak duruşmanın ilerlemesine olumlu katkı sağlamış ve yaptığı çeviriyle de duruşmanın akışını sağlamıştır. İki duruşmada da tercüman bilirkişi olmasa duruşma olamazdı. Bu duruşmanın hakimi de “tercüman yoksa savunma yoktur, savunma yoksa yargılama yoktur...” sözleriyle Türkçe bilmeyen müştekinin/sanığın olduğu bütün duruşmalarda tercüman bilirkişinin zorunlu geçiş noktası olduğunu vurgulamıştır. Bunun yanı sıra, diğer duruşmada tercümanın faydalanmadığı bir aktör olan bilgisayar ekranı bu duruşmada bilginin teyidi ve takibi konusunda arabulucu bir aktör olarak görülmüştür. İnsan olmayan bir aktör, duruşma tamamlanmadan hatanın düzeltilmesini sağlamıştır. Bilgisayar ekranı duruşma esnasında tercümanın önünde olmasa da tercüman belki tutanağı imzalarken ad-soyad hatasını görebilirdi ancak süre kısıtlı olduğu için tutanağın tamamına bakamayabilirdi ve yanlış bilgiyi görmeme ihtimali yüksekti.

Bu dönüştürümler, çeviri sürecinde aktörlerin birbirleriyle oluşturdıkları ilişkiler ağının anlaşılmasına ve farklı bir ilişki olması halinde ağdaki dönüşümün nasıl değişebileceğinin görülmesine olanak sağlamaktadır.

4.6. Bulguların Değerlendirmesi

Verilerden elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar aşağıda araştırma soruları altında ayrı ayrı ele alınmıştır:

Ceza Mahkemesindeki mülteci duruşmalarında sözlü çeviri sürecini oluşturan ağ hangi aktörlerden oluşmaktadır ve bu ağ nasıl bir yapıya sahiptir?

Ağın içindeki insan olmayan aktörler arasında; “makro düzeyde” Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Tercüman Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik, İl Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu, tercüman bilirkişi listeleri, tercüman bilirkişi yemini, tercüman etik ilkeleri, Suriye iç savaşı yer almaktadır. “Mikro düzeyde” çift dillilik, tercümanların kişilik özellikleri, duruşmada tercümanın fiziki konumu ve duruşmada iddianame ve tutanağın yansıtıldığı bilgisayar ekranı, tercüman bilirkişilerin diğer tercüman bilirkişilerle iletişimini sağlayan sosyal internet ağları ve telefon, tercümanın tam zamanlı ya da ek iş olarak yarı zamanlı mahkemede görev alması ve duruşma öncesi mülteci ile tercüman görüşmesi yer almaktadır.

Ağın içindeki insan olan aktörler arasında tercüman bilirkişiler, hakimler, adliye memurları, katipler, mülteciler, tercümanları ağı dahil eden hukukçu yakınlar ve diğer adliye çalışanları yer almaktadır.

Kayseri ilindeki ve Antalya ilindeki durumlar üzerinden değerlendirilen ağlar geçici ve değişkenlik gösteren ağlardır. Tercüman bilirkişiler ağın içinde zorunlu geçiş noktası olduğu konusunda tüm aktörleri ikna etmiş olsa da ağdaki bazı ilişkilerin eksikliği tercüman bilirkişilerin ağı güvenli bir şekilde dahil olmasını zorlaştırmakta ve çeviri öncesi yeni ve küçük ağlar oluşturmaya yöneltmektedir.

Duruşmaya ilişkin bilgi edinme konusunda tercüman bilirkişilerin yaşadığı endişe ve bu bilginin adliye tarafından sağlanmayışı, onları gözlemlenen duruşmaların öncesinde mültecilerle görüşmeye ve mültecileri duruşma hakkında bilgi vermeleri konusunda ikna etmeye yöneltmiştir. Nitekim genel olarak bakıldığında da Kayseri ilindeki tercüman bilirkişi ve destekleyici veriler kısmındaki Çağlayan Adliyesi’ndeki tercüman bilirkişi, bazen iddianameleri adliye memurları ile duruşma öncesi kurdukları ağlar sayesinde görebilmektedir. Gözlemlenen iki ağdaki bu durumlar ağların sabit, tahmin edilebilir bir işleyişe sahip olmadığını ve yönetmelikteki ve uygulamadaki işleyişe ilişkin eksikliklerden dolayı tercümanların ağı kendi çözüm yollarını bularak dahil olabildiğini göstermektedir.

Bu durum incelemeleri dışında katılımcıların genel olarak ağı ilişkin cevaplarına bakıldığında, ağı dahil olmayı zorlaştıran başka durumlar görülmektedir. Antalya

ilindeki tercüman bilirkişi adliyede bekleme ve duruşmaya hazırlanma için bir mekan sağlanmaması ve her mahkeme kalemine ayrı birer kartla girilmesi sebebiyle fiziki kısıtlılıklar yaşamaktadır. Kayseri ağında kart olmasa ve tercüman bilirkişi orada odası olan bir çalışan olmasa, Antalya ilindeki tercüman bilirkişi ile benzer sorunlar yaşayabilir. Bu nedenle, çalışma ortamında sunulan fiziksel imkanların tercüman bilirkişinin ağı dahil olmasını zorlaştırdığı çıkarımı yapılabilir.

Ayrıca, her duruşmada aktörler ya da dava değiştiği için aktörlerin eylemleri ve uygulamaları da değişiklik gösterecektir. Buna ek olarak, aynı aktörler yeni bir ağı oluşturduğunda da değişiklikler olacaktır ve ağı içindeki konumları ve görevleri de değişecektir. “Yasa”, “yönetmelik”, “tercüman listesi”, “çift dillilik” gibi aktörler sabit kalsa da tercümanın çağırıldığı bir göreve gidememesi halinde yerine başka bir kişiyi yönlendirmesi de ağı değiştiren ve tercüman bilirkişiyi duruşmanın tercümanını belirleyen ve organize eden arabulucu aktör rolüne geçiren bir durumdur.

Görüşmelerden elde edilen verilere göre, davanın türüne, şekline ve müştekinin durumuna göre duruşmaya dahil olan başka aktörler olabilmektedir. Çocuk cinsel istismar davası olması durumunda pedagoga duruşma öncesi görüşme, kamera ile çeviri sürecinin kayıt altına alınması, avukatların olduğu durumda çeviri öncesi avukat müşteki/sanık görüşmeleri yapılması, kurumun dilini bilmeyen birden fazla aktörün bulunması, aktörün etnik kökenine göre belirlenen dilde tercüman çağırılması ancak aktörün o dili konuşamaması, SEGBİS sistemi aracılığıyla duruşmada çeviri yapılması ağı ve aktörlere tanımlanan rolleri değiştirebilecek aktörlerdir.

Bu ağı içindeki aktörler ve aktörlerin ilişkileri çeviri sürecini etkilemekte midir?

Öncelikle 2011 yılındaki Suriye iç savaşı ile Türkiye’ye yapılan kitlesel göçün, Arapça-Türkçe çift dilli vatandaşların mahkemelerde tercüman bilirkişiliğe başvurmasını ve görev almasını etkilediği söylenebilir. Ayrıca, bu savaş ve göçün 2013 yılında bütün adliyelerde tercüman bilirkişi listelerinin oluşturulmasını sağlayan yönetmeliğin çıkarılmasını etkilediği çıkarımı yapılabilir.

Buna ek olarak, Ceza Muhakemesi Kanununda geçen “tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir.” ifadesi de süreci etkilemekte ve duruşmadaki bütün konuşmaların çevrilmemesine neden olmaktadır. Olası durumlar üzerinden düşünüldüğünde, Ceza Muhakemesi Kanununa göre Tercüman Listelerinin Düzenlenmesi Hakkındaki Yönetmelikte tercüman bilirkişilerde aranan niteliklerde, çeviri eğitimi veya edinci aranmaması, dil bilgisine ilişkin bir belge istenmemesi, tercümanın yazılı beyanının dil bildiğini göstermesi için yeterli olması da çeviri sürecini ve çeviri kalitesini etkilemektedir. Tercümandan beklenen asgari niteliklerde çeviri ve dil becerisinin istenmemesi çeviri sürecinin başarılı bir şekilde işleyişine engel olabilir. Ayrıca, tercüman yemini ve etik ilkeler tercüman bilirkişinin davranışlarını etkilediği için süreci de etkileyebilir.

Ağlara kendi içinde bakıldığında, Kayseri Adliyesi’ndeki tercümanın çift dilli olması, adliyede çalışıyor olması ve adliye çalışanlarının kendisini tercüman bilirkişilik işine yönlendirmesi ağa dahil olmasını doğrudan etkileyen arabulucu aktörlerdir. Antalya Adliyesi’nde de tercüman bilirkişinin çift dilli olması, ana dilini kullanarak bir iş yapma isteği ve ailesindeki hukukçuların onu bu işe yönlendirmesi de ağa dahil olmasını etkileyen arabulucu aktörlerdir. Arapçanın anadilleri olması, kendi görevlerini mültecilere yardımcı olarak görmelerine ve çalıştıkları kurumun mahkeme olması da adalete yardımcı olarak görmelerine etki etmektedir.

Ağın içinde ise, tercüman bilirkişilerin duruşma öncesi mültecilerle yaptıkları görüşmelere konuya ilişkin bilgi edinip duruşmaya girmesi, çeviri ağında kalite bakımından etkili olmakla birlikte aktörlerin algılarını etkilediği söylenebilir (bkz. Üçüncü ve dördüncü araştırma sorusu). Bunun yanı sıra, whatsapp grupları ve tercüman bilirkişilerin adliye memurları ile iletişimleri de tercümanlar arası iş yönlendirmelerine etki etmektedir.

Buna ek olarak, hakimlerin tercümanı tanımamasının ve tekrar duruşmalara çağırarak güveni hissetmesinin de çeviri ağını etkilediği ve tercümanın yeniden görev almasını sağlayabildiği söylenebilir. Kayseri Adliyesi’nde gözlemlenen duruşmada hakimlin çeviri ücretini tercümana sorması ve Çağlayan Adliyesi’ndeki tercüman bilirkişilerin hakimlerin çeviri ücretini tercüman bilirkişilere sorduğuna, bazı tercüman

bilirkişilerin de belirli bir ücret talep ettiğine ilişkin ifadeleri, çeviri ücretinin ağın içindeki aktörler arası ilişkilerden etkilendiğini göstermektedir.

Ayrıca, tercümanların çeviri sürecinde kullanacağı yöntemlere ilişkin bir aktörün bulunmaması ve kendilerini mültecilere yardımcı olarak görmesi de duruşmada açıklama yaparak çeviri yapmasına neden olan arabulucu aktörler olarak yorumlanabilir. Çeviri esnasında üçüncü tekil şahıs ile çeviri yapmaları da hakimlerin doğrudan fiziki olarak tercümana yönelerek “şunu sor” şeklindeki ifadelerinden kaynaklanıyor olabilir. Bu durumda, hakim fiziki olarak tercümana yönelerek soru sormasının çeviri yöntemini etkilediği söylenebilir ancak bu durumun daha çok tercüman başvuru koşullarında çeviri eğitimi aranmamasından etkilendiği düşünülmektedir. Tercümanların bu işe sonradan yönelmeleri, bu işi ek iş olarak yapmaları ve çeviri eğitimleri olmaması, çeviri stratejilerini bilmemeleri doğal olarak üçüncü tekil şahıs kullanarak dolaylı anlatımla çeviri yapmalarıyla sonuçlanıyor olabilir.

Tercümanın ve hakim mültecinin konuşmasını durdurması veya tercümanın mültecinin konuşmasını tekrar etmesini istemesi şeklinde yapılan küçük müdahaleler de ağı içindeki aktörlerin tercüman bilirkişilere tanımlanan konum ve görevler konusunda anlaşma evresini olumlu etkilediği söylenebilir. Bunların, aktörlerin iletişimi sürdürmesini ve çevirinin başarılı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayan aktörler olduğu çıkarımı yapılabilir.

Tercüman bilirkişilerin ağı içindeki diğer aktörlerle (hakim, adliye memuru, mülteci) çeviri öncesi, çeviri süreci ve çeviri sonrası iletişim/etkileşimleri kendi konum ve görevlerine ilişkin algılarını etkilemekte midir?

Çeviri öncesi tercüman bilirkişiler sadece mülteciler ile görüşmüştür ve mültecilerden duruşmaya ve çeviri yapacakları konuya ilişkin bilgi almıştır. Bu durumun kendi görev ve konumlarına ilişkin algılarını etkilediği düşünülmektedir. Sosyal konumunun, bir diğer deyişle mesleğin statüsüne ve tercümanın rolüne ilişkin diğer aktörlerin farkındalığının azlığının tercümanın algısını etkilediği çıkarılabilir.

Tercüman yalnızca duruşmada esaslı noktaları çevirmesi şeklinde tanımlanan görevini, kendisi bilgiye erişmek için genişletmek zorunda kalmaktadır. Tercümanın tanıtılması, hitap edilmesi, çeviri ücretinin takdirindeki farklılıklar gibi konumuna ilişkin durumlar da hakimin çeviri öncesi iletişimi kurmaması nedeniyle tercümanın kendi konumuna ilişkin algısını olumsuz etkilediği çıkarımı yapılabilir.

Ayrıca, Antalya Adliyesi'ndeki duruşmada çeviri sürecinde kimlik ve adres teyidi sırasında mülteci adresini bilmediği için katip tarafından tercüman bilirkişiden mültecinin adresini bulması istendiğinde, tercüman internetten harita aracılığıyla mültecinin tarifi ile adresi tahmin etmiştir ve görevini genişletmiştir. Kayseri Adliyesi'nde de mülteci duruşma sonrası kendisine verilen para cezasını nereye ödeyeceğini sorduğunda, tercüman bilirkişi mülteciye eşlik etmiştir. Bu çeviri sürecindeki ve sonrasındaki aktörlerin etkileşimleri nedeniyle tercümanların kendilerini mültecilere yardımcı olarak tanımladığı söylenebilir.

Tercüman bilirkişilerin ağı içindeki aktörlerle çeviri öncesi, çeviri süreci ve çeviri sonrası iletişimleri diğer aktörlerin (hakim, adliye memuru, mülteci) tercüman bilirkişilerin konum ve görevlerine ilişkin algılarını etkilemekte midir?

Tercüman bilirkişilerin mültecilerle çeviri öncesi görüşmesinin, mültecilerin tercüman bilirkişilerin konum ve görevlerine ilişkin algılarını etkilediği söylenebilir. Mültecilerin söylediklerinden böyle bir çıkarım yapılamasa da tercümanların ifadelerinden mültecilerin kendilerini onlara yardımcı olarak gördüklerine ve sonrasında fikir danışmak veya yardım istemek için aramalarına ilişkin ifadeler mültecilerin algılarının etkilendiği şeklinde yorumlanabilir.

Adliye memurlarının tercüman çağırıldığı işi kabul edemediğinde tercümandan yerine başka bir tercümanı önermelerini istemeleri ya da tercümana herhangi bir dilde tercüman tanıyıp tanımadıklarını sormaları ve tercümanı adliyede yardımcı bir personel olarak gördüklerini belirten ifadelerine bakıldığında, çeviri öncesi iletişimin adliye memurlarının tercümanın görevine ilişkin algılarını şekillendirdiği söylenebilir.

Bu sonuçlar araştırma nesnesi olan ağlarla sınırlıdır. Başka ağlar gözlemlendiğinde, başka aktörlerle görüşmeler yapıldığında daha farklı sonuçlar çıkabilir. Nitekim bu ağlarda duruşmada avukat aktör, SEGBİS aracılığı ile çeviri, birden çok kişinin Türkçe bilmediği bir duruşma, farklı dava türleri ve farklı mülteci grupları (kadın, çocuk, yaşlı vb.) yer almamaktadır.

Bu çalışmanın bulguları, alanyazınında Devaux'nun çalışmasının sonucuyla paralellik göstermektedir. Devaux video konferans sistemi ile çeviri yapan mahkemedeki çevirmenlerin oluşturduğu ağların geçici ve her davaya özgü olduğu, ağdaki aktörlerin tanımlanan rollerinin her seferinde yeniden müzakere edildiği sonucuna varmıştır. Sadece video konferans sisteminin aktör olduğu durumda değil, ağdaki aktörlerin değiştiği her durum dikkate alındığında da ağın içindeki rollerin de bu aktörlere göre şekillendiği düşünülmektedir.

Buna ek olarak, Brewis'in eğitim kurumundaki çevirmenlerin eylemlerinin dönemin dil politikalarından etkilendiğine ve tercümana ilişkin normların güvenli bağlanmayı etkilediğine ilişkin sonucu ele alındığında, bu çalışmanın ağının da Suriye iç savaşı ve kitlesel göçün tercüman bilirkişilerin ağı dahil oluşunu ve anadillerini konuşan ve kendi büyüdükleri yerde sınır komşusu oldukları mültecilere çeviri yaparken kullandıkları yöntemi ve kendi konum ve görevlerini algılayışlarını, bir diğer deyişle kararlarını ve eylemlerini etkilediği sonucuna varılabilir.

Ayrıca, Brewis'in çalışmasında belirlenen normlar çevirmenlerin eylemlerini etkilerken, Türkiye bağlamında bu çalışmanın ağlarında da iddianamenin tercümana duruşma öncesi verilmesinin uygun görülmemesi, tercümandan sadece esaslı noktaların çevrilmesinin istenmesi, çeviri yöntemi ve terminoloji ile ilgili bir kaynak sunulmaması gibi normlar tercümanın güvenli bir şekilde ağı dahil olmasını ve

kendine tanımlanan rolleri kabul etmesini zorlaştırmaktadır. Ancak normlara rağmen tercümanlar çözümler üreterek kendi oluşturdukları başka ağlar sayesinde diğer ağın içinde anlaşma evresini sağlamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mahkeme ortamında mültecilere verilen sözlü çeviri hizmetlerinde oluşan ilişki ağlarını ve bu ağlarda yer alan aktörleri iki durum üzerinden betimlemeyi ve ağın içindeki ilişkilerin, çeviri sürecini ve aktörlerin tercüman bilirkişilerin konum ve görevlerine ilişkin algılarını etkileyip etkilemediğini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, çeviri sürecine sosyolojik bir bakış açısı sunmaktadır. Bu doğrultuda, Kayseri ve Antalya illerinde mahkemede sözlü çeviri ağına dahil olan hakimlere ve adliye memurlarına uygulanan açık uçlu anketler, mültecilerle yapılan kısa görüşmeler ve tercüman bilirkişilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, duruşma gözlemleri ve araştırma günlüğü ile tercüman bilirkişilere ilişkin belgeler, yasalar ve yönetmelikler bu çalışmanın ana verilerini oluşturmaktadır. Bu veriler nitel yöntemle ve kategoriler ve temalar üzerinden tartışılmıştır. Çalışmanın sonuçlarından önce, bu çalışmayı oluşturan dört bölümde ele alınan konular özetlenecektir.

Çalışmanın **Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilik** başlıklı birinci bölümünde, dünyada ve Türkiye’de toplum çevirmenliği uygulamalarına ve akademik çalışmalarına ilişkin gelişmeler anlatılmıştır. Toplum Çevirmenliği ve Kamu Hizmetleri Çevirmenliği gibi farklı adlandırmaların yapıldığı alanın gelişimini etkileyen üç etken bakımından değerlendirildiğinde, dünyada ve Türkiye’de göç ile artan toplum çevirmeni ihtiyacının belirlenmesi ve geçici çözümler bulunması benzerlik göstermektedir. Farklı tarihlerde olsa da tüm ülkelerde ilk başta akraba, tanıdık, arkadaş ya da dil bilen ve ortamda bulunan geçici veya gönüllü çevirmenler aracılığıyla iletişim kuran azınlık grupları, ülke çapında geliştirilen stratejiler ve politikalar sayesinde daha iyi koşullarda çeviri hizmeti almaya başlamıştır. Pek çok ülke tercümanların kayıt olduğu birimler oluşturmuş, yönerge ve yasalar geliştirmiştir. Son etken de mesleğin gelişimi ve profesyonelliğin sağlanmasıdır. Bu da toplum çevirmenliğine ilişkin standartlar, eğitimler ve derneklerle sağlanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Avustralya, Kanada gibi çok farklı uluslarla daha erken dönemde karşılaşan ülkeler, sınavlarla toplum çevirmenlerinin becerilerini değerlendirip, yeterli puanı alan kişilerin sertifikalandırılmasını

sağlayarak büyük ölçüde sistemi oturtmuştur. Avrupa ülkeleri de sertifikalandırma süreci konusunda adımlar atmıştır ve toplum çevirmenliğine ilişkin standartları yayınlamıştır ancak standartların eksikleri vardır. Türkiye’de stratejik çözümler konusunda ve mesleğin gelişimi hususunda yol kat etmektedir. Bazı üniversitelerde toplum çevirmenliği eğitimi verilmekte, bazı devlet kurumlarında derneklerle işbirliği içinde hizmet içi eğitimler sağlanmaktadır. Ayrıca, toplum çevirmeni ulusal mesleki yeterliliği de üniversite ve dernek işbirliğiyle oluşturulmuş ve onay sürecindedir.

Bu bölümün ikinci kısmında göçmen, sığınmacı, mülteci, şartlı mülteci, geçici koruma gibi kavramlar yasalar aracılığıyla açıklanmış ve Türkiye’deki mültecilik sürecine değinilmiştir. Suriye’deki iç savaş sonucu kitleler halinde Türkiye’ye gelen Suriyeli vatandaşların statüsü ülkede bir süre tartışma konusu olmuştur. Ekonomik nedenlerle ya da koşullarını iyileştirme amacıyla gelmedikleri için göçmen terimi kullanılamamakta, Cenevre Sözleşmesi’ne göre ülkelerindeki zor koşullardan ve hayati tehlikeden korunmak amacıyla Avrupa’dan gelmedikleri için mülteci terimi uymamakta, bu şekilde mültecilik başvurusu yapamadıkları için de sığınmacı terimi kullanılamamaktadır. Türkiye, Suriyelilerin üçüncü bir ülkeye iltica ya da sığınma talebiyle başvururken bekledikleri bir ülke olarak kabul edildiği için, Suriyeliler geçici koruma altına alınarak hakları belirlenmiş ve korunmuştur. Sonrasında çıkan kanunla Suriyelilere şartlı mülteci sıfatı verilmiştir. Bu çalışma boyunca, mülteci terimi de şuan Türkiye’de ikamet eden Suriyeliler için kullanılan bütün terimleri kapsayan bir üst terim olarak tercih edilmiştir. Türkiye’ye gelen Suriyelilerin mevcut durumları ile ilgilenilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanmasında bu süreçte, Türkiye’de kurulan Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği ve Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı görev almaya başlamıştır. Ayrıca, pek çok dernek de mültecilerin ihtiyaçlarının karşılanması, haklarının korunması, değerlendirme raporlarının hazırlanması hususlarında aktif rol almıştır. Üniversitelerdeki Göç Merkezleri de bu konuda araştırmalar yürütmüş ve raporlar yayınlamıştır.

Bu bölümün üçüncü kısmında dünyada ve Türkiye’de göç ve toplum çevirmenliği bağlamında yürütülen çalışmalar, çeviribilimsel çerçevede değerlendirilmiştir. Dünya çapında bu alanı pek çok yönden ele alan konferanslar düzenlenmeye başlamış ve bu

konferansların başladığı 1995 yılından itibaren çevirmenin rolü, etik ilkeler, ülkelerin politikaları gibi daha özel alanlarda tartışmaların yapıldığı akademik makale ve kitaplar üretilmiştir, araştırma grupları ve projeler oluşturulmuştur ve akademik çalışmalar hız kazanmıştır. Türkiye’de de bu alanda bir konferans düzenlenmiştir, ayrıca 2000 yılından itibaren toplum çevirmenliği ve sağlık çevirmenliği, mahkeme çevirmenliği gibi toplum çevirmenliğinin alt alanları ile ilgili yayınlar ve tezler çıkmaya başlamıştır. Son 5 yılda bu alanda yapılan çalışmalar hızla artmıştır. Bu durum, ülkelerin kamusal alanda ülkenin dilini bilmeyen gruplara çeviri ihtiyacının ortaya çıkması sonucu, akademik çalışmaların artış göstermesi olarak yorumlanabilir. Türkiye’de ilk ARÇ ile başlayan toplum çevirmenliği uygulamaları ve akademik çalışmaların, yoğun göçlerle doğru orantılı olarak artış gösterdiği çıkarımı yapılabilir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, **Mahkeme Çevirmenliği/ Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri** başlığı altında dünyadaki ve Türkiye’deki mahkeme çevirmenliğine ilişkin uygulamalar, yasalar, yönetmelikler, etik ilkeler ve akademik çalışmalara yer verilmiştir. Bu bölümün birinci kısmında uygulamalara değinilmiş ve dünyada pek çok ülkenin hukuk sistemi, kültür gibi farklılıklarından dolayı uygulamaların, adlandırmaların ve etik ilkelerin de farklı olduğu vurgulanmıştır. Avrupa Birliği ülkelerinin de kendi içlerinde ve birbirleri ile uyum sorunu olduğu ve farklılıklardan dolayı bu uyumun sağlanmasının pek mümkün olmadığı belirtilmiştir. Nitekim İspanya, Yunanistan gibi ülkeler mahkeme çevirmenlerinin görevlendirilmesi gibi konularda ülke içinde farklı uygulamaları bir arada kullanmaktadır. Türkiye’de de uygulamada iki tür tercüman bilirkişi görev almaktadır ve iki grubun da görevleri birbirinden farklıdır. Biri, Bilirkişi Daire Başkanlığına bağlı bilirkişilik yapan tercümanlar, diğeri de Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne bağlı çeviri yapan tercüman bilirkişilerdir. Bu çalışmanın araştırma konusu olan ikinci grubun başvuru koşulları, etik ilkeleri, yemini, mahkemenin işleyişinde tercümanın görev aldığı durumlar ve bunların yasal dayanakları tercümandan faydalanma hakkı bağlamı da dahil olmak üzere ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Türkiye’de yasalarda belirtildiği üzere, duruşmanın tamamının çevrilmediği, sadece gerekli görülen yerlerin karşı tarafın anlayacağı biçimde anlatıldığı, ayrıca bu çevirinin de hakim tarafından dil içi çeviriyle katip aracılığıyla tutanağa geçirildiği bilinmektedir. Tercümanların başvuru

koşullarında aranan niteliklerin eksikliği literatürde de vurgulandığı gibi görülmektedir. Ayrıca, ilgili yönetmelikte tercüman bilirkişi etik ilkeleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmamıştır ve SEGBİS Yönetmeliğinde olduğu gibi tercümanla çalışmaya ilişkin herhangi bir maddenin olmadığı durumlar vardır. Pek çok ülkede eksikler olsa da Türkiye'deki uygulamaya ilişkin bilgiler tercüman bilirkişisinin çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik bir standardın, ayrıntılı etik ilkelerin, mahkeme çevirmenliği özelinde bir dernekleşmenin ve sertifikalandırma sisteminin eksikliğini gözler önüne sermektedir. Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından görevlendirilen üniversiteler, toplum çevirmeni ulusal yeterliliği taslağını, toplum çevirmeninin nitelikleri, becerilerini değerlendirme ölçütleri ve yöntemleri ve sertifikalandırılması konusunda ayrıntılı bir rehber şeklinde hazırlamış olmasına rağmen, bu yeterliliğin henüz onaylanmamış ve yürürlüğe girmemiş olması uygulamada eksikliğin sürmesine neden olmaktadır.

Bu bölümün devamında, mahkeme çevirmenliği ile ilgili akademik çalışmalara odaklanılmıştır. Dünyada mahkeme çevirmenliği ile ilgili çalışmaların büyük bir kısmının mahkeme ortamında yapılan çeviriyi kapsadığı, EULITA'nın proje destekleriyle mahkeme alanında akademik çalışmaların artış gösterdiği ve daha spesifik konularda çalışmalar üretilmeye başlandığı görülmektedir. Türkiye'de mahkeme çevirmenliği ile ilgili ilk çalışmalar ise, 2004 yılında ortaya çıkmaya başlasa da bu alanda yazılan ilk tezler 2018 yılında ortaya çıkmıştır. Nicel olarak bu alanda yapılan çalışma sayısı görece azdır ancak bu çalışmalar alanı mevcut durumu, tercümanın rolü, niteliği, eğitimi ve standardı bakımından ele almış ve betimlemiş, ayrıca alandan veriler ve kuramsal tartışma ile büyük katkı sağlamıştır.

Bu tezin de mahkemelerde duruşmalarda sunulan sözlü çeviri hizmetlerinde ağın içinde insan olan ya da olmayan aktörlerin çeviri sürecine etkisi ve ağın içinde aktörler arasında oluşan ilişkilerin tercümanın konumu ve görevine ilişkin algıya etkisini ortaya koyarak katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın diğer çalışmaların üzerine ekleyeceği iki katkıdan birincisi, mültecilik bağlamında alandaki tüm aktörlerden veri sunması, ikincisi ise, sosyolojik bir kuram çerçevesinde insan olmayan aktörlerin ve aktörler arası ilişkilerin çeviri sürecine etkisinin nasıl incelenebileceğini göstermesidir.

Bu bağlamda, bu bölümün ikinci kısmında ele alınan Aktör-Ağ Kuramı, bir ağın içindeki eylemleri dönüştürüm sosyolojisi ve ağa dahil olan insan olan/ olmayan aktörler ve ilişkileri aracılığıyla incelemeyi amaçlayan bir yöntem olarak düşünülebilir. Bu kuram, tercümanın konumunu ve ağın içindeki rolünü çalışacak olan araştırmacılara tercümanın günlük eylemlerini ve değişen rolünü göstermek için yardımcı olabilir.²⁴⁵ Çeviriyi çevirmenin bir ürünü yerine birlikte çalıştığı pek çok aktörle ortak bir ürünü olarak görmek için bir bakış açısı sağlayabilir, çünkü çeviri sürecine dahil olan aktörler dinamik ve gelişen faktörlerdir.²⁴⁶ Mahkemede sunulan çeviri hizmeti de pek çok aktörün ortak olduğu bir süreçtir ve her duruşmada aktörlerin ve durumların değişmesiyle değişir ve sabit değildir.

Çalışmanın Türkiye’de Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilere Verilen Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri: Durum Çalışması başlıklı üçüncü bölümünde, bu çalışmanın yöntemi, veri toplama araçları, veri analiz şekli gibi konular ele alınmıştır. Bu nitel çalışma, iç içe geçmiş çoklu durum çalışması olarak adlandırılmaktadır. Kayseri ve Antalya illerindeki iki duruşma durum çalışması olarak ele alınmıştır. Katılımcılara ulaşmanın kolay olabileceği düşüncesiyle seçilen bu şehirlerde uygun örnekleme modeli ile Ceza Mahkemelerinde en az 1 yıldır Arapça-Türkçe dil çiftinde sözlü çeviri hizmeti sunan tercüman bilirkişilere erişilmeye çalışılmıştır. Kartopu örnekleme modeli temel alınarak, tercüman bilirkişiler aracılığıyla tercüman bilirkişilerin çeviri hizmeti sunmak için katıldıkları duruşmada bulunan hakimlerle ve mültecilerle görüşülmüştür. Bu görüşmenin ardından, tercümanları çağıran mahkeme kalemlerindeki adliye memurları ile görüşülmüştür. Tercüman bilirkişilerle yarı yapılandırılmış görüşme yapılmış, mültecilerle kısa bir görüşme yapılmış ve hakimlere ve adliye memurlarına da ses kaydı alınmasını kabul etmedikleri için yüz yüze açık uçlu anketler uygulanmıştır.

Görüşme ve anket soruları, Duraner’in ve Devaux’un doktora tezlerinde aktörlere sordukları sorulardan esinlenilerek ve ağı betimlemeye ilişkin gerekli sorular eklenerek hazırlanmıştır. Veriler, MaxQDA nitel veri analiz programına girilerek kodlanmıştır. Kodlardan kategorilere, kategorilerden de temalara ulaşılmıştır. Bu

²⁴⁵ Luo, 2020, p. 106-107.

²⁴⁶ Luo, 2020, p. 121.

kodlara göre üç tema vardır. Bunlardan birincisi, tercümanın sosyal ve fiziki olarak konumuna, mesleğe yönelme nedenine ve statü ve rolüne ilişkin ifadelerinin yer aldığı **Konum**, ikincisi ağı içindeki aktörlerin çeviri öncesi ve sonrası birbirleri ile görüşmelerine ve tercümanlar arası yardımlaşmaya ilişkin ifadelerin kodlandığı **İletişim/Etkileşimdir**. Üçüncüsü de duruşmada çeviri sürecinde yaşanan zorlukların, çeviri yönteminin ve tercümana, çeviriye ve konuşmacıya çeviri esnasında yapılan müdahalelerin verildiği **Müdahale** temasıdır. Bu veri analizinde, kategoriler ve temalar arası ilişkiler çalışmanın kapsamı dışında olduğu ve başka verileri gerektirdiği için incelenmemiştir.

Çalışmanın **Türkiye’de Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilere Verilen Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri: Bulgular ve Tartışma** başlıklı dördüncü bölümünde, araştırmanın ana veri seti ve destekleyici veriler kodlanan konum, iletişim ve müdahale temaları altında verilerek tartışılmıştır. **Konum** temasında, aktörler tercüman bilirkişilerin mahkeme ortamındaki fiziki konumu, sosyal konumu ve mesleğe yönelme nedenleri kategorileri ile ele alınmıştır. **İletişim** temasında, aktörler tercüman bilirkişilerin çeviri öncesi ve sonrası diğer aktörlerle iletişimi, meslektaşları ile yardımlaşma kategorileri ile açıklanmaya çalışılmıştır. **Müdahale** temasında ise, aktörler tercüman bilirkişilerin çeviri sürecinde yaşadıkları zorluklar, çeviri esnasında kullandıkları yöntemler ve çeviriye ve konuşmacıya yapılan müdahaleler kategorileri aracılığıyla değerlendirilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda, “makro düzeyde” tercüman bilirkişilerin ülkede görevlendirilmesi ve “mikro düzeyde” Kayseri ile Antalya durumları olmak üzere “üç dönüştürüm evresi” Aktör-Ağ Kuramı ışığında aktörlerin çeviri sürecine etkisi bakımından ele alınmıştır. Çalışmanın araştırma soruları ile sonuçları aşağıda verilmiştir.

“Ceza Mahkemesindeki mülteci duruşmalarında sözlü çeviri sürecini oluşturan ağ hangi aktörlerden oluşmaktadır ve bu ağ nasıl bir yapıya sahiptir?” sorusu bakımından sonuçlar ele alındığında, ağda pek çok insan olan ve olmayan aktör olduğu ve ağların geçici ve dinamik olduğu sonucuna varılmıştır. Mahkemede sözlü çeviri ağındaki insan olmayan aktörler arasında; “makro düzeyde” Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Tercüman Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik, İl Adli Yargı İlk Derece

Mahkemesi Adalet Komisyonu, tercüman bilirkişi listeleri, tercüman bilirkişi yemini, tercüman etik ilkeleri, Suriye iç savaşı yer almaktadır. “Mikro düzeyde” çift dillilik, tercümanların kişilik özellikleri, duruşmada tercümanın fiziki konumu ve duruşmada iddianame ve tutanağın yansıtıldığı bilgisayar ekranı, tercüman bilirkişilerin diğer tercüman bilirkişilerle iletişimini sağlayan sosyal internet ağları ve telefon, tercümanın tam zamanlı ya da ek iş olarak yarı zamanlı mahkemede görev alması ve duruşma öncesi mülteci ile tercüman görüşmesi yer almaktadır.

Ağın içindeki insan olan aktörler arasında tercüman bilirkişiler, hakimler, adliye memurları, katipler, mülteciler, tercümanları ağı dahil eden hukukçu yakınlar ve diğer adliye çalışanları yer almaktadır.

Kayseri ilindeki ve Antalya ilindeki durumlar üzerinden değerlendirilen ağlar geçici ve değişkenlik gösteren ağlardır. Antalya ilindeki tercüman bilirkişi adliyede bekleme ve duruşmaya hazırlanma için bir mekan sağlanmaması ve her mahkeme kalemine ayrı birer kartla girilmesi sebebiyle fiziki kısıtlılıklar yaşamaktadır. Bu nedenle, çalışma ortamında sunulan fiziksel imkanların tercüman bilirkişinin ağı dahil olmasını zorlaştırdığı çıkarımı yapılabilir. Antalya ilindeki tercüman bilirkişinin mahkeme kalemlerine kartvizitini bırakarak çeviri süreçlerine dahil olmak için bir araç olarak kartvizi kullandığı gözlemlenmiştir. Antalya ilindeki tercüman bilirkişi duruşma esnasında bilgisayar ekranına yakın oturarak çeviri sürecinde bir yazım hatasını düzeltmiştir. Başka bir açıdan bakıldığında, Kayseri ilindeki duruşma sonunda hakim kişisel ilişki ağları nedeniyle tercüman bilirkişiye çeviri ücretini ne kadar yazmasını istediğini sormuştur. Kayseri ilindeki tercüman bilirkişi duruşma sonrası mülteciye verilen para cezasını nereye ödeyeceğini göstermek için eşlik etmiştir. Bu ağlarda aktörlerin de ağın kendisinin de farklılık gösterdiği görülmüştür.

Ayrıca, katılımcılar davanın türüne ve yapılaş şekline göre pedagog, avukat, çocuk, birden fazla mülteci, duruşmanın SEGBİS üzerinden çeviri yapılarak yürütülmesi gibi farklı aktörlerin ağı dahil olduğu duruşmalara katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu durumlar “yasa”, “yönetmelik”, “tercüman listesi”, “çift dillilik” gibi aktörler sabit olduğu halde ağın geçici ve tahmin edilemez olduğunu, bir diğer deyişle, her

duruşmada ağı, aktörlere tanımlanan rollerin değişiklik gösterebileceğini, her seferinde ağı dönüştürüm evresinin yeniden başladığını ortaya koymuştur.

“Bu ağı içindeki aktörler ve aktörlerin ilişkileri çeviri sürecini etkilemekte midir?” araştırma sorusu aktörlerin ağı etkisi bakımından ele alındığında, çalışmada ağı oluşturan insan olan ve olmayan pek çok aktörün ve bu aktörler arası ilişkilerin ağı etkilediği sonucuna varılmıştır. Ağdaki tercüman bilirkişilerin Arapça-Türkçe çift dilli olmalarının, Suriye iç savaşı sonrası bu dil çiftinde mahkemede çeviri ihtiyacının artmasının, bu ihtiyacın hukukçu yakınlar, adliye çalışanlar aracılığıyla öğrenilmesinin birer arabulucu aktör olarak tercüman bilirkişilerin bu mesleğe yönelmelerini ve ağı dahil olmalarını etkilediği söylenebilir.

Ceza Muhakemesi Kanununda yer alan “esaslı noktaların tercüme edilmesi” ifadesinin, arabulucu aktör olarak duruşmanın tamamının çevrilmemesine neden olduğu ve sürece etki ettiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Tercüman Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelikte belirtilen tercüman bilirkişi niteliklerinde çeviri edincinin olmamasının ve dil için istenen belgelerin yazılı beyan gibi asgari düzeyde olmasının da arabulucu aktör olarak çeviri sürecine dahil olan aktörlerin seçilmesini etkilediği çıkarımı yapılabilir. İnsan aktörlerin tercüman yemininin bağlayıcılığına değinmesi de bu aktörün tercüman bilirkişilerin eylemlerini ve kararlarını etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Benzer bir şekilde “esaslı noktaların çevrilmesi” ifadesinin, hakimlerin duruşmada soruları doğrudan tercüman bilirkişiye yöneltmesinin ve tercüman bilirkişilerin çeviri eğitimi olmamasının arabulucu aktör olarak çeviri yöntemini etkilediği söylenebilir. Nitekim duruşma gözlemlerinden ve katılımcı görüşmelerinden tercüman bilirkişilerin üçüncü tekil şahıs kullanarak ve açıklama, basitleştirme işlemlerine başvurarak çeviri yaptığı anlaşılmıştır.

Davaya ilişkin bilgi tercüman bilirkişilerle paylaşılmadığı için ve tercüman bilirkişilere alanla ilgili terminoloji ve kaynak sunulmadığından, tercüman bilirkişilerin çeviri öncesi mülteci ve adliye memuru aktörlerle iletişim kurarak ağı dahil olmaya çalıştığı ve yeni ve küçük ağlar oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra, tercüman bilirkişilerin hakimlerle daha önceki davalarda iletişim

kurmalarının arabulucu aktör olarak, tercümanın sonraki davalarda ağı dahil edilmesinde olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir.

Tercüman bilirkişilerin çağırıldıkları bir göreve gidemedikleri durumlarda, dahil oldukları whatsapp gruplarından veya adliye memurlarının talebi doğrultusunda telefonla diğer meslektaşlarına iş yönlendirmeleri, çeviri sürecini etkileyebileceği ve tercüman bilirkişileri ağı içinde duruşmada görev alacak tercümanı belirleyen, organize eden arabulucu rolüne dönüştüreceği şeklinde yorumlanabilir. Bu durumda telefon ve whatsapp grubu da arabulucu aktöre dönüşecektir.

“Tercüman bilirkişilerin ağı içindeki diğer aktörlerle (hakim, adliye memuru, mülteci) çeviri öncesi, çeviri süreci ve çeviri sonrası iletişimlari/etkileşimleri kendi konum ve görevlerine ilişkin algılarını etkilemekte midir?” araştırma sorusu değerlendirildiğinde, tercüman bilirkişilerinin algılarının bu iletişimlerden etkilendiği söylenebilir. Tercüman bilirkişilerin kişilik özellikleri, anadillerinin Arapça olması, çeviri öncesi ve sonrası mültecilerle görüşmeleri, adliye memurlarının başka bir tercüman bilirkişiye iş yönlendirmelerini istemeleri gibi aktörlerin kendi rollerine ve konumlarına ilişkin algılarını etkilediği ve kendilerini mültecilere ve adalete yardımcı olarak tanımladıkları söylenebilir. Tercüman bilirkişilerin duruşmayı bekleyecekleri ve hazırlanacakları fiziki bir ortamın sağlanmayışı, çeviri öncesi duruşmaya ilişkin bilgilerin paylaşılmaması, çeviri ücretinin değişkenlik göstermesi ve ödemelerin gecikmesi gibi aktörlerin de ağı dahil olmalarını zorlaştırdığı ve kendi sosyal konumlarına, bir diğer deyişle mesleki statülerine olumsuz etki ettiği çıkarımı yapılabilir.

Tercüman bilirkişilerin çeviri sürecinde fiziki konumları, hakimlerin soruları doğrudan tercüman bilirkişilere yöneltmesi, katiplerin kimlik ve adres teyidini tercümanlardan beklemesi gibi aktörlerin, tercüman bilirkişilerin konumları ve görevlerine ilişkin algılarını şekillendirdiği söylenebilir. Ayrıca, çeviri sürecinde hakimlerin ve tercüman bilirkişilerin mülteci konuşmacılara müdahale ederek daha yavaş veya kısa konuşmalarını istemeleri ya da durdurmaları dikkate alındığında, bu müdahalelerin tercüman bilirkişilerin görevine ilişkin algıyı olumlu etkilediği düşünülebilir. Buna ek olarak, hakimlerin tercüman bilirkişilere talep ettiği çeviri

ücretini sorması algıların aktörler arası çeviri öncesi ilişkilerden etkilendiğini göstermektedir.

“Tercüman bilirkişilerin ağı içindeki aktörlerle çeviri öncesi, çeviri süreci ve çeviri sonrası iletişimleri diğer aktörlerin (hakim, adliye memuru, mülteci) tercüman bilirkişilerin konum ve görevlerine ilişkin algılarını etkilemekte midir?” araştırma sorusu ele alındığında, ağıdaki mülteci ve adliye memuru aktörlerin de tercüman bilirkişilerin konumları ve görevlerine ilişkin algılarının çeviri öncesi ve sonrası görüşmelerinden etkilendiği çıkarımı yapılabilir. Mültecilerin tercüman bilirkişileri çeviri sonrası fikir danışmak ve yardım talep etmek için aramasının, adliye memurlarının görev için tercüman bilirkişilerden başka bir meslektaşlarını önermelerini istemesinin tercüman bilirkişileri yardımcı olarak gördüğü şeklinde yorumlanabilir.

Bu çalışmada ağıdaki insan olan ve olmayan aktörler arası ilişkilerin, çeviri süreci üzerinde ve aktörlerin tercüman bilirkişilerin konum ve görevlerine ilişkin algıları üzerinde etkisi ortaya konmuştur. Ağların geçici olduğu, tercüman bilirkişilerin kendilerini ağda zorunlu geçiş noktası olarak gördüğü ancak işleyişteki eksiklikler ve bazı aktörler nedeniyle ağa dahil olmada istikrarsız olduğu ve ağlara dahil olmak için yeni ağlar oluşturduğu sonucu çıkarılmıştır. Bu çalışma, literatürdeki Brewis ve Devaux’un çalışmaları ile paralellik göstermektedir.

Özetle, bu çalışma Türkiye’de Kayseri ve Antalya’da incelenen iki ağda mülteci duruşmalarında ağı oluşturan aktörleri ve aktörlerin çeviri sürecine ve tercüman bilirkişisinin konum ve görevine ilişkin algılarına etkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Ayrıca, tercümanın ve çeviri sürecinin sosyolojik bakış açısıyla değerlendirildiği mahkemede sözlü çeviri bağlamında, insan olmayan aktörlerin çeviri sürecine etkisini incelemek için Aktör-Ağ Kuramının kuramsal bir çerçeve ve bir yöntem olarak kullanılabileceğini göstermiştir. Bu sonuçlar mevcut araştırmanın verileriyle sınırlıdır. Aktörlerle derinlemesine görüşmeler yapılamaması, daha çok durum çalışmasının dahil edilememesi bu çalışmanın kısıtlılıklarıdır.

Bu sonuçlar ışığında, Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Tercüman Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelikte tercüman bilirkişi olarak listeye kabul

şartlarında çeviri edincinin ya da eğitiminin aranması, dil bilgisini kanıtlayan ulusal ve uluslararası sınav sonuçlarının istenmesi gibi düzenlemeler yapılmasına gerek duyulmaktadır. Bu yönetmelikte yemin ve etik ilkeler başlığı altında etik ilkelerin daha ayrıntılı bir şekilde verilmesine ihtiyaç vardır. Adliyelerde tercüman bilirkişilere görevlerin atandığı ve duruşmaya ilişkin bilgilerin paylaşıldığı bir portal oluşturulabilir. Bu portal oluşturulmaması bile adliye memurlarına tercüman bilirkişilerle görevlendirildikleri duruşmaya ilişkin iddianameleri duruşma öncesi paylaşımları için yetki verilmesi alanın ihtiyaçları arasındadır. Çeviri ücreti konusunda, Bilirkişilik Daire Başkanlığı gibi Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün de ücretlendirmede belirli kriterler ve asgari ücret tarifeleri hazırlaması ağıdaki istikrar açısından önemlidir.

Bu çalışmanın sonuçları mahkeme ortamında çeviri sürecine dahil olan aktörlere kurum içi/ hizmet içi eğitim programları hazırlanmasına katkı sağlayabilir. Özellikle, çift dilli doğal çevirmenlere ve (ad hoc) çevirmenlere yönelik çeviri eğitimleri hazırlanabilir. Çalışmada ortaya koyulan eksiklikler ve sorunlar dikkate alınarak bunlara ilişkin çözümler eğitime dahil edilebilir. Benzer şekilde, bu çalışmanın bulgularından ve sonuçlarından faydalanılarak, mahkemede görevlendirilen tercüman bilirkişiler ve diğer aktörler için rehber ya da broşür oluşturulabilir.

MYK tarafından görevlendirilen üniversitelerin hazırladığı toplum çevirmeni ulusal yeterliliği onaylanıp yürürlüğe girerse, ardıl çeviri biriminde belirtilen dil ve kültür bilgisi, ardıl çeviri teknikleri, not alma teknikleri, bellek geliştirme teknikleri, stres yönetimi, etkili konuşma teknikleri gibi becerilerin sınavlarla değerlendirilmesi ve tercümanların sertifikalandırılması mümkün olacaktır. Bu açıdan yeterliliğin onaylanması ve uygulanması sürece olumlu etki edecektir. Ancak Eryılmaz, tezinde bu yeterliliğin sözlü çeviride mahkeme çevirmenliği sürecindeki tüm ölçütleri kapsamadığını belirtmiştir ve bu yeterliliğin alanlara göre hazırlanması gerektiğini vurgulamıştır.²⁴⁷

Bu çalışmada sadece iki durum çalışması mültecilik bağlamında incelenmiştir. Başka çalışmalarda, daha çok durum çalışması yapılarak yeni ağlar ve aktörler ortaya

²⁴⁷ Eryılmaz, a.ge., 168.

koyulabilir. Bu ağılarda aktörlere daha farklı sorular sorularak ve başka kuramlar aracılığıyla aktörler arası güç ilişkisi bağlamında araştırma yapılabilir. SEGBİS kullanılan, birden çok mültecinin katıldığı, avukat, pedagog gibi farklı aktörlerle duruşma öncesi çevirilerin yapıldığı, çocuk mültecilerin olduğu duruşmalarda çeviri süreçleri Aktör-Ağ Kuramı ışığında incelenerek ağdaki farklı aktörlerin sürece etkisi araştırılabilir. Çeviri eğitimi almış ve çeviri eğitimi almamış, çift dilli doğal çevirmen olan ya da geçici çevirmenlik yapan tercüman bilirkişilerin dahil olduğu sözlü çeviri ağları incelenerek, aktörler arası ilişkiler ve ağların durumu kıyaslanabilir. Tercüman bilirkişilere ve adliye de tercümanla çalışan aktörlere tercümanla birlikte çalışmaya ilişkin eğitim verilebilir ve eğitim öncesi ve sonrası bu aktörlerle görüşmeler yapılarak, katıldıkları duruşmalarda gözlemler yapılarak eğitimin aktör olarak sürece etkisi tartışılabilir.

Mahkemede çeviri bağlamında aktörlerin izini sürerek, davranışlarını, eylemlerini ve etkilerini Aktör-Ağ Kuramı aracılığıyla anlayarak, süreci olumsuz etkileyen aktörler ve durumlar ortaya çıkarılabilir. Bu durumlara bu sayede çözümler üretilebilir ve bu çalışmalar mahkemede tercüman bilirkişilerle çalışmaya yönelik en iyi uygulamaları (best practices)²⁴⁸ oluşturmada yardımcı olabilir.

²⁴⁸ “En iyi uygulama belirli bir alanla ilgili işin bazı unsurlarını yerine getirmenin en verimli (en az çaba) ve en etkili (en iyi sonuç) yolu olarak tanımlanır. Bkz. Donna Walker Tileston, Best Teaching Practices: How Brain Research, Learning Styles and Standards Define Teaching Competencies, Thousand Oaks, CA: Corwin Press, Inc., 2000, p. 23-25.

En iyi uygulama örnekleri için bkz.

-Best Practices for Attorneys Working with Court Interpreters (çevrimiçi)

<https://www.courts.delaware.gov/aoc/courtinterpreter/doc/DEBARCARDattorneys.pdf> 30 Ocak 2021

-Best Practices When Working With an Interpreter (çevrimiçi)

<https://www.sdnyminterpreters.org/best-practices/for-judges> 30 Ocak 2021

-Best Practices American Sign Language and English Interpretation Within Legal Settings (çevrimiçi)

http://www.interpretereducation.org/wp-content/uploads/2011/06/LegalBestPractices_NCIEC2009.pdf 30 Ocak 2021

KAYNAKÇA

Abdallah, Kristiina:

"Quality Problems in AVT Production Networks: Reconstructing an Actor-Network in the Subtitling Industry" **Audiovisual Translation in Close-Up: Practical And Theoretical Approaches**, 2011, pp. 173-186.

Abdallah, Kristiina:

"Translators in Production Networks Reflections on Agency, Quality and Ethics", Doctoral Dissertation, University of Eastern Finland, 2012.

Acar, Yasemin:

"Hukuk Tercümelerinin Adalet Bakanlığı Açısından Önemi ve Yeri, Mahkemelerdeki Bilirkişi Tercüman Sorunları", **Genç Tercümanlar Çalıştayı**, Ankara, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2015, s. 158-163.

Angelelli, Claudia V.:

Revisiting the Interpreter's Role: A Study of Conference, Court, and Medical Interpreters in Canada, Mexico, and the United States, John Benjamins Publishing, 2004.

Angermeyer, Philipp Sebastian:

"Translation Style and Participant Roles in Court Interpreting" **Journal of Sociolinguistics**, 13/1, 2009, p. 3-28.

Aral, Mehtap, Öncü Yılmaz, Tutku ve Büşra Yaman:

"Suriyeli Kadınların Dilsel İletişim İhtiyacına Çeviri Eylemi Penceresinden Bir Bakış", **International Journal of Languages' Education and Teaching**, 5(4), 2017, s. 634-649. Doi: 10.18298/ijlet.2377

Arslan, Ruveyde Kübra:

"Toplum Çevirmenliği ve Kuramsal Alan İlişkisi", Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

- Arslan, Ruveyde Kübra ve A. Nursen Durdağı: “Türkiye’deki Çeviri Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Toplum Çevirmenliği Alanındaki Derslere Yönelik Bir Araştırma”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 5/23, 2018, s. 368-379.
- Barsky, Robert F.: **Constructing a Productive Other: Discourse Theory and The Convention Refugee Hearing**, Vol. 29, John Benjamins Publishing, 1994.
- Berk-Seligson, Susan: **The Bilingual Courtroom: Court interpreters in the Judicial Process**, University of Chicago Press, 2.ed., 2017.
- Braun, Sabine: "The European AVIDICUS Projects: Collaborating to Assess the Viability of Video-Mediated Interpreting in Legal Proceedings", **European Journal of Applied Linguistics**, 4/1, 2016, pp. 173-180.
- Bulut, Alev ve Turgay Kurultay: “Interpreters-in-Aid at Disasters: Community Interpreting in the Process of Disaster Management”, **The Translator**, Vol 7/2, 2001, pp. 249-263.
- Buzelin, Hélène: “Unexpected Allies: How Latour’s Network Theory Could Complement Bourdieusian Analyses in Translation Studies”, **The Translator**, Vol. 11/2, 2005, pp.193-218.
- Buzelin, Hélène: “Independent Publisher in the Networks of Translation”, **TTR: Traduction, Terminologie, Rédaction**, Vol 19/1, 2006, pp. 135-173.
- Buzelin, Hélène: Translations “in the Making”, **Constructing a Sociology of Translation**, Vol. 74, Ed. by., Wolf, M., & Fukari, A., John Benjamins Publishing, 2007, pp. 74-135.
- Callon, Michel: “Some Elements of a Sociology of Translation: Domestication of the Scallops

- and the Fishermen of St. Briec Bay”, **The Sociological Review**, Vol 32, 1986, pp. 196-233.
- Chesterman, Andrew: “Questions in the Sociology of Translation.”, **Translation Studies at the Interface of Disciplines**, Vol 68, Ed. by., João Ferreira Duarte, Alexandra Assis Rosa, Teresa Seruya, *Benjamins Translation Library*, 2006, pp. 9-28.
- Chesterman, Andrew: “The Name and Nature of Translator Studies”, **HERMES-Journal of Language and Communication in Business**, Vol. 22/42, 2009, pp. 13-22.
- Christensen, Tina Paulsen: “User Expectations and Evaluation: a Case Study of a Court Interpreting Event”, **Perspectives: Studies in Translatology**, Vol. 19/1, 2011, pp. 1-24.
- Conker, Nesrin: “The Professionalization of Sign Language Interpreting in Turkey: Interpreter Training and Public Interpreting Services”, Master’s Thesis, Boğaziçi University, 2017.
- Corsellis, Ann: **Public Service Interpreting: The First Steps**. Springer, 2008.
- Corsellis, Ann and Yolanda Vanden Bosch: “Testing Knowledge of the Legal Text”, **Assessing Legal Interpreter Quality through Testing and Certification: The Qualitas Project**, Ed. by. Cynthia Giambruno, Universidad de Alicante, 2014, pp. 69-75.
- Cressman, Darryl: A Brief Overview of Actor-Network Theory: Punctualization. Heterogeneous Engineering and Translation, ACT Lab/Centre for Policy Research on Science & Technology (CPROST) School of Communications, Simon Fraser University, 2009. (çevrimiçi) <https://summit.sfu.ca/item/13593> 17 Ekim

2017

Devaux, J érôme:

“When the Role of the Court Interpreter Intersects and Interacts with New Technologies”, *CTIS Occasional Papers* 7, 2016, pp. 4-21. (çevrimiçi) <http://hummedia.manchester.ac.uk/schools/sal/centres/ctis/publications/occasional-papers/Devaux.pdf> 25 Ocak 2018

Devaux, J érôme:

“Technologies in Interpreter-Mediated Criminal Court Hearings an Actor-Network Theory Account of The Interpreter’s Perception of Her Role-Space”, Doctoral Dissertation, The University of Salford, 2017.

D’Hayer, Danielle:

“Public Service Interpreting and Translation: Moving towards a (Virtual) Community of Practice”, **Meta: Journal des traducteurs/Meta: Translators’ Journal**, Vol. 57/1, 2012, pp. 235-247.

<https://www.erudit.org/en/journals/meta/1900-v1-n1-meta0312/1012751ar.pdf> 7 Eylül 2017

Doğan, Aymil:

Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları, Ankara, Hacettepe Doktorlar Yayınevi, 2003.

Doğan, Aymil:

“Mahkeme Çevirmenliği”, **Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi**, Sayı 14, 2004, s. 1-13.

Doğan, Aymil:

“Mahkeme Çevirmenliğinin Dünyadaki Gelişim Aşamaları ve Türkiye’deki Mevcut Durumu”, **Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi**, Sayı 20, 2010, s. 29-52.

Doğan, Aymil ve Rana Kahraman:

“Emergency and Disaster Interpreting in Turkey: Ten Years of a Unique Endeavour”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 28/2, 2011,

s. 61-76.

Doğan, Aymil:

“Mahkeme Çevirmenliği Alanı ve Eğitimi”, **Genç Tercümanlar Çalıştayı**, Ankara, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2015, s. 141-151.

Doğan, Coşkun:

“Edirne Özelinde Düzensiz Göçmenlerin Tercümanlık Boyutunda Sorunları Ve Çözümünde Toplum Tercümanlığının Rolü”, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2017.

Duman, Duygu:

“Toplum Çevirmenliğine Yorum Bilimsel Bir Yaklaşım: Sağlık Çevirmenliği ve Öznellik”, Doktora Tezi, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi, 2018

Duraner, Jasmin E.:

“Mapping Network in Legal Translation Market in Turkey: Analysis of Actors from Sociological Perspective”, Master’s Thesis, Dokuz Eylül University, 2015.

Düzen, Yılmaz:

“Türkiye ve İngiltere’de Mahkeme Çevirmeni Olmak”, **Genç Tercümanlar Çalıştayı**, Ankara, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2015, s. 153-157.

Erdoğan, Özgür Bülent:

“Çeviri Sosyolojisi Odağında Göç Olgusu ve Güç İlişkileri: Türkiye’de Suriyeli Mültecilerin Toplum Çevirmenleri”, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.

Eruz, Sakine:

“Çeviri Derneği Ve Türkiye’de Çevirmenlik Mesleğinin Statüye Kavuş(a)ma(ma)sı Üzerine On Üç Yıllık Gel Gitli Bir Öykü”, **Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu Bildirileri**, İstanbul, 2012. (çevrimiçi) https://www.ab.gov.tr/files/ceb/Ceviri_Platformu_Resimleri/platform_bildirileri.pdf 21 Kasım 2017

- Eryılmaz, Enise: “Türkiye’de Mahkeme Çevirmenliğinin Durumu Ve Çevirmen Meslek Standardı Açısından Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2020.
- Eser, Oktay: Beyond Australia: Turkey, In **Understanding Community Interpreting Services**, Palgrave Macmillan, 2020, p. 117-134.
- Flick, Uwe: **An Introduction to Qualitative Research**, Sage Publications Limited, 2009.
- Folaron, Deborah ve Hélène Buzelin: “Introduction: Connecting Translation and Network Studies”, **Meta: journal des traducteurs/Meta: Translators’ Journal**, Vol. 52/4, 2007, pp. 605-642. (çevrimiçi)
<https://www.erudit.org/en/journals/meta/1900-v1-n1-meta1954/017689ar.pdf> 25 Haziran 2018
- Gentile, Adolfo, Ozolins, Uldis ve Mary Vasilakakos, M.: **Liaison Interpreting: A Handbook**, Melbourne: Melbourne University Press, 1996.
- Giambruno, Cynthia (Eds.): **Assessing Legal Interpreter Quality through Testing and Certification: The Qualitas Project**, Universidad de Alicante, 2014.
- Gillham, Bill: **Case Study Research Methods**, Bloomsbury Publishing, 2000.
- Gökçe, İmren: “The Norms of Sign Language Interpreting in Turkey: The Interpreters’ Self-perceptions on Their Role”, Dokuz Eylül University, 2018.
- Hale, Sandra ve Jemina Napier: **Research Methods in Interpreting: A Pratical Resource**, London/New York, Bloomsbury, 2013.
- Hale, Sandra ve Jemina Napier: “We’re just kind of There: Working Conditions and Perceptions of Appreciation

- and Status in Court Interpreting”, **Target: International Journal of Translation Studies**, Vol. 28/3, 2016, 351-371.
- Hale, Sandra:
- Hekkanen, Raila:
- Hertog, Erik:
- Inghilleri, Moira:
- Kahraman, Rana:
- Kahraman, Rana:
- Kahraman-Duru, Rana:
- Katar, Bahar:
- Community interpreting**, Springer, 2007.
- “Fields, Networks and Finnish Prose: A Comparison of Bourdieusian Field Theory and Actor-Network Theory in Translation Sociology” **Selected Papers Of The CETRA Research Seminar in Translation Studies**, 2008, pp. 1-22. (çevrimiçi) <https://www.arts.kuleuven.be/cetra/papers/files/hekkanen.pdf> 2 Şubat 2018
- “Legal interpreting”, **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Ed., by., F. Pöchhacker, 2015, pp. 230-234.
- "Habitus, Field and Discourse: Interpreting as a Socially Situated Activity", **Target. International Journal of Translation Studies**, vol. 15.2, 2003, s. 243-268.
- Afette Rehber Çevirmenlik**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2003.
- Göç ve Çeviri: İltica Başvurularında Sözlü Çeviri Uygulamaları ve Toplum Çevirmeninin Rolü**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010.
- “Polis Görüşmeleri ve Mahkemelerde Çeviri Süreçlerine Dair Örnekler”, **Genç Tercümanlar Çalıştayı**, Ankara, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2015, s. 164-167.
- “Sağlık Alanında Sözlü Çeviri – Türkiye'deki Çevirmenlerin Görev Ve Rol Profilleri Üzerine Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

2019.

Koçlu, Seda:

“Göç ve Çeviri İlişkisi Bağlamında Toplum Çevirmenliğine Üst Bakış: Sakarya Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.

Kung, Szu- Wen C.:

“Translation Agents and Networks, with Reference to The Translation of Contemporary Taiwanese Novels”, **Translation Research Projects 2**, Ed. by., Anthony Pym and Alexander Perekrestenko, Intercultural Studies Group Universitat Rovira i Virgili, Vol. 2, 2009, pp. 123-38. (çevrimiçi) http://www.intercultural.urv.cat/media/upload/domain_317/arxiu/TP2/TRP_2_may_3.pdf#page=129 7 Eylül 2018

Kurt, Mehmet:

“Çeviri ve Çevirmenlik Mesleğinin Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu’ndaki Yeri”, **Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu Bildirileri**, İstanbul, 2012, s. 47-59. (çevrimiçi) https://www.ab.gov.tr/files/ceb/Ceviri_Platformu_Resimleri/platform_bildirileri.pdf 21 Kasım 2017

Kurultay, Turgay ve Alev Bulut:

“Toplum Çevirmenliğine Yeniden Bakışta Afette Rehber Çevirmenlik”, **İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi**, Sayı 3/6, 2012, s. 75-102.

Kuş Saillard, Elif:

Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri: Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nicel mi? Nitel mi?, Anı Yayıncılık, 2012.

Latour, Bruno:

On Actor-Network Theory. A few Clarifications plus more than a few Complications. **Soziale Welt**, Vol. 47/4, 1996, pp. 369-381. (çevrimiçi) <http://www.bruno->

latour.fr/sites/default/files/P-67%20ACTOR-NETWORK.pdf 17 Ekim 2017

- Latour, Bruno: **Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory**, Oxford University Press, 2005.
- Law, John: “Notes on The Theory of The Actor-Network: Ordering, Strategy, and Heterogeneity”, **Systems Practice**, Vol. 5/4, 1992, pp. 379-393. <https://doi.org/10.1007/BF01059830>
- Lee, Jieun: “Court Interpreting”, **The Routledge Handbook of Interpreting**, Ed. by., Mikkelson, Holly, and Renée Jourdenais, Routledge, 2015, pp. 186-201.
- Luo, Wenyan: **Translation as Actor-Networking: Actors, Agencies, and Networks in the Making of Arthur Waley’s English Translation of the Chinese Journey to the West**, Routledge, 2020.
- McDonough, Julie: “How Do Language Professionals Organize Themselves? An Overview of Translation Networks”, **Meta: journal des traducteurs/Meta: Translators’ Journal**, Vol 52/4, 2007, 793-815.
- Mikkelson, Holy: “Community Interpreting: An Emerging Profession”, **Interpreting**, Vol. 1 /1, 1996, pp. 125- 29.
- Mikkelson, Holly ve Renée Jourdenais (Ed.): **The Routledge Handbook of Interpreting**. Routledge, 2015.
- Mikkelson, Holy: **Introduction to Court Interpreting**, Taylor & Francis, 2000, 2017.
- Moghaddam, Esmaeil H.: “Agents and Their Network in a Publishing House in Iran”, **Translation Research Projects 4**, Ed. by., Anthony Pym and David Orrego-Carmona, Intercultural Studies Group

- Universitat Rovira i Virgili, 2012, pp. 37-50.
- Monteoliva-Garcia, Eloisa: "The Last Ten Years of Legal Interpreting Research (2008-2017): A Review of Research in the Field of Legal Interpreting" **Language and Law**, 5/1, 2018, pp. 38-61.
- Morris, Ruth: "Courtroom Interpreting", **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Ed. by., F. Pöchhacker, 2015, pp. 91-92.
- Napier, Jemina: "If a tree falls in a forest and no one is there to hear it, does it make a noise?: The merits of publishing interpreting research." **Advances in Interpreting Research**. John Benjamins, 2011, p 121-152.
- O'Brien, Sharon ve Gabriela Salhanda: **Research Methodologies in Translation Studies**, Routledge, 2014.
- Ortega, Juan Miguel Annalisa Sandrelli and Brooke Townsley: "Interpreting Test Format", **Assessing Legal Interpreter Quality through Testing and Certification: The Qualitas Project**, Ed. by. Cynthia Giambruno, Universidad de Alicante, 2014, pp. 40-67.
- Özer Erdoğan, Büşra: "Translation Services in Judicial System: Determining Eligibility of Legal Translators in Turkey", Doctoral Dissertation, Gazi University, 2018.
- Özsöz, Burak: "Toplum Çevirmenliği Bağlamında Sağlık Turizmindeki Diyalog Çevirilerine Dilbilimsel Ve Çeviribilimsel Yaklaşım", Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Öztürk, Türkan: "Küresel Hareketlilik Etkisinde Türkiye’de Sağlık Çevirmenliği Uygulamaları: Çevirmen Görüşlerine Dayalı Bir Çalışma", Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2015.
- Perruchoud, Richard (Ed.): **Göç Terimleri Sözlüğü**, Ed. by., Bülent

- Çiçekli, Uluslararası Göç Örgütü, Türkçe Baskı, 2013.
- Polat Ulaş, Aslı: "Becoming an interpreter through experience: The perceptions of the non-professional public service interpreters in Turkey", **RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, 2020, 19: 661-700.
- Polezzi, Loredana: "Translation and Migration." **Translation Studies**, 5/3, 2012, pp. 358.
- Pöchhacker, Franz: "Getting Organized: The Evolution of Community Interpreting", **Interpreting**, Vol. 4/1, 1999, pp. 125-140.
- Pöchhacker, Franz (Ed.): **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Routledge, 2015.
- Pym, Anthony: "Cross-cultural Networking: Translators in the French-German Network of Petites Revues at the end of the Nineteenth Century", **Meta: journal des traducteurs/Meta: Translators' Journal**, Vol. 52/4, 2007, pp. 744-762.
- Rabadán-Gómez, Marina: "Professionalisation and Standardisation of Public Service Interpreting." Edited by Munyangeyo, Théophile, Graham Webb, and Marina Rabadán-Gómez, **Challenges and Opportunities in Public Service Interpreting**, Palgrave Macmillan, London, 2016. 47-85.
- Roberts, Roda: "Overview of Community Interpreting", Edited by S. Carr, R. Roberts, A. Dufour and D. Steyn, **The Critical Link: Interpreters in the Community**, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins, 1997, pp. 127-38.
- Ross, Jonathan: Toplum Çevirmenliği Eğitimi: Çeviri Pratiği, Yerel Gerçekler, Uluslararası Uygulamalar ve

- Araştırmanın Önemi, Eds. By Ebru Diriker, **Türkiye’de Sözlü Çeviri**, Scala Yayıncılık, 2019, s. 283-312.
- Remael, Aline ve Mary Carroll: “Community Interpreting: Mapping the Present for the Future”, **The International Journal of Translation and Interpreting Research**, Vol. 7/3, 2015, pp. 1-9. (çevrimiçi)
<https://transint.org/index.php/transint/article/download/509/209> 11 Eylül 2017
- Resta, Zoi and Anastasios Ioannidis: “A Sociological Approach To The Professionalization Of Court Interpreting In Greece”, **Towards the Professionalization of Legal Translators and Court Interpreters in the EU**, Ed. by., Martina Bajčić and Katja Dobrić Basanež, Cambridge Scholars Publishing, 2016, pp. 66-82.
- Rooyen, Marlie van: “Tracing the Translation of News in Community Radio in South Africa: An Actor-Network Approach", Doctoral Dissertation, KU Leuven University, 2019.
- Saldanha, Gabriela and Sharon O'Brien: **Research Methodologies in Translation Studies**, Routledge, 2014.
- Schouten, Barbara and Jonathan Ross, et al.: “Informal Interpreters in Medical Settings: a Comparative Socio-cultural Study of The Netherlands and Turkey”, **The Translator**, 18/2, 2012, pp. 311-338.
- Seçilmişler, Töre ve Zekiye Yenen: “Koruma Sorunsalına İlişkin Kuramsal Bir Değerlendirme: Kurumsalcı (Alan Yönetimi) ve Çoğulcu (Aktör Ağ Teorisi) Yaklaşımların Karşılaştırması”, **Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezlerinden Üretilmiş Yayınlar**, Sayı 3, 2011, s. 375-384.
- Seidman, Irving: **Interviewing as Qualitative Research: A Guide for Researchers in Education and**

- the **Social Sciences**, 3rd ed., Teachers College Press, 2006.
- Shuttleworth, Mark:
Dictionary of Translation Studies, Routledge, 2014.
- Stern, Ludmila and Xin Liu:
"Ensuring Interpreting Quality in Legal and Courtroom Settings: Australian Language Service Providers' Perspectives on Their Role." **Journal of Specialised Translation**, 32/1, 2019, pp. 90-120.
- Susam-Sarajeva, Şebnem:
"The Case Study Research Method in Translation Studies", *The Interpreter and Translator Trainer*, 3/1, 2009, pp. 37-56.
- Şener, Olcay:
"Healthcare Interpreting in Turkey: Role and Ethics From a Sociological Perspective", *Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2017.
- Tahir Gürçağlar, Şehnaz ve Ebru Diriker:
"Community Interpreting in Turkey", **Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi**, Sayı 14, 2004, s. 73-93.
- Tahir-Gürçağlar, Şehnaz:
"Toplumsal bir Ağ içinde Çeviri ve Yayınevi", **Kapılar: Çeviri Tarihine Yaklaşımlar**, Scala Yayıncılık, 2005, s. 125-163.
- Tahir-Gürçağlar, Şehnaz:
"Chaos Before Order: Network Maps and Research Design in DTS", **Meta: journal des traducteurs/Meta: Translators' Journal**, Vol. 52/4, 2007, pp. 724-743.
- Takeda, Kayoko:
"Tribunal Interpreting", **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Ed., by., F. Pöchhacker, 2015, pp. 424-425.
- Toker, Sıla Saadet:
"Evaluation of Adaptation Training Provided by the Ministry of Health and the World Health Organization: Patient Guides within the context of Healthcare Interpreting Training in Turkey, Master's Thesis,

- Hacettepe University, 2019.
- UNHCR: **Global Trends: Forced Displacement in 2015**, Ginebra, United Nations High Commissioner for Refugees, 2016. (çevrimiçi)
<https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html> 19 Mart 2019
- Uslu, Muazzez: “Indirect (Re)translations of Leftist Non-fiction in Turkish (1921-2016): Actors and Networks”, Doctoral Dissertation, Boğaziçi University, 2018.
- Valero Garcés, Carmen and Anne Martin (Eds.): **Crossing Borders in Community Interpreting: Definitions and Dilemmas**. Vol. 76, John Benjamins Publishing, 2008.
- Vargas-Urpi, Mireia: "Judged in a Foreign Language: A Chinese-Spanish Court Interpreting Case Study", **The European Legacy**, 23/7-8, 2018, pp. 787-803.
- Wolf, Michaela ve Alexandra Fukari (Ed.): **Constructing a Sociology of Translation**, Vol. 74, John Benjamins Publishing, 2007.
- Wadensjö, Cecilia: **Interpreting as Interaction**, London, NY: Longman, 1998.
- Wadensjö, Cecilia: “Community interpreting”, In Ed. by Mona Baker & Gabriela Saldanha, **Routledge Encyclopedia of Translation Studies**, 2nd ed., London and New York: Routledge. 2009, pp. 43-48.
- Yazıcı, Mine: **Çeviribilimde Araştırma**, Multilingual, 2011, s. 17-18.
- Yücel, Bihter Esin: “Mahkeme Çevirmeninin Görünürlüğü ve Rolü”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2018.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

AB Direktifi 2010/64/EU	(çevrimiçi) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32010L0064 17 Eylül 2020
Ankara Adliyesi 2021 Yılı Nihai Tercümanlık listesi	(çevrimiçi) https://ankara.adalet.gov.tr/2021-yili-ankara-ili-nihai-tercumanlik-listesi 10 Ocak 2021
Arapça Toplum Çevirmeni Eğitimi	(çevrimiçi) http://ceviridernegi.org/3-4-kasim-2018-turk-kizilayi-ceviri-dernegi-arapca-toplum-cevirmeni-egitimi/ 25 Ekim 2019
AVIDICUS Projects	(çevrimiçi) http://wp.videoconference-interpreting.net/ 30 Eylül 2020
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	(çevrimiçi) https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf 13 Nisan 2017
Best Practices American Sign Language and English Interpretation Within Legal Settings	(çevrimiçi) http://www.interpretereducation.org/wp-content/uploads/2011/06/LegalBestPractices_NCIEC2009.pdf 30 Ocak 2021
Best Practices for Attorneys Working with Court Interpreters	(çevrimiçi) https://www.courts.delaware.gov/aoc/courtinterpreter/doc/DEBARCARDattorneys.pdf 30 Ocak 2021
Best Practices When Working With an Interpreter	(çevrimiçi) https://www.sdneyinterpreters.org/best-practices/for-judges 30 Ocak 2021
Bilirkişilik Yönetmeliği	(çevrimiçi) https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/272020153902Bilirki%C5%9Filik%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Fi.pdf 14

Şubat 2019

Bilirkişilik Eğitimi ile ilgili EGEÇEDER haberi	(çevrimiçi) http://www.egeceder.org/haber-2018-yilinin-ilk-yonetim-kurulu-toplantisi-gerceklestirildi 4 Nisan 2019
Bilirkişilik Eğitimi ile ilgili Elektrik Mühendisliği Odası haberi	(çevrimiçi) https://www.emo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=121433&tipi=2&sube=7 4 Nisan 2019
Boğaziçi Üniversitesi Toplum Çevirmenliği Konferans Programı	(çevrimiçi) http://www.toplumcevirmenligi.boun.edu.tr/pdf/program_turkce.pdf 5 Haziran 2020
California Court Interpreters Association	(çevrimiçi) https://www.ccia.org/ 17 Temmuz 2020
Ceza Muhakemeleri Kanunu	(çevrimiçi) https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6100&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5 13 Nisan 2017
Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Tercüman Bilirkişi Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik, 2013.	(çevrimiçi) https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130305-6.htm 13 Nisan 2017
Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik	(çevrimiçi) https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=15315&MevzuatTertip=5 28 Mart 2019
Community Interpreter	(çevrimiçi) https://www.thecommunityinterpreter.com/loj.html#sthash.83nnrUax.dpuf 30 Aralık 2019
Critical Link	(çevrimiçi) https://criticallink.org/ 25 Mayıs 2020

DPSI	(çevrimiçi) https://www.ciol.org.uk/dpsi 23 Temmuz 2020
ENPSIT	(çevrimiçi) http://www.enspit.org/ 30 Aralık 2019
EULITA	(çevrimiçi) https://eulita.eu/ 19 Eylül 2020
EULITA Code of Ethics	(çevrimiçi) https://eulita.eu/wp-content/uploads/files/EULITA-code-London-e.pdf 11 Aralık 2020
FCICE	(çevrimiçi) https://www.uscourts.gov/services-forms/federal-court-interpreters/federal-court-interpreter-certification-examination 14 Temmuz 2020
FITISPos Research Group	(çevrimiçi) http://www3.uah.es/traduccion/en/fitispos-ingles/ 28 Haziran 2020
Geçici Koruma Yönetmeliği	(çevrimiçi) https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/mevzuat/Gecici-Koruma.pdf 20 Mayıs 2019
Hacettepe Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı Bilgi	(çevrimiçi) http://akts.hacettepe.edu.tr/program_yeterlilik_detay.php?prg_ref=PRGRAM_000000000000000000000000000089&birim_kod=511&submenuheader=2&prg_kod=511 29 Eylül 2019
Hukuk Muhakemeleri Kanunu	(çevrimiçi) https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6100&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5 3 Ocak 2017

Indialog Conference	(çevrimiçi) https://www.indialog-conference.com/ 25 Mayıs 2020
İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı	(çevrimiçi) https://yimer.gov.tr/TR/Legis/5e03e8c6-473d-4af4-a57c-3d67f7ffbc98 30 Ekim 2018
İşaret Dili Çevirmeni Mesleki Yeterlilikleri	(çevrimiçi) https://portal.myk.gov.tr/index.php?dl=Yeterlilik%2F2481%2FSON_TASLAK_PDF_20200504_191546.pdf&fileName=20UY0407-6++Rev+00+%C4%B0%C5%9Faret+Dili+%C3%87evirmeni&option=com_yeterlilik 20 Ekim 2020
JUSTUSIGNS Projects	(çevrimiçi) http://www.justisigns.com/JUSTISIGNS_Project/About.html 27 Eylül 2020
Mavi Kart	(çevrimiçi) https://www.nvi.gov.tr/mavi-kart 5 Ocak 2021
Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme	(çevrimiçi) https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2020/01/Multecilerin-Hukuki-Durumuna-Iliskin-Sozlesme.pdf 13 Ekim 2020
Mültecilerin Adalet Erişiminin Kolaylaştırılması Projesi	(çevrimiçi) https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SSSorularDetay/1 21 Nisan 2020
NAATI Certification	(çevrimiçi) https://www.naati.com.au/become-certified/ 10 Eylül 2020
National Center for State Courts Interpreter Database	(çevrimiçi) https://www.ncsc.org/services-and-experts/areas-of-expertise/language-access/vri/national-interpreter-database 15

Temmuz 2020

National Registers for Public Service Interpreters	(çevrimiçi) https://www.nrpsi.org.uk/ 23 Temmuz 2020
NAJIT	(çevrimiçi) https://najit.org/ 17 Temmuz 2020
NAJIT Code of Ethics	(çevrimiçi) https://najit.org/wp-content/uploads/2016/09/NAJITCodeofEthicsFINAL.pdf 11 Aralık 2020
NAJIT Projects	(çevrimiçi) https://najit.org/ssti/projects/ 17 Mart 2019
Nitelikli Bilirkişi ve Çevirmenlik, Temel Hukuk Eğitimi ve Adli Çevirmenlik Uygulamaları Eğitimi	(çevrimiçi) https://www.udiced.org/bilirkisilik-temel-egitimi/ 4 Nisan 2019
ÖSYM Tercih Kılavuzu 2010	(çevrimiçi) https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2010/OSYS/Kilavuzlar/TercihKilavuzu/2010_OSYS_Tablo4.pdf 30 Ocak 2021
Professional Standards and Ethics for California Court Interpreters	(çevrimiçi) https://www.courts.ca.gov/documents/CIP-Ethics-Manual.pdf 8 Aralık 2020
QUALITAS	(çevrimiçi) http://qualitas.old.ogpi.ua.es/country-profiles 7 Kasım 2020
Recommended National Standards for Working with Interpreters in Courts and Tribunals	(çevrimiçi) https://jccd.org.au/publications/ 17 Haziran 2017
Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik	(çevrimiçi) https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=15315&MevzuatTertip=5 30 Mart 2019
Sıhhat Projesi	(çevrimiçi)

	http://www.sihhatproject.org/faaliyetler.html 17 Nisan 2020
Tapu Sicili Tüzüğü	(çevrimiçi) https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20135150&MevzuatTur=2&MevzuatTertip=5 15 Şubat 2019
Taslak Çevirmen Mesleki Yeterlilikleri	(çevrimiçi) https://almancaceviri-edebiyat.istanbul.edu.tr/tr/duyuru/myk-cevirmen-yeterlilikleri-ile-ilgili-degerlendirme-44004F004E0052006E003200580033004E00440063003100 20 Ocak 2019
Tercüme Destek Hattı	(çevrimiçi) https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/duyuru-201772-79790 3 Ocak 2021
The American University in Cairo	(çevrimiçi) http://sites.google.com/a/aucegypt.edu/ccrip 16 Haziran 2019
Türkiye’de Sığınmacı ve Göçmenlerin Adli Yardıma Erişimi: Tespitler ve Öneriler Raporu.	(çevrimiçi) https://www.mhd.org.tr/images/yayinlar/MHM-74.pdf 15 Ocak 2021
United State Courts Court Interpreting Guidance	(çevrimiçi) https://www.uscourts.gov/rules-policies/judiciary-policies/court-interpreting-guidance 13 Aralık 2020
Vademecum Guidelines for a more effective communication with legal interpreters and translators	(çevrimiçi) https://eulita.eu/wp-content/uploads/files/VADEMECUM%20-%20Guidelines%20for%20a%20more%20effective%20communication%20with%20interpreters%20and%20translators.pdf 13 Aralık 2020
Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu	(çevrimiçi) https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.

5.6458.pdf 20 Mayıs 2019

Yargı Etiği İlkeleri

(çevrimiçi)

<https://www.yargitay.gov.tr/documents/Yargi-EtigiIlkeleri.pdf> 20 Şubat 2019

EKLER

EK 1: ETİK KURUL BELGESİ

Tarih ve Sayı: 16/01/2019-10242

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu
Başkanlığı

Sayı :35980450-663.05-
Konu :Mehtap ARAL DUVAN

Sayın Mehtap ARAL DUVAN

İlgi :27/12/2018 tarihli, 116792 sayılı yazı

Sorumlu araştırmacılığını üstlendiğiniz 2019/33 dosya numaralı "Türkiye'de Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilere Verilen Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri: Ağ Kuramı Işığında Bir Değerlendirme" başlıklı çalışma Kurulumuzun 07.01.2019 tarih 01 sayılı toplantısında görüşülerek etik yönden uygun bulunmuş olup, karar ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-İmzalı
Prof. Dr. N. Tolga SARUÇ
Başkan

16/01/2019 B.İşl.

: S.ARIK

Doğrulamak İçin:<http://194.27.128.66/envision.Sorgula/belgedogrulama.aspx?V=BENNE7ED0>

Ayrıntılı bilgi için irtibat : Süleyman ARIK Dahili : 10689

İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü

34452 Beyazıt/Fatih-İstanbul

Tel : 0212 440 20 89 Faks : 0212 440 20 88

e-posta : sosyalbilimleretikkurul@istanbul.edu.tr Elektronik Ağ : www.istanbul.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

İlgili makama,

İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Çeviribilim Bölümü Doktora Programı Öğrencisi **Mehtap ARAL DUVAN** "Türkiye'de Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilere Verilen Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri: Ağ Kuramı Işığında Bir Değerlendirme" başlıklı, 2019/33 dosya numaralı 28.12.2018 tarih ve 116792 sayılı başvurusu ile İ.Ü. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'na başvurmuştur. 07.01.2019 tarihinde gerçekleşen inceleme sonucunda, adı geçen çalışmada etik açıdan bir sorun olmadığına oybirliği ile karar verilmiştir. Gereğini bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Unvanı / Adı / Soyadı	Kurumu	Araştırma ile ilişki	Karar	İmza
Prof. Dr. Naci Tolga SARUÇ (Başkan)	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Çiğdem Börke TUNALI (Başkan Yardımcısı)	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Eray YURTSEVEN (Başkan Yardımcısı)	İstanbul Tıp Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Aydın TOPALOĞLU	İlahiyat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Yasemin IŞIKTAÇ	Hukuk Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Suat GEZGİN	İletişim Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Selahattin KARABINAR	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Seyhan NİŞEL	İşletme Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Selim YAZICI	Siyasal Bilgiler Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Rasim İlker GÖKBULUT	Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Hanife Özlem SERTEL BERK	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☒ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Haluk ZÜLFİKAR	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Enes KABAKCI	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Şerife Sema KARAKELLE	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☒ M.Katılmadı	
Dr. Öğr. Üyesi Göklem TEKDEMİR YURTDAS	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☒ M.Katılmadı	

EK 2: ANTALYA ADLİYESİ VERİLERİ

1.Tercüman Bilirkişi (Arapça-Türkçe) İle Görüşme

Yer: Antalya Adliyesi- Kantin

Tarih: 30 Ocak 2020

Saat: 10:57-11:17

Görüşme süresi: 20 dk

(Araştırmacı Bilgilendirici Onam Formunu okudu ve tercüman bilirkişiye imzalattı.)

Araştırmacı : Eğitim durumunuz nedir?

Tercüman Bilirkişi : Ben üniversite mezunuyum. İşletme Bölümünü bitirdim 4 yıllık.

Araştırmacı : Tercüman bilirkişilik dışında herhangi bir iş yapıyor musunuz?

Tercüman Bilirkişi : Son 2 seneye kadar muhasebe finans müdürlüğü yapıyorum özel işletmelerde. Son 2 senedir sadece adliyede Arapça tercüman bilirkişi olarak görev yapıyorum.

Araştırmacı : 2 yıldır yapıyorsunuz bu işi?

Tercüman Bilirkişi : Aktif bu şekilde 2 yıl, daha öncesinde 2014'ten beri yeminim var adliyede aslında ama aktif olarak son 2 yıl çok yoğun yapmaya başladım.

Araştırmacı : Ne sıklıkta yapıyorsunuz? Hafta da kaç dava oluyor ya da ayda?

Tercüman Bilirkişi : Belli bir standardı yok ama ortalama günde 2-3 taneye denk gelebiliyor.

Araştırmacı : Tercümanlıkla ilgili, Arapçayla ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?

Tercüman Bilirkişi : Evet aldım. Ben aslen Hataylıyım anadilim Arapça. Ama yine de tercümanlık yapabilmek adına bir belgelemem gerekiyordu bunu. Özel kurslara gittim 3 ayrı kursa gittim. Arapça sertifika aldım o sertifika aracılığıyla müracaatta bulundum ve dediğim gibi 2014'ten beridir tercümanlık yapıyorum.

Araştırmacı : Neden mahkemelerde tercüman bilirkişilik işine yöneldiniz? Sizi bu işe çeken neydi?

Tercüman Bilirkişi : Şimdi ben asıl dediğim gibi muhasebe finans mezunuyum, İşletme mezunuyum. Muhasebe ve finans konusunda yaklaşık 15 senelik yöneticilik ve 5 yıl danormal çalışan olarak deneyimim var 20 sene toplamda. O iş beni başından itibaren çok tatmin eden bir iş değildi fakat ekonomik durumlardan dolayı onu seçmiştim. Sonra ilerleyen zamanlarda ailemdeki hukukçuların da etkisiyle Arapçayla ilgili bir şeyler yapabileceğim fikrine vardık ve dediğim gibi 2014'ten beridir aralıklı bir şekilde yapıyordum. Yani her sene bir yeminim vardı ama çok aktif yapamıyordum. Son 2 senedir sadece bu işe yöneldim. Manevi anlamda dilin verdiği bir tatmin var. Bunun dışında mağdur insanlara yardımcı olmak ayrıca beni mutlu eden bir şey. Ben aynı zamanda turizm sektöründe tercümanlık da yaptım, rehberlikte yaptım ama burada mağdur insanlara yardımcı oluyor olmak bana daha çok mutluluk verdi. En çok seçmemin sebebi bu. Maddiyattan ziyade maneviyat.

Araştırmacı : Tercüman bilirkişi olarak çağırılmanızdan itibaren genel süreci anlatabilir misiniz? Nasıl işliyor o süreç?

Tercüman Bilirkişi : Şöyle ki bizi üç ayrı koldan çağırabiliyorlar. Bir kolluklar çağırabilir bizi, yani karakollar, emniyet müdürlüğü, işte jandarma vesaire gibi kolluk kuvvetleri. İki savcılık direk ifade için adliyeye çağırabilir. Üç mahkeme çağırabilir. Kolluk çağırdığı zaman da iki ayrı çeşidi var. Normalde ifadeye katılıyorsunuz, eğer o kişi mevcutlu olarak karakolda nezarete kalıp ertesi gün adliyeye gelecekse adliyeye getirileceği zaman size haber veriliyor. Karakolda ifade alındıktan sonra ertesi gün savcılık bünyesinde tekrar ifadesi alınıyor. Savcı gerek görürse Sulh Ceza Mahkemesine sevk ediyor. Sulh Ceza Mahkemesine de ayrıca bir tercümanlık yapıyorsunuz. Bu şekilde süreç devam ediyor. Burada görevlendirme bitiyor aslında. Onun dışında sadece savcı çağırmışsa, adliye bünyesinde savcılık katibi sizi çağırmışsa geliyorsunuz savcı karşısında şahsın ifadesi alınıyor ve bitiyor. Eğer mahkeme sizi çağırmışsa ilk celseden itibaren ya da çağırdıkları andan itibaren her celseye katılmanız gerekiyor. Bu şekilde.

Araştırmacı : Siz kendiniz tercüman bilirkişi olarak mahkemede nasıl bir rolünüz olduğunu düşünüyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Bana göre çok önemli bir rolüm var çünkü doğru anlamak çok önemli, onu da doğru aktarabilmek daha da önemli bir şey ki bununla ilgili çok büyük sıkıntılar yaşanıyor adliyelerde. Yeri geliyor meslektaşlar bir tek kelimeyi bile yanlış çevirdiği zaman o kişinin çok farklı cezalara hükmedilmesine karar verilebiliyor. O yüzden bana göre tercümanlık çok önemli. Çünkü iki tarafın aracısı sizsiniz. Yani ki tarafı da doğru anlayıp doğru aktarmak zorundasınız.

Araştırmacı : Mahkemedeki diğer kişilerin sizin rolünüzün farkında olduklarını düşünüyor musunuz?

Tercüman Bilirkişi : Çok fazla olduğunu düşünmüyorum. Çok fazla değerimiz yok ne yazık ki hem ücret takdiri konusunda hem de saygınlık anlamında. Mesai sorunlarımızdan birisi. Bütün adliyelerde avukatlar, hakimler, savcılar, adliye personeli bir kartla kapıları açabiliyorlar ama biz tercümanların böyle bir kartı hiçbir şekilde yok. Normal vatandaş gibi elimizde 10 katla gideceğimiz savcılığın ya da mahkeme kaleminin kapısını açmamız gerekiyor. Onun dışında da dediğim gibi yani manevi anlamda bir etiket anlamında da pek bir saygınlığımız olduğunu düşünmüyorum. Ücretlendirme anlamında da normalde Adalet Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu bir tarife var ama hiçbir zaman kolay kolay o tarifeye ulaşamıyoruz. Hep çok altında kalıyor yani. Ekonomik anlamda da bu konuda sıkıntılar yaşanıyor.

Araştırmacı : Hakimlerin bu ücretleri neye göre belirlediğini düşünüyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Tamamen kendi takdirlerine göre. Yani bir ücret tarifesi var ama bütün hakimler ve savcılar için geçerli bu, benim bildiğim kadarıyla tamamen kendi inisiyatifleriyle uygun gördükleri rakamı takdir ediyorlar.

Araştırmacı : Adliyeler ödemeleri düzenli yapabiliyorlar mı?

Tercüman Bilirkişi : Hayır kesinlikle yapamıyorlar. Yani 2018 Ocak- Şubat ayından kalma evraklarım bile var şuanda takip etmek zorunda olduğum. Bir türlü sistem oturmuyor. Özellikle tercümanlarla ilgili ödeme konusunda bir türlü sistem oturmuyor. Ağırlıklı olarak da kolluklardan gelen ifadelerde sıkıntı yaşanıyor. Süreç biraz uzun. Görevli arkadaşlar çok fazla gerekli önemi göstermiyorlar. Dolayısıyla dediğim gibi 2018 Ocak-Şubat ayından kalma evraklarım bile mevcut.

Araştırmacı : Üzücü gerçekten. Sizin normalde mahkemede oturacağınız yer konusunda bir şey söylüyorlar mı? Siz bunu kendiniz mi belirliyorsunuz, nerde duracağınızı konum olarak?

Tercüman Bilirkişi : Şöyle ki yine hakimin ve mübaşirin takdirinde diyeceğim. Muhtemelen hakim mübaşiri yönlendiriyor bu konuda. Her mahkemenin uygulaması farklı. Her hakimin uygulaması farklı. Kimi işte Arap olan tarafta oturtuyor, onun olduğu tarafta. Kimi zabıt katibinin yanında durmamızı söylüyor, sağında ya da solunda. Değişiyor tamamen onlara kalmış bir şey. Belirli bir yerimiz yok yani. Normalde bir kroki vardır mahkemelerde hakimin, savcının, katibin vesairenin, mübaşirin, herkesin yeri bellidir. Ama tercümanlarla ilgili öyle standart bir nokta yok.

Araştırmacı : Mahkemeye tercüme işine çağrıldırıp gidemediğiniz oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Olabiliyor tabi ki. Yeri geliyor şehir dışında olabiliyorsunuz. Yeri geliyor başka bir görevde oluyorsunuz. Öyle durumlarda gidemiyorsunuz. Ama telefon çaldığı zaman ben kendi adıma özellikle mutlaka dönüş yapmaya çalışıyorum. O anda değilse bile müsait olduğum anda dönüş yapıyorum ve uygun olmadığımı dile getiriyorum.

Araştırmacı : Başka birini öneriyor musunuz? Burada diğer Arapça tercümanlarla iletişiminiz var mı?

Tercüman Bilirkişi : Bazen soruyorlar evet. Hatta sadece bizim branşla ilgili de değil, farklı dillerde tercümna da sorulduğu oluyor. Hem mahkemelerden hem savcılıktan hem kolluk kuvvetlerinden. Öyle durumlarda örnek söylüyorum Hanım işte Arapça dilinde başka bir tercüman var mı siz gelemeyecekseniz diye soruyorlar ya da işte Rusçada var mı bildiğiniz vesaire gibi mutlaka sorular soruyorlar. Biz de yardımcı olmaya çalışıyoruz yani ben kendi adıma yardımcı olmaya çalışıyorum.

Araştırmacı : Normalde şimdi siz müşteki ile görüştünüz dava öncesinde. Dava öncesinde hakimle, avukatla görüştüğünüz de oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Şöyle ki eğer duruşmaysa bu tabi ki duruşmadan bir 10-15 dakika öncesinde mahkeme salonunun önüne geliyoruz. Şahıs varsa eğer gelmişse ben kendi adıma özellikle arıyorum ve bulmaya çalışıyorum. Öyle bir zorunluluk yok aslında. Konuyu anlamaya çalışıyorum öncelikle. Eğer avukatı varsa CMK avukatı genelde atanıyor duruşmalarda ya da işte kollukta da aynı şekilde, savcılıkta da aynı şekilde. Avukat atanmışsa avukat eşliğinde üçlü olarak yani görüşüyoruz Arap şahıs, ben ve avukat olarak. Konuyu kendim anlamaya çalışıyorum. Aynı şekilde önce avukata aktarmaya çalışıyorum. Avukatın söylemek istediği bir şey varsa iletiyorum. Şahsın söylemek istediği bir şey varsa avukata o şekilde aracılık yapıyorum. Duruşmada da zaten sözlü tercüme olarak. Ne söylenmişse hakim beyin ya da savcı beyin sorularını yöneltiyorum. Aynı şekilde de dönüşünü aktarıyorum.

Araştırmacı : Dava ile ilgili bilginiz öncesinde oldu mu? Memurlardan....

Tercüman Bilirkişi : Yok.

Araştırmacı : ...bu bilgi size gelmiyor.

Tercüman Bilirkişi : Bize söylenen şu oluyor mesela görevli arkadaş arıyor, polis ya da işte savcı katibi ya da mahkeme katibi. Şu gün şu saatte mesela savcılık ifadesi var ya da şu gün şu saatte duruşma var. Ya da işte karakol arıyorsa işte Hanım bir Arap var gelebilir misiniz tercümanlık yapmanız lazım. Bu kadar, bilgi yok başka.

Araştırmacı : Çeviri sırasında müştekinin ya da davalı davacının yanlış bir şey söylediğini hissettiğinizde bunu hakime, avukata bildiriyor musunuz ya da olduğu gibi çeviriyor musunuz, nasıl bir yöntem izliyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Şimdi şöyle benim görevim duyduğum şeyi aktarmaktır. Doğru ya da yanlış eksik ya da fazla beni ilgilendirmiyor o kısmı. Benim görevim duyduğum şeyi düzgün bir şekilde aktarabilmek ve biz bunun için her sene başında yemin ediyoruz doğru tercüme yapacağımıza, doğru şekilde aktarım yapacağımıza dair yemin ediyoruz ve bunun doğrultusunda işimizi yapıyoruz.

Araştırmacı : Çeviri esnasında konuşmacılardan birini anlamadığınızda tekrar etmesini istediğiniz oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Tabi ki olabiliyor. Özellikle Arapça çok, 14-15 lehçeden oluşan bir dil. Yani neredeyse her Arap ülkesinin farklı bir lehçesi var. Sizin hepsini bilme imkanınız sıfır. Ama şöyle oluyor yani genellikle ortak bir paydada buluşuluyor. İki taraf için de geçerli bu. Bazı ülkelerin Arapçası biraz daha zor, bazı ülkelerin Arapçası bize biraz daha yakın. Ben aslen Hataylıyım. Suriye Arapçasına yakın benim konuştuğum Arapça. Turizm sektöründe de çalıştığım için Libya, Kuveyt, Bahreyn gibi farklı ülkelerin de Arapçasını biraz öğrendim. O yüzden biraz daha rahat anlaşılabiliyorum. Ama anlamadığım yerler olduysa kesinlikle yanlış çeviri yapmamak adına tekrar soruyorum. Anlamaya çalışıyorum. Yani direkt sorduğumda anlayamıyorsa, dolaylı olarak konuyu anlamaya çalışıyorum ve o şekilde aktarıyorum.

Araştırmacı : Sorunlu ya da yanlış bir çevirinin bağlayıcı özelliği var mıyani bir cezası var mı tercüman bilirkişilikte?

Tercüman Bilirkişi : Bildiğim kadarıyla var. Eğer bu ortaya çıkarsa ya da şikayet edilirse var diye biliyorum. Tercümanların vasfının sona erdirilene kadar farklı müeyyideler olduğunu düşünüyorum. Kendim hiç karşılaşmadım. Arkadaş çevremde de meslektaşlarımda da karşılaşmadım. Fakat birkaç kere duruşmalarda Arap olan kişinin örnek söylüyorum daha önceki tercümanın yanlış tercüme yaptığına dair bir şikayet olduğunu duymuştum. Böyle bir durumda şahıs şikayetçi oluyor mahkemeye ya da savcılığa diyor ki ben şu şu tercüman gelmişti onun Arapçasını anlamadım. Ben başka bir tercüman talep ediyorum şeklinde tercüman talep etme şansı vardır. Şikayet de edebiliyor. Yani ben bu kişinin tercümanlık yapmasını istemiyorum. Hiçbir şekilde Arapçası anlaşılmıyor gibi bir şikayette de bulunabiliyor. Ama bu çok büyük bir suçlama olduğu için ve ne yazık ki eğer tutukluysa şahıs bu aleyhe kullanılacak bir şey de olabileceği için hakim ve savcılar bunun takdirini yapıyor. Çoğu zaman bu sadece bir yöntem olarak kullanılıyor kişiler tarafından. Uzatma yani başka bir tercümanla da şansımı deneyim gibi bir bakış açısı da hakim.

Araştırmacı : Çeviri sırasında karşılaştığınız genel olarak zorluk var mı? Varsa neler?

Tercüman Bilirkişi : Dediğim gibi benim açımdan karşılaştığım tek zorluk farklı bir lehçe karşıma çıktığı zaman biraz zorlanıyorum ama dediğim gibi yani dolaylı yollardan da olsa bir şeyler sorarak sorarak aslında ulaşmaya çalıştığım şeye de ulaşmaya çalışıyorum mutlaka yanlış çeviri yapmamak adına.

Araştırmacı : Sorun yaşadığınızda çeviriyle ilgili destek aldığınız birileri var mı? Arkadaşlarınız ya da başka.

Tercüman Bilirkişi : Şimdi bizim çevirilerimiz genelde anlık çeviri olduğu için destek alma gibi bir şansım zaten yok. Yani o anda, her şey o anda geliyor. Kendisi konuşuyor, siz tercümesini yapıyorsunuz.

Araştırmacı : Diğer tercümanlar iletişiminiz olduğunu söylemişsiniz. Ortak bir whatsapp grubu, internette bir grup gibi bir şey var mı tercüman bilirkişilerin olduğu?

Tercüman Bilirkişi : Aslında şöyle yani Antalya'daki tercümanlarla ilgili bir whatsapp grubu oluşturduk kendi aramızda. Hani 250 civarında tercüman var Antalya Adliyesi'nde. Bunun sanırım 24-25 tanesi Arapça. Bir whatsapp grubu oluşturduk, toplansanız 24-25 kişi ancak vardır. Farsça, Rusça, Arapça... Şuan da mevcut olan birkaç kişi bunlardan oluşuyor. Öyle çok büyük bir grubumuz yok.

Araştırmacı : Genel olarak iş mi paslıyorsunuz? Ne paylaşıyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Tabi ki bilgi paylaşımı için. Yani örnek söylüyorum şu karakolda şu dilde tercümana ihtiyaç var. Müsait olan var mı? Varsa şu kişiyi arayın ya da şu numarayı arayın gibi orada bir bilgi alışverişi sağlıyoruz. En fazla kullanma amacımız o ya da işte ne bileyim adliyede ya da bizim mesleğimizle ilgili herhangi bir değişiklik varsa yenilik varsa onu paylaşmaya çalışıyoruz. Ağırlık bu şekilde.

Araştırmacı : Adliyedeki kişiler herhangi biri hakim, savcı şöyle çevir, böyle çevir diye herhangi bir çeviri stratejisi, yöntemi ya da size bir terminoloji gibi bir şey sunuyor mu? Şu kelimeye bu karşılık kullanılabilir gibi. Öyle bir şey oldu mu?

Tercüman Bilirkişi : Yok. Öyle bir şey olmadı. Ha şu oluyor şimdi bazen Arap olan kişi uzun uzun konuşmak istiyor. Çok uzun konuşup derdini anlatmak istiyor. Siz de ister istemez onun konuştuğunu anlatmaya çalışıyorsunuz. Ama çoğu zaman çok ilgisiz şeyler anlatıyor. Asıl konudan çok uzaklaşıyor. Böyle bir durumda tabi ki müdahil olunuyor. Mesela hakim ya da savcı diyor ki ben size şunu sordum, siz iki saattir ne anlatıyorsunuz gibi yorum yapabiliyor. Bu sefer biz de hakime bu konuyu

anlatıyoruz. Bu bunu bunu söylüyor, biz de hani tercüman olarak size aktarıyoruz. Orada o şeyi kesiyor. Sadece konuyla ilgili bir bilgi aktarımı yap şeklinde.

Araştırmacı : Genel olarak sizin tercüme hizmeti verdiğiniz davalı davacı profili nasıl? Hangi ülkelerden, ne tür davalar?

Tercüman Bilirkişi : Şimdi günümüzde biliyorsunuz en çok Suriyeliler var ne yazık ki. Ağırlık olarak Suriyeliler çıkıyor benim duruşmalarına katıldığım ya da ifadelerine katıldığım kişiler. Bunun dışında çok az diğer farklı ülkelerden de olabiliyor. Irak'tan olabiliyor işte Filistin'den olabiliyor bunun gibi. Suç şekillerini de soracak olursanız bilmiyorum soracak mısınız ama. Şimdi genelde Suriyeliler ile ilgili günümüzde en çok karşılaşılan suçlamalardan bir tanesi terör örgütü üyeliği ya da terör örgütü propagandası şeklinde. Diğer bir konu hırsızlık, basit hırsızlıklar, diğer bir konu sahte pasaport konusu. Genelde Türkiye köprü olarak kullanılıyor çoğu Avrupa ülkesine geçiş için Türkiye üzerinden aktarım yapılıyor Araplar. Özellikle Iraklılarda bunu çok yaşıyoruz. Bu tarz dosyalar çok fazla geliyor. Onun dışında aile içinde de ufak tefek şeyler çıkabiliyor.

Araştırmacı : Segbis ile çeviri yaptınız mı?

Tercüman Bilirkişi : Yaptım evet.

Araştırmacı : Peki kendinizi hangisinde daha rahat hissediyorsunuz yüz yüze yaparken mi Segbis ile mi?

Tercüman Bilirkişi : Kesinlikle yüz yüze çünkü Segbis sistemi tam oturmadı henüz. Ses kalitesi çok kötü oluyor çoğu zaman. Ya sizin sesiniz oraya gitmiyor ya onların sesi size gitmiyor. Bazen üçlü, dörtlü Segbisler olabiliyor. Siz işte örnek söylüyorum Adıyaman Adliyesi, Burdur Adliyesi işte ne bileyim Çanakkale Cezaevi gibi birkaç kişinin olduğu dosyalar da geliyor bazen Segbiste. Olağanüstü zor oluyor. Olağanüstü zor oluyor o anlamda.

Araştırmacı : Sizin çeviri yaptığınız kişinin yanında olduğunuz Segbis davasıyla karşıda çeviri yaptığınız kişinin olduğu arasında fark var mı?

Tercüman Bilirkişi : Fark ediyor. O yine ses kalitesinden kaynaklanıyor. Yani tabi yanınızdaki insanla iletişiminizi mutlaka etkiliyor. Ses kalitesi mutlaka etkiliyor. Öbür şekilde sesi tam algılayamadığınız için tam aktaramıyorsunuz. Onun için de aynı şey geçerli. Sizi tam anlayamıyor, bu anlamda sıkıntı yaşıyor evet.

Araştırmacı : Çok teşekkür ediyorum.

Tercüman Bilirkişi : Rica ediyorum. Başarılar diliyorum.

Araştırmacı : Sağ olun. Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Tercüman Bilirkişi : Tabi ki. Şöyle ki şimdi Araplar için biz sadece mahkemede bir tercüman değiliz. Aynı zamanda avukatız, aynı zamanda hakimiz, aynı zamanda rehberiz, aynı zamanda her konuda bilirkişi statüsündeyiz. 7/24 bizi arıyorlar, 12'd, 1'de yeri geliyor herhangi bir sorun olduğunda mesela polis yakalama yapıyor. Yolda durdurup karakola alabiliyor. Hemen sizi arıyorlar çabuk tercüman lazım, çabuk yetiş. İşte polis beni durdurdu neden durdurdu bilmiyorum gibi. Onun dışında herhangi birisiyle sorun yaşayan bir Arap arayıp işte şu kişiyle Türk ya da yabancı işte emlak konusunda sıkıntı yaşadım, para konusunda sıkıntı yaşadım ya da ne bileyim işte evime hırsız girdi ya da bir şeylerle suçluyorlar gibi 7/24 benim telefonlarım hiç susmuyor. Bazen mesajla bazen telefonla arayarak bazen yüz yüze görüşerek sürekli ve sürekli iletişim devam ediyor. O kişi sizden doğru bir cevaba ulaştığı zaman etrafındaki insanlara da sizin isminizi paylaşıyor. Dolayısıyla hep bir sirkülasyon yaşanıyor yani bizim işimiz sadece adliyede tercümanlık yapmaktan ibaret kesinlikle değil. Her konuda kendilerine yol gösterici konumunda da davranıyoruz ki ben kişilik olarak zaten yardımsever bir yapıda olduğum için çoğu zaman hiçbir ücret almadan onlara bilgi paylaşımında bulunuyorum, destek oluyorum. Teşekkürler.

Araştırmacı : Çok teşekkürler.

2. Arap Mülteci (Müşteki konumunda) İle Görüşme

Yer: Antalya Adliyesi- Kantin

Tarih: 30 Ocak 2020

Saat: 11:20- 11:24

Görüşme süresi: 4 dk

(Araştırmacı Bilgilendirici Onam Formunu okudu, tercüman bilirkişi çevirdi ve mülteciye imzalattı.)

Araştırmacı : Duruşmada sunulan çeviri hizmeti hakkında ne düşünüyorsunuz?

Mülteci : Diyor ki ben tercümeden memnun kaldım. Tercüman olmasa zaten ben kayıp bir insan gibi olurum. Dil bilmediğim bir ülkede yaşıyorum o yüzden çeviri benim için önemli ve bu çeviriden rahat oldum, duruşmadaki çeviriden.

Araştırmacı : Tercüman bilirkişiyle duruşma öncesinde görüştünüz mü? Görüştüyseniz neler konuştunuz?

Mülteci : Diyor ki dün ben tercümanla görüştim. Tercüman beni aradı, duruşmam olduğunu söyledi. Ben de sabah adliyeye geldim. Bana gelmemin benim için yararlı olacağını söyledi duruşmam olduğu için. Ben de adliyeye geldim. Kendisiyle buluştuk adliyenin önünde. Ona daha önce vermiş olduğum ifadeyi sundum. Kendisi de o ifadeye baktı ve bana bilgi verdi. Ben de kendisine sadece doğruları söyleyeceğime dair taahhütte bulundum. Ondan sonra zaten duruşmaya girdik, biraz bekledikten sonra.

Araştırmacı : Tercüman bilirkişinin mahkemedeki önemi sizce nedir?

Mülteci : Diyor ki kesinlikle tercümansız olmaz, tercüman çok çok önemli. Hatta kesinlikle sizi anlayan bir tercümanla konuşmak çok önemli. Yeri geliyor bazı tercümanlarla karşılaşıyoruz. Çoğu şeyi anlayamıyoruz, anlaşıyoruz. Ama sizinle az önce duruşmada görüştük. Sizin konuşmanızı anlayabildim ve sizinle aynı dili konuşuyor olmak beni ayrıca rahatlattı.

Araştırmacı : Peki tercümanın konum olarak nerede durması sizi rahat hissettiriyor?

Mülteci : Ben aslında tercümanın benim karşımda olmasını tercih ederim ki yüz yüze baktığımızda birbirimizle konuşabilelim.

Araştırmacı : Çok teşekkür ederim.

3. Hakim Anketi

Yer: Antalya Adliyesi Asliye Ceza Mahkemesi

Tarih: 30 Ocak 2020

Saat: 16:20-16:30

Görüşme Süresi: 10 dk.

(Yüz yüze görüşme esnasında anket dolduruldu, bilgilendirici onam formu okundu, imzalatıldı)

Sizi doktora tezim kapsamında İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü’nde yürütülen “Türkiye’de Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilere Verilen Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri: Ağ Kuramı Işığında Bir Değerlendirme” başlıklı araştırmaya davet ediyorum. Bu araştırmanın amacı Türkiye’de mültecilere verilen tercüman bilirkişilik hizmetlerinin saha betimlemesini yapmak, tercüman bilirkişilerinin işe alınmasından mahkemede çeviri yapmasına kadar olan süreçteki iletişimde kendi rollerini nasıl tanımladığını ve diğer aktörlerle olan ilişkilerini incelemek ve bu ilişkilerden yola çıkarak alanın yapısını açıklamaktır. Araştırmada sizden tahminen 20 dakikanızı ayırmanız istenmektedir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katıldığınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı : Mehtap Aral Duvan

Danışman : Prof. Dr. Alev Bulut

1. Ne kadar zamandır hakimlik yapıyorsunuz?
2007 Mayıs’tan itibaren.
2. Daha önce yaklaşık olarak kaç defa sözlü çeviri yapılan duruşmada bulundunuz? Ağırlıklı olarak hangi dillerden çeviri yapılıyor?
Sıklıkla karşılaştığım bir şey. Bodrum’da çalıştım, orada mültecilerin olduğu oluyordu. Arapça, Kürtçe, İngilizce, Almanca, Afganca, Rusça.
3. Tercüman bilirkişilerin duruşmadaki konumunu, rolünü, önemini nasıl tanımlarsınız?

Tercüman bilirkişi tanık gibi mahkemeye yardımcı. Ceza Mahkemesinin 62. Maddesinde de düzenlenmiş. O ülkenin dilini bilmeyen kişi yönünden tercüman olmazsa duruşma yapılamaz. Sanık Türkçe bilmiyorsa, kendini o dilde tam ifade edemiyorsa, tercüman yoksa savunma da yoktur, yargılamada yoktur. AİHM'ye göre de Türkçe bilmeyen kişi için tercüman bulundurulması zorunludur. Ücreti de kişiden alınmaz, devlet tarafından karşılanır.

4. Tercüman bilirkişilerle duruşma öncesi görüştüğünüz oluyor mu? Görüştüğünüzde neler konuşuyorsunuz?

Hayır hiçbirleriyle görüşmüyorum.

5. Duruşmada hatalı çevirinin davanın seyrini değiştirdiği oldu mu? Varsa örnek verebilir misiniz?

Hayır. Yok.

6. Duruşma sırasında bildiğiniz bir dil olduğunda çeviriye müdahale etme ihtiyacı duyduğunuz zamanlar ya da çeviri kaynaklı sıkıntılar oldu mu? Varsa örnek verebilir misiniz?

Hayır. Hakim bilir kişi olarak duruma müdahale edemez. Hakim tercümanı yetersiz görürse değiştirebilir. Ama bende böyle bir şey olmadı. Ama şunu yapamaz, tercümanın yerine geçip tercüme edemez.

7. Tercüman bilirkişiye yapılacak ödemeyi neye göre belirliyorsunuz?

Ücret tarifi var. Alt ve üst sınırlar arasında bir ücret belirliyoruz. Kaç kişiye çeviri yaptı. Ne kadar süre çevirdi.

8. Mahkemeye çağırılacak tercüman bilirkişiyi kim belirliyor? Sizin daha önce çeviri yaparken gördüğünüz ve sonraki duruşmalara çağırdığınız tercüman bilirkişiler oluyor mu?

Liste var. Uygun olanlar çağırılır. Liste dışında kimse çağırılamaz. Listeye kayıtlı olan herkes yeterliliğini ispatlamıştır.

9. Bir tercüman bilirkişiden beklentileriniz nelerdir?

Mesleğini gereklerine göre yerine getirmesi. Bu hususta yeminlidir zaten.

10. Tercüman bilirkişinin çeviri yaparken fiziksel olarak konumunu neye göre belirliyorsunuz/ nerede durmasını tercih edersiniz?

Kimin tercümesini yapıyorsa onu da iyi duyabilmesi için onun yanındadır. Tercüman o kişinin aracısıdır. Bunun Segbiste olanı var. Tercüman en iyi nerede duyuyorsa orada durur.

11. Eklemek istediğiniz bir şey varsa lütfen belirtiniz. (Burada hakime duruşmanın tamamının mülteciye neden çevrilmediği soruldu.)

Kişiye dosyadaki kanuna göre bilgi verilir. Ne kadar gerekliyse o kadar aktarılır.

4. Adliye Memuru Anketi

Yer: Antalya Adliyesi Asliye Ceza Mahkemesi

Tarih: 30 Ocak 2020

Saat: 15:33-15:39

Görüşme Süresi: 6 dk.

(Yüz yüze görüşme esnasında anket dolduruldu, bilgilendirici onam formu okundu, imzalatıldı)

Sizi doktora tezim kapsamında İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü’nde yürütülen “Türkiye’de Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilere Verilen Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri: Ağ Kuramı Işığında Bir Değerlendirme” başlıklı araştırmaya davet ediyorum. Bu araştırmanın amacı Türkiye’de mültecilere verilen tercüman bilirkişilik hizmetlerinin saha betimlemesini yapmak, tercüman bilirkişilerinin işe alınmasından mahkemede çeviri yapmasına kadar olan süreçteki iletişimde kendi rollerini nasıl tanımladığını ve diğer aktörlerle olan ilişkilerini incelemek ve bu ilişkilerden yola çıkarak alanın yapısını açıklamaktır. Araştırmada sizden tahminen 20 dakikanızı ayırmanız istenmektedir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katıldığınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı : Mehtap Aral Duvan

Danışman : Prof. Dr. Alev Bulut

1. Tercüman bilirkişileri hangi kritere göre alıyorsunuz ya da çağırıyorsunuz?

Her yıl yayınlanan tercüman bilirkişi listesinden hangi dilde gerek duyuyorsak listeye göre çağırıyoruz.

2. Ödediğiniz ücret sabit mi değişken mi?

Ödediğimiz ücreti tercümanların belirlediği yahut hakim veya hakime hanımın takdirine göre yazıyoruz.

3. Ücret miktarına kim karar veriyor?

Tercüme yapan kişinin yaptığı işe göre. Yazılı da da karakter başına düşen birim fiyat üzerinden.

4. Tercüman bilirkişilere yardımcı kaynak, terminoloji, sözlük sunuyor musunuz?

Hayır, sadece yazılı olduğunda çevrilecek evrakları veriyoruz.

5. Belirli çeviri stratejileri sunuyor musunuz?

Hayır. Zaten yazılı çeviride de bizim sunduğumuz evraklarla birebir benzer formatta yapılıyor.

6. İş akışı nasıl? Tercüman bilirkişi ihtiyacı olduğunda nasıl bir yol izleniyor?

Listeden seçiyoruz. İş akışı zamanında yerine geliyor.

7. Çeviri esnasında sıkıntılar oluyor mu? Davalı/davacı ya da hakim şikayet ediyor mu?

Hayır.

8. Tercüman bilirkişilerin çeviride bir hata yapmasının bağlayıcı bir sonucu var mı?

Evet.

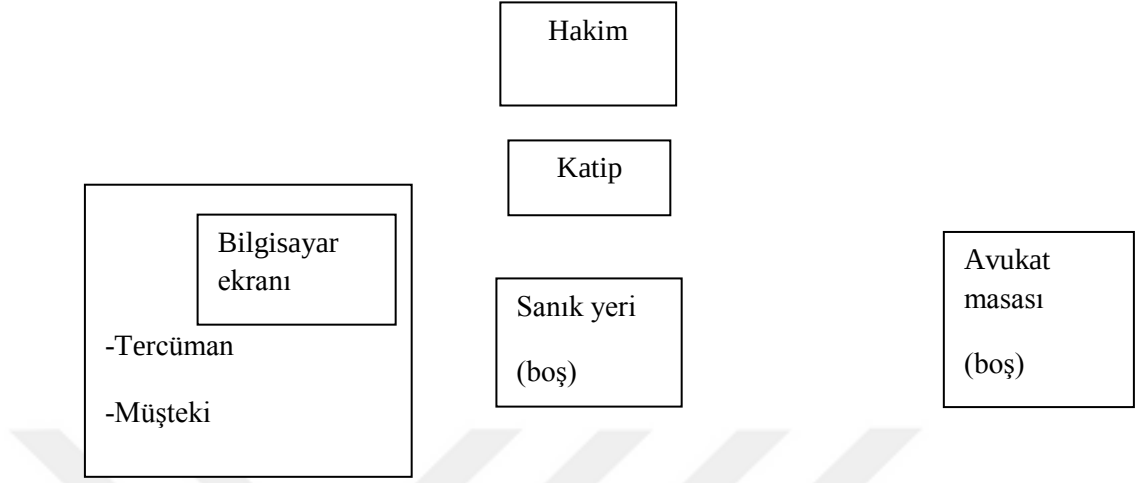
9. Tercüman bilirkişinin mahkemedeki konumunu nasıl tanımlarsınız?

Gerekli aşamalardan geçerek listeye girmiş, güvenilir ve sağlam şekilde ilerlememizi sağlayan yardımcı personeller olarak tanımlayabilirim.

10. Eklemek istediğiniz bir şey varsa lütfen belirtiniz.

Yok.

5. Asliye Ceza Mahkemesinde Bir Duruşma Gözleminin Alan Notu

Şekil 1. Antalya Adliyesi'ndeki duruşmada aktörlerin fiziki konumu

30 Ocak 2020 tarihinde 10:21'de basit yaralama davası olan bir duruşma başladı. Sanık ve avukat yoktu. Mübaşir kapının kenarında sıradakileri çağırmak için bekliyordu. Tercüman oturur oturmaz ekrana baktı. Müştekinin (Arap bir kadın) ana-baba adı ve kendi adı soyadı yanlış yazılmış. Tercüman katibe söyledi, katip de düzeltti. Katip diğer bilgileri de sordu. Tercüman müştekinin telefon numarasını ve adresini teyit etti. Müşteki ile konuşan tercüman müştekinin kendi adresini bilmediğini söyledi. Katip öğrenip teyit ettirin dedi. Tercüman da nereye yakın olduğunu sorarak, telefon internetinden bakarak adresi belirlemeye çalıştı. Teyit tamamlanınca hakim tercümana döndü ve “Şunu soracağız.” dedi. “..... iddiası var. diyor. Ne olmuş?” diye sordu. Tercüman müştekiye söylenenleri çevirdi. Müşteki de konuştu. Tercüman üçüncü tekil şahıs kullanarak çeviri yaptı. “Diyor ki istemiş, ... demiş” şeklinde çevirdi. Dava ile ilgili müşteki biraz daha konuştu. Tercüman müştekinin yanında durup yüzüne bakarak dinliyor daha sonra hakime dönüp söylenenleri aktarıyordu. Daha sonra müştekiden bahsederek “.....bahsettiği adreste yaşıyor şuanda.” dedi. Hakim tercümana dönerek “..... kararı çıkardım, ifadesini alınca karar vereceğim.” dedi. Herkes kalktı. Tercüman mahkemeden çıkınca kapının önünde müştekiye hakimın kararını söyledi. Duruşma 10:53'te bitti.

Gözlemlerime göre tercüman bilirkişi bu işi çok sık yaptığı için artık hakimın bilgileri teyit ettirmesini beklemiyordu. Duruşma başlar başlamaz o işi kendisi ekrandan bakarak yapıyordu. Hakim de o esnada oturup müştekinin bilgilerinin teyit edilmesini bekliyordu. Teyit esnasında hakim herhangi bir şey söylemedi. Duruşmalar çok fazla ve art arda olduğu için, hatta çoğunun saati daha ileri saatlere sarktığı için süreci hızlandırmaya çalıştıklarını düşünüyorum. Aralarında sözsüz bir anlaşma var gibiydi. Ayrıca hakim tercüman yeminini de ettirmedi. Doğrudan duruşmaya başladı. Hakimın de müştekinin de soru cevap esnasında doğrudan

yüzüne baktığı kişi tercüman bilirkişiydi. Konuşmalar sırasında da zaten hakim tercümana sormasını istediğini söyledi. Tercüman da müştekinin söylediklerini dolaylı anlatımla “diyor” diyerek çevirdi. Arapça bilmediğim için müştekiye hakimın söylediklerini nasıl çevirdiğini bilemiyorum.

6. Araştırma Günlüğü

30 Ocak 2020 tarihinde Perşembe günü sabah 09:00'da Antalya Adliyesi'ne gittim. Bir arkadaşımın görüştürmeyi planladığı hakimnin duruşmasında çeviri olmayacağını öğrendiğim için Ceza Mahkemelerinin duruşma salonlarının önünde dolaşmaya ve kapılara asılı duruşma listelerinde Arap isimleri aramaya başladım. Dolaşırken birkaç mübaşire duruşmada tercüman olacak mı diye sordum. Bana gelmeyen olursa duruşmanın olmayabileceğini söylediler. 1 saatin sonunda Arapça konuşan iki kadın duydum ve yanlarına gidip beklemeye başladım. O sırada mübaşir kapıya çıktı. Duruşmada Arapça tercüman bilirkişi olacak mı diye sordum. Mübaşir kadınlardan birin gösterdi, işte tercüman dedi. Tercümana ayaküstü çalışmamı anlattım. Çok sıcakkanlı bir şekilde duruşmaya girmemi ve sonrasında çay içip görüşme yapabileceğimizi söyledi. Daha önceki denemelerimde başka şehirlerde duruşmayı dinleyip tercümanla görüşme yaptığım olmuştu ama diğer aktörleri görüşmeye ikna edememiştim ya da yanlarına bile yaklaşamamıştım. Bu sefer de şansımı denemek için duruşmaya girdim. Gözlem yapıp notlarımı aldım.

Çıkışta tercüman müşteki ile beni çağırdı. Tercüman daha önce aynı kişiye çeviri yaptığını ve oradan tanıdığını söyledi. Bir gün öncesinde de müştekiye duruşmayı hatırlatmak için aradığını söyledi. Ben de tam o esnada müştekinin de benimle çalışmam için görüşmeyi kabul edip edemeyeceğini ve bana görüşme esnasında tercümanın kısa bir çeviri yapıp yapamayacağını sordum. Tercüman müştekiye söylediklerimi çevirdi ve müştekinin kabul ettiğini söyledi. Birlikte adliyenin kantinine indik. Ortalık çok kalabalık ve gürültülüydü ancak görüşme yapacağımız başka ortam olmadığı için kaldık. Tercüman bilirkişi müştekiye, kendine ve bana içecek bir şeyler ısmarladı. Ben ısrar ettim ısmarlamak için ama kabul etmedi. Başka bir şehirden sırf veri toplamak için geldiğimi söylediğinden misafir olduğumu, bu kadar yolu bu iş için geldiğimi ve çayı kendi ısmarlamak istediğini söyledi. Bu durumun görüşmeye ikna olmasında etkisi olduğunu düşünüyorum ama karakter olarak çok sıcakkanlı ve yardımsever birine benzediği fikrindeyim. Zaten görüşme sırasında ve sonrasında çok sık telefonu çaldı ve daha önce duruşmada ya da emniyette çeviri yaptığı kişilerin kendisinden çeviri konusunda yardım istemek için aradığını ve mesaj attığını söyleyip telefonundaki geçmiş aramaları ve mesajları gösterdi. Görüşmemiz sonrasında da tüm aramalara ve mesajlara geri dönüş yaptığını gördüm.

Görüşme için hazır olduğumuzda tercüman bilirkişinin karşısında oturuyordum. Ses kaydı için yanında oturursam daha iyi olacağını söyledi ve yanındaki sandalyeye geçtim. Önce bilgilendirici onam formunu verdim. Okuyup imzaladı. Daha sonra ses kaydını açıp sorularımı sormaya başladım. Görüşme boyunca dışarıdaki seslerden etkilenmemek için ara ara birbirimize doğru eğilmek zorunda kaldık. Ancak

görüşmedeki bütün sorularımı uzun uzun açıklayarak ve sıkılmadan ya da bölmeden cevaplamaya çalıştı.

Sonrasında müştekiye soracağım soruları öncesinde kendisine açıklamamı istedi. Sonra ses kaydı alalım dedi. Soruları sordum, “tercüman bilirkişinin sizin için mahkemedeki konumunu nasıl tanımlarsınız” sorusu ile neyi kastettiğimi sordu ve ben de önemini sorduğumu açıkladım. Ardından hazır olduğunu ve ses kaydını açabileceğimizi söyledi. Ses kaydını açıp ben soruları sordum, tercüman bilirkişi çevirdi. Müşteki cevap verdi, onun cevabını da bana çevirdi. Zaman kısıtlı olduğu ve müştekinin gitmesi gerektiği için olabildiğince soruları kısa tuttum. Müştekinin tercüman bilirkişiyi önceden tanıyor olmasının çalışmama katılmasında etkili olduğunu düşünüyorum. Ses kaydı bittikten sonra müştekiye de tercümana da teşekkür edip ayrıldım.

Aynı mahkemenin önüne gidip tercüman bilirkişiyi çağıran adliye memuru ve hakimle görüşmeyi denemek için beklemeye başladım. Mahkeme kalemlerinin kapıları bir kartla açılıyordu. Danışmaya inip durumumu anlattım ve kaleme girebilmek için kart istedim. Kabul etmediler, çay için içeri girenlerin olacağını o zaman kapıdan sorabileceğimi söylediler. Ben de kapının önünde çay içme ihtimallerini beklemek için tekrar mahkeme kalemine çıktım. Saat 15:25’te birisi kapıyı açtı ve içeri arkasından girip durumu anlattım. 2 memur bir de müdür vardı. Çalışmamı anlatıp tercüman bilirkişileri çağıran memur ile görüşme yapıp yapamayacağımı sordum. Müdür ilgili memuru gösterdi ancak işlerinin çok olduğunu söyledi. Eğer ses kaydı alınmasını kabul etmezlerse diye hazırladığım yarı-yapılandırılmış soruların çıktısını almıştım. Onam formu ile o anket formunu uzatıp müdür izin verirse müsait olduğu zaman doldurabileceğini ve dışarıda bekleyebileceğimi söyledim. Israrıma dayanamayıp müdür orada oturup bekleyebileceğimi söyledi. Memur da elindeki işlemi bitirince bakabileceğini söyledi. İş bitti ve doldurmaya başladı ancak sürekli telefonu çaldığı için bölünüyordu ve aramızda kalın ahşap bir masa olduğu için birbirimizi göremiyorduk ve soruları açıklama ya da daha açık anlatmasını isteme şansım yoktu. Bitirdikten sonra anketi elime verdi. Müdür işlerini aksattığım izlenimi verdiği için çok çekindim ve anketi alıp odadan ayrıldım. Ayrılırken hakimin ne zaman müsait olacağını sordum ve bana davaların daha süreceğini söylediler.

Çıkıp duruşma salonunun önünde mübaşiri beklemeye başladım. Mübaşir kapıya her çıkışında bana kaç dava kaldığını söylüyordu. Büyük ihtimalle tüm günü orada geçirdiğim için bana yardımcı olmaya çalışıyordu. En sonunda bittiğini söyledi ve hakim kapıdan çıktı. Peşinden koşup durumu anlattım. Mübaşir de beklediğimi ve tezim için görüşme yapmak istediğimi söylemiş. Hakim bana 5 dakika zaman tanırsam bir işini halledip geleceğini ve görüşebileceğimizi söyledi. 10 dakika bekledikten sonra 16:20’de beni odasına çağırdı. Durumu anlatıp onam formunu ve

anketi masasına bıraktım. O sırada ne iş yaptığımı ve nereden geldiğimi sordu. İkimiz için görevlilerden telefonla çay istedi. Yardımcı olmaya istekliydi ancak ankete yazmak istemiyordu. Ben de hakime kelimeleri tekrar ve tek tek söylerse yazabileceğimi söyledim. Sorularımı sordum, hakim cevabını yavaş bir şekilde söyledi ve yazdım, yakalayamadığım yerleri tekrar etmesini istedim. Sabah 09:00'dan beri hiç ara vermeden duruşmaları sürdürmüştü ve çok yorgun görünüyordu ama yardımcı olmaya çalıştığı belliydi. Tercüman bilirkişilerle ilgili konuşurken ara ara ilgili yasa maddelerine bakmak için önündeki kitabı karıştırdı, aradığını bulamadı ama hatırladığı kadarıyla söyledi. Teşekkür edip yanından ayrıldım.

EK 3: KAYSERİ ADLİYESİ VERİLERİ

1.Tercüman (Arapça-Türkçe) İle Görüşme

Yer: Kayseri Valiliği

Tarih: 29 Ocak 2019

Saat: 13:45-14:20

Görüşme süresi: 35 dakika

(Araştırmacı Bilgilendirici Onam Formunu okudu ve tercüman bilirkişiye imzalattı.)

Araştırmacı :Şimdi ilk sorum size ne okudunuz tam olarak?

Tercüman Bilirkişi :1 yıllık Polis Meslek ayrıca 2 yıllık açık öğretim.

Araştırmacı :Peki kaç yılında mezun oldunuz?

Tercüman Bilirkişi :Polislikten mi?

Araştırmacı :Evet.

Tercüman Bilirkişi :2000

Araştırmacı :2000'den bu yana polislik yapıyorsunuz.

Tercüman Bilirkişi :Evet

Araştırmacı :Peki ne kadar zamandır mahkemelerde tercüman bilirkişilik yapıyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi :2016'dan itibaren. 3 yıl oldu.

Araştırmacı :Bu işi ne kadar sıklıkta yapıyorsunuz? Ayda kaç gün size tercüman bilirkişilik işi geliyor?

Tercüman Bilirkişi :Özellikle mahkemelerde Salı Perşembe günleri duruşma günleri oluyor. O günler daha yoğun oluyor. Diğer zamanlarda da 2018'den itibaren de polis merkezlerine gitmeye başladım. Polis merkezlerine de boş zamanlarımda, istirahat zamanlarımla gidiyorum.

Araştırmacı :Bu çeviri işiyle ilgili ya da hukukla ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı ya da bir şeyler okudunuz mu daha öncesinde?

Tercüman Bilirkişi :Yok benim dilim Arapça, Arap kökenliyim. Aileden dolayı dil şeyim var ama herhangi bir eğitim almadım.

Araştırmacı :Arapça anadiliniz.

Tercüman Bilirkişi :Evet.

Araştırmacı :Bu mahkemelerde ve emniyetteki çeviri işinize siz kendi isteğinizle mi yöneldiniz yoksa ihtiyaç dahilinde size mi söylediler, siz gelin yapın bu işi diye İlk başlayışınız.

Tercüman Bilirkişi :Tasadüf oldu ben de fazla bilmiyordum. Tesadüf oldu böyle bir tercümanlık işi oldu adliyede. Ondan sonra yapabileceğimizi araştırma yaptığımız zaman yapabileceğimizi, mesleğimize herhangi bir sıkıntısı olmadığını söylediler. Komisyona gittik. Müracaatımızı yaptık. Dilekçemizi yazdık. Bizden istenen evrakları tamamladık. Komisyonda bizi takdir etti. Her sene Aralık ayının başında yemin, toplu yemin yapılıyor. Yeminimizi yapıyoruz, elimizden geldiğince boş zamanlarımızda öncelikle kendi mesleğimiz, daha sonra çünkü bu işin içinde maddi olduğu için boş zamanlarımızda da tercümanlık yapıyoruz.

Araştırmacı :Peki Arapça-Türkçe dil çiftinde çalışıyorsunuz. Kürtçe ya da başka diller var mı?

Tercüman Bilirkişi :Yok. Arapça-Türkçe.

Araştırmacı :Bana mahkemeye girdiğinizde nasıl bir ortamla karşılaştığınızı, neler yaptığınızı normal bir şekilde anlatır mısınız?

Tercüman Bilirkişi :Olayın şekli bizim yani olay, hangi olay özellikle basit olaylar basit zaten ama bazı olaylar oluyor ki çok sanığı çok oluyor, şüphelisi çok oluyor, müştekisi çok oluyor, tanığı çok oluyor. Biraz iş karışıklığı oluyor, anlatmada sıkıntılar yaşayabiliyoruz çünkü basit bir konu onu hemen çözebiliyorsun ama atıyorum gasp olayı, cinsel istismar, özellikle cinsel istismarda biraz sıkıntılar yaşıyoruz. Çünkü bazen kız çocukları sorular biraz şey olduğu için orda bazı sıkıntılar yaşıyoruz. Mahkemeye geldiğimizde de konuya hakim olduğumuz için ilk başlarda biraz heyecan yaptık acaba çünkü bu işte kul hakkı da var. Türkçe önemli hukuk yönünden en ufak bir atıyorum yanlış çevirinin insanlara pahalıya mal olacağını falan. Biraz ilk başlarda heyecan yaptık, sıkıntı yaptık acaba, acaba ama şimdi artık dilimize de hakim olduğumuz için biraz da Arapçayı aileden öğrendiğimiz için. Konuşma olmayınca insan bazen unutuyor. Biz de meslekten dolayı 20 yıldır dışarıdayız. Konuşan olmayınca biraz da unutmşluk var. Bu vesileyle de tekrarı oldu. Kendimiz biraz daha fazla geliştirdik.

Araştırmacı :Peki ailenizin içinde çocukken Arapça mı konuşuyordunuz?

Tercüman Bilirkişi :Evet annem babam Arapça, kardeşlerim, çevre... Ordan öğrendim yani.

Araştırmacı :Bu mahkemede tercüman bilirkişi olarak kendi rolünüzü siz nasıl tanımlıyorsunuz? Oradaki yeriniz, öneminiz sizce ne?

Tercüman Bilirkişi :Önemli çünkü orada kimse dili bilmiyor. Tercüman ve artık şüpheliyse şüpheli, sanıksa sanık. Şimdi Türkçe bilen adam anlatıyor derdini. Hem kendi açısından hem de mahkeme açısından kendi derdini anlatabiliyor. Ama burada en büyük iş tercümana düşüyor. Yani orada şahsı da temsil ediyorsun, mahkemeyi de temsil ediyorsun. O işi aksettirmek lazım yani, olayın şeklini, oluş şeklini, mağduriyet varsa mağduriyeti, ondan sonra başka şeyler varsa, onları mahkemeye aksettirmek gerekiyor. Burada senin rolün büyük yani. Orada tercümanın rolü büyük.

Araştırmacı :Yaptığınız iş konusunda hakimın savcının avukatın farkında olduğunu düşünüyor musunuz sizin rolünüzün?

Tercüman Bilirkişi :Tabi tabi.

Araştırmacı :Yani sizi önemsiyorlar mı?

Tercüman Bilirkişi :Önemsiyorlar, değer veriyorlar o konuda. Çünkü onlara tercüme ediyoruz yani ne diyim ben size o şahsı temsilen onlara derdini anlatıyoruz, tercümanlık yapıyoruz. Dillerini, oluş şeklini, olayı falan hepsini bizden öğreniyorlar. Adamdan çünkü bir şey anlamıyorlar. Orada her şey aynı köprü gibi. Köprü olmadan karşıya geçebilir misiniz? Tercüman da olmazsa o konu çözülmez yani.

Araştırmacı :Yani siz olmazsanız zaten duruşmanın devam etme ihtimali yok.

Tercüman Bilirkişi :Ben kendim değil yani tercüman.

Araştırmacı :Yani tercüman olmadan.

Tercüman Bilirkişi :Tek Arapça değil Kürtçe var. Farsça burada, Kayseri’de İranlı, Afgan var. Farsça tercüman arkadaşlar da var. Onlar için de aynı şekilde yani köprü vaziyeti görüyoruz.

Araştırmacı :Mahkemeye tercüme için çağrılıp gidemediğiniz oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi :Dediğim gibi işten dolayı öncelikle bizim kendi işimiz, kendi mesleğimiz. Gidemediğimiz oluyor. Dediğim gibi bir sistem yok. Biz de çağrı usulü. Listedenden bakılıyor kim müsaitse aranıyor, kim müsaitse o geliyor. Bize illa ki o gelecek, şu gelecek diye bir sıralama yok.

Araştırmacı :Gelmek zorundasınız diye bir durum yok.

Tercüman Bilirkişi :Yok. Şimdi avukatlarda o var. Sistemi açtıkları zaman gelmek zorundalar. Ama bizde o yok. Çoğu tercümanlar ya memurdur. İmam var. Namazı

bırakıp gelemiz. Önceliği namaz kıldırmak. Ben de şimdi memurum. Öncelikle kendi işimiz ama boş zamanlarımızda elimizden geldiğince gitmeye çalışıyoruz.

Araştırmacı :Mahkemeden önce size avukatla, davacı/davalıyla ya da hakimle görüşme imkanı veriliyor mu ya da dava dosyasını görüyor musunuz öncesinde?

Tercüman Bilirkişi :İfadeleri görüyoruz. Gerekmesi durumunda karışık konular olunca Şahsın ifadesini okuyoruz çünkü mahkemede ihtiyaç oluyor. Çünkü hakim önceki ifadesini soruyor. Vatandaş ifadesini hatırlamıyor bile. Biz daha önceki polis merkezinde verdiği ifadeleri tekrar ediyoruz. Böyle böyle ifade vermişsin, kabul ediyor musun diye. kabul ediyor veya kabul etmiyor. Avukat bazen oluyor avukat da vekilini Suriyeli olması Arap olması nedeniyle anlamıyor. Onların da soruları varsa, istekler varsa, talepler varsa onlara da yardım ediyoruz. Ondan sonra yaşı küçüklerde pedagoglar geliyor. Orada da pedagoglar çünkü 18 yaş altı mahkemelere pedagog eşliğinde giriliyor. Müşteki değil de mağdur çocuklar. Onlara da mahkeme öncesinde görüşme yaptırıyoruz bizim vasıtamızla, yardımcı oluyoruz.

Araştırmacı :Yani sadece duruşmalarda değil duruşma öncesinde avukatla veya pedagoğa görüşmeler?

Tercüman Bilirkişi :Pedagoğa çünkü duruşma öncesinde görüşüyor ki şahıs hakkında, çocuk hakkında mahkemeye görüş bildiriyor. İşte şahsın kişiliği gelişmiş mi, yaşına uygun mu, aklı yerinde mi, kendi iradesiyle mi ifade veriyor. Bu konular mahkemede de pedagoga soruluyor. O da bizim vasıtamızla şahısla irtibat kuruyor zaten. Görünüş itibarıyla de onun konuşmasından da pedagog anlıyor yani.

Araştırmacı :Size öncesinde bilemediğiniz, bilemeyeceğinizi düşündükleri hukuki terimlerle ilgili bir sözlük, bir kağıt bir şey veriliyor mu?

Tercüman Bilirkişi :Yoo. Ona zaten hukuk yönünden, madde yönünden değil de zaten belli kalıp şeyler var işte. Şahsın tutuklanması, aldığı ceza, itiraz hakkı, bir hafta içinde itiraz hakkı. Hukuk terimlerini zaten Türk vatandaşlara anlatamıyorsun. Misal atıyorum hagb; hükmün açıklanmasının geriye bırakılması. Bunu bir Türk vatandaşa bile söylediğin zaman bir afallıyor ne bu diye, bilmiyor. Orada biraz zorlanıyoruz. Çünkü vatandaşa anlatmak zor oluyor. Hükmün açıklanmasının geriye bırakılması, bir hükmün ertelenmesi yani atıyorum basit konularda adam sana hüküm veriyor. Atıyorum üç bin lira adli para cezası veya 3 ay ceza. Ama sen bu cezayı şu an çekmeyeceksin diyor. Beş yıl erteliyorum, sana beş yıl müddet veriyorum. Beş yıl içerisinde herhangi bir suç işlemezsen kayıtlardan siliniyor. Bunu biz Türk vatandaşlara zaten zor anlatıyoruz. Suriyelilere de o konuda biraz şey yapıyoruz. Ama tekrar ettiğim gibi kalıp şeyler var. Ha ben de kendi takıldığım yerlerde telefon üzerinden Türkçe-Arapça, Arapça-Türkçe çevirileri kendim bakıyorum.

Araştırmacı :Peki açıklayarak mı veriyorsunuz Suriyelilere yoksa o terimin karşılığını olduğu gibi mi söylüyorsunuz? Yani biraz önce söylediğiniz mesela...

Tercüman Bilirkişi :İşte o biz tutanak üzerinden değil, biz canlı hakim ve savıcının dediği şeyleri biz direk vatandaşa söylüyoruz. Yazılı bir şey yok bizde. Ha yazılı bir şey bazen oluyor, iddianame istiyor şahıslar, iddianameyi çeviren tercümanlar var. Onların vasıtasıyla çevrilip şahsa veriliyor. Tutanak da dediğim gibi zabıt tutanağı istenirse tebligatlar da 15 gün içerisinde kesinleştikten sonra sahibine gönderiliyor hüküm. Hükümler belli işte kaç ay, beraatsa beraat hükümse hüküm. Bu konuda biz vatandaşa işte altı yıl ceza aldın, üç yıl ceza aldın, beraatsa beraat, tahliyeysen tahliye o şekilde şahıslara anlatmaya çalışıyoruz.

Araştırmacı :Yani daha onların anlayacağı dilde söylüyorsunuz.

Tercüman Bilirkişi :Tabi tabi. Basite indirmek lazım çünkü hukuk terimleri çok ağır olur, insanlar anlamada sıkıntı yaşıyor.

Araştırmacı :Diyelim ki siz davadayken duruşmadayken böyle çeviri yaptığınızda avukatın ya da hakim ortamda Arapça bilen başka birinin olduğu bir durumda size bir müdahale oluyor mu ya da böyle bir şeyle karşılaştınız mı?

Tercüman Bilirkişi :Yok yok. Müdahale olmaz çünkü biz yeminli tercümanız bize güveniliyor ki. Ha abes bir durum olursa illa ki olabilir yani. Ama şuana kadar ben öyle bir şey ile karşılaşmadım. Var hakimlerden bilen hakimlerimiz var. Avukatlardan Arapça bilen arkadaşlar var. Olabilir ama biz elimizden geldiğince anlamadığımız konuları şahsa açıklamalı bir şekilde, başka yönlerden sorarak yani, konuyu anlatarak yani, hem kendi açısından hem de mahkemeye anlatarak çözmeye çalışıyoruz. İlla ki takıldığımız... Çünkü Arapça dili çok lehçeli bir dil. Her yörenin kendine göre bir lehçesi var. Fasih Arapça dediğimiz Arapça var. Kur'an Arapçası. Kur'an Arapçasıyla konuştuğunuz zaman ben fazla bilmediğim için onlarla konuştuğumuz zaman anlaşılamayabiliriz. Onlar da bizim konuştuğumuz diğer şeyleri... Özellikle Suriye, Filistin, Fas benim tam anlaştığım insanlar. Onlarla rahat rahat anlaşıyoruz ama lehçe farkımız oluyor. Çünkü İstanbul Türkçesinde ne diyor gelir misin diyor, öbürü gelele diyor. Aynı şekilde bir lehçe değişikliği oluyor. Sonra işte ama anlıyoruz yani sıkıntı çok nadir. Bir reddi hakim olduğu gibi reddi tercüman da var. Şahsın ben bu tercümanı istemiyorum deme şansı da var. Şu ana kadar öyle bir şeyle karşılaşmadım.

Araştırmacı :Karşılaşmadınız. Peki siz yanınızdaki suçlunun veya davalının/davacının yanlış bir şey söylediğini düşündünüz. Buna çeviride müdahale ediyor musunuz? Hakime ben doğrusunu söyleyim gibi.

Tercüman Bilirkişi :Yok ben şahıs ne derse onu çeviririm.

Araştırmacı :Doğrudan söylediklerini.

Tercüman Bilirkişi :Takdiri o mahkemenin. Bir laf var. Karakolda doğru söyler mahkemede şaşar. Aynı şekilde mahkeme maalesef söyleniyor.

Araştırmacı :İfadeler zaman geçtiği için değişe...

Tercüman Bilirkişi :İfadeler değişebiliyor. Ondan sonra değişiklik olabiliyor, unutulabiliyor. Artık o şahıs ne diyorsa ben de onu söylüyorum. Çünkü değiştirmek... O zaman da bizim yeminimizin şeyi düşer. Müdahale etmiş oluruz. O da bize olmaz yani ne diyorsa orda artık mahkeme takdir eder. Ha bazen oluyor. Ya bu niye ifadesini değiştiriyor. Soruyoruz niye ifadeni değiştirdin diye. Unuttum diyor veya o zaman öyle aklıma geldi o şekilde. Ha bazen unutuluyor. Karakolda sulh cezada anlattığını geliyor mahkemede anlatmıyor. Önemli bir şey, onu dile getirmiyor. Soruyosun niye orada lüzum üzerine sorulan... Mahkeme ifade aldıktan sonra lüzum üzerine sorular soruluyor eksiklikleri gidermek için. Sen diyor daha önce böyle böyle ifade verdin, sen niye şimdi bunu şey yapmıyorsun. Adama soruyosun daha önceki ifaden şöyle şöyle niye değiştirdin. Biliyorsun karakolda doğru söylüyor ama mahkemeye gelince farklı farklı insanlar aklına farklı şeyler geliyor, ikili ilişkiler giriyor. Ondan sonra atıyorum adam vazgeçiyor, şikayetinden vazgeçiyor. Vazgeçince napacak şikayetini de yumuşatmak zorunda. İşte bıçak vardı diyor. Bunda yoktu diyor. Niye, zaman geçti.

Araştırmacı :Değişebiliyor yani ifadeleri. Siz ne diyorsa aynısını diyorsunuz.

Tercüman Bilirkişi :O ne derse ben onu demek zorundayım.

Araştırmacı :Bir şey soracağım. Bunu çok merak ediyorum. Siz çevirirken kişinin ağzından ben bunu yaptım diye mi çeviriyorsunuz Arapçaya veya Türkçeye yoksa o bunu yapmış böyle dedi diye mi çeviriyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi :Ben onun ağzından konuşuyorum. Gelmiş, gitmiş, vurmuş, kırmış. Onun ağzıyla ben çeviriyorum.

Araştırmacı :Bazen böyle davacının veya hakimin dediğini anlamadığınız, bir kere daha söyler misiniz, tam söyleyemeyeceğim açar mısınız dediğiniz şeyler oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi :İlla ki. Bazen oluyor. İşte davanın şekli. Çok karışık davalar var, çok basit davalar var. Dava çok karışık olay çok, olayın şekli, zaman aşımı, silah var, bilmem ne var. Bazen oluyor anlayamıyorsun kim. Üç kişi var. Bir şey söylüyor ama kime söylediğini bilemiyorsun. Artık kimse reisse reise tekrar eder misin diyorsun. Tekrar ediyor ben de ona söylüyorum. Vatandaşın da bazen anlattığı

oluyor, çok şey söylüyor. Hak geçmesin diye tekrar ettirmek zorundasın. Çünkü bir kelimenin hukukta yeri vardır yani. Kimse mağdur olmasın diye en iyisini yapmaya çalışıyoruz.

Araştırmacı :Peki cümle cümle mi çeviriyorsunuz? Yoksa biraz konuşuyor, duruyor...

Tercüman Bilirkişi :Biraz konuşuyor dedim ya çok konuşuyor, unuttur. Belki önemli bir şey unutmış oluruz biz. Çünkü adam bizi anlamıyor. Benim dediğimi de bilmiyor. Hakim de ne dediğini bilmiyor adamın. O yüzden biraz konuşturuyoruz ve bekle diyoruz. Anlatıyorsun işte şöyle. Zaten orada katipler var. Katipler bazıları hemen yazıyor, bazıları hakimın artık nasıl yazdırma şeyse yazdırıyor. Tekrar ediyorsun, devam ediyorsun. Öyle hepsini tek şey yaparsa illa ki unuttuğun olur. Çünkü metin bir metin siz bir anda hepsini okuyabilir misiniz? Hepsini aklınız alabilir mi almaz. Orada biraz konuşturuyorsun aklında kalacak şekilde.

Araştırmacı :Siz mi durduruyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi :Tabi. Dur diyoruz, bekle diyoruz. Hakim de diyor bekle diyor. Çok konuştun bekle diyor. Biz de şey yapmıyoruz. O yüzden biraz bekletiyorsun. Hakime anlatıyorsun böyle böyle diyorsun. Tamam diyor tekrar başa sarıyor. Tekrar devam ediyor. Ben de unutma diyorum diyeceklerini. Yavaş yavaş söyle ki senin için de iyi mahkeme açısından da iyi derdini anlatabilmen için.

Araştırmacı :Çeviriyi dinlerken kağıt kalem alıp not aldığınız oluyor mu unutmayım diye ya da....

Tercüman Bilirkişi :Yok.

Araştırmacı : Dinleyerek aklınızda tutabiliyor musunuz?

Tercüman Bilirkişi :Şimdi not almaya kalkıştığında biraz zaman geçer. Akış olmaz yani mahkeme çünkü canlı olduğu için. Atıyorum karakoldaki ifade... Karakolda ifadeye gittiğin zaman orada yazıcı arkadaşlar var. Onlara söylüyorsun, eksik olduğu zaman müdahale ediyorsun. Bak bu adam bunu da söyledi bunu da ekleyin. Türkçe ifadesini de tekrar okuyorsun. Ama mahkemede öyle tekrar tekrar alırsak bu kez mahkeme bitmez.

Araştırmacı :Diyelim ki hakim bir soru sormak istiyor. Davalı veya davacıya bakarak mı soruyor, size bakarak mı soruyor?

Tercüman Bilirkişi :Biz zaten yan yana oluyoruz davalıyla. Bazen oluyor müşteki Suriyeli oluyor. Şüpheli de Suriyeli oluyor. İşte kimin ifadesini alıyorlarsa onun yanında duruyorum ben. İkimiz yan yana oluyoruz. Özellikle bana karşı çünkü bana soruyor, benimle muhatap oluyor. Ben de ona iletmek zorundayım. Beni önce

muhatap alıyor. Bana söylüyor ben de ona söylüyorum böyle böyle sorusu neyse. O da bana anlatınca ben de karşı tarafa anlatıyorum.

Araştırmacı :Yanlış bir çeviri yapsanız bunun bir bağlayıcılığı olur mu? Bir sorumluluğu var mı? Duruşmanın seyrini değiştirdeniz eğer, böyle bir şeyle karşılaşsanız?

Tercüman Bilirkişi :Onun da illa ki bir hükmü vardır. Tespiti durumunda bir hükmü vardır. Ha bilerek yaparsa zaten onun şeyi var. Hiç olmazsa en azından tercümanlığın fesh olur.

Araştırmacı :Sizi çeviri yaparken en çok zorlayan şeyler neler?

Tercüman Bilirkişi :İşte dediğim gibi çocuk.

Araştırmacı :Cinsel istismar gibi mi?

Tercüman Bilirkişi :Çocuklar. Cinsel istismar. Bayan cinsel istismar konularında bazen bazı terimler olduğu zaman bizim de erkek olmamız münasebetiyle biraz çekince hem bizler de oluyor hem onlarda oluyor. Ayrıca çocuk izleme merkezi var çocuk hastanesinde. Cinsel istismar öyle şey olduğunda orada alınıyor savcı eşliğinde. Orada sosyal araştırmacı var onların eşliğinde. Orada biraz zorlanıyoruz ister istemez farklı şey olunca zorlanabiliyorsun. Çocuk dediğim gibi. Bazen adli dengesi bozuk insanlar oluyor. Onlarda ister istemez zorlanıyorsun. Anlatamıyorsun çünkü adamın adli dengesi bozuk. Sen bir şey soruyorsun o farklı şeyler anlatıyor. Çeviriden ziyade derdini anlatamıyor. Sen de derdini anlatamayınca anlayamıyorsun. Adama bir soru soruyorsun başka şeyler söylüyor. Mesela mahkeme akışı irtibat olmuyor. Dediğim gibi çocuklar... Yaşlılar oluyor, duymuyor. Bağırarak zorunda kalıyorsun.

Araştırmacı :Böyle sıkıntılar yaşadığınızda birinden destek alıyor musunuz? Danıştığınız, ne yapayım nasıl çevireyim ya da ben bu kişiyle şuan ne yapayım diye sorduğunuz oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi :Zaten o canlı, anlık olduğu için ona fırsatımız olmuyor. Yazılı çevirilerde, ben de yazılı çevirilerde fazla iyi değilim. Olursa almıyorum yazılı çevirileri, elimden geldiğince almamaya çalışıyorum.

Araştırmacı :Diğer tercüman bilirkişilerle, özellikle Arapçadan Türkçeye çeviri yapanlarla görüşüyor musunuz? Tanıyor musunuz o kişileri?

Tercüman Bilirkişi :Tabi tabi. Görüşüyoruz.

Araştırmacı :Yani iletişim...

Tercüman Bilirkişi : Diyorum ya mahkemede bazen karşılaşıyoruz, başka yerde karşılaşıyoruz. Görüş... birbirimizden fikir de alıyoruz. Numaralarımız da var. Atıyorum ben gidemediğim yerde yönlendirebiliyorum. Beni aradılar ben gidemedim. Birkaç tane arkadaşı aradım, yönlendirdim. Talep var diye, gidin diye, gittiler. Hallettiler. Önemli olan işte dediğim gibi işleyiş.

Araştırmacı : İşleyişe destek olmak istiyorsunuz.

Tercüman Bilirkişi : Evet.

Araştırmacı : Normalde böyle sizin internette dahil olduğunuz, üye olduğunuz bir whatsapp grubunuz ya da işte bir grup gibi bir şey var mı?

Tercüman Bilirkişi : Yok grubumuz yok. Uzlaştırmacı arkadaşlar vardı. Onlar beni eklemişler.

Araştırmacı : Onun dışında sosyal ağda bir iletişiminiz yok.

Tercüman Bilirkişi : Yok.

Araştırmacı : Adliyeyle ilgili, adliyedeki memurlarla ilgili veya hakimle çağırılma esnasında veya sonrasında bir sıkıntı yaşadığınız oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Şu aralar öyle büyük bir sıkıntı yaşamadım. Çünkü ben memur olduğum için, biraz da ilişkileri sıcak tutarsan... Elimizden geldiğince, gelemeyecek durumdaysan gelemiyorum diyorum ben. En fazla sıkıntı orada yaşanır. Geleceğim dersin gelemezsin. Hakim bekler, savcı bekler, avukat bekler. Şükür onlarla bir sorun yaşamadım. Gelemeyeceksem gelemiyorum diyorum. Müsait değilim diyorum. Bizden de çoğu arkadaş memnun yani adliye olsun diğerleri. Dilimize hakim olduğumuz için, sonradan öğrendiğim bir dil değil. Bazı arkadaşlar var, sonradan öğrenmişler illa ki ister istemez zorlanma... çünkü bazen oluyor şikayetler de. Suriyeli olsun diğer vatandaşlardan da şikayetler alıyoruz. Ya diyor tercümanı çağırdılar ama o beni anlamadı diyor.

Araştırmacı : Böyle şeyleri diğer arkadaşlarınızdan duydunuz.

Tercüman Bilirkişi : İlla ki oluyor çünkü belki lehçeden anlamıyorlar veya dediğim gibi illa ki bir yerlerde bir şeylerde irtibat sağlayamıyorlar. Orada bir sıkıntı olursa oluyor. Öyle büyük bir sıkıntı yaşamadım hakimlerle olsun katiplerle olsun. İşte sarf konusunda bazen oluyor. Sarf karar yazdırıyoruz idari işlere. Onlar da şimdiye kadar da şey yapmadı öyle. Ben kendi yapım olduğu için, fazla önemsemediğim için. Her şeyi önemsenirsen illa ki sorun yaşarsın. Ben öyle fazla önemsemediğim için diyorum önce devletin işi, kendi işim ondan sonra olursa olur olmazsa...

Araştırmacı :Ücretleriniz değişken mi? Her girdiğiniz davada farklı mı alıyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi :Tabi zaman, sayı değişiyor.

Araştırmacı :Peki buna kim karar veriyor, ne kadar ücret alacağınıza?

Tercüman Bilirkişi :Mahkemelerde hakim karar veriyor. Savcılıklarda savcı karar veriyor.

Araştırmacı :Size soruyorlar mı şu kadar uygun mu bu duruşma için diye yoksa doğrudan şu kadar mı diyorlar?

Tercüman Bilirkişi :Kendilerinin takdiri. Bazen de soruluyor yani ne kadar alıyorsunuz falan. Biz de yuvarlak bir rakam söylüyoruz. Onu da sıkıntı yapmıyoruz ne yazarsa. Takdir ondan. Çünkü benim lafım var takdir yüce mahkemenin diye. onlar kendileri veriyorlar.

Araştırmacı :Ödemelerinizi alabiliyor musunuz?

Tercüman Bilirkişi :Tabi tabi sıkıntı yok. Alacağın devlete olsun.

Araştırmacı :Size çeviriyle ilgili ya da duruşmayla ilgili öncesinde, duruşmaya girerken falan fikir veren, şunu şöyle yapın, bunu böyle yapın diyen birileri var mı?

Tercüman Bilirkişi :Yok.

Araştırmacı :Tamamen size bırakıyorlar.

Tercüman Bilirkişi :Dediğim gibi bizim işimiz çeviri, yorum üzerine değil. Atıyorum ben tanık değilim, müşteki değilim, sanık değilim, avukat değilim. Onlar kendi fikirlerini değiştirebilir. İşte adam karakolda farklı ifade veriyor, geliyor mahkemede farklı ifade veriyor. Bizim öyle bir lüksümüz yok. Biz vatandaş, müşteki artık sanık neyse ne söylerse biz onu söylemekle mükellefiz. Bizim değiştirmemiz, yorum yapmamız, işte şöyle yapmamız, öyle bir şey olamaz.

Araştırmacı :Diyelim ki siz sanığın yalan söylediğini düşünüyorsunuz. Kekeledi, tereddüt etti. Onu aktarıyor musunuz?

Tercüman Bilirkişi :Onu ben karar veremem. Onu zaten mahkeme heyeti fark ediyor yani. Konuşmasıyla, hareketiyle, önceki ifadesiyle şu anki ifadesi zaten kendini ele verir. Onlar benim aracılığım la tekrar soruyorlar. Artık vatandaş niye ifade değiştirdiğini, niye bu şekilde söylediğini bazen oluyor söylüyorlar, bazen oluyor söylemiyorlar. Bir şey diyemiyorlar. Ona da zaten mahkeme heyetinin... takdiri...

Araştırmacı :Bazı adliyelerde şey olduğunu duydum ben. Telekonferans sistemi.

Tercüman Bilirkişi :Evet.

Araştırmacı :Mesela tercüman dışarıda yani diyelim ki siz buradasınız. Çok acil ihtiyaç oldu. Size telefonla bağlanılıyorlar oradan kamerayla çeviri yapılıyor. İstanbul’da bunun olduğunu duydum. Kayseri’de de var mı böyle bir şey?

Tercüman Bilirkişi :Bu şimdi şey sistemi var. Segbis bağlantısı var. Atıyorum şahıs cezaevinde. Hangi mahkeme irtibat kurması gerekiyor, mahkeme salonundan ben onla irtibat kuruyorum. Ama telekonferansa falan... Atıyorum Ankara BAM. Şahıs Kayseri’de, hangi mahkemeler ifadesini alacaksa ben yanında bulunuyorum. Ankara’dan bağlantı yapıyoruz. Ankara’daki heyet buna sorular soruyor, ben de ona iletiyorum. O ne diyorsa iletiyorum. Telekonferans ona segbis bağlantısı deniyor. Orada oluyor başka yerden oluyor, başka cezaevinden oluyor.

Araştırmacı :Sanığın sizden uzakta olduğu da oluyor mu? Kameradan izleyerek çeviri yaptığınız kişiler? Bir önceki anlattığınızda sanık sizin yanınızda.

Tercüman Bilirkişi :Atıyorum bazen işte cezaevinde adam.

Araştırmacı :Onu da yaptığınız oldu.

Tercüman Bilirkişi :Tabi tabi. Şimdi gözden geçirmeler oluyor. Aylık gözden geçirmeler oluyor. Şahıs bir ayını doldurdu mu, tutukluluğun gözden geçirilmesi... şahıs cezaevinde, ben mahkeme salonundayım. Onda da biraz zorlanma oluyor. Çünkü segbiste bazen şey oluyor. Yanındaki şahıstan anlamadığın zaman hal hareketinden ne demek istediğini anlayabiliyorsun. Ama şahıs karşıda olunca, yanında olmayınca bazen oluyor anlamadığımız şeyler oluyor. Mecbur ona tekrar tekrar ettirmek gerekiyor. Ses de bazen iyi gelmiyor. Şahıs uzaksa senden mecbur kalıyorsun tekrar et diyorsun.

Araştırmacı :Yan yana olmayı uzaktan çeviri yapmaya tercih eder misiniz?

Tercüman Bilirkişi :Yan yanayken ne oluyor şimdi anlamadığınız zaman şeyleriyle sorabiliyorsun, misal şeyleriyle sorabiliyorsun. Ama şimdi şahıs uzak senden. Onda biraz sıkıntı oluyor.

Araştırmacı :Son olarak size şunu sormak istiyorum. Davalı/davacı, yani sizin çevirisini yaptığınız kişilerin genel olarak profilleri nasıl? Değişken mi? Her tür insanla karşılaştığınız oluyor mu? Yoksa daha sabit, baskın özellikler olan şeyler var mı?

Tercüman Bilirkişi :Yok çok değişken. Özellikle Suriye’den gelen şahıslar belirli bir bölgeden gelmişler, özellikle Halep bölgesi, İdlip, belirli şehirlerden gelmişler ama dediğim gibi iyisi de var kötüsü de var. Değişken yani suç potansiyeli çok yüksek insanlar var, asabi insanlar var. Böylelikle gençlerde adam on yaşındayken... şimdi on sekiz yaşında sekiz yıldır okul yok, bir şey yok, cahil kalmış. İster istemez onların profili biraz farklı oluyor, anlamıyor. Biraz isyankar oluyor. Dünyadan bağlantısı olmuyor. Yaşların kendilerine göre... yaş, kültür ister istemez kendini belli ediyor, profillerini gösteriyor. Cinayet işlenmiş işte atıyorum. Burada özellikle bazen oluyor. Küçük yaşta evlilik konuları oluyor. Onda tercüme etmekle cinayet işleyen adamı tercüme etmek farklı oluyor. Adam zaten küçük yaşta evlenmiş. Kendi rızasıyla evlenmiş çocuk. 13-14 yaşında Suriye’de evlenmiş, adam normal görüyor. Ya da cinayet işlemiş, gasp yapmış. İster istemez farklı oluyor.

Araştırmacı :Davalı/Davacı hakimın söylediğini ilettiğinizde doğrudan siz söylemişsiniz gibi davranıyorlar mı bazen?

Tercüman Bilirkişi :Yok yok.

Araştırmacı :Yani sizin çevir yaptığınızın farkındalar mı?

Tercüman Bilirkişi :Şimdi zaten işin farkında. Bazen oluyor avukat soru soruyor. Avukatın konuştuğunu görüyor. Benim şahsen özel şeyim değil. Ben orada anlatıyorum kendine bak ben senin tercümanımın, senin dediklerini ben oraya ileteceğim, onun dediklerini sana ileteceğim. Ben burada aracıyım diyorum. O da zaten biliyor, farkında yani. Misal tercüman niye gelir. Onun için gelir. Ama bazen de tepki aldıklarımız da oluyor ister istemez. Uzlaştırma dosyaları oluyor. İster istemez bazen tepki alıyoruz. Şeyi anlatmaya çalışıyorsun, hemen adam taraf tuttuğumuzu zannediyor. Biz olayı, hukuk yönünden olacakları anlatmak zorundayız. Yarın ertesi gün tercümanı çağırdılar bana anlatmadı derse bu sefer biz zor durumda kalıyoruz. Anlatmak zorunda kalıyorsun. Biraz konuşunca adam diyor taraf tutuyorsun. Neyin tarafını tutuyorsun. Anlatıyorsun. Ha diyor ben anlamadım diyor. İzah etmek zorunda kalıyorsun.

Araştırmacı :Böyle söylediğinde, diyelim ki taraf tuttuğunuzu düşünüyor, bunu söyledi size. Siz hakime diyor musunuz, şu anda böyle olduğunu düşünüyor diye, orada o esnada çeviriyor musunuz yoksa doğrudan cevabı veriyor musunuz?

Tercüman Bilirkişi :Yok ben mahkemelerde öyle bir şeyle karşılaşmadım. Dosya dediğim gibi. Reddi tercüman hakkı da var, ben bu tercümanı istemiyorum diye. Gerçekten ben söylerim, olsa istemiyor diye söylerim. Beni istemeyen, benden memnun olmayan adamı söylerim olsa. Belki beni anlamıyordur. Zaten ben ondan rahatsız olurum, kendim söylerim. Kusura bakmayın anlaşıyorum, bu işi

yapamıyorum derim yani. İşimiz ne tercüme etmek. Tercüme edemedikten sonra işimiz yok bizim orada.

Araştırmacı :Mahkemelerdeki çeviri işinden zevk alıyor musunuz? Hoşunuza gidiyor mu bu işi yapmak?

Tercüman Bilirkişi :Ya şimdi özellikle insanlara yardım ediyorsun. Hak hukuka yardım ediyorsun. Bir de cebine yardımcı oluyorsun. Bundan bir maddi gelirimiz var. İster istemez insan zevk alır yani.....

Araştırmacı :Çok teşekkür ediyorum ben size.

Tercüman Bilirkişi :Ben teşekkür ederim.

2. Arap Mülteci (Sanık konumunda) İle Görüşme

Yer: Kayseri Adliyesi

Tarih: 13 Şubat 2020

Saat: 13:38-13:41

Görüşme süresi: 3 dk

(Araştırmacı Bilgilendirici Onam Formunu okudu, tercüman bilirkişi çevirdi ve mülteciye imzalattı.)

Araştırmacı : Ne kadar zamandır Türkiye’desiniz?

Mülteci : 5 yıldır

Araştırmacı : Daha önce mahkemede hiç çeviri yaptırdınız mı?

Mülteci : İlk defa geliyor.

Araştırmacı : Duruşmada sunulan çeviriden memnun kaldınız mı?

Mülteci : Tabi memnun kaldım diyor.

Araştırmacı : Tercümanla duruşma öncesi iletişim kurdunuz mu?

Mülteci : Görüştük diyor.

Araştırmacı : Ne konuştunuz?

Mülteci : Mahkeme hakkında konuştuk diyor.

Araştırmacı : Tercümanın fiziki olarak nerede durması daha rahat hissettirir.

Mülteci : Yanımda olsa daha iyi diyor.

Araştırmacı : Daha önce hiç çeviriyle ilgili bir sıkıntı yaşadınız mı?

Mülteci : Daha önce karakolda bir sıkıntım olmuştu tercümeyle ilgili. Diğer tercüman diyor biraz anlaşılmadık diyor, lehçelerimiz uyuşmadı diyor.

Araştırmacı : Tercümanın mahkemedeki önemi sizce ne?

Mülteci : Bana tercüman olur, dediklerimi tercüme eder.

Araştırmacı : Yani ne derece önemli sizin için?

Mülteci : Tabi ne hüküm aldığımı, ne konuşulduğunu öğrenmek için tercüman önemli diyor.

Araştırmacı : Çok teşekkür ediyorum.

3. Hakim Anketi

Yer: Kayseri Adliyesi Asliye Ceza Mahkemesi

Tarih: 13 Şubat 2020

Saat: 12:50-13:00

Görüşme Süresi: 10 dk.

(Yüz yüze görüşme esnasında anket dolduruldu, bilgilendirici onam formu okundu, imzalatıldı)

Sizi doktora tezim kapsamında İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü’nde yürütülen “Türkiye’de Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilere Verilen Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri: Ağ Kuramı Işığında Bir Değerlendirme” başlıklı araştırmaya davet ediyorum. Bu araştırmanın amacı Türkiye’de mültecilere verilen tercüman bilirkişilik hizmetlerinin saha betimlemesini yapmak, tercüman bilirkişilerinin işe alınmasından mahkemede çeviri yapmasına kadar olan süreçteki iletişimde kendi rollerini nasıl tanımladığını ve diğer aktörlerle olan ilişkilerini incelemek ve bu ilişkilerden yola çıkarak alanın yapısını açıklamaktır. Araştırmada sizden tahminen 20 dakikanızı ayırmanız istenmektedir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katıldığınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı : Mehtap Aral Duvan

Danışman : Prof. Dr. Alev Bulut

1. Ne kadar zamandır hakimlik yapıyorsunuz?

14 yıldır

2. Daha önce yaklaşık olarak kaç defa sözlü çeviri yapılan duruşmada bulundunuz? Ağırlıklı olarak hangi dillerden çeviri yapılıyor?

Çok defa. Arapça, Farsça, Kürtçe.

3. Tercüman bilirkişilerin duruşmadaki konumunu, rolünü, önemini nasıl tanımlarsınız?

Tarafın beyanını doğrudan, kendinden ifade eklemeyen, duygu katmadan aktarması.

4. Tercüman bilirkişilerle duruşma öncesi görüştüğünüz oluyor mu? Görüştüğünüzde neler konuşuyorsunuz?
Görüşme yapılmaz. Yapılması da uygun görülmez.
5. Duruşmada hatalı çevirinin davanın seyrini değiştirdiği oldu mu? Varsa örnek verebilir misiniz?
Olmadı. Olabilmesi için ya benim o dili bilmem ya da şikayet olması gerekir.
6. Duruşma sırasında bildiğiniz bir dil olduğunda çeviriye müdahale etme ihtiyacı duyduğunuz zamanlar ya da çeviri kaynaklı sıkıntılar oldu mu? Varsa örnek verebilir misiniz?
Müdahale ihtiyacı duymadım. Duysam da bilirkişinin hakları var, müdahale edilemez.
7. Tercüman bilirkişiye yapılacak ödemeyi neye göre belirliyorsunuz?
Mesaisine göre, emeğine göre.
8. Mahkemeye çağırılacak tercüman bilirkişiyi kim belirliyor? Sizin daha önce çeviri yaparken gördüğünüz ve sonraki duruşmalara çağırdığınız tercüman bilirkişiler oluyor mu?
Genelde komisyon listesi, olmadığı takdirde kalem personeli. İyi tercümanlık yapan kişileri çağırdığımız oluyor.
9. Bir tercüman bilirkişiden beklentileriniz nelerdir?
Tarafların beyanını doğrudan, kendinden ifade eklemekten, duygu katmadan aktarması.
10. Tercüman bilirkişinin çeviri yaparken fiziksel olarak konumunu neye göre belirliyorsunuz/ nerede durmasını tercih edersiniz?
Tercümanın bulunduğu konum tercümanlığını yaptığı kişiye göre değişir, müşteki, sanık, tanık.

3. Adliye Memuru ile Görüşme

Yer: Kayseri Adliyesi- Asliye Ceza Mahkemesi

Tarih: 28 Ocak 2019

Saat: 13:57-14:01

Görüşme süresi: 4 dk.

Araştırmacı: Tercüman bilirkişileri siz neye göre çağırıyorsunuz mahkemelere?

Adliye Memuru: Öncelikle listede olmasına dikkat ediyoruz, tercüme bilirkişi listesinde. Ondan sonra da tabi en çabuk hangisi ulaşabilecekse. Ona göre daha önce çalışmış olduğumuz bilirkişilerle çalışmayı tercih ediyoruz.

Araştırmacı: Onlara ödenen ücreti siz mi belirliyorsunuz?

Adliye Memuru: Hayır. Ücreti hakimler belirliyor. Duruşma zaptında geçiyor zaten şey.

Araştırmacı: Bu ücretler sabit mi değişken mi?

Adliye Memuru: Ücretler tamamen değişken oluyor. Mesaisine göre sarf ettiği, duruşmaya çıktıysa duruşmanın uzunluğuna göre, evrak verdiyse çevirdiği metnin uzunluğuna göre değişiyor.

Araştırmacı: Bu kısımda tercüman bilirkişileri diyelim ki siz çağırdınız. Hakim ya da hakime istediler. Siz o kişiye duruşmayla ilgili herhangi bir bilgi, kaynak veya terminoloji gibi bir şey veriyor musunuz?

Adliye Memuru: Hayır vermiyoruz.

Araştırmacı: Geldikleri anda öğreniyorlar duruşmanın neyle ilgili olduğunu.

Adliye Memuru: Tabi geldikleri anda öğreniyorlar.

Araştırmacı: Belirli çeviri stratejileri var mı? Şunu şöyle çevirmelisiniz, şurada şuna dikkat etmelisiniz dediğiniz bir şeyler oluyor mu? Yoksa tercümanlar kendi karar alıyorlar?

Adliye Memuru: Dediğim gibi genelde duruşmada kullanıyoruz biz tercümanı. Zaten o dediğiniz şey duruşmada olmaz, imkan yok. Duruşmada birebir tercüme yapıyorlar. Bir evrak üstünde tercüme yapacakları zamanda zaten yani bunu böyle çevirin diye bir şeyimiz olmuyor. Yönlendirmemiz olamıyor zaten. Onlar daha iyi biliyorlar kendi işlerini. Bir evrak da vermiyoruz, yönlendirme de yapmıyoruz tercümanlar için.

Araştırmacı: Tercüman bilirkişi ihtiyacı olduğunu öğrendiğiniz anda iş akışı nasıl işliyor tam olarak başlangıçtan itibaren?

Adliye Memuru: Şimdi tercüman bilirkişi gerekliliği tensipte çıkabilir, bir de duruşma anında şöyle çıkabilir. Tensiple çıktığı zaman zaten hakimler tensip ara kararı yazdırıyorlar. Şu sebepten dolayı tercümana ihtiyaç vardır, ya duruşmada hazır edilsin ya da falanca evrak kendisine tebliğ edilsin, tercümesi istensin diye. Onda zaten hani yine dediğim gibi listemizden açıyoruz. Daha önce çalıştığımız bilirkişilerle çalışmayı tercih ediyoruz. Çünkü bilirkişide sorun çıkarsa, hiç tanımadığımız bilirkişide, tekrar rapor aldırmanızı gerekiyor. Onun için de daha önce tanıdığımız, işini bildiğimiz bilirkişilerle çalışmayı tercih ediyoruz.

Araştırmacı: Ne kadar zaman önce tercüman bilirkişilere duruşmayı?

Adliye Memuru: Çoğu zaman anlık. Mesela ertesi gün arıyoruz hatta o gün içinde aradığımız bile oluyor.

Araştırmacı: Çeviri esnasında sıkıntı yaşandığı oluyor mu? Hakim, avukat ya da duruşmaya katılan davalı, davacının çeviriden dolayı şikayet ettiği oluyor mu?

Adliye Memuru: Bizim dosyalarımızda olmadı.

Araştırmacı: Herhangi bir hata olsa tercümede bunun bir bağlayıcılığı var mı? Bir sıkıntı doğurur mu ya da nasıl bir yol izlersiniz?

Adliye Memuru: Tercümanın, yeminli tercümanın bağlayıcılığını tercümanlar bizden daha iyi bilir. Öyle bir sıkıntı bizim başımıza denk gelmedi henüz ama böyle bir iddiayla daha önce karşılaşmışım. Yeniden tercüman atandı. Yeniden tercümesi yaptırıldı.

Araştırmacı: İlk tercümanın söyledikleri geçersiz kılınıp duruşma tekrarlandı yani?

Adliye Memuru: Yoo duruşma değildi. Rapordu.

Araştırmacı: Sizce tercüman bilirkişilerin mahkemede duruşmadaki konumu nedir? Nasıl bir yeri var, önemi var özellikle yabancı dili bilmeyen birileri olduğu zaman?

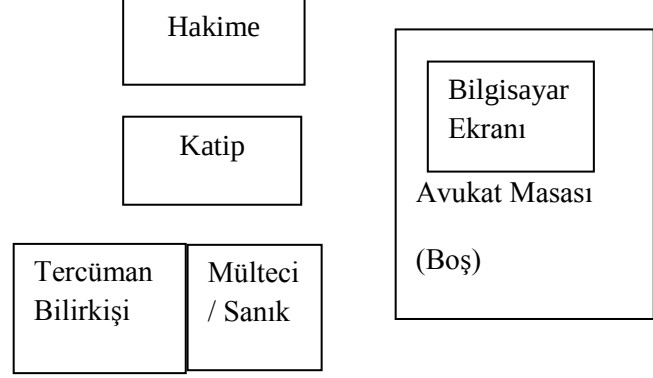
Adliye Memuru: Yani şey açısından diyorsunuz. Mağdurun açısından diyorsunuz, tercümesi yapılan kişi açısından diyorsunuz. Onlar da o şahsın dili oluyor yani. Çok önemli olması lazım tabi. Bizim tarafımızdan baktığımız zaman sadece pedagog bilirkişi ya da başka bir bilirkişinin konumu neyse tercüman bilirkişinin konumu da o ama hani dediğiniz şekilde anadilinde anlatamayan bir kişi için çok önemli birisi muhtemelen. Yani onun tarafından düşünürsek.

Araştırmacı: Çok teşekkür ederim.

Adliye Memuru: Rica ederim.

5. Asliye Ceza Mahkemesinde Bir Duruşma Gözleminin Alan Notu

Şekil 2. Kayseri Adliyesi’ndeki Duruşmada Aktörlerin Fiziki Konumu

Mahkemeye gittiğimizde katip sanığı beklemesi için gönderdiğini ve tercüman bilirkişinin arayıp arayamayacağını sordu. Bilgilerine bakıp tercüman sanığı arayıp çağırdı. Önce sistemin gelmesini beklediler. 13 Şubat 2020 tarihinde 13:05’te duruşma başladı. Avukat yoktu. Sanık kaçakçılıktan yargılanan erkek, Arap bir mülteciydi. Katip doğrudan tercüman bilirkişiye yönelerek sanığını adresini teyit ettirdi. Sanığın evli olup olmadığını, ne iş yaptığını, gelirini ve telefon numarasını sordu. Tercüman bilirkişi de sanığa bu soruları sorup cevapları katibe çevirdi. Teyit tamamlanınca hakime tercümana döndü, “.....iddia ediliyor.” dedi. Bir erkek ismi söyleyerek “Neyi oluyor?” diye sordu. Sanığın ne iş yaptığını sordu. Tercüman sanığa söylenenleri çevirdi. Sanık da konuştu. Tercüman üçüncü tekil şahıs kullanarak çeviri yaptı. “..... yapıyorum” diyor şeklinde çevirdi. Tercüman sanığın yanında ayakta durup yüzüne bakarak dinliyor, daha sonra hakime dönüp söylenenleri aktarıyordu. Hakime bir iddiaları sordu. Tercüman sanığa dönerek çevirdi. “..... olduğunu söylüyor.” dedi tercüman. Hakime ödemesi gerektiğini söyledi. “Maddi durumu var mı?” diye tercümana sordu. Sanığın ödemesi gereken miktarı söyledi. Tercüman çevirdi. Sanık konuştu. Tercüman sanığın vereceğini söyledi. Hakime o miktarı söyledi. Tercüman çevirirken araya girip miktarı tekrar etti. Sanık başını salladı. Hakime diğer kişinin çağırılması için mahkemeyi erteledi. Hakime kararı yazdırırken sanığın adı yerine diğer kişinin adını söyledi. Tercüman araya girip sanığın adını düzeltti. Herkes kalktı. Duruşma 13:23’te bitti. Tercüman mahkemeden sanık ile birlikte çıktı. Yolda kararı ve diğer duruşmanın ne zaman olacağını anlattı. Sonra sanığın yapacağı ödeme ile ilgili bilgi için mahkeme kaleminin odasına götürdü.

Gözlemlerime göre bu duruşmada teyit kısmı artık hızlandırılması gereken bir süreç dönüştüğü için katip ve tercüman bilirkişi arasında yapıldı. Teyit esnasında hakime herhangi bir şey söylemedi. Ayrıca hakim tercüman yeminini de ettirmedi.

Muhtemelen bu da süreci hızlandırmak için ve zaten dönem başında tercüman bilirkişilere toplu bir şekilde yazılı ve sözlü olarak yemin ettirildiği için olabilir. Hakime soru cevap esnasında doğrudan tercüman bilirkişiye bakarak konuştu. Tercüman da müştekinin söylediklerini dolaylı anlatımla diyor diyerek çevirdi. Arapça bilmediğim için sanığın hakime söylediklerini nasıl çevirdiğini bilemiyorum.

6. Araştırma Günlüğü

13 Şubat 2020 tarihinde Perşembe günü sabah 09:15'te Kayseri Adliyesi'ne gittim. Bir yıl önce görüştüğüm tercüman bilirkişiyi daha önce arayıp hala mahkemelerde çeviri yapıp yapmadığını sordum ve bir duruşma olduğunda gelip gözlem yapmak istediğimi söyledim. Bana adliyede çalıştığı için genelde çok kısa bir süre kala çağırıldığını ancak gelip denk geldiğim bir duruşmaya girebileceğimi söyledi. Gittiğimde çeviri için mahkemelere çıktığını söylediler. Telefonla aradım. Girmek üzere olduğu mahkemeyi söyledi. Koşarak gittim, kapıda karşılaşıp tokalaştık ve benimle birlikte içeri girdi. Duruşma başlamıştı. Hemen sanığın yanına gidip çevirmeye başladı. Ben de oturup gözlem yapmaya ve not almaya başladım. Duruşma Ağır Ceza Mahkemesinde, 4 hakim ve 1 savcının, 1 avukatın olduğu bir terör davası idi. 1 buçuk saat sonra bitti ancak mübaşir hakimlere yaklaşmama izin vermedi. Sanık hapse götürüldü. Bir süre bekledim ancak diğer aktörlere ulaşamayacağımı anlayınca çıktım. O arada tercüman başka duruşmalara gitmişti ve burada bir duruşması daha olacağını ve beklememi söyledi. Başka bir davaya bakmaya gitti. Tercüman geri geldiğinde bunun çok kısa süreceğini söyledi ve sonrakine katılabileceğimi söyledi. Zaten 5 dakika içinde tercüman salona girip çıktı.

Tercüman öğleden sonra bir duruşma olduğunu ve o mahkemedeki hakimenin görüşmeyi kabul edebileceğini söyledi. Hatta ben diğer mahkemede beklerken tercüman bahsettiği mahkemede iki duruşmada daha çeviri yaptığını söyledi. Bu üçüncüsü olacaktı. Öğle arası girmişti. Tercümanı dışarı yemeğe davet ettim ama hem zaman kısıtlı olduğu için hem de beni misafir olarak gördüğü için kabul etmediğini söyledi. Kendisi beni yemekhaneye götürdü ve yemek ısmarladı. Birlikte yemek yiyip sohbet ettik. Daha önceki görüşmemizde de sohbet edip birlikte çay içmiştik. Üniversiteye giden çocuğu vardı ve muhtemelen beni de çocuğu gibi gördüğünü ve daha çok ilgilendiğini düşünüyorum. Gittiğim yerlerde araştırma görevlisi olduğumu söylesem de daha çok tez için araştırma yaptığım için öğrenci olarak görüldüğümü ve yaşımın da küçük olmasının etkisiyle şefkatle karşılandığımı hissediyorum.

Tercüman bilirkişi yemekten sonra çay ısmarlamak istedi. Elinde bardaklarla gelmişti ki telefonu çaldı ve bana çayı uzatıp diğerini de bir meslektaşına verip başka bir duruşmaya gitti. Ben de peşinden gidip kapıda bekledim. Sonra çıkışta birlikte bahsettiği mahkemeye gittik. Sistem açılmadığı için duruşma başlanamıyordu. Hakime nöbetçi olduğu için iki mahkeme arasında koştüğünü söyledi. Telefonla yiyecek bir şeyler isteyeceğini söyledi. Katibe, mübaşire, tercümana ve bana da yemek isteyip istemediğimizi sordu. Katip ile mübaşir yemek yediğini söyledi. Biz de teşekkür ettik. O sırada tercüman bilirkişi hakimeye yaklaşıp benim çalışmama katılması için ricada bulundu. Hakime de kabul etti. Sonra soruları yüksek sesle okuyarak ve düşündüklerini de söyleyerek cevaplamaya başladı. Hakime kendi kürsüsünde

olduğu için kafamı kaldırarak konuşmam gerekiyordu ve yazdıklarını göremeyeceğim kadar yüksekte olduğu için ankete söylediklerinin ne kadarını yazdığını kestiremiyordum. Sadece kendisinin görev almadığı bir davada başka bir tercüman bilirkişinin sanığın dediklerini doğru çevirmediğini iddia ettiğine ilişkin bir olay duyduğunu ancak ankete yazmak istemediğini söyledi, bana olayın ayrıntılarını anlattı. Çalışmayı etkilemeyeceğini düşündüğüm için ve isteğine saygı duyduğum için paylaşamıyorum. Hakime tercümana ödenen ücrete ilişkin soruları okurken tercüman bilirkişiyle şakalaştı. İletişimlerinin iyi olduğunu ve duruşmalara o tercüman bilirkişinin çağırılmasını olumlu etkilediğini düşünüyorum. Hakime anketi bitirdiği sırada katip sistemin açıldığını belirtti. Ben de teşekkür edip imzalanmış onam formunu ve anketi hakimeden aldım.

O sırada tercümandan mülteci sanığa da görüşmeyi kabul edip etmeyeceğini sormasını rica ettim. Tercüman sordu ve bana kabul ediyor dedi. Duruşma başladı ben de izleyici kısmında oturup notlarımı aldım. Sonra çıkışta işleri bitince mülteci sanığa onam formunu imzalattım. Ses kaydını açtım, ben sordum, tercüman sorularımı çevirdi ve mülteci de cevapladı. Mültecinin de tercümanın da işi olduğu için görüşmeyi olabildiğince kısa tuttum. Tercüman mültecinin tek kelime ile cevap verdiği yerde soruyu tekrar sorarak açıklamasını sağlamaya çalışıyordu ancak mülteci cevaplarını hep kısa tuttu. Sonrasında teşekkür edip ayrıldım. Tercüman Emniyet Müdürlüğü'nden çeviri için çağırılmıştı ve gitmesi gerekiyordu. Ben de daha fazla duruşmaya katılamayacağım için tercümana tüm yardımları için teşekkür edip adliyeden çıktım.

EK 4: DESTEKLEYİCİ VERİLER

1.Tercüman (Arapça-Türkçe) İle Görüşme (T3)

Yer: Çağlayan Adliyesi

Tarih: 29.03.2019

Saat: 16:04-16:29

Görüşme süresi: 25 dakika

(Araştırmacı Bilgilendirici Onam Formunu okudu ve tercüman bilirkişiye imzalattı.)

Araştırmacı : Eğitim düzeyiniz nedir?

Tercüman Bilirkişi : Eğitim düzeyim benim ben lise mezunuyum. Onun dışında yani herhangi birşeyde bir eğitim kurumundaokumadım ama dışarıdan Arapça okuma yazma eğitimi aldım ve ayrıca fasih Arapça ile ilgili üç dört yıl kadar bir eğitim aldım.

Araştırmacı : Arapçayı normalde anadiliniz olarak konuşuyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Aynen yani anadilimden dolayı konuşuyorum.

Araştırmacı : Ne kadar zamandır tercüman bilirkişilik yapıyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Sanırım ilk 1 yıl 2 yıl yeminsiz olarak yaptım. O zaman yeminsiz olarak da alınıyordu tercümanlar. Ama son toplamda 7 yıl. Son 5 yıldır da yeminliyim.

Araştırmacı : Peki ne kadar sıklıkta mesela yılda kaç gün, ayda kaç gün çeviri yapıyorsunuz ortalama?

Tercüman Bilirkişi : Yani bu girdiğim mahkemeler mi?

Araştırmacı : Mahkemeler.

Tercüman Bilirkişi : Ayda 50-60.

Araştırmacı : Peki tercüman bilirkişilik dışında bir işiniz yok mu? Bunu ana iş olarak mı yapıyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Yok ana işim bu benim evet. Sadece bu işi yapıyorum.

Araştırmacı : Tercümanlıkla ilgili bir eğitim aldınız mı Arapça dışında?

Tercüman Bilirkişi : Tercümanlıkla ilgili fasih Arapça, Kur'an Arapçası ve yazılarıyla alakalı eğitim aldım.

Araştırmacı : Neden mahkemelerde tercüman bilirkişiliği çalışma alanı olarak istediniz?

Tercüman Bilirkişi : Neden mahkemeler? Ya şöyle söyleyim biraz bu işi seviyorum ve yapabileceğim bu mesleği ve dilimi en iyi şekilde yapabileceğim yerin mahkemeler olduğunu ve mahkemelere de bu anlamda çok katkıda bulunduğumu düşünüyorum. Yardımcı oluyorum yani ziyadesiyle bu işi iyi yaptığımı düşünüyorum.

Araştırmacı : Normalde mahkemede çalışma ortamınızı anlatır mısınız? İşe çağırıldığınız andan itibaren geçen süreçte neler yaşıyorsunuz, neler oluyor?

Tercüman Bilirkişi : İşleyişi mi diyorsunuz?

Araştırmacı : Evet.

Tercüman Bilirkişi : Mahkemede yapıyoruz. İlk önce sanığı getiriyorlar bağımsız olarak yerini alıyor. Jandarmalar elindeki kelepçeyi çözüyor. Oturuyoruz. İlk önce celse açılıyor, bizim adımız kaydediliyor. Tercüman bilirkişi hazır bulundu. Yapacağı iş anlatıldı. Yemini hatırlatıldı. Sonra tercüman aracılığıyla kimlik tespitine geçildi idyerek sanığın kimlik tespitini yapıyoruz. Adı, soyadı, anne adı, baba adı, doğum tarihi, evli olup olmadığı, adresi ve sabıkası olup olmadığı, telefon numarası... o şekilde bilgilerini alıyoruz. O bilgileri aldıktan sonra mahkeme başkanı veya mahkemedeki hakim bize iddianameyi söylüyor. Suçlama hakkında bilgi veriyor. Biz de daha doğrusu ben de bu suçlamayı şu şekilde suçlanıyorsun, böyle bir suçlama var hakkında, ne diyorsun diyerek önce haklarını hatırlatıyoruz. Ona bir avukat tayin edildiğini eğer özel avukatı varsa özel avukatı eşliğinde, eğer özel avukatı yoksa CMK tarafından, devlet tarafından bir avukat tayin edildiğini ve bu avukatın onu müdaafa edeceğini söylüyoruz. Sonra kendini savunmaya başlıyor. Konuyu anlattığı ve olayı anlattığı şekilde ve hakimnin veya mahkeme başkanının soruları doğrultusunda sorular sorup cevabını alıyoruz.

Araştırmacı : Siz orada kendi rolünüzü nasıl tanımlıyorsunuz? Yeriniz ne mahkemede?

Tercüman Bilirkişi : Ben oradaki rolüm, şöyle söyleyim, rol olarak normalde sizin söylediğiniz tabirle biz tercümanız ama bana göre biz aynayız. Biz şahsın aynasıyız. Yani o ne söylüyorsa zaten bizim yaptığımız çeviri daha doğrusu benim yaptığım, öteki tercüman arkadaşları bilmiyorum, benim yaptığım çeviri simultane çeviri. Yani ne söylüyorsa, doğru olan bu, prosedür bu, her cümleyi onu durdurarak yavaş yavaş

simultane olarak o söylüyor biz çeviriyoruz ve ben kendimi bir ayna, yansıma olarak görüyorum aynen.

Araştırmacı : Mahkemedeki diğer kişilerin yani hakim, savcı, avukat, sanık bunların hepsinin sizin işinizin farkında olduğunu düşünüyor musunuz?

Tercüman Bilirkişi : Tabi ki. Yani şöyle söyleyim yeri geliyor yani bana göre biz olmasak muhakkak onlardan birinin eksikliğinde muhakkak bir sıkıntı olacak ama orada tercüman olduğunuz noktada işleri siz yürütüyorsunuz. Yani mahkemeyi yürütüyorsunuz diyeyim, mahkemeyi siz işletiyorsunuz. Sizin yönlendirmelerinizle yürüyor. Eğer konuya hakimseniz, mahkemenin prosedürünü biliyorsanız bu iş kolaylaşır. Hem mahkemede kolaylaşır, hem hakimde hem savcıda kolaylaştırmaya çalışıyoruz diyeyim.

Araştırmacı : Tercüme işi için çağrılıp gidemediğiniz zamanlar oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Tabi ki. Tabi ki.

Araştırmacı : Bu durumda neler yapıyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Noluyor. Ben mesela diyelim ki o anda başka bir mahkemedeyim veya bir ifade esnasında, eğer başka bir mahkeme acil çağırıyorsa başka bir arkadaşımı paslayıp onu yönlendirip onu göndermeye çalışıyorum. Yani başka arkadaşları yönlendiriyoruz.

Araştırmacı : Davalı, davacı, avukat, hakim gibi kişilerden herhangi biriyle mahkeme öncesinde duruşmayla ilgili görüşüyor musunuz?

Tercüman Bilirkişi : Çok nadir. Yani elimden geldiğince görüşmemeye çalışıyorum. Ama bazen CMK'nın, devletin görevlendirdiği avukat tabi hakim ve jandarmanın daha doğrusu ağır ceza reisinin mesela izniyle avukat görüşmek istiyor. 1-2 dakika görüşebilir miyim, bir şey söyleme anlamında veya herhangi bir konuda bilgilendirme anlamında görüşebilir miyim diye izin alıyor avukat. Biz de onun aracılığıyla görüşüyoruz.

Araştırmacı : Görüşmeyle ilgili yani davayla ilgili ayrıntılı konuşuyor musunuz? Nerden öğreniyorsunuz mesela davanın neyle ilgili olduğunu, öncesinde size bunun hakkında bilgi veriliyor mu yoksa mahkeme esnasında mı veriliyor?

Tercüman Bilirkişi : Yok şöyle yapıyorum ben. Daha doğrusu ben mahkemeye girmeden, duruşmaya girmeden önce iddianameyi alıyorum. Zaten bir çok mahkeme beni tanıdığı, bildiği ve güvendiği için normalde iddianame herkese verilmez. Beni çoğu tanıdıkları için uzun süredir bu işi yaptığım için iddianameyi alıyorum, okuyorum ve içerde hem konuya daha hakim olma adına. Mesela diyelim ki herhangi bir uyuşturucu davası. Uyuşturucunun miktarı, şahsın üzerinde yakalanan para,

şahsın üzerinde bulunan miktar, hangi madde olduğuna ve konuya hakim olabilme adına iddianamenin elimde olması ve konuya hakim olabilme adına yapıyorum bunu.

Araştırmacı : Size öncesinde terminoloji sözlük gibi bir şeyler veriliyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Hayır. Sadece kendi tecrübelerime dayanarak, kendi öğrendiklerim ve kendi naçizane hukuk bilgimle. Yani bunu hukuksal, mahkemeye uygun bir şekilde yapmaya çalışıyorum.

Araştırmacı : Deneyimle birlikte.

Tercüman Bilirkişi : Aynen.

Araştırmacı : Çeviri yaptığınız sırada size müdahale edildiği oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Tabi ki.

Araştırmacı : Nasıl müdahaleler oluyor?

Tercüman Bilirkişi : Genel olarak yani mahkeme başkanı, savcı, hakim tarafından değil de bazen avukatlar tarafından. Yani yanlış çeviri anlamında değil de belki mahkemenin seyrini değiştirme amaçlı. Biraz daha böyle bir yolu çetrefilli hale getirmek için avukatların müdahalesine uğradım. Sanığı yönlendirdiğim veya başka bir şekilde yargıladım şeklinde suçlandım avukatlar tarafından. Ama ben şöyle söyleyim bazen hakim soruyu sormadan ben o şahsa o soruyu soruyorum çünkü soracağı soruyu tahmin ediyorum ki nitekim de o soruyu soruyor zaten. O şekilde bazen özel avukatlar tarafından müdahale ediliyorum.

Araştırmacı : Sizin yanlış söylendiğini düşündüğünüz bir şey olduğunda siz sanığa müdahale ediyor musunuz? Yani mesela normalde iddianamedekinin dışında bir şey söyledi ya da tutarsız iki üç cümle bir şey söyledi. Orada müdahale ettiğiniz oluyor mu? Böyle mi demek istedin diye sorduğunuz oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Evet yani bunu şöyle söyleyim. İlk önce başkana aktarıyorum. Diyorum ki başkanım veya hakim bey tam olarak ne dediğini ben anlamadım veya tam olaya hakim olamadım. Tam olarak öğreneyim öyle sizi yanlış bilgilendirmeme adına diyorum. Tekrar sanığa, şahsa soruyorum bunu mu demek istedin, şu şekil mi hatta tekrar ettirmeye çalışıyorum ki yanlış bir şey söylememe adına. Böyle mi söyledin diyerek düzeltme yapıp doğrusunu aktarmaya çalışıyorum.

Araştırmacı : Sorunlu veya hatalı çeviri yapmanın bağlayıcı bir sorumluluğu var mı adli tercümanlıkta?

Tercüman Bilirkişi : Tabi ki. Mesela bir hata veya yanlış çeviri yaptığım zaman aradan birkaç dakika geçiyor ve diyorum ki başkanım şu sanıyorum bu değildi yanlış

tercüme etmiş olmayım diye kendimi düzeltiyorum. Tabi hatasız kul olmaz mutlaka yanlış yapmışımdır. Ama elimden geldiğince düzgün yapmaya çalışıyorum.

Araştırmacı : Genel olarak çeviri yaparken en çok yaşadığınız zorluklar neler?

Tercüman Bilirkişi : Çeviri yaparken kendi adıma mı sanık adına mı?

Araştırmacı : Kendi adınıza.

Tercüman Bilirkişi : Çeviri yaparken Arapçada bir sıkıntımdı olmadı ama belki duygusal anlamda. Bazı küçük çocuklar cinsel istismara uğramış küçük çocukların şeyinde bazen konsantrasyon bozukluğu yaşıyorum. Mesela dün ayı şeyi yaşadım. Bazen çocuk bana bir şey söylediği zaman düşünerek dikkatli bir şekilde cevap vermeye çalışıyorum çünkü psikolojik olarak ister istemez etkileniyoruz.

Araştırmacı : Genel olarak çeviri konusunda danıştığınız birileri oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Doğrusunu isterseniz pek danıştığım birileri olmuyor. Daha çok bana danışılıyor. İlk zamanlarda danışıyordum. Hukuki terimler... daha doğru ben yaptığımda çok fazla tercüman yoktu şuanda çok tercüman var. Çok fazla danıştığım bir şey olmadı. Çok nadiren hukuki bir kelime, zor bir kelime, belik terör mahkemelerinde çok nadirdir danıştığım.

Araştırmacı : Size neler danışılıyor?

Tercüman Bilirkişi : Bana neler danışılıyor. Mesela duruşmaya gireceği zaman ne yapması gerektiğini soran var. Birçok tercüman arkadaşın numarası var bende. Şu kelimenin şu cümlemin nasıl söylendiği, burada ne yapılacağı ya da şurda hangi kelimenin kullanılacağı sorulur bana. Genel olarak o.

Araştırmacı : İnternet üzerinden blogunuz veya whatsapp üzerinde bir grubunuz var mı adliyede çalışan tercümanlar olarak?

Tercüman Bilirkişi : Evet. Adli tercümanlar olarak 8-10 kişiye yakın bir grubumuz var. Bir de bu ay içinde UNICEF'in Çocuk Dostu Projesi dahilinde tercümanlar biraraya geldik. Bir de 30 kişiye yakın bir Arapça tercümanlar grubumuz var. Onlarla da bir istişare konuşma şeyimiz oluyor tabi ki.

Araştırmacı : Herhangi bir sosyal ağ üzerinden mi facebook, whatsapp gibi yoksa haberleşip bir araya mı geliyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Whatssaptan. Yok biz zaten o UNICEF'in Çocuk Dostu Projesinde birbirimizi tanıdıktan sonra grup kurmaya karar verdik ve herhangi

birimizin bir konudakılması, sıkıntı yaşamaması durumunda birbirimize yardımcı oluyoruz.

Araştırmacı : Adliyeyle ilgili herhangi bir sıkıntınız var mı, iş akışında yaşadığınız bir şey oldu mu?

Tercüman Bilirkişi : Oldu. Şöyle oldu. Geçen yıl evraklarımdan birini eksik verdiğimden dolayı, bir tane nüfus kayıt örneğini eksik verdiğim için listeden çıkarıldım. Listede red olundu benim şeyim. Ona bir itirazda bulundum. Bir hafta içinde itiraz şeyimiz vardı. Önemli bir evrak değildi ama o dikkatimden kaçmış.o yüzden onunla ilgili 1 hafta 10 gün kadar bir sıkıntı yaşadım. Tercümanlıktan atılacağım veya alınamayacağım korkusuyla. Onun dışında çok şükür adli bir sıkıntı yaşamadım.

Araştırmacı : Bu adliyedeki kişiler, sizi çeviriye çağırınlar, hakimler, savcılar çeviriyi şöyle yap böyle yap diyorlar mıydı ilk zamanlarda size herhangi bir strateji, yöntem söylüyorlar mıydı?

Tercüman Bilirkişi : Yok hayır. Zaten başından beri ne hakim ne savcı ne herhangi bir memur tarafından yönlendirilmedim. Zaten şahıs ne söylüyorsa, tutuklu, sanık veya suçlanan şahıs hakkında onlar soruyor ben sorup cevabını alıyorum onlara yönlendiriyorum.

Araştırmacı : Genel olarak sizin bulunduğunuz ortamlardaki sanıklar kimler, kimlerden oluşuyor?

Tercüman Bilirkişi : Zaten Arapça tercüman olduğumdan dolayı Araplar. Suriyeliler, Iraklılar, Libyalılar, Tunus, Cezayir ve Fas'tan şahıslar.

Araştırmacı : En çok hangi davalara bakıyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Genel olarak Ağır Cezalardayım. Gasp, tecavüz, cinsel istismar, çocuğun cinsel istismarı ve hırsızlık.

Araştırmacı : Son bir soru daha soracağım. Aldığınız ücret sabit mi değişken mi her davada?

Tercüman Bilirkişi : Tabi ki değişken. Şöyle bir durum var. Normalde sabit bir ücretimiz var bizim komisyonda bilirkişi listesinde belirli bir ücretimiz var standart. Ama bu savcının ve hakimin takdirinde. Az kalırız, çok kalırız, daha uzun olur, daha kısa sürer hakimin, savcının takdiriyle alakalı. Pek müdahale ettiğimi söyleyemeyeceğim. Müdahale eden yok mu var ama ben pek müdahale etmiyorum hakimin, savcının takdirinde.

Araştırmacı : Peki ödemeleri düzenli yapıyorlar mı? Mesela her duruşmadan ne kadar sonra yatıyor?

Tercüman Bilirkişi : Mesela diyelim ki bugün bir duruşmaya girdim. Ödeme Temmuz-Ağustos-Eylülü bulur. Şöyle de bir durum var. Bazen ödenek gelmiyor. Çok fazla sıkıntı yaşadığımı söyleyemeyeceğim. Geçen sene 2018’de ödenek sıkıntısından dolayı 3-4 ay yatmadı paramız. Sonra zaten hepsi bir arada yatırıldı. Ama genel olarak öyle çok bariz bir sıkıntı yaşamıyoruz.

Araştırmacı : Mahkeme dışında emniyete de gidiyor musunuz?

Tercüman Bilirkişi : Yok ben sadece mahkemelerle çalışıyorum.

Araştırmacı : Tek bir mahkemede misiniz?

Tercüman Bilirkişi : Bütün mahkemelere gidiyorum. Yani Çağlayan Adliyesi’nin %80 bütün mahkemelerinde bulunmuşumdur. Özellikle bizim alanımıza giren Ceza. Cezaların hepsine Asliye Ceza, Sulh Ceza, Savcılıklar, Ağır Ceza ve mesela nadir de olsa Aile Mahkemesi boşanma, Sulh Hukuk Mahkemeleri, İş Mahkemeleri genel olarak gittiğimiz yerler.

Araştırmacı : Benim sormayı unuttuğum, sizin için önemli olduğunu düşündüğünüz işinizle ilgili bir şey var mı?

Tercüman Bilirkişi : Var şöyle var. Arapça tercümanlık tercümanlarla ve tercümanlıkla alakalı ciddi bir sıkıntı olduğunu düşünüyorum. Artık herkes tercüman oldu. Sorun benim bir ihtisasım var mı bu konuda yok. Ben mektepli değilim alaylıyım ama şöyle söyleyim ilk başta başladığımda ben de acemi idim. Ne kadar dile hakim olursam olayım mahkemenin bir usulü bir prosedürü var. Artık bu işi çok daha herkesin yaptığını düşünüyorum. Artık şöyle Arapça tercümanlık diye bir rant oluştu. Yani iyi bilen de bilmeyenin de bu işi yaptığını düşünüyorum.

Araştırmacı : Çok teşekkür ederim.

Tercüman Bilirkişi : Ben teşekkür ederim. Bir de cinsel istismara uğrayan mülteci çocuklar, daha doğrusu Arap veya Afgan kökenli olanlar bu Çocuk İzleme Merkezleri ÇİM’de ve AGO’da Adli Görüşme Odalarında bana göre eğer kız çocuğuysa bir bayan tercüman tarafından yönlendirilip o şekil tercüme edilmesi tercih edilmeli. Niye çünkü fazla konuşmuyorlar, kendilerini açmıyorlar. Bu Afganistan olsun, Farsça olsun Arapça olsun erkek egemen bir ülke bunlar. Erken egemen olduklarından karşılarında bir 25-30-35 hatta 40’ın üzerindeki bir erkek veya genç bir şahsa tercümana çok açamıyor kendini, konuşamıyor. O yüzden cinsel istismar gören kız çocuklarını daha uygun diye düşünüyorum.

Araştırmacı : Benim de merak ettiğim bir şey daha var. Orada video konferans sistemiyle veya farklı bir ortamda bulunarak çeviri yaptığınız oldu mu hiç?

Tercüman Bilirkişi : O şekil olmadı. Çünkü mahkemelerde kayıt alınmıyor. Mahkemelerde kayıt alınan kayıtlı görüşme var. O da 18 yaş altı çocuklarda kayıt alınması, onların ifadelerinin o şekil alınması veya şahsın boyunun, görüntüsünün, şeklinin net olarak alınması için yakın çekim, yakın plan, uzak plan kameranın yakıştırlması veya uzaklaştırılması var. Onun dışında Ağır Ceza Mahkemelerinde çocuk ağır ceza dışında pek kayıt yapılmıyor. Zaten böyle bir şey var yasak. Kayıt yapılması, ses kaydı yapılması, çekim yapılması kesinlikle yasak.

Araştırmacı : Mesela bazı durumlarda suçluyu alana getiremiyorlar. O kameradan bağlanıyorlar ona. O tarz bir sistem.

Tercüman Bilirkişi : Kameraya bağlantı şöyle oluyor. O seğbis bağlantısı dediğimiz bağlantı. Mesela Edirne Cezaevine, Kayseri, Hatay veya herhangi bir şehre bağlanılarak ya cezaevine ya da emniyetteki ya da mahkemelerden kurulan bağlantı bu. O şekil bağlantı da çok kuruyoruz.

Araştırmacı : O zaman o tarz çeviri yaptığınız oldu.

Tercüman Bilirkişi : Tabi seğbis bağlantılarında da çok bulundum evet.

Araştırmacı : Peki orada sizin için zor olan bir şey oluyor mu kameradan gördüğünüz kişileri?

Tercüman Bilirkişi : Aynen oluyor. Oluyor nasıl oluyor. Şimdi mahkemeye gelip direk birebir konuşan şahısla uzak bağlantı olduğu için seğbis bağlantısı bazen ses kopukluğu oluyor. Bazen şahsın sesi yankılanıyor, net alamayabiliyoruz veya o bizi duymayabiliyor. Ses yankı yapabiliyor bazen kulaklık yardımıyla, kulaklık takılınca sesin dağılması engelleniyor. O açıdan daha rahat yapabiliyoruz.

Araştırmacı : Sizin suçlunu yanında bulunup hakime bağlandığınız oldu mu o sistemle birlikte?

Tercüman Bilirkişi : Evet. O da oldu. Mesela biz mahkemedeyiz. Bulduğumuz mahkemeden Edirne Mahkemesine bağlandık veya ne biliyim Hatay, Urfa o şekilde benim eşliğimde jandarma tutukluyu getiriyor mahkemeye. Benim bulunduğum mahkemede heyet yok. Karşı taraftaki heyet var. Karşı taraftaki heyete bağlanıp tercümanlığı o şekilde ben bağlantı yoluyla yapıyorum. Yani seğbiste bulunan hakim savcılar aracılığıyla.

Araştırmacı : Peki hangisini daha çok tercih edersiniz? Sanığın yanınızda olduğunu mu karşı tarafta olduğunu mu?

Tercüman Bilirkişi : Bana göre ki mahkemelerin de tercihi bu eğer ilk celselerse, mesela eğer tensip ilk görüşme ise ilk dava ise davanın ilk günü ise yüzyüze görüşmeyi hem hakimler savcılar tercih ediyor, benim açımdan da şahsın karşı karşıya yüzyüze olması tabi ki daha sağlıklı.

Araştırmacı : Normal zamanda mahkemede siz nerede bulunuyorsunuz konmu olarak yer olarak? Sanığın yanında mı duruyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Yok sanığın bulunduğu bir yer var biliyorsunuz mahkeme başkanının tam karşısında. Sanığın iki yanında masalar var. Avukatların bulunduğu masaların olduğu yerde oturuyoruz biz. Arkada ya da farklı bir yerde oturmuyoruz. Avukatların yanında, sağında veya solunda. Sanıkların yanına bazen yaklaşp tercüme yapma mesela sanık rahatsızsa, herhangi bir tercümede veya konuşmasında sıkıntısı varsa veya sesi çok çıkmıyorsa, yaşı çok büyükse, sesini çok alamıyorsak veya adres bilgilerini alacağız çok sağlıklı bir şey vermiyorsa bize bazen sanığa yaklaşabiliyoruz.

Araştırmacı : Çok teşekkür ederim.

Tercüman Bilirkişi : Rica ederim.

2.Tercüman (Arapça-Türkçe) İle Görüşme (T4)

Yer: Çağlayan Adliyesi

Tarih: 04.04.2019

Saat: 16:39-17:00

Görüşme süresi: 21 dakika

(Araştırmacı Bilgilendirici Onam Formunu okudu ve tercüman bilirkişiye imzalattı.)

Araştırmacı : Eğitim durumunuz nedir?

Tercüman Bilirkişi : Lisans mezunuyum. Açıköğretim Fakültesi, İşletme Bölümü. Halen Adalet Bölümünü okuyorum.

Araştırmacı : Tercüman bilirkişilik dışında herhangi bir iş yapıyor musunuz?

Tercüman Bilirkişi : Kamuda çalışıyorum. Kamu memuruyum.

Araştırmacı : Ne kadar zamandır tercüman bilirkişilik yapıyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : 2 yıl kadar oldu. 2 yıldır adliyede Arapça tercümanlık yapıyorum.

Araştırmacı : Arapçayı nerede öğrendiniz?

Tercüman Bilirkişi : Anadilim. Ben aslen Urfalıyım. Rahmetli annem Kürttü, babam Araptı. Ama bizim Urfa'da Kürt Arap karışık oluyor. Evde de Arapça konuşulduğu için anadilim Arapça.

Araştırmacı : Ne sıklıkta mahkemelerde Arapça tercümanlık yapıyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Onun bir ortalaması yok aslında ama haftada 5-10 tane duruşmaya girdiğimiz oluyor. 5-10 tane dosya.

Araştırmacı : Tercümanlıkla ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?

Tercüman Bilirkişi : Zaten komisyonun şöyle belirtiyim hani böyle bir şart sunmuyor. Arapça bildiğini ya beyan ediyorsun, eğitimi aldığın zaman da onun belgesini sunuyorsun komisyona. O şekilde komisyon listesine kayıt yaptırdıktan sonra işte mahkemelere kart dağıtıyorsun veya kendini tanıtıyorsun. Lüzum oldukça mahkemelerden çağırıyorlar. Biz de gidip işte Suriyeli, Cezayirli, Filistinli Arap lisansı konuşan ülkelerin vatandaşlarına yardımcı oluyoruz.

Araştırmacı : Neden bu işi yapmak istediniz? Nasıl yöneldiniz tercüman bilirkişiliğe?

Tercüman Bilirkişi : Ben zaten adliyede çalışıyorum. Yani daha önce çevremizde görüyorduk. Tercümanlar geliyordu. Ek gelir gibi bir şey. Ek gelir. Zaten adliyede çalışıyorum. Ayda 2-3 tane dosya alsak ekstra bir gelir yani düşündüğümüzde açıkçası.

Araştırmacı : Mahkemede bu çalışma ortamınızı nasıl tanımlarsınız? Duruşmaya başlanan andan itibaren bitişine kadar nasıl bir süreç izleniyor, sizi nasıl çağırıyorlar, ne yapıyorsunuz orada?

Tercüman Bilirkişi : Yani ilk başlarda mahkemelere kendini tanıttıktan sonra genelde şey yapıyorlar. Örneğin işte ayın 5inde duruşmamız var müsaitseniz dosyaya yazalım sizi. Ayın 5i oluyor. Gidiyoruz işte veya bazen iş yoğunluğundan saati yaklaştığı zaman arkadaşlar arıyor gelirsenez başlayalım diye. Gidiyoruz duruşmaya. İlk başlarda kimlik tespiti falan yapılıyor. Daha sonra hakimin talimatı doğrultusunda bize yönelttiği soruları sanığa yöneltiyoruz veya müştekiye yöneltiyoruz. Müştekinin verdiği cevapları aynı şekilde hakime aktarıyoruz. Daha sonra hüküm veriliyor veya işte ara karar neyse onu tekrar sanığa/müştekiye bildirip duruşmayı sonlandırıyoruz.

Araştırmacı : Mahkemede tercüman bilirkişi olarak siz kendi yerinizi, rolünüzü nasıl tanımlarsınız?

Tercüman Bilirkişi : Yani nasıl tanımlarım. Bu adli sürece yardım yani yardımcı oluyoruz biz. Tabi maddi bir getirisi oluyor ama sonuçta tercümansız da olmuyor. İnsanlar farklı ülkelerden geliyor. Bu lisanı bilmiyorlar. Hem yardım hem de ek getiri öyle söyleyim.

Araştırmacı : Sizin yaptığınız çeviri işinin farkındalar mı duruşmadaki herkes? Yani sizin gerekliliğinizin, öneminizin farkında olduklarını düşünüyor musunuz?

Tercüman Bilirkişi : Tabi ki. Özellikle sanıklar yani şöyle bir okyanustasın, tutunacak dal arıyorsun ve senin lisanını bilen bir insan. Her şeyi senden bekliyor hatta bazı sanıklar bizi şey sanıyor, avukat gibi bir şey sanıyor. Bunu da söyleyin, nolur beni bıraksın diyorlar. Bizden yardım talep ediyorlar. Ama yani bizim yardımda işte onun söylediğini hakime veya savcıya aktarmak. Yoksa onun dışında ekstra bir yardımımız olmuyor. Hakim de bunun bilincinde, avukatlar da bunun bilincinde. Ama dediğim gibi özellikle sanıklar yani nasıl diyim size şey yapıyorlar. Yabancıları oldukları bir ülkede ceza evinde veya mahkemelerde onun lisanını konuşan birini gördükleri zaman hem mutlu oluyorlar ve senden de beklenti içine giriyorlar.

Araştırmacı : Yani eli ayağı oluyorsunuz sanıkların nerdeyse. Bu mahkemede tercüme işine çağırıldığınızda gidemediğiniz zamanlar oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Çakışan dosyalar oluyor. Nasıl deyim size saat 2’de a mahkemesinde de b mahkemesinde de duruşma oluyor. Pek nadir ama sonuçta adliye büyük. Birkaç tane daha tercüman var. Bazen bizim onları yönlendirdiğimiz oluyor, bazen onların bizi yönlendirdiği oluyor. Ahmet Bey örneğin benim duruşmam var ama ben gidemiyorum, müsaitseniz gidebilir misiniz? Veya onlar bize söylüyor Mehmet Bey duruşmam var gidemiyorum gidebilir misiniz? Bazen yardımlaştığımız oluyor diğer tercüman arkadaşlarla.

Araştırmacı : Aranızda bir dayanışma var diğer tercümanlarla.

Tercüman Bilirkişi : Yani evet.

Araştırmacı : Mahkeme öncesinde sanıkla/avukatla/hakimle veya herhangi biriyle mahkeme ile ilgili bir şey görüşüyor musunuz? Konusu nedir falan gibi?

Tercüman Bilirkişi : Yok görüşmüyoruz. Konusu nedir zaten duruşma listeleri oluyor. Duruşma listelerine bakıyorsun, hırsızlıktır, yaralamadır, ona benzer artık suçun konusunu oradan öğreniyorum ben genelde kendi şahsıma. Onun dışında zaten içeriye girdiğimizde hakim iddianameyi okuyor ve artık sanık/müşteki/davalı/davacı kimse ona aktarıyoruz. Onunda beyanını alıyoruz hakim talimatı doğrultusunda.

Araştırmacı : Size çevirirken kullanacağınız kelimeler, terminolojiyle ilgili veya çeviriyi şöyle yapın böyle yapın diye herhangi bir yönerge veren, tavsiyede bulunan oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Hayır hayır. Hakim iddianameyi okuyor işte sorusunu soruyor biz de tarafa aynı soruyu yöneltiyoruz. Tarafın da bize verdiği cevabı hakime yöneltiyoruz. Yani işte hakim bize şöyle sor böyle sor falan diye bize telkinde bulunmuyorlar.

Araştırmacı : Zaten işin içinde olduğunuz için siz nasıl söyleneceğini de biliyorsunuz.

Tercüman Bilirkişi : Evet evet. Yani ben işin içinde olduğum için kendimi daha şanslı hissediyorum. Mahkemeyi de yormuyorum. Şeyi de yormuyorum, sanığı, tarafı da yormuyorum. İşin özü bir de mahkemelerin iş yükü çok fazla ne kadar kısa olursa o kadar iyi tabi kısa olsun derken herhangi bir tarafa da hak kaybı olmayacak şekilde yardımcı oluyoruz.

Araştırmacı : Siz çeviri yaparken böyle size müdahalesi olduğu oluyor mu hakim avukatın? İşte şuan çevirme, şunu söyle, bekle falan gibi?

Tercüman Bilirkişi : Pek nadir ya karşılaştığımız oluyor. Bazen şey olabiliyor. Aynı lisanı konuşan farklı karşı taraf oluyor. Bir kere karşılaştım. İşte mağdur da o lisanı konuşuyordu. Şey demişti. Bu doğru söylemiyor, ondan sonra hakim sanık için doğruyu söylemiyor demişti. Suçu inkar ediyor. Hakim de tabi inkar edecek sonuçta tamam ben yaptım diyecek hali yok. O onun beyanı, tercüman da aynısını çeviriyor yani sen anlayabilirsin demişti ama. Sonuçta suçlu da suçunu kabul etmek istemeyebilir. Oda onun doğal hakkı.

Araştırmacı : Siz de zaten sadece duyduğunuzu aktarıyorsunuz.

Tercüman Bilirkişi : Tabi tabi. Bazen şey oluyor. Bugün karşılaştık dışarıda. Sanığın avukatı şey yaptı. E işte şunu da söyleyin, bunu da söyleyin. Zaten biz görevden önce her yıl şeyde Aralık ayı gibi bir yemin törenimiz oluyor. Biz adalete bağlı kalacağımıza yönelik yemin ediyoruz. Adamın söylemediği bir şeyi söyleyemeyiz. Avukat hanım şey talebinde bulundu. Sanığın babası hasta, şuyu var bunu var gibi şeyler söyledi. Sanığın kendisi söylemediği sürece bizim söylememiz etik olmuyor. Yani adaleti yanıltma oluyor.

Araştırmacı : Normalde böyle bir durum olsa, herhangi bir tercüman yanlış bir çeviri yapsa bunun bağlayıcılığı var mı?

Tercüman Bilirkişi : Tabi bunun TCK'da Türk Ceza Kanununda şeyi var. Şuan maddesini falan hatırlamıyorum ama yalancı şahitlik gibi nasıl yalancı şahitlik de bir yaptırım oluyorsa yalan çeviride de bir yaptırım oluyor. Hatta bazı mahkemelerde onu söylüyorlar hani nasıl diyim. Şöyle kimlik tespitinin altında tercümana yapacağı iş anlatıldı diyorlar. Ceza Muhakemesi Kanununun şu şu maddesine göre sorumluluğu hatırlatıldı deniyor. Yalancı şahitlikte dediğim gibi yalancı şahitlikten dava açılıyor. Yalan çeviride de şey yapılabilir. Ben hiç karşılaşmadım ama yasada var.

Araştırmacı : Yani yasada aktif olan bir şey diyorsunuz. Arada çeviri esnasında konuşmacılardan birinin yanlış bir şey söylediğini düşündüğünüzde müdahale ettiğiniz oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Yok. Bazen şey oluyor. Hani onunla da bir kere karşılaştım. Arap diye çağırdılar. Arapçaydı, çocuk Fransa'da büyümüş. Asimile olmuş biraz, Arapçayı konuşamıyordu. Onla biraz sıkıntı yaşamıştık. Ben soruyorum, sorduklarıma cevap veremiyor, ben anlamıyorum diyor. Babası arka tarafta oturuyordu. Babası Arapça konuşuyordu. Onunla iletişim kurabilmiştik ama çocukla iletişim kuramamıştık. Çünkü çocuk Arapçayı bilmiyordu.

Araştırmacı : Normalde dinlediğinizde sanığın söylediğini anlamadığınız, tekrar edebilir misiniz dediğiniz zamanlar oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Tabi tabi. Şey var yani sonuçta Türkçede de şey olabiliyor. Adam ağır konuşuyor ne biliyim bazen anlamadık, tekrarlar mısın diye sorduğumuz olabiliyor. Bazıları çok hızlı konuşuyor, onu da tane tane diye... sonuçta hak kaybı olmasın.

Araştırmacı : Tabi önemli olan tam aktarabilmek. Doğrudan size yöneltilen soru oluyor mu? Avukatın/hakimin/sanığın size soru sorduğu oluyor mu?

Tercüman Bilirkişi : Yok yok. Sonuçta aracıyız zaten, tercüman aracı. Bize değil sanığa sorulmak isteniyor, tarafa sorulmak isteniyor. Biz aracıyız, bize yöneltiliyorlar, biz de tarafa yöneltiliyoruz yani direk kimsenin muhatabı biz değiliz.

Araştırmacı : Çeviri esnasında zorlandığınız bir şey var mı? Çevirmenite zorlandım dediğiniz bir durum yaşadınız mı?

Tercüman Bilirkişi : Biraz önce dediğim gibi benden kaynaklı değil de Cezayirli çocuğun Arapça bilmemesi. O oldu. Yani kaç 2 senedir yapıyorum. Orada anlaşılmadığımız oldu. Şey var bir de, ben Kürtçe de biliyorum. Türkiye’de ağırlık olarak Suriyeliler var. Bir keresinde de şey yapmıştık. Bir tane kız vardı sanık. Onunla konuşuyorduk, kız tuhaf tuhaf bakıyordu bana. Arkada annesi oturuyordu. Anne ben Arapça bilmiyorum dedi bu Kürtçe neden benimle Arapça konuşuyor. İşte benim de hani annem Kürt olduğu için Kürtçe lisanı da biliyoruz. Kürtçe devam ettik sorgusuna. Onun dışında bir sorunumuz olmuyor ya.

Araştırmacı : Yani diğer dili de biliyor olmanız size avantaj sağlamış. Peki böyle çok zor davalar gördüğünüz oluyor mu? Cinsel istismar gibi bir davaya girdiniz mi hiç?

Tercüman Bilirkişi : Ben ağır cezalara fazla gitmiyorum. Genelde asli cezalara gidiyorum. Ağır cezalara gittiğim pek nadir oluyor. Cinsel istismar davasına girmedim bu güne kadar. Basit cinsel taciz dosyaları, hırsızlık, terör suçları, şu son yıllarda DEAŞ’la ilgili dosyalar. Ağır cezalar dediğim gibi kendim de çalıştığım için pek gitmiyorum. Çağırdıkları zaman üslubuyla reddediyorum.

Araştırmacı : Sizin böyle arada danıştığınız birileri var mı? Arapça konusunda mesela terminoloji olabilir veya şöyle bir durum var nasıl yapayım, çevireyim dediğiniz herhangi biri?

Tercüman Bilirkişi : Yok yani mahkemede çalışmanın çok büyük bir avantajı var. Sonuçta üniversite mezunuyuz. O konuda yardım talep edeceğim öyle bir ihtiyaç doğmadı şimdilik. İnşallah doğmaz yani yapılacak iş belli. Sanığın savunması belli. Hakimin soracağı sorular artık bir süre sonra monotonlaşıyor. Aynı soru aynı cevap. Hatta sanıkların çoğu da aynı adresi veriyor diyebilirim.

Araştırmacı : Aşinasınız zaten tüm duruma.

Tercüman Bilirkişi : Türklerden de yabancılardan da aynı şeyleri duyuyorsun. İnsanların hepsi aynı Arap olsun Kürt olsun Türk olsun. Suçluysa suçunu kabul ediyor, değilse inkar ediyor. Türklerde de aynı Araplarda da aynı. Çok şükür öyle bir sıkıntı olmuyor. Bir talebimiz de olmadı şimdiye kadar.

Araştırmacı : İnternet üzerinden veya whatsapp grubu gibi tercümanlarla ortak dahil olduğunuz bir grup var mı?

Tercüman Bilirkişi : Yok dahil olduğum bir grup yok. Zaten birkaç tane tercüman arkadaşım var. Onlarla tanışıyoruz merhabalığımız var. Dediğim gibi bazen yetişemediğimiz dosyalara, pek nadir oluyor da şey oluyor 1'deki dosya 2'ye sarkıyor. 2'de de sizin başka bir dosyanız oluyor. Çakıştığı zaman bazen paslaştığımız oluyor. Ahmet Beyi Mehmet Bey bu şekilde...

Araştırmacı : Birbirinize yönlendiriyorsunuz. Davalı/davacı profilini genel olarak söylediniz ama ağırlıklı olarak hangi ülkelerden hangi davalar oluyor?

Tercüman Bilirkişi : Genelde Suriye'deki savaştan beri, mahkemede çalışmanın birikimi diyim yani daha önce 2 yıldır tercümanlık yapıyorum, ağırlık olarak Suriye, Cezayir ve ağırlıklı suçlar hırsızlık, bina içinde muhafaza altına alma, eşya hırsızlığı, elde ve üstte taşınan eşya hırsızlığı, cep telefonu veya cüzdan çalıyorlar veya işte bu Zara gerçi isim verdik şey olmasın AVM'lerde giyim eşyası. Ağırlık olarak bunlar. İşte dediğim gibi Suriye, Cezayir, Filistin. Diğer ülkelerden pek olmuyor.

Araştırmacı : Duruşmada sizin alacağınız ücreti kim belirliyor?

Tercüman Bilirkişi : Hakim. Hakim takdiri. Hakimin takdirine kalmış bir şey. Bazı arkadaşlar talep ediyormuş. Kimisi talep etmiyor. Hakimin takdirine kalmış bir şey. 10 lira der, 20 lira der, 100 lira der.

Araştırmacı : Yani değişiyor. Sabit bir şey değil.

Tercüman Bilirkişi : Değişiyor. Sabit bir ücret yok. İşte 2 yıldır 70 lira yazan da var 700 lira yazan da var. Aradaki uçurum. Bunun aslında standardı olması gerekiyor diye düşünüyoruz. Diğer tercüman arkadaşlarla bazen konuşuyoruz. Standardı olması gerekiyor ya. Örneğin bir celse taksilerde oluyor ya indi bindi 10 lira artı ondan sonraki süreçte ücret artırılabilir. Bu şekilde.

Araştırmacı : Bir şey daha soracağım. Genel olarak neresinde oturuyorsunuz sanığın/hakimin? Nerede duruyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Yani o anki salonun durumuna göre değişiyor. Genelde sanığın varsa avukatın tarafında. Hani ekranlarda var mahkemelerde. Ekrandan hani

yazılanı takip edebilmek amacıyla sanığın sağ tarafında duruyorum ben genelde. Ama salonun durumuna göre sanığın yanında durduğumuz oluyor işte müştekinin yanında durduğumuz oluyor. Ama ben sağ tarafta sanığın avukatının yan tarafında duruyorum. Hani genelde sanığın avukatı bir şeyler sormak istiyor. Onun sorularını yöneltmek için sanığın avukatının yanında duruyorum.

Araştırmacı : Bu kameralı sistemle...

Tercüman Bilirkişi : Segbis.

Araştırmacı : Segbis. Onunla hiç çeviri yaptığınız oldu mu?

Tercüman Bilirkişi : Evet. Yani son yıllarda artık adliyeler daha doğrusu ceza iş yükünü azaltmak için segbis sistemi kuruldu. İşte sanığı buraya getirmek yerine şeye götürüyorlar. Bulunduğu cezaevine, skpe diyoruz Araplar, skpela bağlantı kuruluyor, ifadeleri alınıyor.

Araştırmacı : Yani genelde siz burada oluyorsunuz, sanık cezaevinde.

Tercüman Bilirkişi : Tabi sanık ceza evinde.

Araştırmacı : Tam tersi olduğu durum oldu mu? Sizin sanığın yanında olduğunuz ve hakimnin başka yerde olduğu oldu mu?

Tercüman Bilirkişi : Evet bazen oluyor. O da genelde şöyle oluyor. Talimat olabiliyor veya yakalamalı sanıklar oluyor. İşte örneğin Adana’da, Mersin’de, Antep’te bir suç işlemiş ama adresi burası ve işte 5 yıldan yukarı ceza gerektiren suçlarda mahkeme kendisinin ifadeye alması gerekiyor. Bağlantı kuruluyor. Sanıkla biz burada oluyoruz. Heyet karşı tarafta oluyor. Hani asıl mahkeme, ifade alan mahkeme karşı taraf olabiliyor.

Araştırmacı : Tercüman olarak sizin için hangisi daha iyi? Hangisinde daha rahat çeviri yapabiliyorsunuz?

Tercüman Bilirkişi : Tabi sanığın daha yanımda olması daha avantajlı çünkü segbiste bazen şey olabiliyor. Seste hışırtı oluyor yani ne bileyim. Çocuk kendini çocuk dediğim taraf kendini ifade edemiyor. Yanında olduğu zaman daha iyi oluyor.

Araştırmacı : Çok teşekkür ederim.

Tercüman Bilirkişi : Ben de teşekkür ederim.

1. Hakim Anketi (H3)

Yer: Ankara Batı Adliyesi Asliye Mahkemesi

Tarih: 29 Mayıs 2019

(Yüz yüze görüşüldü, anket birlikte dolduruldu)

Sizi doktora tezim kapsamında İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü’nde yürütülen “Türkiye’de Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilere Verilen Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri: Ağ Kuramı Işığında Bir Değerlendirme” başlıklı araştırmaya davet ediyorum. Bu araştırmanın amacı Türkiye’de mültecilere verilen tercüman bilirkişilik hizmetlerinin saha betimlemesini yapmak, tercüman bilirkişilerinin işe alınmasından mahkemede çeviri yapmasına kadar olan süreçteki iletişimde kendi rollerini nasıl tanımladığını ve diğer aktörlerle olan ilişkilerini incelemek ve bu ilişkilerden yola çıkarak alanın yapısını açıklamaktır. Araştırmada sizden tahminen 20 dakikanızı ayırmanız istenmektedir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katıldığınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı : Mehtap Aral Duvar

Danışman : Prof. Dr. Alev Bulut

1. Ne kadar zamandır hakimlik yapıyorsunuz?
12 yıldır.
2. Daha önce kaç defa sözlü çeviri yapılan mahkemede bulundunuz? Ağırlıklı olarak hangi dillerden çeviri yapılıyor?
20 seferden fazla. Kürtçe, Almanca, Fransızca, Rusça.
3. Tercüman bilirkişilerin mahkemedeki konumunu, rolünü, önemini nasıl tanımlarsınız?
Mahkeme ve dinlenen kişiler arasındaki iletişimi katıksız ve ekleme-çıkarma yapılmaksızın sağlamaktan ibaret bilirkişilik görevi, yargılamayı doğrudan etkilemektedir.
4. Tercüman bilirkişilerle duruşma öncesi görüştüğünüz oluyor mu? Görüştüğünüzde neler konuşuyorsunuz?

Duruşma öncesi görüştüğümüz olmaktadır. Tercüme etmesi istenen hususları doğrudan, ekleme ve çıkarma yapılmaksızın ayrıca yorumlama yapılmaksızın tercüme etmesi kendisinden istenmektedir.

5. Duruşmada hatalı çevirinin davanın seyrini değiştirdiği oldu mu? Varsa örnek verebilir misiniz?

Olmadı.

6. Duruşma sırasında bildiğiniz bir dil olduğunda çeviriye müdahale etme ihtiyacı duyduğunuz zamanlar ya da çeviri kaynaklı sıkıntılar oldu mu? Varsa örnek verebilir misiniz?

Tercüman, mahkeme tarafından sorulan soruyu yabancı dil kullanan kişiye tercüme ederken, yargılam esnasında söz almaksızın konuşan diğer şahısların beyanlarını da tercüme etmeye başladığında, tercüme işleminin mahkemenin sorduğu sorular ile sınırlı olarak yapılması gerektiği hususunda uyarıda bulunuldu.

7. Tercüman bilirkişiye yapılacak ödemeyi neye göre belirliyorsunuz?

Duruşmada harcadığı emek ve mesai, tercüme edilmesine ihtiyaç duyulan dile hakim tercüman sayısı, bilirkişinin adliyeye ulaşmak için kat ettiği mesafe, bilirkişi ücret tarifesi vs.

8. Mahkemeye çağırılacak tercüman bilirkişiyi kim belirliyor? Sizin daha önce çeviri yaparken gördüğünüz ve sonraki duruşmalara çağırdığınız tercüman bilirkişiler oluyor mu?

Hakim belirliyor. Evet görevi ifa şeklini beğenmemiz sebebiyle tekrardan çağırdığımız bilirkişiler oluyor.

9. Bir tercüman bilirkişiden beklentileriniz nelerdir?

-İfadeleri eksiksiz-fazlasız-yorumsuz çevirmesi.

- Mahkemenin ihtiyaç duyduğu zamanlarda mazeret sunmaksızın görevi kabul etmesi. -Tercüme edilen dilin hukuk diline hakim olması.

-Fahiş ücret talebi bulunmaması.

10. Ekleme istediğiniz bir şey varsa lütfen belirtiniz.

Tercüman bilirkişi sayısının arttırılması, tercüman bilirkişilere yabancı dilde hukuk terimlerinin kazandırılması ve tercüme ücretinin Adalet bakanlığı tarafından düzenlenecek bir cetvel ile netleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

2. Hakim Anketi (H4)

Yer: Ankara Batı Adliyesi Asliye Mahkemesi

Tarih: 29 Mayıs 2019

(Yüz yüze görüşüldü, anket birlikte dolduruldu)

Sizi doktora tezim kapsamında İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü’nde yürütülen “Türkiye’de Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilere Verilen Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri: Ağ Kuramı Işığında Bir Değerlendirme” başlıklı araştırmaya davet ediyorum. Bu araştırmanın amacı Türkiye’de mültecilere verilen tercüman bilirkişilik hizmetlerinin saha betimlemesini yapmak, tercüman bilirkişilerinin işe alınmasından mahkemede çeviri yapmasına kadar olan süreçteki iletişimde kendi rollerini nasıl tanımladığını ve diğer aktörlerle olan ilişkilerini incelemek ve bu ilişkilerden yola çıkarak alanın yapısını açıklamaktır. Araştırmada sizden tahminen 20 dakikanızı ayırmanız istenmektedir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katıldığınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı : Mehtap Aral Duvan

Danışman : Prof. Dr. Alev Bulut

1. Ne kadar zamandır hakimlik yapıyorsunuz?

7 yıldır.

2. Daha önce kaç defa sözlü çeviri yapılan mahkemede bulundunuz? Ağırlıklı olarak hangi dillerden çeviri yapılıyor?

2-3 kez. İngilizce, Kürtçe.

3. Tercüman bilirkişilerin mahkemedeki konumunu, rolünü, önemini nasıl tanımlarsınız?

Dosya taraflarının ya da tanıkların kendilerini mahkeme hakimine ifade edebilmeleri açısından; ifade özgürlüğü haklarını kullanabilmeleri zorunlu bir rol almaktadır.

Tercüman bilirkişilerle duruşma öncesi görüştüğünüz oluyor mu? Görüştüğünüzde neler konuşuyorsunuz?

Görüşmüyorum.

4. Duruşmada hatalı çevirinin davanın seyrini değiştirdiği oldu mu? Varsa örnek verebilir misiniz?

Olmadı.

5. Duruşma sırasında bildiğiniz bir dil olduğunda çeviriye müdahale etme ihtiyacı duyduğunuz zamanlar ya da çeviri kaynaklı sıkıntılar oldu mu? Varsa örnek verebilir misiniz?

Çeviri yapan tercümanın hukuki bilgisi yeterli olmadığında dava ile ilgili hususları aktarmada sıkıntı yaşanmıştır. Örneğin bir dosyada anlaşmalı boşanmanın şart ve esasları tercüman aracılığıyla tarafa aktaramadığımızdan duruşmayı ertelemek durumunda kaldık.

6. Tercüman bilirkişiye yapılacak ödemeyi neye göre belirliyorsunuz?

Tercümanın harcadığı emek ve mesaiyi göz önüne alarak ücret takdiri yapıyorum.

7. Mahkemeye çağırılacak tercüman bilirkişiyi kim belirliyor? Sizin daha önce çeviri yaparken gördüğünüz ve sonraki duruşmalara çağırdığınız tercüman bilirkişiler oluyor mu?

Yazı İşleri Müdürü listeden sırayla çağırılmaktadır. Özellikle benim çağırdığım tercüman olmadı.

Bir tercüman bilirkişiden beklentileriniz nelerdir?

Tarafın beyanını hukuki bir zeminde mahkeme hâkimine aktarması gerekmektedir. Hakimin sorduğu soruları da tarafına anlayacağı şekilde hukuka uygun olarak aktarması önemli. Aksi taktirde gerektiği gibi çeviri yapılmaması hak kaybı doğurabilmektedir.

8. Eklemek istediğiniz bir şey varsa lütfen belirtiniz.

Yok.

3. Hakim Anketi (H5)

(E-posta ile iletişime geçildi)

Yer: Hatay Adliyesi'nden Bursa Adliyesi'ne tayin oldu.

Tarih: 25 Haziran 2019

Sizi doktora tezim kapsamında İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nde yürütülen “Türkiye’de Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilere Verilen Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri: Ağ Kuramı Işığında Bir Değerlendirme” başlıklı araştırmaya davet ediyorum. Bu araştırmanın amacı Türkiye’de mültecilere verilen tercüman bilirkişilik hizmetlerinin saha betimlemesini yapmak, tercüman bilirkişilerinin işe alınmasından mahkemede çeviri yapmasına kadar olan süreçteki iletişimde kendi rollerini nasıl tanımladığını ve diğer aktörlerle olan ilişkilerini incelemek ve bu ilişkilerden yola çıkarak alanın yapısını açıklamaktır. Araştırmada sizden tahminen 20 dakikanızı ayırmanız istenmektedir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katıldığınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı : Mehtap Aral Duvar

Danışman : Prof. Dr. Alev Bulut

1. Ne kadar zamandır hakimlik yapıyorsunuz?

2016 yılının Ocak ayında hakim stajyeri olarak göreve başladım. 2016 yılının Kasım ayından itibaren hakimlik görevimi ifa ediyorum.

2. Daha önce kaç defa sözlü çeviri yapılan mahkemede bulundunuz? Ağırlıklı olarak hangi dillerden çeviri yapılıyor?

İlk görev yerimin Suriye sınırı olması, ilçede yaşayan halkın %80'inin Arap kökenli olması, okuma yazma oranının düşük olması, sınır geçişlerinin fazla olması sebebiyle 100'den fazla sözlü çeviri yapılan mahkemede bulundum. Ağırlıklı olarak Arapça dilinden çeviri yapılıyordu.

3. Tercüman bilirkişilerin mahkemedeki konumunu, rolünü, önemini nasıl tanımlarsınız?

Tercüman bilirkişi mahkemeye atandıktan sonra yargılamanın suresi haline gelir. Kendi görevinin önem ve değeri anlatılarak kanundaki şekli ile bilirkişilik görevi yapacağına dair yemin ettirilir. Tercüman bilirkişinin rolü

tarafsız bir şekilde söylenenleri aynen aktarabilmektir. Özellikle savunma hakkı, ifade özgürlüğü gibi kavramlar düşünüldüğünde; söylenenlerin aynı duygularla ve aynen aktarılabilmesinin davanın seyri açısından oldukça önemli olduğunu düşünüyorum.

4. Tercüman bilirkişilerle duruşma öncesi görüştüğünüz oluyor mu? Görüştüğünüzde neler konuşuyorsunuz?

Tercüman bilirkişilerle duruşma öncesi görüştüğümüz nadiren oluyor. Görüşmelerde çeviri yapacağı dili hangi vasıfla öğrendiği soruluyor. Çeviri yapacağı olayın hukuki açıdan karmaşık olması halinde, hukuki konuda bilgisi olmayan bilirkişiye özellikle üzerinde durulacak konular anlatılıp, az da olsa konu hakkında bilgi sahibi olması sağlanarak tercümenin daha sağlıklı olması, şahsın da kendini daha iyi ifade etmesi sağlanıyor.

5. Duruşmada hatalı çevirinin davanın seyrini değiştirdiği oldu mu? Varsa örnek verebilir misiniz?

Duruşmada hatalı çevirinin davanın seyrini değiştirdiği olmadı.

6. Duruşma sırasında bildiğiniz bir dil olduğunda çeviriye müdahale etme ihtiyacı duyduğunuz zamanlar ya da çeviri kaynaklı sıkıntılar oldu mu? Varsa örnek verebilir misiniz?

Duruşma sırasında bildiğim bir dil olmadığından çeviriye müdahale etmedim. Ancak ilk görev yerimde Arapçadan yapılan tercümelere mahkemede görev yapan ve iyi derecede Arapça bilen zabıt katibi ve mübaşirin müdahale ettiği oluyordu. Somut olarak hatırlamamakla birlikte, mahkeme personeli yanlış çeviriye hemen müdahale edip “Hayır hakim bey şunu sormak istiyor” diye ikazda bulunuyordu. Yani yapılan hatalar kelime hataları değil, tercümanının hukuki olayı kavrayamamasından veya bilmemesinden dolayı yanlış soru sormasından kaynaklanıyordu. Bu durum bizzat duruşma esnasında tercüman bilirkişiye olayı detaylı anlatarak sormak istediğimde kendisinin anlamasını sağladığım oluyordu.

7. Tercüman bilirkişiye yapılacak ödemeyi neye göre belirliyorsunuz?

Bilirkişiye emek ve mesaisi için ücret takdir ederken her yıl yayınlanan “Bilirkişilik Asgari Ücret Tarifesi” dikkate alınır. Bunun yanında dosyanın veya olayın önem ve değeri, duruşmanın uzunluğu, çevirinin uzunluğu, çeviri

yapılan şahıs sayısı, bilirkişiye aynı gün tayin edilen dosya sayısı gibi hususlar tayin edilen ücretin artmasına ya da azalmasına etki eden etkenlerdir.

8. Mahkemeye çağırılacak tercüman bilirkişiyi kim belirliyor? Sizin daha önce çeviri yaparken gördüğünüz ve sonraki duruşmalara çağırdığınız tercüman bilirkişiler oluyor mu?

Her alanda çalışan bilirkişiler belli esasları taşımaları şartıyla hak kazanmaları halinde Bölge Adliye Mahkemeleri Bilirkişisi listelerine kayıt olurlar. Önümüze gelen dava veya dosyalarda gerekli olan bilirkişiler mahkeme katibi ya da memur aracılığı ile bilirkişi listesinden kendilerine ulaşılarak çağırılırlar. Ne yazık ki bazı ilçelerde bilirkişi bulunmaması, bilirkişinin o ilçeye gelmek istememesi, bilirkişilerin o esnada işi olması gibi sebeplerle gerçekte bilirkişi vasfını taşımayan tercüman bilirkişilere de işin ivedi olması şartıyla başvurulabilmektedir. İlk görev yaptığım yerde işlerin ivedi ve yoğun olması, tercüman bilirkişiye sık sık ihtiyaç duyulması sebebiyle adliyede görev yapan ve Arapça bilen personeller bilirkişi olarak atanıp isimleri İlk Derece Komisyon Başkanlığına bildirilmiştir. Adliye personelinin bilirkişilik yapması sebebiyle daha önce çeviri yaparken gördüğümüz ve sonraki duruşmalara çağırdığımız tercüman bilirkişiler olmuştur.

9. Bir tercüman bilirkişiden beklentileriniz nelerdir?

Bir tercüman bilirkişiden öncelikle beklentim tarafsız olabilmesi hissiyatını çeviri yaptığı kişiye hissettirmemesidir. Zira şahsı ilk dinleyen ve anlayan odur. (Pek çok zaman şahıslar hakime değil, bilirkişiye bakarak konuşurlar.) Bir sonraki beklentim çeviri yapacağı dili bilmesi dışında Türkçeyi de çok iyi bilmesi, anladıklarını hakime çok iyi aktarabilmesidir. Sözleriyle birlikte duygularına da tercüman olduğundan mimikler ve işaret diliyle de anlattıklarını anlatabilmelidir. Bilirkişilik yapan tercümanlardan az da olsa beklentim hukuki bilgiye sahip olmaları ve çeviri yapacakları konu hakkında önceden bilgi sahibi olmalarıdır.

10. Eklemek istediğiniz bir şey varsa lütfen belirtiniz.

Yok.

4. Hakim Anketi (H6)

(E-posta ile iletişime geçildi)

Yer: Şırnak Adliyesi'nden Alanya Adliyesi'ne tayin oldu.

Tarih:17 Temmuz 2019

Sizi doktora tezimi kapsamında İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nde yürütülen "Türkiye'de Toplum Çevirmenliği Bağlamında Mültecilere Verilen Tercüman Bilirkişilik Hizmetleri: Ağ Kuramı Işığında Bir Değerlendirme" başlıklı araştırmaya davet ediyorum. Bu araştırmanın amacı Türkiye'de mültecilere verilen tercüman bilirkişilik hizmetlerinin saha betimlemesini yapmak, tercüman bilirkişilerinin işe alınmasından mahkemede çeviri yapmasına kadar olan süreçteki iletişimde kendi rollerini nasıl tanımladığını ve diğer aktörlerle olan ilişkilerini incelemek ve bu ilişkilerden yola çıkarak alanın yapısını açıklamaktır. Araştırmada sizden tahminen 20 dakikanızı ayırmanız istenmektedir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katıldığınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı : Mehtap Aral Duvar

Danışman : Prof. Dr. Alev Bulut

1. Ne kadar zamandır hakimlik yapıyorsunuz?
3 yıldır.
2. Daha önce kaç defa sözlü çeviri yapılan mahkemede bulundunuz? Ağırlıklı olarak hangi dillerden çeviri yapılıyor?
3 yıldır bulunduğum duruşmaların çoğunda tercüman bilirkişi vardı. Ağırlıklı olarak Kürtçe dilinden tercüme yapılıyordu. Az sayıda Arapça dilinden tercüme yapılıyordu.
3. Tercüman bilirkişilerin mahkemedeki konumunu, rolünü, önemini nasıl tanımlarsınız?
Türkçe dilini yeteri kadar bilmeyen ve kendini Türkçe dilinde tam olarak ifade edemeyenler için tercüman bilirkişi mahkemelerden bir zorunluluktur.

4. Tercüman bilirkişilerle duruşma öncesi görüştüğünüz oluyor mu? Görüştüğünüzde neler konuşuyorsunuz?

Tercüman bilirkişiler genelde adliyemizde diğer mahkemelerde çalışan tercüman listesinde yer alan kişilerdi. Duruşma öncesi dosya hakkında herhangi bir görüşme yapmadık, sadece yeminini hatırlattık.

5. Duruşmada hatalı çevirinin davanın seyrini değiştirdiği oldu mu? Varsa örnek verebilir misiniz?

Bir dosyamızda sanık gümrükten geçerken üzerinde bulunan silahı görevlilere arama öncesi söylediğini (kürtçe dilinde) ancak görevlilerin anlamadığını beyan etti. Silahın Kürtçe dilinde çek olarak söylendiğini gümrükte bulundurulmuş tercüman bilirkişinin silahı Kürtçe dilinde tabanca olarak bildiği tercüman bilirkişinin aslında tam olarak Kürtçe dilini bilmediği hatalı çeviri sonucu sanık hakkında dava açılarak beraat kararı verilmiştir.

6. Duruşma sırasında bildiğiniz bir dil olduğunda çeviriye müdahale etme ihtiyacı duyduğunuz zamanlar ya da çeviri kaynaklı sıkıntılar oldu mu? Varsa örnek verebilir misiniz?

Olmadı.

7. Tercüman bilirkişiye yapılacak ödemeyi neye göre belirliyorsunuz?

Yapmış olduğu çevirideki emek ve mesaisine karşılık bir ücret belirleniyor.

8. Mahkemeye çağırılacak tercüman bilirkişiyi kim belirliyor? Sizin daha önce çeviri yaparken gördüğünüz ve sonraki duruşmalara çağırdığınız tercüman bilirkişiler oluyor mu?

Sanık kendisi de ücretini celse öncesi depo etmek şartıyla tercüman listesinde yer alan bilirkişiyi belirleyebiliyor. Ancak genellikle hakim resen tercüman listesinden bilirkişiyi belirliyor. Evet oluyor.

9. Bir tercüman bilirkişiden beklentileriniz nelerdir?

Öncelikle tercüme ettiği dili çok iyi bilmek, sonrasında tercüme ettiği şahsın söylediklerini eksiksiz, ekleme ve çıkarma yapmadan aynen mahkeme huzurunda Türkçe 'ye çevirmek.

10. Eklemek istediğiniz bir şey varsa lütfen belirtiniz.

Yok.

1. Ağır Ceza Mahkemesinde Bir Duruşma Gözleminin Alan Notu

Yer: Çağlayan Adliyesi

Tarih: 04.04.2019

Saat: 12:28

Tercüman dava hakkında mahkeme öncesinde bilgisi olmadığını, davanın tarihinin ve saatinin daha önceden mahkeme kalemi tarafından kendisine söylendiğini belirtti. Mübaşir arayıp tercümanı çağırınca tercümanla beraber mahkeme salonuna girdik. Hakimler karşıda oturuyordu. Avukatlar için ayrılan sağda ve solda bilgisayar ekranlarının olduğu iki yer vardı. Hakimlerin sağındaki yere tercüman ve davacı oturdu. Hakimlerin soluna ise avukatlar oturdu. Sanık ortada iki yanında jandarmayla bekleyen bir Suriyeliydi. Hakim tercümana dönerek adını soyadını sormasını istedi. Tercüman sordu, sanık cevap verdi. Sonra hakim tercümana ekranda yazan bilgiler doğru mu teyit ettir dedi. Tercüman sanığa eğitim durumunu, medeni durumunu, mesleğini ve gelir durumunu sordu. Arapça bilmediğim için tercümanın hakime cevapları çevirisinden anladım. Hakim soruları sorarken hep tercümana bakıyordu. Tercüman da hakim sorularını çevirirken sanığa, sanığın cevaplarını çevirirken katibe ve hakime bakıyordu. Sanık da hep tercümana bakıyordu. Hakim adresini sorduğunda sanık Türkiye'deki adresini söyleyemeyeceğini söyledi. Hakim Suriye'deki adresini sorunca tercüman katipten kağıt kalem istedi ve sanığın yanına giderek tek tek söyledi yazdı. Kağıdı katibin önüne bıraktı ifadeye yazılabilmesi için. Hakim daha sonra tercümana dönüp "Bu adama söyleyin tutuklayacağız, ne diyor?" dedi. Tercüman çevirirken durdurdu, "Diğer sanıkları dinleyelim." dedi. Diğerleri iki tane Türktü. Onları dinledi ve olayla alakaları olmadığı kanaatine varıp ve tekrar Suriyeli sanığa döndü. Tercüman "Suçlama neydi?" diye sordu. Hakim başıyla davacıyı göstererek durumu tercümana anlattı. Tercüman hakim konuşması bitince söylenenleri çevirdi. Sanık bir şeyler söyledi. Tercüman sanığın suçu kabul etmediğini söyledi. Sonra tercümanın çevirisinden öğrendiğimiz kadarıyla emniyette ifade vermediğini, savcılıkta verdiğini, birinin kendisini arayıp bir kadından almasını istediğini, ismini söyledi. Hakim ismini söylediği kişinin adresini ve iletişim bilgilerini istedi,

telefonda ne konuştuklarını sordu. Tercüman çevirdi, sanık cevap verdi. Tercüman “.....ne olduğunu bilmediğini söylemiş.” şeklinde çevirdi. Hakim diğer sanıkları tanıyıp tanımadığını sordu. Tercüman çevirdi. Sanık tanımadığını söyledi. Hakim tercümanın yeminini teyit etmesini söyledi. Hakimler dahil herkes ayağa kalktı. Tercüman yeminini teyit etti ve oturdular. Avukat tercümana soru sormasını istedi. Tercüman çevirmeye başladığı sırada hakim müdahale etti, “Zaptı yazdık.” dedi. Tercüman yine de avukat için çevirdi. İsmi belirtilen adamın ne iş yaptığını ve telefon numarasını sordu. Hakim davacının ifadesini okudu. Sanıktan “Yabancı Sanık” diye bahsetti. Avukat ise konuşurken “Suriyeli Vatandaş” ifadesini kullandı. 3 hakim aralarında konuşmaya başladı. Sonra hakim diğerlerinin beraat ettiğini, Suriyeli sanığın ise yabancı uyruklu oluşu ve kaçma ihtimalinden dolayı tutukluluk halinin devam edeceğini söyledi. Tercümana döndü. “Söyleyin. Savcı Bey tutuklanmasını istiyor.” dedi. Tercüman çevirdi. Daha sonra hakim tercüman vasıtasıyla diyerek tercümanın tüm anlattıklarını katibe tekrar söyleyerek yazdırdı. Avukat itiraz etti. Türkçe bilmediği için sanığın kendini ifade edemediğini ve zararı telafi edeceğini belirtti. Hakim tercümana “Zararı giderecek mi?” diye sordurdu. Sanık suçu kabul etmediğini ama ödeyeceğini söyledi. Hakim tutukluluk halinin devam ettiğini tercümana söylemesini istedi. Tercüman çevirdi ve dava başka bir zamana ertelendi.

EK 5: VERİLERİN KOD SİSTEMİ

Kod Sistemi	anta...	kays...	anta...	Kay...	kays...	ank...	ank...	anta...	burs...	kays...
İletişim										
çeviri öncesi iletişim (+)										
çeviri sonrası iletişim										
Konum										
çeviri ücreti										
tercümanın fiziki konumu										
rol/statü										
mesleğe yönelim										
Müdahale										
yaşanılan sorunlar										
tercümana müdahale										
konuşmacıya müdahale										
çeviri yöntemi										
Σ TOPLAM	3	4	3	4	0	0	0	5	0	5

[illegible]

ÖZGEÇMİŞ

Mehtap Aral Duvar 2008-2012 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık İngilizce Anabilim Dalı'nda lisans eğitimini gördü. Aynı yıl aynı anabilim dalında yüksek lisans programına başladı. 2013 yılında Kırıkkale Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) anabilim dalında araştırma görevlisi olarak göreve başlamıştır. 2016 yılında "Emotional Intelligence and Interpreting: A Study on Conference Interpreting in Turkey" başlıklı tezini tamamlayarak, İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nde doktora programına başlamıştır. Tezle ilgili çalışma yapmak için 2019 yılında 19 Ağustos- 30 Ağustos tarihleri arasında Belçika KU Leuven Üniversitesi'nde CETRA Yaz Okulu'na 4 kişiye verilen yaz okulunun bursunu kazanarak katılmıştır. 2020 yılında 2 Mart -29 Mayıs tarihleri arasında kullanmak üzere Estonya, Tartu Üniversitesi'nin Dora Plus Doktora Araştırma Bursu'nu kazanmıştır. Ancak pandemi nedeniyle Türkiye'ye kısa sürede döndüğü için bursu alamamıştır. Halen Kırıkkale Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Araştırma alanları toplum çevirmenliği, sözlü çeviri eğitimi ve mahkeme çevirmenliğidir.